ANNVÆ LITTERAE SOCIETATIS IESV

Anni MDXCIII.

AD PATRES, AC FRATRES eiusdem Societatis.

FLORENTIÆ
IN TYPOGRAPHIA
PHILIPPI IVNCTE. MDCI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNVAE LITTERAE SOCIETATIS IESV

Anni MDLXXXXIII.

AD PATRES, AC FRATRES eiusdem Societatis.

PRÆFATIO.

NE tandem nostratium annalium consuetudo, non tam omissa, quàm casu quodam intermissa Sapienti Patrum consilio reuocatur. Etenim cum vnius viribus tot annorum moles sustineri non posset; onus in plures diuidi placuit, vt quod vnius labor non posset, multorum compensaret industria. Ego igitur in partem huius laboris vocatus, pro mea virili parte huic muneri non deero; sed quantum in

Digitized by Google

me erit, efficere conabor, vt quod tarditate, prætermißum est celeritas farciat. Desiderantur hoc anno annales litteræ aliquot Prouinciarum, quæ siue missæ non sit, siue interciderint, in meas certe manus non peruenerunt. Quamobrem his omissis reliquarum Prouinciarum capita persequemur.

PROVINCIA ROMANA.

Ensa sunt hoc anno sociorum capita ad sexcenta. Romæ in Domo Professorum amplius octoginta, totidem ferè in Domo Probationis. in Collegio quinque & ducenti. in Collegio Pœnitentiariorum vndeuiginti: vno atq; altero plus in Seminario, In Collegio Germanico quindecim. decem in Anglicano. in Græcanico sex, in Maronitano duo. Porrò extra Vrbem in Collegio Lauretano sex & triginta, vigintisex in Florentino. In Senensi viginti. totidem in Perusino. vno minus in Maceratensi. In Recinetensi quindecim. In Tiburtino duodecim. sex in Setino. vno plus in Monte Sancto. Adscripti in Societatem septem & viginti; transcripti in cælum, vt speramus, duodecim.

Domus Professa.

Præclarè omnino, vt par erat in principe ac parente Societatis Domo, nauata est Vrbi à nostris opera, cum omnibus Societatis muneribus, tum verò concionando, sacramenta ad-

Digitized by Google

ta administrando, moribundos, ac vinctos omni ope iuuando. Verùm etsi vel concursus hominum, vel fructus animorum vrbe omnium gentium hospite, ac religionis magistra dignus fuit; tamen nihil admodum accidit, quod memoria dignum videatur: non quòd par alijs annis, sociorum virtus, industriaque non fuerit; sed quia eximia eis materia defuit, vbi uirtutem declararent suam. Itaque de his, ne communia, ac vulgaria colligam, nihil dicã. Quo æquiore animo alię Domus, atque Collegia, quorum eadem causa fuerit, ferre debebunt, si quando res vulgares attulerint, eas à nobis silentio præteriri: cum videant de præcipua Societatis Domo, quæ familiam ducit, quia nihil sit, quod magnopere commemoretur, in hoc genere fileri. Cæterum in subleuandis egentium miserijs, similiter vt anno superiore, nostrorũ enituit industria. Et rem per se illustrem perseuerantia illustriorem effecit. Nam cũ summa ex annonæ inopia fames, quæ proximo anno plurimos uei afflixerat, vel debilitauerat, pertinaci malo pauperes premeret, à nostris Præpositi generalis iussu ab integro egentiũ cura suscepta est. Itaque parato, instructoq; piorum hominum liberalitate hospitio satis amplo, dimissi per vrbem Socij, qui huiusmodi homines conquirerent. Reperti complures in stramine iacentes nudi, squalidi, macie torridi, frigore, fameque confecti, simulacra spiran-

tium

tium mortuorum; Hi statim quàm humanissimè deducebantur, aut si per imbecillitatem ingredi non possent, deferebantur hospitium. Ibi squalore absterso, recentibus subuculis, uestimentisque opportunis induti cibarijs reficiebantur. Atque interdum usu uenit, vt Præpositus Generalis aliquot ex his fortè in vijs repertos, iam semiuiuos ad hospitiũ ipse deduceret. Patres item alij alios offenderunt iam fame, ac frigore extinctos, quos quia serum venerãt auxilium, supremis officijs prosecuti, ritè sepeliendos curarunt. Alebantur in hospitio egentes numero trecenti, corrogata ex pijs hominibus pecunia. In quo genere Cardinalis Mõtalti liberalitas insignis fuit, qui trecentos aureos nummos in eam rẽ erogauit. Hisce autem mensæ accumbentibus nostri certatim ministrabant, præsertim verò ex quo Præpositus ipse Generalis id muneris occupauit. Super mensam pius aliquis liber sem per recitabatur: & munditię, silentij, modestiæque ratio habebatur tanta, vt complures viri nobiles, ac sacrorum Antistites spectatũ venirent, & admirabundi in tanta talium hominũ multitudine tam insolitam inter vinũ, & epulas modestiam prædicarent. Nec solum tecto, cibarijs, uestitu corpora, sed etiam animi opportunis subsidijs iuuabantur. Quotidie Christianæ disciplinę capita edocebantur. Identidem per vrbem sub vexillo, quadrato

agmine ducebantur, litanias, aliaque pia carmina vicissim canentes. Statis diebus rei diuinæ intererant, & sacramẽtis animos expiabant. Suum quoque domi sepositum tempus erat varijs vel addiscendis, vel exercendis artibus. Quę res vsui fuit. Nam cum noua deinde messis frugum inopiæ, laborique nostrorum finem attulisset; plurimi eorum apud opifices collocati, artificio, quod ante didicerant sibi vitam propagarunt. Idem porro annus generali Societatis conuentu insignis fuit, qui conuentus incredibili Patrum concordia, felicique euentu peractus est maxima omnium gratulatione atque lætitia. In eo multa Societati salutaria constituta. de quibus, quia sunt in manibus, nihil attinet dicere. Per idem tempus Clemens viij. Pont. Max. ędem nostram adijt, sacroque inibi facto, in aula ad Patres, qui ex omnibus Prouincijs Romam conuenerant, breuem sermonem habuit indicem paternę curæ erga nos suæ. Nec obscura fuit Dei prouidentia in tanta hospitum multitudine alenda, subleuandaque Domus inopia. Philippus Rex aureorum millia duo nobis attribuit. Pontifex Max. aureos septingentos: Collegium Cardinalium ducentos. trecentos populus Romanus, totidem alius priuatus, qui vt gratior esset Deo, ignotus hominibus esse voluit. Aly porrò alia ad victum, cultumque suppeditarunt, vt aucta potius tot patrum

hospi-

Digitized by Google

hospitio res familiaris sit, quàm vlla ex parte imminuta. Institutus eodem fere tempore Antistitum ac virorum nobilium cœtus, B. Virginis in cœlum assumptæ titulo inclitus. In eo sunt multi Cardinales, complures Antistites, plurimi nobiles, atque illustres viri. Horum plerique singulis hebdomadis conueniunt: singulis minimum mensibus omnes pariter sacræ mensæ accumbunt, Cardinale sæpe aliquo, aut alio Antistite sacrosanctum Christi corpus ministrante, quamquam plurimi eorum octauo quoque die priuatim idem faciunt, magno vel ipsorum bono, vel ciuitatis exẽplo. Præcipuum sodalitatis huius institutum est pacificatio dissidentium. quod Deo cordi fuisse breui docuit euentus. Multæ, ac graues contumelijs, vulneribusue acceptis, etiam inter nitos nobiles, atque illustres inimicitiæ per Sodales mitigatæ, & ad concordiam, amicitiamque conuersæ. Incredibile dictu est, quàm facilè dissidentes Sodalibus per B. Virginem obsecrantibus manus dent, iniurias condonent, redeant cum inimicis in gratiam, vt facilè appareat, totum id secundum Deum B. Mariæ opus esse. Itaque in pacificationum tabulis Sodalitatis instituto perscribitur, pactum Deiparæ Virginis causa datam. Atque vt latius pateat instituti huius vtilitas, Curiones, & Parochi Vrbis omnes prœmoniti, vt simultatesque in eorum Curijs simultas inter aliquos

extiterit, rem ad sodales deferant. Qui certores facti per viros graues, ac nobiles, ac si res postulet, per vnum aliquem ex Cardinalibus dissensiones, & controuersias tollunt, inimicos ad concordiam adducunt. Ac multis, qui ob aliquod delictum comprehensi grauem aliquã pœnam expectabant, pax per sodales ab aduersarijs impetrata salutifuit, pœnis eadem opera aut condonatis, aut imminutis. Sodalium porrò animi identidem ad pietatis officia non solum Patrum nostrorum, ipsius que Præpositi Generalis, sed etiam Antistitum, & Cardinalium pijs sermonibus incitantur. Itaque aliàs sacra Vrbis loca pie admodum pariter inuisunt, aliàs se in Oratorio verberibus cædunt, aliàs alia Christianæ humilitatis officia exequuntur. Quater in anno quadraginta horarũ supplicationes habent, magno semper ornatu, atque frequentia; ter quidem in Oratorio, semel autem in templo ipsis Bacchanalibus, idque apparatu, concursúque longè maximo. Ex hoc numero sodalium nonnulli Episcopi, Archiepiscopi iuè facti, alij honorificis legationibus, muneribus, administrationibus præpositi, cõplures nostri B.P. Ignatij meditationibus exculti, commutata uitæ ratione, admirationi Vrbi fuerunt. Nõ pauci ad religiosorum hominum familias, duo in Societatem adsciti, non vulgarium dederunt documenta virtutũ. Hæc sodalitas nobilium alteri famulorum so-

dali-

dalitati occasionem & initium dedit. Dum Domini in Oratorio versantur, famuli Dominorum egressum præstolantes in alia sede, Christianis præceptis ad salutarem Sacramentorum vsum, ad odium, fugamque vitiorum, ad orationis, ac virtutis studium informantur. ita uno tempore, & Domini commodiores famulis, & famuli fideliores dominis, melioresque redduntur.

Collegium Romanum.

Elaboratum est maximè, vt disciplina domestica publicè & priuatim talis esset, qualem esse oportebat eius collegij, quod seminarium est magna ex parte Societatis: quodque ceteris Collegijs exemplum, ac specimen virtutum omnium esse debet. Quo in genere quia nihil noui, aut eximij vsu uenit, vt breuitatis institutum teneamus, nihil omnino dicemus. Gymnasium discipulorum vel nobilitate, vel copia longè auctius cum esset, Humanitatis, & primam Grammaticæ scholam geminari, tertiam, atque infimam Grammaticæ classem adiungi placuit. Itaque tribus exedris excitatis, totidem magistri additi, magno studiorum commodo, maiore tum vtilitate auditorum, tum approbatione ciuitatis. In tribus B. Mariæ Sodalitatibus veræ virtutis, pietatisque studia vigent. argumento est,

quòd

quòd vna earum quinque optimæ spei adole-scentes Societati peperit: vt tacem alios, qui & ex hac ipsa, & ex reliquis sodalitatibus sese ad alias religiosorum hominum familias aggregarunt. Quatuor hoc anno ita ex hac vita discesserunt, vt magnum nobis sui relin-querent desiderium, ac virtutis exemplum. Ex hoc numero fuit P. Petrus Parra Hispa-lensis, Professus, iam ætate pariter, ac virtu-te maturus. Quadraginta ipsos annos in So-cietate transegerat: maximamque partem in Collegio Romano Philosophiam, Theologiam, Sacras literas, Christiani hominis officia do-cuerat, magna auditorum uoluntate, atque fructu. Studijs item magna cum laude præ-fuerat, tum Romæ, tum Mediolani. Vir exi-mia integritate, summa comitate, ac suauita-te morum, excellentiq; studio instituti, ac re-gularium: In quibus omnes virtutes, omnes perfectæ vitæ consequendæ vias reperire se-dictitabat: neque enim eas obseruantem vlla in re errare posse, cum his actiones nostræ vel minimæ ad instituti, absolutæque virtutis nor-mam dirigantur. Idem confectus ætate, & si quod supererat temporis diuinæ orationi, ac meditationi dederat, vt sese compararet ad mortem: tamen aliorum quoque saluti, & vti litati diligentissimè seruiebat. Consulentibus subinde de Christianis officijs respondebat, au-diebat confessiones cum nostrorum, tum alio-

rum,

Digitized by Google

rum; ac sæpe non vocatus in templo considebat eos expectans, qui confitendi causa eum adire consuerant. Dei fruendi cupiditatem, iuuandis hominibus inflammari dicens. Hunc secutus est Michael Herrera Tarraconensis coadiutor temporalis formatus, iam octogenario maior. Is iam grandis natu Societati se adiunxerat tædio rerum humanarum. Nam vt erat genere, consilio, authoritate excellens, carus fuerat Carolo Quinto Augusto. Cuius missu primum in Anglia apud Reginam, deinde Constantinopoli apud Solimanum Turcarum Imperatorem legationem obierat. Sed bello inter Carolum, & Turcam exorto, diu in vinculis habitus, vt primùm euasit, mortalem cum æterno Domino commutare decreuit. Erat iam propè sexagenarius, sed corporis, ac virium robore præditus. Is adscitus in Societatem, & si consilio, ac rerum humanarum vsu longè præstabat, tamen quo magis excellebat, hoc se gerebat submissius; & ad seruilia officia libentius descendebat. Illud autem maximè memorabile, quòd cum P. Franciscus Borgia Præpositus Generalis et sacerdotium deferret, atque vt acciperet vehementer instaret, Herrera constantissimè recusauit, se tanto munere indignum prædicans, sibique longè optabilius esse humilem, abiectamq; vitam degere. quod quatuor & viginti annos, quibus in Societate vixit, perpetuo fecit, vir exter-

externis æquè, ac nostris propter amabiles mo res, egregiamque in omnes caritatem vnicè carus, & scilicet insigni Christianæ humilitatis exemplo memorandus. Tertio loco decessit Leonardus Leonardeus Samnis Coadiutor item tēporalis, iam sexagenarius, homo alioqui industrius, sed quieto ingenio & officioso. Is in ipsis multorum Collegiorum initijs diu grauem inopiam, ærumnasque perpessus, dēmum multos annos Romano Collegio suā operam nauauit in Tusculano. Et quanquam in omni vita exemplum fuerat innocentiæ, atque industriæ: tamen moriens magnum capere se dolorem dixit, quòd minus diligenter Deo seruisset, & Societati. Postremus obiit Ascanius Sanseuerinus Neapoli summo loco natus. Qui Philosophiæ studium ingressus, cum paulum abesset a meta, vitæ cursum Deo vocante confecit adolescens non magis genere, quàm ingenio, & Christiana humilitate, mansuetudine, patientia insignis.

Domus Probationis, & Collegium Pœnitentiariorum.

QVoniam accuratius habitus est delectus Tyronum minor solito horum numerus fuit: sed paucitatis maior ad virtutem indoles numerum facilè compensauit. Vnius ex Nouitijs

Digitized by Google

nitijs eximia nobilitas fecit, vt spectatior esset eius virtus, atque constantia. Marchio is erat adolescens domi suæ in primis nobilis, & viduæ parenti vnicè carus. Qui cum paucis antè annis Societatis studio Romam venisset, & propter concitatas à matre turbas, repulsam tulisset; mœstus reuertit in patriam. Haud ita multo post mortua matre, quæ una eius cœptis obstabat, ad Vrbem recurrit eo consilio, vt nunquam inde, nisi P. N. Generali exorato, discederet. Nec sua eum spes fefellit, & difficultates omnes constantia superauit. Sæpius excluſus nunquam conatu desistit, sed omnia vndique auxilia quæsiuit, ita assiduis precibus, idoneis deprecatoribus, priuatis etiam uotis nuncupatis, denique quod tantopere appetierat, est adeptus. Ergo voti aliquando compos Dei beneficio factus, tam incenso perfectæ virtutis studio flagrare cœpit, vt facilè appareret, cælestes, & æternas opes spectare eum, qui humanas, caducasque pro Christo contempserit. Viguerunt hoc anno, vt cum maximè studia Christianæ humilitatis, absolutæque virtutis. Quæ quidem memorabilis cuiusdam Nouitij mors non mediocriter accendit. Antonius Viuiana Anagnini Episcopi fratris filius fuit sacerdos grauis, ac pius. Is anno fermè in Societate transacto, in morbum incidit, ex quo paucis diebus est mortuus. Proinde cum se pestilenti febri vr-

geri

geri sentiret, præsagiens animo id quod euenit, breui se illo morbo euasurum esse prædixit, mortem scilicet sibi adesse significãs. Triduum cum morbo luctatus, non modo tolerantiæ, atque obedientiæ, sed etiam voluntatis suæ cum diuina coniunctionis documenta dedit illustria. Nam cum ei a Rectore denuntiatum esset, vt se ad imminentem iam mortem compararet, perinde quasi inuitaretur ad nuptias, maximam ex eo nuntio lætitiam cæpit. Aderat iam quartus dies, cum a cõmuni hominum generis hoste acriter oppugnatus miras edidit pugnas. Nam cum Diabolus explicatis, & in conspectu propositis superioris vitæ flagitijs territare hominem, & summa vi in salutis desperationem impellere conaretur, ille contra cæpit diuinam misericordiam respicere, Christi opem implorare, eiusque ope subnixus hostiles conatus eludere. Itaque cum ad multam noctem vehementius premeretur, subitò exclamauit, Fidelis Deus, & non mentitur. Interroganti sacerdoti, qui ad eius lectulum excubabat, quid nam ille clamor sibi vellet; non vides, inquit, Pater, Satanam id agere, id moliri, id pugnare, vt ego veterum peccatorum conscientia perturbatus, diuinæ bonitati, clementiæque diffidam? An non verissima est illa Christi Domini vox. Quicunq; fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, hic meus frater, & soror, & mater est? An-

nuente

puente illo, adiecit. Vade igitur retro Satana. Vbi primum mihi cælestis lux oblata est, totum me ad Dei nutum, voluntatemque conuerti. Vel hoc, quod me Iesu Dei filio in eius Societate deuoui, omnia anteactæ vitæ flagitia compensat, ac delet. Rursus excitante illum Sacerdote ad spem diuinæ clementiæ, cum sibi animos offerri, ac superbiæ penenum ab infernæ bellua inspirari animadverteret, postulauit vt Psalmi Pœnitentiales, quos vocant, sibi recitarentur. Vbi ad illum primi psalmi versiculum ventum est, Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum. Superioris vitæ probra, ac dedecora magno doloris sensu enunciare cœpit. Monere Pater, vt illa in memoriam redacta secum ipse defleret. contra ille instare, vt coram omnibus domesticis prædicare sibi liceret delicta iuuentutis suæ, quo magis erubesceret, ac doleret. Inde Patre institutum Psalmum recitare pergente, vt ad illa verba peruentum est. Delictum meum cognitum tibi feci; ritè confessus ab omnibus delictorum vinculis absolui voluit. Redintegranti subinde Diabolo desperationis pugnam fortiter restitit. de pugna fessus, diuinæque clementiæ fiducia lætus pauli per somno conquieuit. Intermisso vnius fermè horæ spatio expergiscitur, & conuersus ad Patrem admirabundus exclamat. Qui tandem sunt Patres isti, qui tibi assistunt? Miranti illi quos Patres diceret,

(cum

(cum præter ipsum adesset nemo) & quanam illi facie essent, sciscitanti respondit, alterum mira oris dignitate, ex porrecta fronte, naso aquilino, albicante capillo, caluitioque venerabilem esse; alterũ candidum, viuacibus oculis, barbaque nigra conspicuum. Addebat, eorum præsentiam magno sibi esse solatio: seq; cum illis in cœlum abire omnino uelle. Exinde quinam illi essent diuinitus edoctus, litanias recitari sibi desiderauit. Cum verò implorandis ex ordine cœlitibus, ad illum locum ventum esset, Omnes sancti sacerdotes & leuitæ intercedite pro nobis, æger versus ad sacerdotem, Quin tu, inquit, sanctorum Patrum nostrorum Ignatij & Xauerij mihi spem imperas? Negũte illo eorum nomina cum aliorum sanctorum nominibus esse conscripta, nihilo secius eos sibi deprecatores voluit adhiberi. Ergo cum sacerdos illi morem gerens præiret, B. Pater Ignati, & B. Francisce Xaueri, continuo æger Patres illos, quos adesse dixerat, intuens respondit suppliciter, orate pro me. Ex quo intellectum est, Patres illos Ignatium & Xauerium fuisse qui Tyroni suo morienti præsentia sua solatium, & auxilium attulerint, quo cæteri, ac præcipuè ueterani illorum uestigia secuti confidant, in tali re, ac tempore, eorundem præsentem opem sibi nõ defuturam. Porrò ille sumpta in manus Christi Crucifixi effigie, defixis in eum oculis, adeò dulces, &

ad rem

ad rem præsentem accommodator cum illo cæpit miscere sermones, vt assidenti Patri lacrymas non semel excusserit. Ad extremum cum hora iã instaret vndecima, immortalibus Deo gratijs actis, quòd sibi contigisset, vt in Societate moreretur: quodque se quamuis vndecima fermè hora in ipsius vineam venisset, parem Deus faceret ys, qui portaßent põdus diei & æstus; æquissimo animo, lætissimoque vultu obdormiuit in domino. vt ipsa oris species beatitudinem animi declararet, & felix Tyronis exitus reliquos magnopere ad perseuerãtiam in negotio stimularet. Iam seù loci religio, seù nouitiorum pietas complures etiam Antistites, ac viros primarios ad studiũ pietatis accendit. Itaq; cum alij multi viri egregij, tum complures eccleſiastica dignitate præstantes cum eò se colligendi sui causa recepißent, salybribus cõmentationibus ex præscripto B. P. Nostri Ignatij operam maximo animorũ suorum fructu dederunt. In his Cardinalis Platus antequam primam Deo hostiam nouus sacerdos immolaret, ad viginti dies pijs meditationibus mentem exercuit, tanto quidem vel sensu pietatis, vel moderationis exemplo, vt nihil suprà. Vel hoc indicio eße potest, quòd cum per id tempus Parmensis Ducis exequijs, veteri Cardinalium instituto, interesse deberet, nunquam, ne alio quidem Cardinali hortante, adduci potuit, vt id muneris obiret prius,

quàm eius Patris, à quo excolebatur, accessit authoritas. Omninò omnibus in rebus adeò se demisit tantus vir, atque obedienter gerebat, vt vel ipsis nouitijs esset exemplo: Nec verò priuatis parietibus Tyronum se industria tenuit, sed præter vsitata Nosocomiorum, ac peregrinationum munera, in quibus sese egregiè & ad agendum, & ad patiendum paratos præbuerunt, ingenti animi ardore identidem in compitis, ac plateis Cathechismũ rudibus hominibus tradiderunt. Quo in genere qui tertium Tyrocinij annum explebant, præclaram operam posuere, magna cum admiratione, atque approbatione ciuitatis. Missi etiã hinc Sacerdotes duo in Sabinos ad diuulgandum, communicandumque cum illis populis Iubilæum, fructus satis vberes retulerunt. Cæterum cum Nouitij angustè habitarent, magna accessio facta est ædibus. Nouum quippe, ac peramplum ædificium proximo anno inchoatum, hoc ipso perfectum, atque absolutum est. Continet cubicula septendecim satis ampla, quæ ternos, quaternosue facilè capiant. Accessit cænatio sanè luculenta, amplius centũ accumbentium capax. Adiecta culina, & cella penaria, atque in summis ædibus solarium siccandis vestibus accommodatum. Nõ defuere qui ædificationem impedire conarentur, quominus ad destinatã altitudinem perduceretur; propterea quòd Capuccinarum

Vir-

Virginum cœnobio, quod nostris ædibus propinquum est tantam molem imminere posse dicerent, vt Virgines illas nostri despicerent. Delata res est ad Clementem viij. Paul. Max. qui cum cõtrouersiæ nullus finis inueniretur, in rem præsentem ipse venit: ac demum vbi ædificationem nostram nihil incommodi Virginum cœnobio afferre perspexit, fecit nostris ex ædificandi potestatem; idque publicis litteris consignari iussit. Inde cum nouo ædificio Nouitiorum valetudini esset cõsultum, ægrorum habitationi consuli placuit. Vetus aulæ ad vsum valetudinarij cubiculis quindecim distincta est; & sua cœnatio, culinaque nouo valetudinario attributa, Sociorum qui in Collegio Pœnitentiariorum versantur, quantus, quamque Christianæ rei salutaris fuerit labor, hinc facilè intelligi potest, quòd ex omnibus Orbis terræ partibus magna hominum multitudo ob vnam pietatis causam illuc confluit ac multo cum fructu discedit.

Seminarium Romanum, Collegium Anglicanum & Germanicum.

MVltos iam annos Seminarium Romanum habitabat angustius, quæ res & alumnis, conuictoribusque magno erat vale-

Digitized by Google

tudinis detrimento. Huic incommodo per occasionem obuiam itum est. Nam cum Pont. Max. Collegium Illyricum iustis de causis, Laureto Romam euocare, & cum Seminario copulare placuisset; nouis alumnis excipiendis noua tecta comparata oportuit. Quamobrem magna Pontificis voluntate, ex veteris domicilij angustijs in ampliores, ac salubriores ædes commigratum est. Sed cum magno conducta esset noua domus, magnusque esset numerus eorum, qui suos liberos in nostram disciplinam, conuictumque tradere concupiscent; cum habitatione creuit etiam numerus conuictorum. Sed ne Societatis onus pariter cresceret, (cum satis constaret non sine studiorum, valetudinis, pietatisque damno nostros alumnorum contubernijs præesse) placuit experiri, num per externos homines, graues scilicet ac pios, nostri aliqua ex parte hoc onere leuari possent. Itaque Præfecti clericorum Seminarij, & Illyricorum externi hoc anno introduci sunt cæpti, & adhuc quidem res bene procedit.

Anglicanum quoque Collegium missa a Rhemensi Collegio noua manus alumnorum auxit ad numerum capitum sexaginta. Cum alumnorum accessione facta est etiam pietatis accessio. Per anniuersarias vacationes maxima eorum pars pijs commentationibus mentes excoluit maximo fructu. Horum vnus diu mul-

multumque expetierat Societatem. Proinde mortifero occupatus morbo haud ægrè impetrauit, vt in nostrorum numerum reciperetur. Votisque Societatis ritè nuncupatis, cessit e vita, magna vel lætitia sua, vel aliorum exemplo. Moriens trecentos Collegio nummos aureos reliquit. Melior etiam alterius alumni conditio fuit in Anglia. Iosepho Lansonio nomen erat. Is proximè superiore anno hinc in Angliam reuectus, cum egrederetur e naui, deprehensus primo aufugit. deinde paucis post diebus ex fuga retractus in tuenda religione egregiè constantem se præbuit. Ergo vltimo supplicio mulctatur, quod sua sponte atrox carnificis imperitia atrocius fecit. Carnifex lectus erat infimæ sortis homo e numero damnatorum; Qui carnificinæ rudis cum suspendisset Lansonium; resecto fune detraxit e patibulo semiuiuum. Quem de more exenterare aggressus, cum res minus procederet, denique abiecto cultro, se se proripuit, misero illo semiuiuo relicto. Itaque crudelitatis ministri chirurgum pecunia perpulerunt, vt negotium conficeret. Quo atrocior, ac diuturnior cruciatus fuit, hoc magis martyris uirtus enituit. Quamdiu illa carnificina duravit, oculis, manibusque sublatis in cœlum, Deo gratias agere, diuinasque laudes canere nunquam destitit. ita ipsa quoque carnificis insciția in martyris decus & gloriam cessit.

Digitized by Google

Dispar Collegij Germanici, & Anglicani conditio fuit. In Anglicano ob accessionem nouæ manus, auctus est numerus alumnorum; at in Germanico ob superiorum annorum difficultates, ac penuriam, imminutus. Incredibile dictu est, quanta sit opinio Principuum, atque Episcoporum Germaniæ de huius Collegij disciplina: quantumque alumnis hæc commendatio prosit ad famam, opinionemque virtutis. Nimirum plerique eius alumni, qui Romæ satis exculti domum reuertuntur, ita in Catholica religione, Ecclesiasticaq; disciplina vel tuenda, vel augenda se gerunt, vt illis locis auitæ religionis columina videantur. Horum vnus natione Hungarus hoc ipso anno reuersus in patriam, eximiæ virtutis commendatione factus est à Rodulpho Cæsare Archiabbas S. Martini. Alter Pontificis Max. iussu cum Legato Pontificio in Germaniam profectus, magnopere illi probauit doctrinam, virtutem, atque industriam suam. Quantos autem alumni vel in litteris, vel in pietate, ac disciplina ecclesiastica progressus faciant, documenta habemus nec parua, nec obscura. Doctrinam declararunt publicæ de Philosophia, ac Theologia in magno Cardinalium, Antistitum, doctorumque hominum consessu disputationes habitæ, ingenti omnium approbatione: Pietatem testatur creber, ac pius sacramentorum vsus, studiumque veræ germanæq;

vir-

virtutis. Disciplina porrò Ecclesiastica, cultusque diuinus maximè enituit in sacrorum cærimonia, ac supplicationibus publicis. Testimonio fuit, quòd complures sacrorum Antistites ad nos ventitabant, vt ipsi dicebant, ecclesiasticæ disciplinæ perdiscendæ gratia. Itaque summa nobilitatis frequentia eorum templum celebratur. Quadragenarum horarum supplicatio bis hoc anno, insigni splendore, ac religione habita, maximoque populi concursu, & Cardinalium, Episcoporũ, aliorumque virorum illustrium præsentia, ac pretibus cohonestata. Nocte autem Natali Christi Domini, tanti ad Matutinas multitudinis concursus ante constitutum tempus fuerunt, vt impetu facto valuæ effringerentur; tantus erat omnium ardor sacri concentus audiendi, locique opportuni ad eam rem occupandi. Porrò Cardinalis Ab Altaemps cum B. Mariæ effigiem antiquissimam, ac religiosissimam in nouum Sacellum ab se in æde S. Mariæ trans Tiberim magnificè exornatum transferre meliretur, postulauit, vt Germani Collegij alumni destinatam ab se supplicationẽ honestarent. Et alumni eximio cærimoniarum, simphoniarumque apparatu ita pro sua parte celeberrimam supplicationem ornarunt, vt summam apud omnes religionis, cultusque diuini commendationem habuerint: Cardinalis verò ipse amplissimis uerbis, & alumnis, & Patribus

gratias egerit. Vnus item ex alumnis tum die omnium sanctorum sacro, in Vaticano Sacello ad Cardinales, & Pontificem Max. de more sermonem latinum habuisset, adeò Pontifici quoque ipsi probatus est; vt occasione legatorum Heluetiorum, alterum alumnum latinè in eorum aduentum dicere ex eodem loco iusserit, quod quidem hoc maius, atque admirabilius fuit, quòd non erat ignarus, id negotiũ iamdudum alteri non contemnendo oratori datum. Sub Ferias Epiphaniæ Philippus, & Ferdinandus Ducis Bauariæ filij solemni sacro excepti in Collegio cœnarunt. Super mensam sex linguarum, Hebraicę, Græcæ, Latinę, Italicæ, Vngaricæ, Germanæ sermonibus ex superiore loco habitis non minus quàm epulis oblectati. Epulas suauis, & ad rem apta symphonia excepit, quàm libri Musici, recens confecti, Præcentoris opus, ac donum cumularũt. Maximilianus deinde Bauarię Princeps magno nobilium comitatu vnà cum ijsdem fratribus Collegium Germanicum adijt ipso Dominico die Palmarum. Egregia igitur palma de more donatus sub sacrum in aulam processit: ibi in maximo & suorum, & alienorum, & nostrorum hominum, aliorumque conuentu, latina oratiuncula salutatus est, non sine honorifica gratiarum actione: cui statim ille in hanc sententiam respondit. Simul atque Romam attigisset, nihil se antiquius habuisse, quàm

Digitized by Google

quàm vt diuturnam visendi Collegij Germanici cupiditatem expleret. cui officio quoniã satisfeciſſet, in posterum sibi curæ futurum, vt tantæ alumnorum, ac Patrum erga se beneuolentiæ responderet. Ventitarunt deinde minores eius fratres in Collegium, & eousque progressa est optimorum Principum humanitas, vt Collegij Rectorem ægrotantem magnis cum amoris indicijs viserent.

Collegium Lauretanum.

FVnestus hic annus fuit improuiso interitu vnius e nostris, qui inusitato quodam mortis genere decessit. Frater erat Gallus, qui cum cæteris sacris ordinibus ritè susceptis, propediem sacerdotio esset initiãdus, subitò interijt. Et tempus, ac locus terrorem mortis auxit. Cœnauerat cum alijs sine vllo plane sensu vel vrgentis, vel aduentantis mali; sub cœnam medius inter duos fratres inambulabat in aula, hilariter, iucundeque colloquens de suo sacerdotio, quod iam adesse credebat, ignarus supremam sibi horam adesse. Ecce tibi improuisa oppressus apoplexia repentè corruit moribundus. Confestim ad opem pro se quisque ferendam Patres omnes, Fratresque accurrere; breuis videlicet temporis exanimationem ex angustijs pectoris ortam existimare. Cæterum remedijs, quæ tale tempus postulare videba-

Digitized by Google

debatur, frustrà adhibitis, sublatus inter manus ad proximum cubiculum defertur, & in lectulo collocatur maximam sanguinis vim profundens e naribus. Accersitur extemplo medicus; sed tanta fuit morbi vis, ac violẽtia, vt nec medicamentum, nec medicum expectaret. Quippe intra quadrantem horæ, ex quo exanimatus ceciderat, prius etiam quã propere sacro perungi oleo posset, efflauit animã, ingenti cunctis, qui aderant, incusso metu. Et quidem, (vt sub examen conscientiã nocturnum res accidit) horrenda illa species modò viui, mox mortui fratris mentibus, oculisque obuersata adeo pectora omnium perculit, vix vt quisquam illa nocte, vllam somni, quietisq; partem caperet. plerique verò varios, repentinosque humanæ vitæ casus perhorrescẽtes ita secum statuerent; enimuerò mortales aduersus mortis insidias nunquam imparatos esse oportere. Fuerunt etiam qui cum relaxationis, & colloquiorum hora id euenisse reputarent, ita in animum inducerent, ac prædicarent: diuino vtique consilio tam horribile spectaculum illo potissimum tempore præbitum, vt mortis omnibus horis impendentis memores, linguam, rem adeò lubricam, in officio continerent, ita vnius casus multis documento fuit. Sed vt a tristibus ad læta veniamus. Tanta est Laureti Societatis existimatio, vt omnes ferè Cardinales, Episcopi, ac Principes viri,

viri, qui salutatum B. Virginem Lauretanam veniunt (veniunt autem quampluimi) aliquem e nostris confessarium (cum aliorum copia non desit) potissimum exoptent. plerique etiam eorum ædes nostras perfamiliariter visant. Magni Hetruriæ Ducis vxor cum egregio comitatu, regüsque donis Lauretum cum venisset, vnum ex antiquioribus Societatis Patribus, qui per id tempus, eò fortè diuerterat, enixe rogauit, vt sermonem in templo de B. Mariæ Lauretanæ laudibus haberet. Morem gessit ille lectissimæ fœminæ tam pia postulanti: ac de præscripto argumento tanto animi sensu disseruit, vt ipso collacrymante, Dux ipsa, Episcopique multi, qui aderant, lacrymas tenere non possent. Cardinalis porrò Galli Lauretanæ Aedis, atque Vrbis patroni tanta in Societatem nostram liberalitas extitit, vt Patribus Generalis Congregationis causa Romam petentibus Laureti per triduũ, vt fit, diuersantibus, cibaria, vinum, aliasque res necessarias ex publico suppeditari iusserit. Iam quanta sit in egentium, ægrorumque paupertate, ac miseria subleuanda caritas nostrorum, ex vno conijci de cæteris licet. Iacebat puer grandiusculus in via publica, quæ fert Lauretum, fame ac morbo, vt videbatur oppressus. eius vicem miseratus vnus e nostris Patribus Lauretum fortè rediens, substitit: ac sublatum in humeros per mille ferè, ac quingentos

Digitized by Google

gentos passus ad Lauretanum Nosocomium detulit, sudoris ac meriti plenus. Nostris rebus expositis, vetus huius Collegij consuetudo postularet, vt quædam recentia B. Mariæ Lauretanæ miracula exponerentur. Sed quoniam ea Lauretanæ historiæ nuper editæ illigata sunt, hoc labore supersedebo.

Collegium Recinetense, & Maceratense.

RECineti fatalis illa vniuersæ Italiæ caritas annonæ, atque inopia nostrorum studia excitauit. Egentibus largius solito subuentum est, etiam si tempestas prædiorum Collegij prouentum imminuerat. Nec egentium corporibus modò cōsultum, sed etiam animis, christiana doctrina, salutaribusque monitis subinde tradendis. Complures etiam puellæ, quarum pudicitiam necessitas in summum discrimen adduxerat, in tuto locatæ. Multæ mulieres a meretricia vita abductæ, ex quibus vna cum sacramenta deinde magno cum fructu suo, & aliorum exemplo frequentaret, multa incommoda, verbera, rei detrimēta, vitæ denique discrimina subire maluit, quàm ad pristinam vitæ turpitudinem redire. Nec minorem bene merendi materiam odia, quàm flagitia dederunt. Quatuor e nostris Sacerdotes ad

tes ad finitima Piceni oppida dimissi, cũ alia multa præclare ex Societatis instituto gesserunt, tùm verò multos ad pacem, & concordiam reuocarunt. Erant in oppido quodã fratres germani duo, qui de re familiari disceptantes, inimicitias inter se gerebant. Iamque irritatis animis eò res adducta erat, vt armis litem dirimere, & per fraternam vterque cędem controuersa bona occupare conarentur; cum mira opportunitate Sacerdos noster interuenit. Itaque illo interprete, atque internuncio, vtriusque animo mitigato, discordiarum causæ tolluntur, fraterna inter eos beneuolentia reconciliatur, magna lętitia, & gratulatione omnium, maximè verò propinquorum. In alio item oppido multorum ex intestinis odijs ad arma spectantium iræ sedatæ, & simul multę domus cędium periculo liberatæ. Porrò alius e nostris Episcopum cũ alio sacrorum Antistite reconciliauit. Erat is magnæ in primis inter ciues authoritatis, qui diuinis rebus maximo vel adiumento, vel detrimento esse posset, prout aut consentiret cũ Episcopo, aut dissideret; ita vna opera & incommodum vitatum ciuitatis, & commodum ex reconciliata inter eos gratia quęsitum. Nec verò Recinetensium erga nos liberalitas obscura fuit. Sexaginta nummi aurei templo adornando attributi, quibus aræ maximæ ornamentum egregiè inauratum est. Fuit etiam

qui

qui Collegio nummos aureos centum legaret, opportunum angustiæ annonæ subsidium.

Maceratense autem Collegium egregiæ supplicationis celebritas decorauit. Nostri sacras Treuirensis Martyris reliquias nacti, quàm maxima pompa eas in templo collocatæ, ac proponere statuerunt. Dictus est huic rei dies S. Luciæ sacer. Interim templum Societatis magnificis peristromatis, & cuiusque generis carpinibus connestitum, ara maxima ad magnificentiam exculta: feretrum Damascena veste rubra, auroque pulcherrimè exornatum est. Huic feretro imponitur caput martyris inaurata inclusum theca, torquibus aureis insigne; ad hæc vnionibus, gemmisque distinctum clarissimis. Vbi constitutus dies adfuit, hæc, quam dixi, theca ornata vt erat, ante lucem in præcipuum Vrbis templum defertur, ibique ante aram maximam collocatur. Cuius rei fama simul increbuit, tanti vndique ad spectaculum concursus facti sunt, quantos nemo meminerat. Instituta deinde supplicatio, in qua supplicatione religiosæ omnes familiæ agminibus, vexilliſque distinctæ, itemque sacerdotes templorum omnium ex ordine processerunt. Postremi ibant Canonici quatuor, & Sacerdotes e nostris octo, omnes sericis amiculis rubris induti, qui in orbē quaterni subibant feretro, quoad ad ædem nostram ventum est. Sacrum feretrum prosequebatur magi-

stra-

Digitized by Google

stratus, atque vniuersa nobilitas cum facibus accensis. Excipiebat infinita inconditæ turbæ multitudo, quę pietatis significatione reliquis nihil cedebat. Demum sacro capite antè aram maximam locato, hymnus Te Deum, lectissimi Symphoniaci decantarunt. Supplicationē solemnis Archidiaconi precatio clausit, qua sancti martyris auxilium implorabatur. Post meridiē refertissimo hominibus tēplo, ipsoq; vestibulo, Magister Humanitatis breue quidem, sed luculentum carmen in Martyrem dixit; quod Concionatoris nostri sermo de cultu sacrarum reliquiarum excepit. Sermonem vesperæ suauissima symphonia insignes secutæ. Postridie manè sacrum, a prandio vesperas per cantus suauitas celebrauit. Quo biduo tanti fuerunt ad ædem nostram ciuium concursus, vt opinio esset, tota vrbe neminem omnino domi remānsisse, qui ad id spectaculum venire potuisset. Et tempestas ipsa, aut potius Deus huic celebritati fauit, nam cum quotidiani penè imbres nos sollicitos haberēt, præstitutus supplicationi dies ita lætus, & apricus extitit, vt vernus dies in media hyeme videretur.

Collegium Perusinum.

Lætus hic annus fuit bona fruge multorum. Sodalitas vtraque B. Virginis vi-

guit,

guit, vt cum maxime. Ac minor quidē duos Benedictinis, totidem Societati nostræ dedit. Maior autem non solùm nobilibus discipulis, sed etiam Doctoribus, Iurisconsultis, alysque honestis ciuibus perutilis ad honestam, piamque vitam extitit, Et eorum pietas in aliorum salutem redundauit. Adolescens nobili loco natus in custodia asseruabatur, propterea quòd capitalis facinoris particeps fuerat. Hic vnius e Sodalibus B. Mariæ oratione inductus, Patrē, qui Sodalitati præerat accersiit, cuius opera tantum profecit, vt mortem, cuius antea nomen horrebat, vehementer expeteret. Itaque cum fortè vnum e nostris deinde conspexisset, ratus eum nuntium suæ mortis afferre, Si mihi moriendum est, inquit, nihil moror, dū liceat prius animi delicta confessione delere. Nec toto illo spatio, quod ante supplicium intercessit quicquā aliud egit, quam vt animum penitus expiaret. Denuntiata deinde morte in proximum diem, sustulit oculos, manusque in cœlum, & gratijs Deo impensè actis, Sacerdotem nostrum, cui primum confessus erat, accersiri voluit: neq; eum passus est ab suo latere discedere, nisi rei diuinæ faciendæ gratia. Ipse autem reliquum illud vitæ spatium posuit in canendis Deo laudibus: gratijsque agendis, cum de cæteris diuinis beneficijs, tū præcipuè de suo supplicio, quod in maximi beneficij loco numerabat.

Proinde

Proinde supplicij socio, qui author sceleris fuerat, veniam petenti, quòd causa illi calamitatis, & interitus fuisset, immo verò, inquit salutis, ac felicitatis. In spem enim venio fore, vt hæc mihi mors propediem æternam vitam pariat, ac beatam. Etenim cum multa & varia mihi mortis genera impenderent, quæ simul corporis, & animi interitum afferre possent, an non feliciter mecum actum putem, cui hic potissimum vitæ exitus obtigerit ad salutem animi longè tutissimus? Hinc orationem ingressus de noxis supplicio libenter luendis, socium illum sceleris plane a morte abhorrentem, vehementer hortatus est, vt quando pro commisso scelere moriendum esset, lætus ac lubens moreretur. Tanta porrò existebat in hoc adolescente mortis cupiditas, tanta æternæ vitæ spes, fiduciaque diuinæ clementiæ, vt ipsemet interdum subuereretur; ne nimia quædã, ac vesana confidentia eum diuinæ fiduciæ spetie falleret. Sic enim Sacerdotem affatus dicitur. Ego verò, mi Pater, tanta animi lætitia gestio, quanta nunquam antea in omni vita; metuo ne nimia sit, sed eam ego vt maximè velim, cohibere non possum. Quid multa? Supplicij horam differri ægrè ferebat, & conquerebatur; obstupescentibus sodalibus mortis (sic enim Perusiæ appellantur) qui de more eum consolaturi, & ad supplicij deducturi conuenerant. Auxit idem deinde admirationẽ

Digitized by Google

cunctæ ciuitati, cum non modò lætus, ac gestiens, sed identidem Deo gratias agens, ac veniam peccatorum petens graderetur ad mortem. Vbi verò ad carnificinam ventum est, cervices securi fortiter præbuit, parique virtute, ac pietate in Deum ictum excepit. Omnino ita alacriter, pieque ab eo mors obita est, vt omnes vnum aliquem ex antiquis illis martyribus videre sibi viderentur. Ergo exauditæ voces circumfusæ multitudinis, beatum illum, ac sanctum virum prædicantis, eiusque preces apud Deũ exposcentis. Par fuit alterius exitus in causa non dispari. Miles quidam glorioſus ob certum facinus morti addictus custodiebatur in vinculis. Is cum suspendio damnatum se crederet, adeò abhorrebat a morte, vt nomen ipsum ferre non posset: cumque postularet, vt si moriendum sibi esset, certe securi feriretur; profitebatur se quiduis facturũ, passurumque potius, quàm vt suspendi pateretur. At confessionem vni ex nostris sacerdotibus facta, adeò eius conuersa mens est, vt sua sponte se coram omnibus nudaret, & publicè flagris cæderet omnibus qui aderant stupore attonitis, Deumque qui obstinata quoque pectora emollit, collaudantibus. Deinde verò vt ei nuntiatum est, non suspendio, sed securi moriendum, prædicare cæpit, nullum esse tam turpe, & ignominiosum mortis genus, quod non sibi pro suis sceleribus, ac flagitijs deberetur:

turi & simul orare instituit ne primi sui illius postulati ducerent rationem; se iam exploratũ habere, & quale supplicium meritus esset, & quantum Deo Optimo, ac benignissimo pareret deberet. Ad extremum cum ad supplicium duceretur, tam effusa lætitia exultans vadebat ad mortem, vt eum magna populi sit admiratio, & misericordia consecuta. Multa eiusmodi commemorari possent, sed satis sit selegisse pauca de multis. His rebus adeò nostrorum opera Prætori Vrbis, & Iudici capitali probata est, vt etiam si non desint alij viri boni, quorum institutum sit, iuuare eos, qui morte mulctantur; tamen ad eam rem, nostri potissimum adhibeantur. quippe qui in miseris illis, & afflictis ad spem salutis erigendis se magno cum fructu impendant. Porrò ipse Vrbis Prætor ita conciliatus est Societati, vt persæpè in nostro templo, Eucharistiam populo impertierit; ac deinde consecratus Episcopus, quoties sacrum fecit (fecit autem sæpius) nunquam nisi in nostra æde facere voluerit. Adolescens quoque e prima nobilitate vna cũ alio contubernali studiorũ socio apud nos pijs commentationibus se se exercuit, nec sine fructu, & cum significatione propensæ erga nos voluntatis. Tanta porrò est omnium de nostra doctrina, prudentia, fide, opinio; vt non solùm mercatores, ac tabelliones, alijque ciues, sed etiam ex varijs religiosis familijs plurimi nos

de rebus ad vitæ officia pertinentibus consulant. Valuit etiam authoritas nostrorum in multorum odijs, atque inimicitijs sedandis, quas graues contumeliæ, ac vulnera exacerbauerant, sed ea, ne longum faciam, silentio præteribo.

Collegium Florentinum.

COnciones in tẽplo nostro habitæ sunt maxima lectissimorum hominum frequentia, pariterque ipsorũ fructu, & subsidio pauperum. Ad quos subleuandos multa submissa à multis, ab alijs vinum, triticum ab alijs, ab alijs vestimẽta, sæpè etiam preciosa, vt eorum precio egentiũ inopia subleuaretur. Hæc omnia per certos homines pauperibus verecũdis distributa. Quorum tanta vis fuit, vt singulis hebdomadis octogenorum numerũ summam excederent. Supellex quoque templi multis, ac preciosis altarium, ac sacerdotum sacrificantium amictuis aucta. Mercatores duo prædiuites, ac principes ciuitatis, conscientiæ stimulis agitati res omnes ab se contractas literis mandarunt, sic animo parati, vt eorum iudicio starent, & perperam contractus rescinderent, malè partas restituerent. Cœnobium sacrarum Virginum, lapsa paulatim disciplina, iam inueteratis vitijs, ac discordijs laborabat. Quod nostri salutaribus monitis, ita instituerunt

sunt, vt malis moribus, odijsque sublatis, disciplina reuocaretur ad pristinam seueritatẽ. Ea res aliorum Cœnobiorum Curatores excitauit ad vtendum opera nostrorum in extraordinarijs Virginum confessionibus: & simul magnam nobis conciliauit beneuolentiam ciuitatis, præcipuè verò eorum ciuium, qui cum illo cœnobio erant cognatione, ac propinquitate coniuncti. Tres ex veteribus nostris discipulis cum ex præscriptio B.N.P. Ignatij pijs commentationibus operam dedissent, in pietatis studium toti incubuerunt, alijsque vt idẽ facerent, exemplo fuerunt. Præcipua vero eorum cura fuit, vt lubricam adolescentulorum ætatem ab improborum consuetudine prohiberent, & in Christianæ virtutis, ac pietatis viam inducerent. Horum duo religiosam vitã amplexi sunt, ex quibus alter diuitijs affluẽs, cum propter infirmam valetudinẽ a nostra Societate exclusus esset, nõ exiguæ pecuniæ subsidio suam erga nos beneuolẽtiam declarauit. Ciuis quidam insanabili implicitus morbo, eò desperationis uenerat, vt statueret se e fenestra, aut in puteum præcipitare. Sed diuina nitatus, ad nos, vt cunque potuit, reptauit. Animo ritè expiato ad patientiæ studium, & spem salutis erectus, confessionis, & Eucharistiæ sacramenta frequentare instituit. In his solatium mali, ac remedium inuenit. Affines duo controuersia super dote exorta, atro-

Digitized by Google

cibus contumelijs inter se contenderant, eorumq; alter in iurgio iurarat, nisi alter quod deberet, ad certum diem persolueret, necem se illi vtique illaturum. Id cum resciſſet vnus Sacerdos e nostris, facinus præuertit, & debitore ad soluendum, quod deberet, adducto, pacem inter eos, ac beneuolentiam confirmauit: Pecunioſi ciuis filius ob eædem in ciuitate factam, exulabat, Patrique malum minitabatur, nisi eum restituendum curasset. At Sacerdotis nostri opera perfectum est, vt pace cum occisi cognatis facta, Patri non difficile fuerit soluta pecunia reditum filij in patriam redimere. Ea res & Patri, & Filio saluti fuit. Vterque sacra confessione reconciliatus Deo, conciliatus nobis nostram ædem frequentat cum familia vniuersa Mulier, quæ ex meretricio, uel ui se Deo consecrarat, cum ex religiosa vita ad meretriciam redire studeret, ab vno e nostris sacerdotibus in veteri proposito confirmata est. Quoniam insignis planè, ac memorabilis diuina benignitas extitit in huius salute tuēda; operę pretium duco rem pluribus explicare. Hæc quam dico mulier florēte adhuc ætate, cum intrusa in cœnobium esset eorum opera, qui verebantur, ne suæ familiæ notam inureret, si ab vno eorum in matrimonium, vti moliebatur; duceretur; grauia multa ab ijsdem pertulit. Cognatus enim perditi amatoris (dum illa sæculum meditatur)

ma-

maximum mulieri periculum creauit. Is rem odoratus, statuit eam, priusquam e cœnobio egrederetur de medio tollere. Aegrotabat tum forte mulier. Itaque bonus ille vir mercede perpulit, qui ægræ pro medicamento venenum deferret ementito medici nomine. Defert ille ad cœnobium mortiferam potionem, quam ægra mulier ex præscripto, scilicet, me dici antè somnum hauriret. Sed cum ægrotę ante id tempus nescio quid grauius accidisset: placuit mulieribus, quæ illi præsto erant, in posterum diem differre potionem. Mora saluti fuit. Postridie accedit ad ęgram de more medius, qui vt non datæ potionis præscriptæ causam accepit, negat ab se medicamẽtum vllum præscriptum, missumue, & tamen id quidquid esset, afferri iubet. Quod diligenter contẽplatus facilè sensit, id non medicamẽtum esse, sed venenum. ita mulier illa præsentem pestem fraude patefacta, vitauit. Aliàs præsentius etiam periculum singulari Dei beneficio euasit. Missus deinde est ab eodem illo sicarius, qui incautam mulierem confoderet. A quo ad cœnoby ianuam euocata, dum se ad res quasdam capiendas inclinat, multis accipitur plagis. Et nefarius ille negotium confeciſſet, nisi contubernalium mulierum intercursu prohibitus esset. Cęterùm fęmina illa, cuius caput petebatur, aliquot alijs, quæ facinori interuenerãt, saucijs relictis, profugit. Erat ſtea præ-

senti veneno illita. itaque cæteræ mulieres, quamuis leui vulnere perstrictæ, alia super aliam perierunt; vna illa, quæ & plurimis, & grauissimis plagis confossa erat, persanatis vulneribus, mortem euasit. adeò præsens Dei benignitas, ac tutela fuit. Nihilo secius illa post tot, tantaq; diuinæ beneuolentiæ indicia, paulatim Dei, suique propositi oblita, pristinæ vitæ licentiam respicere cæpit, & de cœnobio deserendo cogitare. Et quoniã pudicitiæ professio obstabat, subornauit, qui se eius virum esse simularet; negaretque illam se inuito consecrare corpus suum Deo potuisse. Is cum falsis testibus rem Episcopi Vicario probaßet; effecerat, vt mulieri fieret exeundi potestas. Ecce tibi dum vesana mulier sarcinas colligit, repentè graui occupatur morbo, qui tanquam dißuasor pernicioßi consilij, eam in cœnobio retinuit vel inuitam. Ad extremum longa iam tabe confecta, Deum aliquando respexit, quem sacrilegij vltorem aperuisse oculos videbat. Ergo sæpius experta diuinæ benignitatis memor salubriora consilia cepit, nostro sacerdote adiuuante eam in consilio suscepto cõfirmante. Veram fuisse pœnitentiam docuit euentus. Ex templo mulier, fraude sua sponte patefacta, Vicarij sententiam irritam fecit, ac ne qua deinde leuitas animum eius mutaret, publicis litteris, ac iureiurando suam fidem obstrinxit. Ad hæc splendidiore cultu, victu-

que

Digitized by Google

que, quo ad eam diē vsa erat, repudiato (nam cubicula sericis peristromatis, mensam argentea supellectile ornatam habuerat) communi cultu, victuque contenta fuit. Et Deus, ne qua deinde res eius constantiam attentaret, insanabili eam morbo constrinxit, atque in sanctæ vitæ proposito stabiliuit. Ita illa malo docta tandem magna dedit documenta virtutis, ac patientiæ suæ, vt facilè intelligas sæpenumero morbum insanabilem vinculum esse diuinæ amicitiæ, & pignus ac segetem gloriæ sempiternæ.

Collegium Senense.

HOc anno Senis vehementer, & exagitata est Societas, & adiuta. Quidam leue offensione adductus falsis criminibus ad iusditionis pertinentibus nostros apud Magnū Hetruriæ Ducem onerauerat, maximamque in inuidiam adduxerat. Summo in discrimine versabamur Principe infenso; cum Deus pro sua bonitate nostram innocentiam declarauit. Primores Ciuitatis nostram causam susceperunt, egeruntque apud Principem diligenter. Ita atrocia illa crimina diluta, Principi suspicio omnis exempta, Societatis nomen illustratum. Constātia Piccolhominea fœmina lectissima, Dux Amalfetana mille aureos Senensi Collegio legauit, quanquam certis de causis, ea sum-

ea summa ad trecentos quinquaginta, hoc est fermè ad tertias redacta est. Nec aliorum ciuium in Collegio subleuando benignitas desiderata est, vt in tanta caritate annona nihil admodum æris alieni contractum sit: Templi tabula egregiè picta, multis ac varijs altarium vestibus adornatum. Nec sacris concionibus modò, & exercitatione catechismi, sed etiam explicatione officiorum recens inducta, longè plus solito frequentatum. Vinctos non solum visitatis officiis, sed etiam corrogata stipe nostri subleuarunt. Sacrarum Virginum Cœnobia tum audiendis interdum confessionibus, tum etiam pijs sermonibus ad pietatis studium excitarunt. Primariorum Ciuium grauiter inter se dissidentium, pacem a multis frustrà tentatam, Deo bene iuuante confecerunt. Excursum etiam est in Castella huius diœcesis in montibus sita, vbi Sacerdos vnus e nostris cum socio sermonibus habendis, confessionibus audiendis, Christiana doctrina tradenda, incolas, accolasque excoluit maximo fructu. Inimicos aliquot ad pacem, & amicitiam reuocauit; effecitque vt (quod nunquam antè illis locis visum erat) omnes ad vnum per Ferias Paschatis, Sacræ confessionis, & Eucharistiæ sacramentis vterentur. Alter sermone ad populum de Virginitatis laudibus habito, adeò plerasque virgines permouit, vt viginti numero puellæ iam nubiles eodem tempore

palam

palam in templo ante aram virginitatem dicauerint Deo, summa omnium admiratione, ac lætitia. Ex hoc numero vna fuit forma, ac dignitijs longè præstans, & iam primario illis locis viro desponsa, nuptijs quidem de more in templo denunciatis. Hæc cum ad aram accederet nomen datura, fortè in socerum incidit, quem appellans, ego quoque, inquit, tua bona cum venia Deo virginitatem dicabo meam. iamdiu hoc mihi deliberatum, & constitutum est. Stupere ille, & hærere primò; denique vrgenti puellæ respondit; per se quidem licere illi facere, quod vellet. Huius exemplum soror pari specie virgo secuta: ac deinceps aliæ; quarum vna etsi vnica domi suæ, patruo denique expugnato, voti compos est facta. Ita ex vno Castello plurimæ vno tempore Virgines cœlesti sponso nupserunt.

Collegium Montis Sancti.

PRo exiguo nostrorum numero fructus satis magnus fuit: Duo præcipuè perditæ nequitiæ homines nostris authoribus ad bonam frugem se receperunt. Quidam à puero ex impudicorum librorum lectione depravatus voluptati se totum, ac flagitijs dederat. Huic in tenebris ruenti ira cœlestis numinis viam salutis ostendit. Cum varijs casibus à Deo castigatus, perseuerarit in errore, denique

male

malo dæmoni ita permissus est, vt eum dormientem de nocte strangulare conaretur. Itaque ille Diabolo vrgente, Deum respicere aliquando cœpit; & inuocato salutari IESV nomine, periculum in præsentia vitauit, atq; in posterum salutis præsidium inuenit. Nam vt eum suffocaturus quotidie sub noctem illa bellua inuadebat, semper eodem IESV nomine fugabatur. Dedit vexatio intellectum. Tandem homo ad se rediit, & vitam penitus mutauit. Ex eo enim honestum, piumq; vitæ genus instituit, suas fortunas, quas in delicias conferre consueuerat, egentibus dispertire decreuit.

Mulieri malus dæmon pulcherrimi hominis specie se ostendebat, seque Christum Iesum esse simulans varias precationes, confitendiq; rationem (bonus videlicet innocentiæ Magister) eam docebat. Ratio autem hæc erat, vt peccata nemini præterquam sibi, eaque generatim confiteretur. Hæc igitur a nobilibus fœminis eius familiaribus ad Concionatorem nostrum adducta, rem illi omnem aperuit. Sensit illico Pater fraudem communis hostis, sed non æquè facilè mulieri eripuit errorem. Quippe Pseudochristus ille vera falsis miscendo fidem ei fecerat; eiusque animum rectè factorũ specie, quasi præstigijs quibusdam tenebat obstrictum. Nam & de cognatorum, notorumque animis in Purgatorio cruciatis multa misere illi commemorabat, & eam ad paupertatem colen-

solendam, ad pœnitẽtiam, Deique vltoris iram mortalibus denunciandam inuitabat. Verùm Patris nostri admonitione, miniſque cęleſtibus victa tandem errore depoſito reuïſit in viã. Alia porrò mulier adeò exagitabatur a Satana, vt planè inſaniret. Nolebat eſſe apud virum, a quo perhumaniter tractabatur: a ſacramentorum vſu penitus abhorrebat; aliaq; multa dabat indicia inſaniæ ſuæ. Hæc noſtri Sacerdotis oratione adducta reuertit ad ſanitatem. Iamque ſacramentis confeſſionis & Euchariſtiæ frequenter vtitur, & cum viro ac domeſticis concordiſſimè viuit.

PROVINCIA NEAPOLITANA.

FVERVNT omnino in Prouincia Neapolitana ſocij trecẽti ſexaginta quatuor. In Domo Profeſſa duo, & ſexaginta. In Collegio Neapolitano centũ & octo. In Domo Probationis vndequinquaginta. In Nolano Collegio ſex & viginti, In Catacenſi duodeuiginti, Totidem in Conſentino. Itemque in Barolitano. Vno plus in Aletino, In Barenſi, & Salernitano quinideni. In Theatino domicilio quatuor. Aggregarunt ſe So-

Digitized by Google

se Societati quatuordecim, Diem obierunt duo.

Professorum Neapolitana Domus.

CVm Romam indicta esset Patrum Cõgregatio Generalis, mirum extitit domus huius studium in Deo Societati conciliando. Nullus omnino in ea fuit, qui non assiduis precibus, frequentibus ieiunijs, alijsque pœnis voluntarijs diuinum ad eam rem auxilium imploraret. Ciuitati quoque vsitata Societatis nostræ officia sunt vtiliter præstita. Sacræ Cõciones non modò in tribus præcipuis Vrbis templis; sed etiam in Prætorio habitæ Pro regis ipsius rogatu, magnaque eiusdem approbatione, ac uoluntate. Fructus labori par. Octo pellices, atque vna meretrix, corrogata à pijs hominibus dote in matrimonio collocatæ. Remiges in triremibus (vt de alijs taceam) catechismo imbuti, Vnus qui ad Mahumetem desciuerat, ad Christum reuocatus. Mulier vnico filio orbata, vt interfectori veniam daret, adducta. Egestati etiam plurimorum in maxima annonæ inopia consultum. quippe sæpius in hebdomada mendicis amplius ducentis stipis data, magna cum admiratione ciuitatis. Sed nobis, quod erogauimus, a pijs hominibus

minibus magno cum fœnore redditum. Præter pecuniam templi ædificationi attributam, ad eius ornatum, tantum donorum est collatum, vt summam mille aureorum excederet. Illustrium feminarum, quæ ad nostrum templum ventitant, virtus sanè illustris fuit. Earum nonnullæ Bacchanalibus, cum iustis de causis interesse ludis publicis. cogerentur a viris, ita paruerunt vt D. Ceciliæ exemplo, extrinsecus ornatæ, occulto corpora cilicio domarẽt. Aliæ Nosocomia subinde adeunt, ibique linteo succinctæ ægrotis mulieribus cibos ministrant; Nec nisi stratis omnium lectis, inde discedunt. Fuit quæ pellices septem ad vitę honestatem ab se conuersas cœnobio includeret. Et Deus gratam sibi esse illius pietatem cuidam alienorum factorum speculatrici mulieri declarauit. Hęc ex se alias æstimans, vnamq; ex illis obseruans, apud se simulatæ pietatis arguebat. Sed ipsa iustiorem reprehensionem non effugit. Visa est illi in quiete B. Maria irato vultu, ac minaci, increpans eam, atq; ab se repellens, quòd cum pridie eius diei (qui dies fuerat B. Virgini sacer) Christi filij sui sacrosancto corpore abstinuisset, eam tacita cogitatione insimulasset, quæ frui maluisset; contraque illam alteram (nam adesse videbatur) B. Virgo ad se alliciebat, & simul collaudabat, quòd pie, casteque, filium suum accepisset. Noua hoc anno Sodalitas Sacerdotum inchoa-

ta bel-

ta belle procedit. Procerum, ac nobilium altera est sodalitãs florentissima, de qua scriptũ est alias. Huius hoc anno, & benignitas & virtus uel maximè enituit, Aureos mille octingentos ad subsidium pauperum Sodales erogarunt, multisque, qui necessitate adducti filiarum pudicitiam prodere cogitabant, subuenerunt, in quibus subleuarunt etiam egestatem vnius, qui desperata salute se orco deuouerat: eumque ad spem salutis erexerũt. Duæ item meretrices a turpi quæstu eorum opera abductæ; & altera cũ viro reducta in gratiã, altera Deo in conuersarum cœnobio consecrata. Horum liberalitatem Deo esse gratam acceptamque, & ingenti cum fœnore redditũ iri, quod dedissent, memorabili documento intellectum est. Pater qui Sodalitati præest, Sodales ad benignitatem in pauperes inflammans, trito, vulgatoque vsus erat argumento, benignos centuplum recepturos. Sub sermonem unus e sodalibus aureum nummum in aream coniecerat, huic postero die sacerdos quidem vnum & centum aureos ex restituta in confessione pecunia numerauit. Visus est Christus Patris illius, aut suam potius uocem cõprobasse. Tertia item Sodalitas opificum & plebeiorum uirtute & pietate auctior fuit. Ex uno fiet de cæteris coniectura. Lanista erat quidam nobilis, & quidem uitæ liberiori assuetus. Is sodalitati adscriptus, incredibile dictu est,

dictu est, quàm sui dissimilis extiterit, quantosque breui fecerit in virtute processus, longum esset singula consectari; ex multis pauca perstringam. Cilicio assiduè corpus affligebat; Flagris ad sanguinẽ sæpius in hebdomada cædebat; ternarum quotidie horarum precationibus animum ad pietatem excolebat. Nec tamen nobilibus adolescentibus, qui se illi in disciplinam dederant, in armorum ludo vnquam deerat; sed artis suæ quæstu verecundam honestorum hominum inopiam subleuabat. conuicijs, & cõtumelijs malè acceptus gestiebat. Nullis imbribus, aut tempestatibus deterrebatur, quo minus sacras ædes obiret. Diuorum omnium, qui ei Calendis cuiusque mensis per septem annos (tãdiu enim in Sodalitate fuit) patroni obuenerant, memoriam, & clientelam diligentissimè custodiebat. Ad extremum cùm in morbũ incidisset, ex quo est mortuus, nunquam a mulieribus, quæ ægrotanti præstò erant, attingi se passus est. Orantibus Deum domesticis, & amicis, vt sanum illum redderet, bonum potius, inquiebat. Quamdiu cum morbo, ac morte luctatus est, cum Deo, sanctissimaque eius parente, quam velut præsentem alloquebatur, identidem ingenti animi sensu sermocinabatur. Funus eius à Sodalibus maximo honore celebratum est. Cilicium summis omnium studys expetitum, præmium in virtutis stadio currentibus propositum dicerès.

Iam verò nostrorum secũdum Deum beneficio, multi qui nocturnis, diurnisque spectris miserè agitabantur, facta totius vitæ confessione, illam molestiam depulerũt. Septem ad uarias religiosorum hominum familias se aggregarunt. Sexdecim mulieres a meretricia vita ad honestam traductæ. ex hoc numero sex viris recõciliatæ, quatuor in cœnobijs Christo dicatæ. Puella, quæ fratri in suspicionem violati pudoris venerat, vitæ, famæque periculo est exempta. Mulier, quę natalem Christi diem execrata corruerat exanimis, admoto sacro globulo, & IESV nomine implorato restituta est sanitati. Alia quæ se energumenam simulabat, ad sacram confessionem perducta, & simulatione destitit, & vitam instituit meliorem. Adolescens nobilis periculosè ęgrotãs vllam sibi sacræ confessionis mentionem fieri vetuerat. is ab vno e nostris denunciatione imminentis mortis perterrefactus, & ritè expiatus, paulò post fiduciæ plenus excesit è vita. Sicarius magna vi pecuniæ ad facinus impulsus, dum equitem ad cædem quærit, in nostram ædem forte diuertit, Ibi sacerdotis nostri, in quem inciderat, oratione ad confitenda peccata inductus, non modo cędis consiliũ deposuit, sed etiam facinoris socios, quos ad struendas equiti illi insidias præmiserat. a scelere reuocauit. Flagitiosa fœmina mali dæmonis sibi eam vindicantis aspectu conterrita,

S. Ni-

S. Nicolai (cuius oblata in illo discrimine species erat) admonitu, sacerdotem nostrum accersiri iussit, eique ritè confessa honestæ vitæ consilium cepit.

Collegium Neapolitanum.

MAgnifica Stiliani Principis sumptu præmia cum eleganti dramate data mirum in modum, & auditorum nostrorum studia inflammarunt, & Gymnasij nomen illustrarunt. Vtraque Academia Parthenia tum litteris, tum virtute præstat. Ex maiore octo ad Societatem nostrã, duo & viginti ad alias religiosorum hominum disciplinas se contulerunt. Maior octo, Minor tres adhuc peperit Societati, plures parturit. Complures eorum, vt præcipuo studio B. Mariam colunt, præcipuum eius sunt patrocinium experti. Vnus cum a Sicario per errorem vulneribus conficeretur, aduersus ferrum, quo identidem petebatur, B. Mariæ nomen opposuit. Mirum dictu. pro mortuo relictus, vestimento pluribus locis perfosso, ipse intactus euasit, ne leuiter quidẽ cute perstricta. Alter ruentis impetu plaustri prostratus B. Virginem inuocauit. Nec frustra; alterum crus, quod Rota obtritum credebat, incolume subtrahit. Ex eodem numero alius, qui septimum iam annum ex oculo grauiter laborarat, denique humanis remedijs frustra

stra tentatis, ad diuina confugit. Ergo dum enixè Deiparæ Virginis opem magna spe erectus implorat, globulum instar ciceris, ex oculo eijcit: ac repentè optatam recuperat ualetudinem. Porro alius tum in uinculis haberetur, propediem, ut credebat, morte mulctãdus; B. Mariæ, quam vnicè colebat, auxilium implorauit, Nec frustratè eum sunt preces. Subinde anxium cura animum somnus occupat. Per quietem Virginis eximia pulchritudine species offertur, quæ illum bono animo esse iussum Iudici commendaret, imperans, vt eum quàm primum crimine absolueret. Visum euẽtus comprobauit. Haud ita multo post ab illo ipso Iudice, quem in somnis uiderat, absoluitur. Opificum Sodalitas incredibiliter est aucta. Sodales sunt ad octingentos, quatuor in classes diuisi. præter cẽtum sexaginta pueros, qui separatim christianæ doctrinæ rudimentis instituuntur. Dici vix potest, quantos in virtutibus progressus faciant. Illud egregium, quod plerique eorum alios ad piæ vitæ institutum alliciunt, duces, magistrique virtutis Bachanalibus quadraginta horarum supplicationem bis nõ modo assiduis precibus, sed etiã tergorum verberationibus celebrarũt. Quippe vtraque supplicatione sodales facilè sexageni lintea veste de more induti flagellis terga strenuè ceciderunt. Ex hoc numerò quindecim hoc anno religiosæ vitæ genus amplexi. Cui-

dam

dam ex his mirabile quiddam euenit. Graui morbo afflictus iacebat; iamque eius salus a medicis penè desperata erat, cum visus est illi in quiete eximia forma puer, qui manu eius præhensa; bonumque animũ habere iusso, fore prædicit, vt breui conualescat. Visum fuisse, non somnium ostendit euentus: Simulatq, somno expertus est, morbo leuari primum æger, deinde sensim liberari, quoad breui planè conualuit. Alius Turcam moribundum, & inuita superstitione obstinatum adortus, peruicit denique, vt Mahomete dẽserto ad Christi signa transiret. Ita baptismo lustratus euolauit in cœlum. Iudæus item vnus à nostris ad Christi ouile est aggregatus. Turca quidam malo doctus tandem christiana sacra suscepit. Is luce veritatis oblata, ad Christi fidem se cõferre cogitabat: Sed ueteris uitæ licentia eum a salutari consilio deterrebat. Dum incertus animi hæret, in ipso portu e puppi delabitur in mare. Gurgite haustus cum ne multo quidem tempore intermisso existeret, pro mortuo habebatur a nautis. At ille dum in profundo demersus hæret, B. Franciscum a Paula, quem sæpe numero in periculis a Christianis inuocari solitum meminerat, fidenter implorat. Repente ille adfuit periclitanti, & manu præhensum in tuto collocauit: Ibi Turca admirabũdus cælum suspicere, cæleste auxilium prædicare, baptismum flagitare. Igitur a nostris

Digitized by Google

christiana mysteria satis edoctus baptizatur: Tantus autem in illo adhuc catechumeno christianæ perfectionis studium extitit, vt Christianos ipsos, si quos aut rixantes inter se offendissет, aut impia verba iactantes, grauiter obiurgaret. Adeò hæc illi uitia christiano homine indigna videbantur. Nec nostris domesticum virtutis incitamentum defuit. P. Andreas Viuus Theologiæ Doctor magnis cum in omni vita, tum uerò in curatione morbi datis egregiarum virtutum documentis, est mortuus. In morte autem quiddam memorabile accidit. Dum moribundus animam agit, repentè oculos, quos diu compressos habuerat, aperuit: ex hilaratoque vultu, intuenti similis aliquam speciem, qua mirificè delectaretur, iucundissimè efflauit animam, non secus, ac si in pace, in id ipsum dormiret, ac requiesceret.

Domus probationis.

SEnsit hæc domus diuinam prouidentiam haud leuibus argumentis. Eius inopia a Prorege Neapolitano quadringentis, a matrona primaria ducentis nummis aureis subleuata est, & miserabile æquè, ac memorabile Tyronis vnius exemplo reliquorum constantia confirmata. Adolescentulus is erat nobilis, qui tribus ferè mensibus in Societate nõ sine laude exactis, repente commutata uolun-

tate

tate discesſit. Itaque haud ita multo poſt, voluptatum illecebris irretitus mulierculæ cuiuſdam rogatu in conſpectu domus noſtræ interficitur, vt locus ipſe exitij omnes de exitij cauſa admoneret. & morte horribilior vitæ exitus fuit. ne confeſſione quidem expiatus interijt. Et ſi enim illicò ſacerdoſe noſtris vocatus adfuit, tamen animam iam efflanti non quantum voluit, ſed quatenus licuit, opem tulit. Cadauer tamen in templum noſtrum illatum ad ſepulturam; ita qui nobiſcum incolumis perſeuerare noluerat, ad nos relatus eſt mortuus, non ſine famę, ac fortaſſis etiam animæ iactura. At Turca præclara indole adoleſcens apud nos Chriſtianis myſteriis imbutus, egregia in noſtris ſuſpexit exempla chriſtianæ uirtutis. Chriſtianus igitur factus, & a Proregis filio in numerum ſuorum aßeclarũ adſcitus, omnibus eſt innocentiæ, ac ſanctitatis exemplum. Ad hæc commemorare alijs ſolet, ea ſe apud nos obſeruaſſe argumenta ſingularis cuiuſdam humanitatis, caritatiſque chriſtianæ, quæ facilè poſſent Turcas omnes, ſi ea experirentur, ad Chriſti fidem adducere.

Collegium Nolanum.

TEmplum hoc anno duobus eſt auctum ſacellis, & quidem ornatis opere marmorato. Sacra item ſupellex, atque inſtrumentũ

Digitized by Google

vasculis argenteis, & altarium vestibus auctius redditum. Concionator noster non viuis solùm, sed etiam mortuis præclarè consuluit. Eius hortatu matronæ aliquot hoc susceperũt, vt bina quotidie sacra pro ijs, qui purgatorio igni expiantur, facienda curarent, & quo id subsidium præsentius foret, electa ad eam rem ara Pontificali beneficio prædita, ad mortuorum animas subleuandas. Ex Sodalitate B. Virginis duo se Societati adiunxerunt. In alijs quoque opera vtiliter collocata. Res omnis ex vno exemplo intelligetur. Virgo erat, quæ, & si dotis expers incredibili nuptiarum amore flagrabat: neque ab ea sententia cuiusquam opera abduci poterat. Hæc cum B.P.N. Ignatij meditationibus per aliquot dies animum excoluisset, repente ita mutata est, vt Deo virginitatem deuoueret. Ergo corpus suum voluntarijs pœnis affligere, precibus instare, pietatem ex animo colere cœpit, in eoque vitæ instituto perstat non sine opinione sanctitatis. Nostrorum autem industria manauit etiã foras. Sacerdos e nostris Stabijs (oppidum est Nolæ proximum) ad reconciliandos inter se duos fratres profectis, incidit propè in summum ciuitatis illius certamen, atq; discrimẽ. Episcopus de cœnobijs quibusdam Sacrarum Virginum cum Ciuitate vehementius disceptabat, iamque res eò erat adducta, vt perpetuæ inter eos inimicitiæ, magnaque ciuitatis incom-

incommoda timerentur. Hic ille noster ita se gessit, vt non modò fratres illos, quorum causa venerat, ad pristinam caritatem reuocaret; sed etiam episcopum & ciuitatẽ sublata controuersia in concordiam adduceret. Ea res ita grata omnibus accidit, vt pacificationem festo campanarum omnium sono celebrari placuerit.

Collegium Catacense, & Aletinum.

IN Collegio Catacensi B. Mariæ Sodalitas, quæ maximo sodalium numero extincto, interciderat hoc anno restituta est. Egregia in templo ornando liberalitas primariarũ fœminarum extitit, quæ ingentem pecuniam contulerunt ad B. Mariæ sacellum quàm pulcherrimè exornandum. In templo Vrbis maximo Doctrina Christiana ab vno e nostris explicari cœpta magna Episcopi voluntate. Quæ res, vt sit conspectior, ac celebrior, instituitur diebus festis puerorum supplicatio ab æde nostra, prælato de more vexillo. Iustratum itidẽ est propinquum oppidum, vbi cum alia multa piè vtiliterque gesta; tum verò complures mulierculæ a flagitiosa uita ad honestatem traductæ. Itum etiam Cardinalis Sanctæ Seuerinæ rogatu, ad Abbatiam huius regionis: paræciæque

ciæque eius omnes, quas plurimas habet, obi-
tæ, curatumque vt cum nonnullis locis sacro-
sancta Eucharistia lignea pixide asseruaretur,
deinde includeretur argento. Parochi etiam
multis rebus adiuti.

In Collegio Aletino insignis nostrorum in-
odijs, simultatibusque tollendis industria exti-
tit. Complures a destinatæ cædis consilio deter
riti. In his vnus, qui magnam a viro nobili pe
cuniam acceperat, vt communem inimicum
de medio tolleret, nostri Sacerdotis hortatu, nō
modo argentum illi restituit: sed etiā cum ini-
mico rediit in gratiam. Ad ægrotos ac mo-
ribundos vel inter diu, vel noctu tam crebrò
nostri vocantur, vt una nocte eadem penè ho-
ra deni sacerdotes euocati ad ægrorum domos
adirent. Tenera ætas christianæ disciplinæ ru
dimentis adeò diligenter excolitur, vt tota pe
nè Vrbs talibus carminibus personet. Multa
etiam mancipia, quæ a Mahomete ad Chri-
stum se transferre statuerant, christianis my
steriis instituta. Aethiopissa quoque mira
prorsus ratione ad Christum adducta est. Hæc
Mahometi addicta a Christiana Religione pe-
nitus abhorrebat, vt ne uoces quidem hortan-
tium æquis auribus ferret. Sorte quadam di-
uinitus euenit, vt Sacerdos noster cū eius Do-
minum cōueniisset, in seruam illā incideret, qui
eam conspicatus, benigne rogat, velit ne fieri
christiana. Illa diuinitus tacta, repentè submis
sis

sis ante sacerdotem, quem nunquam antea viderat, genibus, & libenter quidem se uelle, respondit. Ita breui instituta est, baptismoque lustrata. Nostrorum industriæ ciuitas pari liberalitate respondit. Multi frumentum, alij alias res ad victum, cultumque corporis necessarias submiserunt. Pia mulier nummos aureos mille legauit. Ad templi ornatum bina candelabra argentea perfecta: bini item cum pollubro vrceoli ex argento; velumque aureũ calicis permagni pretij accesserunt. Gymnasium strenuè ædificatur. Tres adhuc exedræ absolutæ sunt, & pecunia ad sumptum suppetit. Ciuis, cuius filius nostræ disciplinæ alumnus e vita decesserat, aureos ducentos nobis attribuit. Sodalitas B. Virginis christianarum virtutum laude præstat. Sodalis erat quidam nobilitate pariter, ac dignitate inter cæteros eminens. Is contumelioſis improbi hominis litteris notatus, tantam moderationem animi præ se tulit, vt neque ipse iniuriarum ageret, & Iudicem magnopere rogaret, vt nullum super ea re verbum fieri pateretur. Sacerdotum quoque sodalitas floret in dies magis. Ex his vnus Societati nostræ nomen dedit. Alter morti proximus bina candelabra argentea, sacerdotalemque ornatum (quę facilè octogintà aureis æstimantur) Collegio nostro reliquit. Nec domi solum res bene gestæ, sed etiam foris. Sacerdos ad oppidum satis magnum ac no-

bile

Digitized by Google

bile profectus, tãtis oppidanorum studijs exceptus est, vt eum vulgò diuinitus missum esse prædicarent. Nec spem eorum fefellit. Populus duas in partes diuisus de creandis magistratibus per viginti fermè annos dissidebat. omnia odijs, simultatibus, inimicitijsque plena erant, sic vt bellũ ciuile geri videretur. Noster ergo a bene sentientibus de Republica ciuibus edoctus, in concionem ascendit, & cõcordiæ commodis commemoratis, oppidanos graui oratione ad pacem, concordiamq; reuocauit, incredibili omnium lętitia & gaudio. Ad Vrbem aliam sacerdos alter accersitus, vt viro nobili animam agenti in vltimo illo certamine præsto esset, & simul eius parẽtem, qui paulò ante alterum filium amiserat, consolaretur: vtrunque Deo iuuante egregiè præstitit. Nam moribundus ille ita alacer è vita discessit, vt diceret per nostrum sacerdotem patefactum sibi iter in cœlum. Pater autem senex, etsi per idem tempus duobus orbatus filijs, ita sacerdotis nostri oratione confirmatus est, vt magna omnium admiratione se in publicum daret: Porrò alius sacerdos in alia Vrbe sanè nobili, obeundis Societatis nostrę muneribus ita se gessit, vt ciues de excitando Societati Collegio magnopere agitarent.

Colle-

Collegium Barienſe, & Bariolanum.

NQuus Barij Archiepiſcopus ab vno e noſtris in maximo Vrbis templo oratione pereleganti exceptus, paucis poſt diebus Collegium ſua preſentia cohoneſtauit, familiaq; vniuerſa dimiſſa, ſolus apud nos familiariter eſt pranſus. Itum a prandio ad ſcholas. Ibi poſt breuem Magiſtri ſalutationem ecloga data eſt ſanè feſtiua. Hanc epigrammatum, aliorumque carminum vis ingens conſecuta. & Antiſtes grata ſibi omnia accidiſſe affirmauit. Sodales B. Virginis ſedem ſuā magno ſumptu adeò eleganter ornarunt, vt ipſa ſpecies ad pietatem inuitet. Sacramentorum fructus etiam in cæteris extitit. Mulier horrendis Dæmonum ſpectris agitata Sacramentorum beneficio quietam iam vitam agit. Domus occurſu & importunitate mali Dæmonis infeſta, ſacerdotis noſtri opera eſt liberata. Fœmina cuiuſdam noſtro Sacerdoti confiteri aſſuetæ non pudor ſolùm, ſed pro pudore animus virilis enituit. Ab impuro homine ad flagitium vehementer ſollicitata, ita illum calcibus, ac pugnis accepit, vt ex eius manibus malè mulctatus aufugeret, illum fœminam, hanc virum eſſe diceres. Curatum etiam, ac per-

perfectum est, vt externi Magistri discipulos ad nos singulis mensibus confessionis causa mitterent.

In Bariolano Collegio malevolorum calumnijs laboratum est, sed infamia in gloriam vertit. Erat Ciuitas falsis quorundam criminibus a nostris ab alienata. Commodissimum visum est factis dicta refellere. Nec occasio defuit; Aestas excepit frequentibus, & grauibus infesta morbis. Ergo nostri ægris plebeijs æquè ac nobilibus nullo tempore, nullo loco deesse, afflictos excitare, confitentes audire, morientibus præsto esse, nulli labori, aut incommodo parcere. Et hæc nostra tam difficili eorum tempore sedulitas hoc erat illustrior, quòd cæteri se subtrahebant. Itaque his rebus non modò aduersariorũ impudentia refutata est, sed magna etiam nostris conciliata opinio sanctitatis, prorsus vt eos vulgò patres sanctos appellarent. Benignitas quoq; in nos excitata multorum. Nostris alendis magna vis tritici, hordeique donata, templo ornando lychni argentei, candelabra inaurata, aliaque ornamenta minimè contemnenda. Sodalitas interim B. Virginis duplex instituta. Altera discipulorum, ac nobilium; opificum & rusticorum altera. Vtriusque & numerus, & pietatis studium crescit in dies. Sacramenta Confessionis, & Eucharistiæ in oppido frequentari sũ coepta: Maximè verò ab adolescentulis; parentum

tum enim ſocordia pueri etiam ſenum demũ. annorum ab Chriſti corpore abſtinebant. Iamque non ſolum a ludis, & compotationibus, quibus aßueuerant, abhorrent; ſed piorum ſermonum frequentia, ſacrorum myſteriorum vſu magnopere delectantur. Aegros, uinctos, honeſtas mulieres inopia laborantes omni opera, atq; opera iuuant. Hæc & alia Sodalium benignitatis officia, & quia per ſe illuſtria ſunt, & quia proficiſcuntur ab ijs, qui prius alia omnia cogitabant, oppidanorum in ſe oculos, animoſque conuertunt. Et eorum admiratio in Societatis, Deique laudem redũdat. Duo oppidani primarij capitali odio inter ſe diſſidentes, noſtrorum opera condonatis ob Chriſti amorem iniurijs, in gratiam redierunt.

Collegium Conſentinum.

ARchiepiſcopi, Clerique rogatu de chriſtianis officijs inſtituta prælectio auditoribus floret. Duo noua ſodalitia inchoata ſunt; Clericorum vnum, Alterum honeſtorum ciuium. Vtriuſque conſtitit fructus. Summa ad ſacram Concionem ventitantium frequentia fuit: & omnium propemodum auditorum. totius vitæ confeſſiones auditæ, maximo quidem ſacerdotum noſtrorum labore; ſed laboris aſſiduitatem fructus magnitudo ſuperauit. Confluentium ex vicinis locis ad

nos

nos exonerandæ conscientiæ causa tanta vis fuit; vt non nulli vix octauo post die voti compotes fierent. Concionatoris uoce malis ciuium moribus occursum est. Perfectum etiam vt Virgines festis diebus ex præstripto Ecclesiæ interfint rei diuinæ: ne mulieres in suorum funere faciem lacerent. Iniquæ præterea pactiones tota ferè Vrbe rescissæ: male parta pecunia restituta. Reconciliatæ familiæ duæ, quas cognatione coniunctas odium non modò distraxerat, sed in mutuam cædem armauerat. Multorum etiam inimicitiæ in amicitiam versæ. Sacerdos in finitimum oppidum profectus sermones habuit ad populum; catechismumque rudibus tradidit incredibili plausu, fructuque. Idem instituit primorum ciuium Sodalitatem ad officia pietatis. Implacabile multorum odium, quod ingruem cædem erupturum videbatur, Deo benè iuuante sedauit: efferata oppidanorum ingenia mitigauit, atq; ad christianam normam direxit. Vir nō ignobilis ab alio in multorum conspectu percussus, alapam osculo vltus est. Huius exemplum secutus est alter e prima nobilitate. Cognati duo, quorum alter alteri pestē moliebatur, in pristinam caritatem restituti. Fœneratores non pauci ab instituto reuocati: res, quæ mala fide possidebantur, dominis redditæ. Alter Sacerdos in alia finitima oppida digressus paucis diebus tres Sodalitates piorum constituit:

quit: meretricem ad honestam vitã traduxit: effecit, vt tres mulieres a flagitiosa vita abductæ (in quibus illustris fœmina erat) in matrimonium ab amatoribus ducerentur. Itemque vt puella, cuius causa riuales ad arma veneran:, dote ab Archiepiscopo, aliisque curata, honestè collocaretur.

Collegium Salernitanum, & Domicilium Theatinum.

AD tria B. Mariæ Sodalitia, quorum vnũ nobilitatis, discipulorum alterum, tertium opificum, hoc anno quartum accesit eorum, qui Iuri ciuili, & Philosophiæ in publico Gymnasio studeni, Et in sodalibus excolendis fructus extitit labori par. E sodalitate discipulorum vnus ad nostram, alter ad Capucinorum disciplinam se recepit; Idem expetunt plurimi. Ciuitatis erga nos beneuolentiam dona ad templi ornatum complura, eaque opulenta declarant: Sacrarum Virginum cœnobia duo Archiepiscopi rogatu, confessione a nobis expiata: nec sine fructu. Vnus a cõsilio cædis reuocatus. Fœmina primaria morte iam vrgente cum impetrasset, vt uiaticum a nostro Sacerdote acciperet, continuo melius habere cœpit. Dux Nucerinus cum graui morbo vrgeretur, Sacerdotẽ nostrum Salerno Nu-

Digitized by Google

ceriam accersitum apud se habuit, quoad illo vltimo certamine ritè defunctus ad cælestia præmia euocaretur. Theate vrbs est samnitiũ in primis nobilis. hic Domicilium Societatis a Donato Alucio ciuè Theatino institutum est. Collegium futurum, vbi vectigal septingenorum aureorum ab illo ad eam rem testamento relictum ad idoneam summam peruenerit. Interim pauci e nostris, qui inibi versãtur, operam ciuitati nauant. Ciuitas porrò ducentorũ aureorum accessionem in annos singulos futuro Collegio destinauit.

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

IN Prouincia Mediolanensi summa nostrorum fuit ad ducentos triginta tres. In Domo Professorum versati sunt sex & triginta. In Collegio Brerano sexaginta quatuor. In Genuensi vnus & triginta. Vno minus in Taurinensi. In Comensi duodecim. Vno plus in Vercellensi. In Domo probationis Aronensi quadraginta quinque. Cæteri in Domicilio Alexandrino. Extincti sunt omnino duo. horum detrimentum sarserunt in Societatem ascíti viginti.

Pro-

Digitized by Google

Professorum Domus.

NOstrorum opera (vt missa faciam vsitata, ac minus illustria) in multorum salute procuranda insignis fuit. Abbas cuiusdã Monasterij cum monachis compluribus se nobis excolendũ salutaribus meditationibus tradidit, cum suo & Monasterij fructu minimè vulgari. Mulier minus pudica e viri sui manibus, ac ferro elapsa profugerat, quam vir infectans fortè in sacerdotem nostrum incidit; ab eo delinitus est, adeò vt coniugi parceret; ita ambo bona fide inter se reconciliati diuina in nostro templo mysteria frequentant. Fæminam honesto loco natã, nobilis eques adamabat; quam cum nec prece, nec precio ad flagitium pellicere potuisset, denique furore captus amorem in odium vertit. ergo per vias, & cõpita multis audientibus eam contumelijs appetere, probris onerare, atrocibus minis territare cæpit. Cæterum nostri Sacerdotis interuentu, atque opera equitis furor compressus est: pudica mulier omni molestia ac probri periculo liberata. Adolescens virginis amore captus frustrà eius pudorem per menses facile decem oppugnauerat, cum mater puellæ egestate cogente ad eum confugit. Ibi tum ille ita mulieri opem spondet, si filiam ad eum perducat. Pacta pecunia, dies flagitio dicitur. Sed

Digitized by Google

Deus interposita mora, & virginis pudori, & adolescentis saluti consuluit. Eo ipso die, quo res constituta erat, interuenerunt nonnulli, quos ille verebatur. Interim adolescens diuina vi permotus ad sanitatem reuertitur. Tantum ergo flagitium exosus mulierem de vendito filiæ pudore grauiter accusat. Virgini, vt honestè nubat, partem dotis assignat: repentè ex virginitatis oppugnatore vindex. Nec domi solum, sed etiam foris vtiliter laboratum est. Sacerdos noster in Nouariensis Diœcesis oppidum missus, ibi paucis diebus nobili viro persuasit primum, vt concubinam dimitteret; deinde ut dimissam in matrimonium duceret. ita vtrique peccandi occasio in posterũ adempta. Idem aleatorem a ludo ad sacramentorum frequentem vsum adduxit. Alter sacerdos ad Episcopum Sedunensem profectus rem Christianam benè gessit. Causa profectionis hæc fuit. Vallesij populi sunt Heluetijs, & Mediolanensi ditioni finitimi. Hi christianã Religionem egregiè semper coluerunt. Nuper hæretici homines eò cum penetrassent, prauas, atque impias opiniones spargere cœperant. Mediolanensis igitur Gubernator veritus, ne longius serperet malum, egit cum Præposito Domus, vti aliquem e nostris sacerdotibus ad Sedunensem episcopum mitteret, qui id ageret, vt Vallesiorum episcopus idem & Dominus pro authoritate, atque imperio pestilentes homi-

homines eiiceret. Venit igitur ad episcopum noster, cum mandatis ac litteris. Ab Episcopo humanissime exceptus in eius familiaritatem se insinuauit, breuique ei persuasit, non modo vt hæreticos, qui eò irrepserant, exterminaret, sed etiam vt illiusmodi hominum pestes graui edicto in posterum excluderet, & Vallesiorum finibus graui pœna propositâ prohiberet.

Collegium Breranum.

BReranum Collegium & discipulorum numero, & nominis fama etiam apud exteros nobilitatum est. Archiepiscopus Taurinensis hac fama adductus Roma Taurinum rediens ad nos diuertit, & apud nos quamdiu Mediolani fuit, iucundissime est diuersatus. Huius exemplum secutus Dertonẽsis Episcopus, cũ ad eum Mediolani ex itinere diuersantem uenisset salutatum alter Antistes, qui in hac Vrbe commoratur, hominem sic accepit, vt ad Breranum Collegium inuitaret; nullum iucundius spectaculum esse posse, quàm tãtam lectissimorum adolescentium spectare multitudinem litteris, ac pietati studentem. Itaque ille postridie gymnasium adit; exedras omnes obit; a magistris, discipulisque excipitur omnibus obseruantiæ, atque honoris indicys. Quid multa? eo spectaculo ita recreatus di-

Digitized by Google

sceſsit, vt se operæ pretium feciſse existimaret. Bauariæ item Ducis filius domum ab Vrbe repetens, cum Mediolanum vrbem Italiæ maximam viseret, noſtrum Gymnaſium ſibi viſendum putauit. Coneſtabilis etiam Caſtellæ cum Mediolanum Gubernator huius ditionis veniſſet, noſtri Procuratoris inuitatu ad Colleg. ũ venit: totumque illum diem vna cum filio, & alio nobiliſsimo viro nobiſcum egit ſumma cũ animi voluptate. Gymnaſij atrium cum periſtromatis, tum verò diſcipulorũ carminibus, atque emblematis exornatum erat. Ipſe pereleganti oratione in maxima nobilitatis frequentia ab vno e noſtris magiſtris totius Collegij nomine ſalutatus. Et ille vtranq; B. Virginis Sodalitatem (erat quippe dies feſtus) inuiſit; ab vtraque illi tum breui oratione, tũ carmine gratiæ actæ. Ingreſſus inde in impluuium Collegij, maiorem etiam apparatum offendit. Erant porticus omnes precioſis aulæis ornatæ mira carminum, emblematumque varietate diſtinctis. Excepit deinde prandium, non tam epularum, quam eruditionis delicijs opiparum. Super menſam concio multiplex linguis vndecim inter ſe diſſimillimis habita, & fercula cum ſuo quæque diſticho appoſita. A prandio feſtiuum drama in maxima exedra habitum. Drama diſputationes Theologicæ cõfecutæ diem, celebritatemque clauſerunt. Nec ciuitatem noſtri litterarũ ſolum ſtudijs iuue-

runt,

Digitized by Google

runt, sed etiam officijs pietatis: Ab Epiphania ad Cineralia, quo maximè tempore stultorum insania his locis erumpere consueuit, in celebrioribus Vrbis compitis, ac plateis ad circumfusam multitudinem verba fecerunt, frequenti, ac secunda concione, & sæpè magna nobilium virorum, ac fœminarum corona. quippe cum vel honestissimi equites ex equis, & matronæ nobilissimæ ex carpentis ad finem vsquè dicentes nostros attenderent. Nec defuit labori fructus: multorum totius vitæ expiationes testimonio fuerunt. Discordia quoque inter duos primarios ciues, quæ non leue malum parturire videbatur, per sacerdotem nostrũ sublata. Fœminę duæ nobiles grauibus inter se odijs dissidentes ad concordiam reuocatæ. Qua in re alterius earum Christiana humilitas extitit: nam oratione nostri sacerdotis adducta, illam alteram multis, qui simultatẽ nouerant, inspectantibus, conuenit, demisseque, & amicè admodum affata ad amicitiam reuocauit.

Domus probationis Aronensis.

QVàm Deo cordi sit nostra Societas multorum Tyronum virtus ostendit, quos Christus mirabili ratione vel elegit, vel exer-

Digitized by Google

cuit. Nobilis adolescens paternam miratus felicitatem (is quippè ad summos honores, gradibus quidem, sed quasi cursim ascenderat) vereri secũ cœpit, id quod vsus docebat, ne præcox ille fructus minus esset diuturnus: neu qui ad summum dignitatis gradum subitò euaserat, inde subitò præceps rueret. Itaque humanæ fragilitatis admonitus in eam cogitationẽ venit, sibi nitendum non esse tam fluxis bonis, sed his vera, sempiternaque bona redimenda: ita ad Societatem animum appulit. Patrueles fratres duo nobilitatis præcipuæ adhuc adolescentuli ad nostrum cœtum se aggregarunt mira quadam ratione. Horũ uterq; inter germanos fratres natu maximus erat, quo ægrius vocantem Christum secuti sunt. Obstabat salubri consilio non modò spes luculentæ hæreditatis, sed etiam ætas aduersus domesticas delicias minus firma. Illud contrà negotium iuuabat, quòd erat vterque alterius consilij conscius. Itaque Dei benignitate vicissim alter alteri saluti fuit. Nam cum alter eorum cunctantem alterum ad propositum a Christo decus incitasset, ipse factus deinde languidior, ab illo, quem modò inflamauerat ad exequendum aliquando tàm salutare consilium est inflammatus; ita tandem vterque domesticis laqueis expeditus ad nostrum numerum accessit. Aliorum insigni cum parentibus certamine egregia est declarata constantia. Adolescẽ-

scentulus erat, ac pene puer nobili loco natus, qui relicto patre, cuius vnicus filius erat, ad nos se contulit, sed ita vt prius de tota re parentem faceret certiorem; nec tamen responsum expectarat, vt si qua pugna instaret, pugnaret ex tuto. Nec sua illum fefellit opinio. Confestim parens Aronam aduolat; cumq; impetraßet, vt cum solo ageret; multis ei rationibus persuadere conatur, vt domum tantisper redeat, dum ægram tam tristi nuntio parentem consoletur, & satis appareat, hanc illi mentem diuinitus iniectam. Cum nihil verbis proficeret, paternam authoritatem interponit. Hærebat puer, neque quomodo paternum imperium eluderet, videbat. Denique diuina lux oborta, quæ & ipsum molestia, & parentem maiore pœna liberauit. Quo tandem, inquit, vestitu domum redeam? vtrum hoc, quem hic modò indui, an illo, quem exui? hunc vt exuam neque mea voluntas fert, nec nostræ dignitatis ratio patitur. Hoc verò indutus qui possum inter domesticos, & notos honestè versari, qui nondum quemadmodum hisce vestibus vtar, didicerim? Ne multa. Senem puer hac ratione conuictum vltro perpulit, vt se ipse aliquando respiceret, salutaribusque monitis ita instituit ad studium pietatis, æternæque vitæ, vt eum ad opes, quas vnico filio parauerat, in pauperes erogandas incensum dimitteret. Alterius in maiore certamine magis

gis etiam constantia enituit. Is nobis se magno animi ardore adiunxerat. Cuius pater simul ac quid factum esset vnico filio, quem fortunarum hæredem, & stirpem familiæ destinauerat, cognouit; scilicet improuiso malo exanimatus Aronam accurrit. Facta alloquendi cum filio potestate, omnes machinas admouit, vt eum domum reduceret. Sed frustrà. Constans, & Deo fretus adolescens, omnes eius artes eluſit. Ergo ille dolore ardens, cum re infecta domum reuertisset, planè furere, insanire, furorem suum in coniugem, in domesticos, in notos, a quibus se de filij consilio cælatum dicebat expromere: Ciuitatem turbis miscere, episcopum, & ciues in nos incitare. Nec furori modum nisi filio recepto adhibiturus videbatur. Proinde & insidiosis cognatorum litteris, & doctis cœnobitarum nobilium sermonibus (qui sui instituti penè obliti, ut posita manu ad aratrum, respiceret retrò, ei persuadere nitebantur) adolescentis sæpius est tentata constantia. Ad quæ omnia eius animus inuictus perstitit; quin etiam ex crebro, grauique certamine, vt fit, nõ modò illustrior euasit, sed etiam firmior. Cæterum haud scio an memorabilior etiam fuerit Taurinensis pueri animus minimè puerilis, qui cùm sibi aditum in Societatem vndique clausum videret, quod & vrticus esset, & patris iam confecta ætate filius, facinus edidit memorabile. Religiosissima

ma oppidi Taurini templa adire, Deum, Dei parentem, Diuosq; omnis enixè orare institit, vt alterum parentibus suis filium darent, quo sibi liber, & expeditus in Societatem pateret ingressus. Nec sua illum pietas, ac spes fefellit. Haud ita multo post pater sexagenarius ex coniuge filium genuit. Vbi puer se voti cõpotem factũ animaduertit, mirè lætus instare parentibus, vt quando eis Deus nouum hæredem dedisset, priorem filiũ Deo consecrarent. At illi nihilo minus pio filij consilio obstabant: & aliàs Mediolanum, alias Papiam per studiorũ causam ablegabãt, vt ibi per certos homines ille ab ea mente deduceretur. Sed tandem omnes parentum conatus ad nihilum reciderunt. Puer vbicunque esset per litteras summopere nostros vrgebat, vt quoniã a Deo impetrasset, vt vnicus non esset, impetraret ab eis, vt impedimento, quod vnum erat, sublato, in Societatem adscriberetur, & per idem tempus pater est mortuus. Itaque puer matrẽ omni artificio aggreditur, vt se Christi vocantis signa sequi patiatur. Contra illa lacrymis, maternisque blanditijs filij animum attentare, nuptijs pellicere, honorum illecebris irretire, idemque vt facerent, cognatos, & propinquos magnopere rogare institit. puer omnium certaminum victor, ad extremum cum satis pietati feciße uideretur, ad salutis perfugium relicta matre profugit.

Illud

Illud quoque diuinæ erga nos prouidentiæ indicium non vulgare. Aronensis cœli grauitas fecit, vt æstiuis mensibus Nouitij in rure propinquo satis amœno, & commodo domicilium haberent. Hic igitur in æstiua de more cum concessissent, placuit Rectori ad relaxandos Nouitiorum animos, cœnam eis in prato propter amnem, qui fundum interfluit, dare. Aberat is locus a villa. Itaque eo supellectilem, instrumentumque necessarium delatum oportuit; cœna hilariter in illa præterfluentis amnis amœnitate celebratur ab ignaris, quantum mœroris, ac luctus ab eis tum Deus auerteret. A cœna quorum id muneris erat, supellectilem in tecta referunt: culinæ parietem offendunt paulo antè collapsum: intellectumq; est ex puluere, alijsque indicijs, eo ipso tempore villæ parietem corruisse, quo cœnabatur in pratulo: quæ vtique ruina ministrantium aliquot oppressura fuisset, nisi Deus hanc Rectori dedisset mentem, vt per id tempus cœnæ locum mutaret. Nec nihil est a nobis operæ foras deriuatum. Cardinalis Sfondratus, cum se pijs meditationibus excitare vellet, secessit ad larium lacum, ibique Rectorem Aronensem sibi dare operam uoluit. P. . . . . Donius Procurator feruido ingenio, ardentique iuuandorum hominum studio, laborum suorum mercedem tulit Is vicinum oppidum sæpius interuisens exemplo probitatis, morumque

que suauitate præcipuum parochum sibi deuinxerat, & appositis commentationibus ad omne officij munus instruxerat. Inde oppidanos tum publicis, priuatisque hortationibus, tũ cæteris Societatis nostræ muneribus ad honestę, piæque vitæ studium inflammarat. adeò vnus obibat munera multorum. Itaque cum consummatus in breui complesset tẽpora multa, in ipso ætatis flore ad laborum suorum præmium euocatur in cœlum. Mors ipsa ante actæ vitæ testis fuit. Grauis, diuturnique morbi molestias incredibili semper animi æquitate pertulit: tantaque vultus hilaritate, mentisque lætitia decessit, vt eum ad æternam quandam, beatamque vitam migrare sentires. Tantum porrò non nostris modò, sed etiam oppidanis illis, quos tanto studio excolebat, sui desiderium reliquit, vt cuncti eius tanquam parentis mortem lacrymis, ac laudibus sint prosecuti.

Collegium Genuense, & Taurinense.

GEnuæ in ciuibus iuuandis insignis fuit nostrorũ industria. Testimonio est, quòd vnius nostri sacerdotis opera adulteri sex a flagitiosa consuetudine abducti; pellices, quibus diu assueuerant partim dimiserũt, partim sibi

Digitized by Google

sibi in matrimonio stabili collocarunt. Puellæ duæ, quæ pollicitationibus, ac minis ad flagitium incitabantur, periculo exemptæ sunt, & in tutum receptæ. Duorum nobilium cædes impeditæ. Alter qui infamiæ notam conscisc̃da sibi morte effugere constituerat, a perdito consilio reuocatus. Duo qui mutuis vulneribus accensi ad cædem ruebant, ad pacem, atque amicitiam adducti. Sex huius vrbis Sodalitates, quę nostrorum consilijs reguntur, & frequentia, & pietatis studio excellunt. Archiepiscopus Diæcesim obiens vnum atque alterum Sacerdotem e nostris postulauit, eorumque opera vsus est ad dissidentium pacificationes, Parochorum institutionem, informationemque rudium populorum.

In Collegio Taurinensi mirus sacrarum concionum fructus constitit. Indicio est, quòd cũ Concionator de confessione totius vitæ instituenda verba fecisset ad populum, tantus auditorum motus fuit, vt ad trecentos vniuersã vitam apud nos retextam expiauerint, præter alios complures, qui apud alios Sacerdotes idẽ fecerunt. Iam mulierculis compluribus peccandi occasio sublata est; multæ etiam in tutum receptæ: non nullæ a voluntariæ mortis proposito abductæ. Complures earum, quæ ad nostrum templum ventitare consuerunt, quantum frequẽs, ac pius sacrorum mysteriorum vsus ad absolutionem virtutis posset, ma

gno

gno fuerunt documento. Ex hoc numero vna a sempiterno piorum hoste de gradibus detur bata, totum menſem fractis membris, atq; ar tubus, alteroque inſuper capta oculo iacuit. Sed virtus enituit in malis. Quamdiu ægrota- uit, gratias Deo agere nunquam deſtitit. Al- teri mulieri Diabolus pulcherrima ſpecie Chri ſti crucifixi effigiem præferens ſeſe obtulit; eiuſque quamuis pia, & ſalutaria facta Deo inuiſa eſſe, ipſamque olim deſtinatam inferis denunciauit. Hic illa ad Chriſti imaginẽ, quã in cubiculo habebat, conuerſa pauliſper orat; tum præſenti animo ita reſpondet, ſe verò nec præmiorum ſpe, nec ſuppliciorum metu addu ctam ſeruire Deo: & eius cauſa vel ſempiter- nos inferorum cruciatus paratam ſubire. Mox arrepto baculo inſidiatorem inuadit: ille con- cuſſo vehemẽtius cubiculo ex oculis elabitur: teterrimoque odore in tectis relicto, quis, aut vnde eſſet facilè declarauit. Vnus qui infamiæ maculam ſibi impoſitam multorum cæde eluere meditabatur, ad ſaniora conſilia traductus eſt. Inter duos fratres capitali odio diſſidentes pax conſtituta. Pecunia malis artibus parta Dominis reddita. Curatum etiam, vt ægri mi- lites, quorum erat maximus numerus, hoſpi- tio, rebuſque ad corporis, animique ſalutem neceſſarijs ne carerent. Hæreticus ſupplicio addictus coram multis, qui eius ſermonibus im pulſi, nutabant, a Sacerdote noſtro redargutus;

eadem-

eademque opera dubij in fide confirmati. Itum etiam in castra & milites ad officium incitatis ibi res accidit digna memoria. Miles suspensam gestabat e collo ceream cælestis agni effigiem, quam in prælio plumbea glande ictus expertus est salutarem. nam glans cũ in ipsã agni imaginem incidisset, ad militis pedes defluxit innoxia, tantum munimenti in sacra cera aduersus mortiferum ictum fuit. Sacerdos e nostris ab Archiepiscopo Diœcesim obeunte socius ascitus nec parum, nec frustra laborauit. Archiepiscopi authoritate nixus multas, ac veteres inimicitias sustulit. Ex quo genere vnum exempli causa a nobis ponetur. Iurisconsultus a fratris filio luculentam acceperat plagam in facie, Nec vt ei parceret cuiusquã oratione, vel authoritate adduci poterat, nisi ille ueniam suppliciter peteret, ac sibi satisfaceret. Contra adolescens ad ea descendere omnino recusabat. Noster cum versato in omnes partes vtriusq; animo nihil proficeret, ad extremum rogat vt ambo pariter ante sacrosanctam Eucharistiã paulisper supplicarent Deo. Haud ægrè impetratum. Mira res dictu. Vix ibi Deum parumper orarant, cum repentè eorum animos diuina vis flexit. Ecce tibi dum adolescens patruum adire petendæ veniæ, & satisfaciendi gratia parat, repentè occurrit ei patruus negans sibi aliter ab eo satis fieri uelle, quàm vt christianè in posterum uiueret.

Cate-

Digitized by Google

Catechismi schola illis locis aperta est, vbi eius nomen nunquam antea erat auditum. Eques nobilis periculose egrotabat, ad eum ipsius rogatu Sacerdos noster cum venisset, hominem ad peccatorum confessionem rite instituendam inuitat: ratusque id, quod erat, delictorum pœnam esse morbum, confidere se ait, vt sacra confessio illi remedio foret. Nec eius spem Deus fefellit. Aeger ritè confessus statim diuina benignitate conualuit. Miles fœda, grauique confectus tabe in Nosocomio iacebat penè ab omnibus destitutus, quòd graue eius odorem ferre nemo posset. Adit hominē noster Sacerdos diuino vtique consilio, ac voluntate, Offendit iam morti proximum, amissa penè loquendi facultate, Rogat num velit confiteri. annuit ille, sed loqui posse negat. Sacerdos igitur salubri liquore dato, vbi eum reuocatis parumper viribus, satis commodè loqui sensit, ad vniuersæ vitæ expiationem hortatur; paret ille, ac ne obscurum esset diuinum beneficium, confessione perfunctus obmutuit, nec ita multo post discessit è vita. Diceres, illi vt ritè confiteri, pieque mori posset, diuinitus & sermonis facultatem redditam, & vitæ vsuram prorogatam.

Digitized by Google

Collegium Vercellense, & Comense, & Domicilium Alexandrinum.

VErcellis priore anni parte morbis exercita est patientia nostrorum; posteriore spectata in alijs iuuandis industria. Data opera est, vt in varijs Vrbis templis christianæ doctrinæ rudimenta pueris, atque idiotis traderentur, vt uinctis copia esset sacerdotis ad expianda peccata; multi etiam ab Orci faucibus liberati. Illud egregium. Facinorosus homo inimicitias gerebat cum altero, qui iamdiu ab Vrbe aberat, nec quisquam omnino reperiebatur, qui sciret, vbi gentium is esset. Hic igitur inimici vlciscendi studio inductus, humani generis hostem implorauit. Cum eo animam pactus, si vbi nam locorum esset eius inimicus, indicaret; huius pactionis chirographum suo sanguine exaratum ei tradit. Hoc ille accepto, docet, eius inimicum esse Geneuæ, ipsumque hortatur, vt eò contendat, inimico vitam eripiat, & illius ciuitatis libertate ac licentia fruatur. Tum verò homo miserrimus inferni hostis fraudem, insidiasque animaduertit. Igitur desperata inimici vltione, se ipse aliquando respexit. Nactusque nostrum sacerdotem con-

Digitized by Google

consilium ab eo, & auxilium petit. Huius ope ex Diaboli manibus elapsus uetus chirographum nouo, quo se Deo deuouebat, irritum facit.

In Comensi Collegio pax per nostros conciliata inter duos nobiles, quorum dissensio magnum aliquod malum erat paritura. Tres honestissimæ familiæ veteribus odijs dissidentes ad concordiam & amicitiam adductæ. Duo viri, qui necem vxoribus moliebantur, cædis consilium abiecerunt, & cum eis in gratiam redierunt.

Alexandriæ tres e nostris plusquam pro numero in Societatis muneribus elaborarunt, ac tale ciuibus nostrorum hominum specimẽ dederunt, vt nihil magis expetant, quàm Collegium Societatis.

PROVINCIA SICILIAE.

FVerunt nostri in hac Prouincia ad numerum trecentorum sexaginta quinque. Panormi in Professorum Domo vnus & quinquaginta. In Collegio quinquaginta sex. Messanæ in Collegio vnus & septuaginta. In Domo Probationis sex & triginta.

Digitized by Google

ginta. Catanæ vnus & viginti. Totidem Syracusis. Calatagironæ duodeuiginti. Quindecim Biuonæ. Rhegij totidem. Vno plus Drepanj. Itemque in Collegio Montis Regalis. In Collegio Mineo tredecim. Melitæ vno minus. In Calatauexetano Domicilio quatuor. Excesserunt vita octo. Societatem inierunt triginta.

Professorum Domus Panormitana.

OPeram a nostris vtiliter positam fructus multiplex satis ostendit. Multæ mulieres a flagitiosa vita extractæ: ex his duæ in Perfugij Domo locatæ, quam domū nostrorum hortatu Proregina Siciliæ mulieribus e flagitiorum cœno emergentibus nuper aperuit, Atque ad eam rem Sodalitas ex primariis huius Regni fœminis instituta, quibus curæ est eam Domum sustentare, ac præterea Nosocomium insanabilium identidem inuisere, quod vtrunque faciunt ingenti approbatione ciuitatis. Multa item homicidia repressa, ex quibus multarum familiarum pernicies timebatur. Complures virgines, quæ nostrum templum frequentabant, Deo se deuouerunt. Ex hoc numero sex vno die ad idem cœnobium se contulerunt. Iudorum Bacchanalium feriis in tem-

in templo nostro quadraginta horarum supplicatio maximo apparatu, parique frequentia peracta est. Bona ciuium pars relictis ludis, ad Deum pro insanientibus hominibus comprecandum conuenit. Ad preces piorum hominum se flagris cædentium agmen accessit maximum. Auxit celebritatem tum Proregis, Proreginaque præsentia, ac religio insignis, tum Archiepiscopi, qui rem diuinam solemni ritu fecit, & canonicorum pietas singularis. Quippe erat ædis nostræ aræque ornatus & ad speciem magnificus, & ad sensum pius, vt quicunque accederent, intimis sensibus cõmoti lacrymas tenere non possent. Templi ædificatio magnis piorum, atque ipsius Proregis vltro tributis pecuniis adiuta penè ad fastigiũ peruenit. Prædiues matrona nummos aureos quadringentos erogauit, ad lychnum argenteum pensilem ante aram maximam. Sacra supellex non mediocria incrementa cepit. Aedes quoque nostræ, & aula, & aliquot cubiculis auctæ. Ipse etiam aditus ædium concinnatus cum opportunis circum locis uel ad nostrorum vsum, vel ad colloquia cum externis. Præcipuè verò fuit nostrorum studium precibus, atque omni ope iuuandæ Congregationis Generalis in hunc annum indictæ. Ad eam rem omnes per singulas hebdomadas vsitatis B. P. Ignatij commentationibus, sed inusitato sensu fructus mentes suas exercuerunt, & as-

Digitized by Google

siduas preces certatim, voluntarijs corporum afflictationibus cumularunt.

Collegium Panormitanum.

NOstris discipulis præclarè declarãdę industriæ suę se obtulit occasio, quam illi de manibus non dimiserunt. S. Nimphæ Virginis caput maximo apparatu, ac penè triumphali pompa in Vrbem cum inueheretur, Collegij parietes, præter quos supplicatio erat processura, epigrammatis, emblematis, cæterisque ingeniorum monumentis elegantissimè pictis exornarunt. apposito etiam dialogo Virginem salutarunt. Quantum in virtute ac pietate progrediantur, vel illud argumento est, quòd eorum complures ad uarias sacrorum hominum disciplinas, quatuor numero ad nostram Societatem se applicuerunt. Verùm inter omnes Sodalium B. Virginis eminet pietas; quæ cum multis rebus spectata est, tum verò in pudicitia tuenda. Ex his duo impudicas mulieres, a quibus etiam in cubilia ingressis attentabantur, constantissimè repulerunt.

Collegium Mamertinum.

PRæclarè posita opera est etiam in hominibus desperatæ salutis. Complures fontes capitis damnati, cum repente breuior solito

dies

Digitized by Google

lies esset supplicio præstituta, vsque eò efferati sunt, vt palam in iustitiæ ministros, Deumque ipsum maledicta iactarent. Horum tamẽ animos nostri non solùm mitigarunt, sed etiam ad representatum supplicium æquo, fortique animo perferendum magnopere confirmarũt. Itaque alacriter vadentes ad mortem se mutua hortatione firmabant, eaque omnium alacritas erat, vt ad triumphum potius, quam ad supplicium ire viderentur. Vnius præter cæteros virtus, & scelerum pœnitentia insignis fuit. Qui cum primò esset omnium desperatissimus, tantum doloris sensum deinde ex turpiter actæ vitæ memoria cæpit, vt adhuc recens ex quæstione ac tormentis, crasso fune nudum tergum acerrimè cæderet, nec se a quoquam cohiberi sineret. Multorum odia, atque inimicitiæ ad pacẽ adductæ. In hoc genere quiddam accidit non sine diuino numine, sanè mirabile. Primarij ciues erant duo, qui graues inter se inimicitias exercebant. Eorum alter, qui grauissimam iniuriam ab altero se accepisse existimabat, nulla cuiusquam authoritate adduci poterat ad pacem. Hunc sacerdos e nostris adortus, cum alternis rogans, cœlestesq; minas intentans ne quicquam eius versasset animum; denique re infecta discessit. Nec incassum Sacerdotis minæ ceciderunt. Tantus illũ repentè dolor inuasit, vt iã iam expiraturus videretur. Itaque nostrum Sacerdotem

Digitized by Google

properè reuocari iubet. experiri se vindicem obstinati animi Deum; seque iniuriã Dei causa condonare paratum inimico. Nec secus ac dixerat, fecit magna omnium vel admiratione, vel lætitia. Inter duas nobilissimas ciuitatis familias, quæ sese omni ope ad mutuam cædem armauerant, per nostros pax in perpetuũ constituta est. Duo ciues primarij adeò erant pellicum amoribus implicati, vt eas vi, ac manu aduersus Generalẽ ciuitatis Vicariũ tueri non dubitarent. Verùm nostri Sacerdotis oratione adducti pellices sua sponte ad Archiepiscopum deduxerunt, & veniam a Vicario suppliciter petierunt, animumq; ad honestiorem vitam traduxerunt. Puella, cuius & corporis & animi vita in discrimine versabatur, in tuto est collocata. Ciuis honestus cum falsis criminibus ad quæstionem, ac tormenta rapiendus esset, nostri sacerdotis hortatu B. Mariæ auxilium implorauit. seque inimicis & accusatoribus omnes iniurias condonaturum esse promisit. Inde ad quæstionem raptus, cum cruciatus omnes forti & constãti animo pertulisset, proxima nocte visa est ei in quiete B. Maria, postulans vt promissa faceret. Qua ille specie tantopere est recreatus, vt confestim sacerdoti eidem accersito flens rem omnẽ exponeret, ac subinde inimicis ignosceret. In quinque numero Sodalitatibus B. Virginis, mirus pietatis ardor exarsit; maximè verò eo

anni

anni tempore, quo maximè efferuescere solet stultorum insania. Namque ede nostra insolito apparatu exornata, indicta est quadraginta horarum supplicatio. cuius supplicationis initium ipse Archiepiscopus, sub sacrum solemni ritu, suauissimo symphoniacorum, Musicorumque instrumentorum concentu decantatum, fecit; finem autē imposuit agmen octoginta virorum se flagellis de more pulsantiū, itemque aliud puerorum, qui Angelorum specie cruciatuum Christi insignia præferebant, quo spectaculo vniuersa ciuitas adeò commota est, vt sexta feria maioris hebdomadæ, ac dies acerbissimæ Christi morti sacer uideretur. Ex his Sodalitatibus sex ad nostros se aggregarunt. Ea porrò opinio est ciuitatis de nostrorum virtute, atque doctrina, vt plus fere nobis tribuant quam nostra modestia patiatur.

Domus Probationis Mamertina.

DVo nobilissimi adolescentes summa vel ingenij, vel virtutis indole præditi. sanè, memorabili ratione ad Societatem vocati sūt. Horum alter frater erat germanus Dynastæ longè primi Siciliæ Insulæ. Is cum Deo se dicare statuisset, diu, multumque dubitarat, vtrum

rum Capucinorum, an Societatis disciplinam sequeretur. Ad eamque deliberationem etiam per piorum hominum preces Dei voluntatem exquisierat: Ad extremum coniectis in aram sortibus duabus, in quarum altera Societatis, in altera Capucinorum erat nomen, sacrũ Sancti Spiritus ad eam rem faciendum curauit; Inde cum Eucharistiam ritè sumpsisset, educenti sortes Societas obuenit. Id cum Dei cõsilio accidisse existimaret, extẽplò secutus est vocantem Deum. Alter Dynastæ opulenti in primis filius Societatem cupidissimè appetierat. Is cum pater abeundi potestatem omnino non faceret, fuga elapsus Messanam contendit. Paucis horis intermissis pater re cognita, eum vestigijs persequitur: eodemque die ad maritimam vrbem peruenit, quò filius paulò ante peruenerat. Ergo dispositis ad portas custodijs, ne qua elaberetur, quàm diligentissimè obseruabat. At ille cum se aliquot e nostris Messanã petentibus comitem addidisset, clàm in nauiculam impositus paternam diligẽtiam eluſit. Cæterum cum deinde pater Messanam profectus, potentia, qua plurimum poterat, perniciſſet, vt sibi filius redderetur, nihil tamẽ profecit. Quippe ille hac contentione constantior factus nullis nec minis, nec contumeliarum aculeis potuit a proposito deterreri. Ita demùm victa patris duritie, ad nos victor reuertit.

No-

Nouitiorum peregrinatio euidens Dei numen experta est. Ex his tres locorum imperiti cum longa aberrasset a via, in deuia sylua imbribus madefactos nox oppressit. Itaque humanis auxilijs destituti, ad Diuinum confugerunt, Deumque ac Dei Parentem cum Diuis omnibus inuocare cœperunt. Vix id munus peregerant, cum repentè famuli Baronis cuiusdam e venatione reuertentes eis occurrunt; qui nostrorum casum miserati; eos in proximum oppidum ad Dominum adducunt: ibi liberaliter accipiuntur, & rebus necessarijs instructi reducuntur in viam. Iisdem honesti homines stipem cum negassent, vbi eos e Societate esse intellexerunt, domum adductos, liberaliter, lauteque tractarunt, & rebus ad iter necessarijs iuuerunt.

Collegium Catanense, & Syracusanum.

Catanæ nihil admodum hoc anno memorabile accidit, nisi quòd maximi momenti pax nostro Sacerdote internuntio conuenit. Quadraginta item horarum supplicatio extremis Bacchanaliorum diebus habita solemni ritu, atque pompa. Quippe Vicarius ipse Generalis cum Magistratu ciuitatis, magnoque ciuium agmine initium supplicandi fecit, secu-

Digitized by Google

secutusque maximus deinceps populi cum pari pietate concursus.

Syracusis nostri egregiã pacificationis laudem tulerunt. E primoribus ciuitatis duo multos iã annos capitali inter se odio dissidebant; nec vnquam illustrium virorum authoritate ad concordiam res adduci potuerat. Tandem nostri Sacerdotis hortatu, pertinaciæ finem fecerunt, suas inter se iras, discordiasque placarunt; eademque opera se suasque familias cæde, ac pernicie liberarunt. Ea pax coram plerisque ciuitatis principibus facta est, cum is, qui alterum violarat, insolutis etiam modis illi pro iniuria satisfaceret, maxima cum omniũ admiratione, ac laude nostrorum. Alij duo ciues honesti nostrorum suasu ex grauibus inimicitijs in gratiam redierunt. Duo arcta propinquitate coniuncti, ob disceptationem fortunarum dissidentes, atrocissimis criminibus apud Iudicem decertabant cum ingenti periculo vtriusque. Hos vnus e nostris in pristinam gratiam, amicitiamque reduxit. Idem inter duos adolescentes, qui graues inter se inimicitias gerebant, pacem conciliauit. Adolescentem, qui inimicum, a quo deforme in facie vulnus acceperat, ad necem quærebat, mitigauit, ac perpulit, vt Christo inimici iniuriã condonaret, vltroque læsus, ipse ab eo, qui læserat, eiusque cognatis flens, & singulos osculans veniam peteret, cunctis qui aderant, stupore

pore attonitis, & immortales Deo, ac Societati gratias agentibus.

Collegium Calataieronæ.

INcredibile est ciuitatis studium in Societatem. Indicio est, quod publico cõsilio nummorum aureorum duo millia quingentos nobis ad templi exædificationem attribuit. Itaque iam templo est fastigium impositum, testumque pulcherrimè laqueatum. Nouum templũ ipso die D. Mariæ sacro initiatum maxima populi frequentia, ac lætitia. Sacra verò mysteria frequentantium numerus, pariter ac pietas crescit in singulos dies. Multarum virginum pudori ex inopia in magnum discrimẽ adducto per nostros consultum est, pecunia ad eas subleuandas corrogata. Nonnulli ex primis ciuibus, qui exorto affinitatis dissidio, acerbissimis odijs & criminibus inter se dissidebant, nostris authoribus discordias posuerunt, & ad pristinam gratiam redierunt, maximo cum gaudio & gratulatione ciuitatis. Sodalium B. Virginis virtutem vno exemplo notare satis erit. Ex his vnus longè nobilissimus ab altero Sodali in maxima ciuium frequentia, verbo, vt uidebatur uiolatus, sic exarsit, vt sodalem pugno percuteret. Sed cum ille sedato animo negaret ab se contumeliosè dictum, quod ipse in suam contumeliam vertisset,

tisset, vsque eo commotus est alter, vt illico se ad eius pedes proiceret, ac suppliciter veniã peteret, seque ad quamcunque voluisset, satisfactionem paratum diceret. At ille adeò libenter ei condonauit iniuriã, vt omnes qui aderant, non minus huius moderationem, quam illius submissionem animi suspicerent.

Collegium Minense & Biuonense.

IN oppido Mineo tanti fiunt vndique ad ædem nostram hominum concursus, vt cæteræ sacræ ædes penè desertæ videantur. Catechismus pueris tam diligenter, accommodatèque traditur, vix vt vllus sit puer quin eum probè teneat. Ciuium erga nos beneuolentiam, cum alia multa, tum verò eorum legata declarant. Ciuis opulentus nostri templi munditia captus, luculentũ ei legauit prædium. Ioannes Thomas Verrera huius Collegij fundator, non magis ante actæ vitæ laudibus, quam egregia in graui, diuturnoque morbo, ac morte patientia clarus, Rectorem Collegij sibi moribundo adesse voluit. Itaque sanctissima IESV, ac MARIAE nomina perpetuo in ore habens, ipso die IESV CHRISTI circunciſioni, ac nomini sacro (qui dies a Societate nostra sanctissimè colitur) euolauit in cœlum.

Biuo-

Bivonæ autem honestissimorum ciuiũ odia; quæ in ciuitatis perniciem eruptura videbantur, per nostros sedata. Ex his duo germani fratres, inter quos acerbum odium cum atroci dissidio exarserat, multosque annos tenuerat, veteres inimicitias, controuersiasque vni è nostris sacerdotibus permisere. Alij duo fratres cum ex altercatione ad manus venissent, seque inter se grauiter vulneràssent, recentibus adhuc vulneribus, sacerdote nostro authore in gratiam, caritatemque pristinam redierere. Fuit etiam qui ab inimico grauiter læsus non modo illi condonaret iniuriam, sed etiam cum is vinculis teneretur, missionem impetraret.

Collegium Rheginum, & Montis Regalis.

RHegij nostrorũ industria cum in cæteris Societatis nostræ officijs, tum verò in sublenanda egentium inopia, quam annonæ caritas grauiorem faciebat, enituit. Ex pijs hominibus amplius centum aurei nummi corrogati hac pecunia identidem panis coemptus, quo victi, alijque pauperes famem tolerarẽt.

In Monte Regali haud vulgaris Sodalium B. Virginis pietas extitit. Horum tres religiosæ vitæ institutum amplexi sunt. Discipulorum

lorum studia præmijs publicis & Iosepho comædia non magis ad scientiæ, quam ad pudicitiæ amorem excitata. Theologiæ moralis explicatio Archiepiscopi rogatu publicè instituta, & ipsius Vicarij Abbatisque præsentia cohonestata. Inueterata multorum odia restincta, & ad pacem, concordiamq; conuersa.

Collegium Drepanitanum, Melitense, & Calata Nicetanum Domicilium.

DRepani complures etiam de primarijs ciuibus veteres inimicitias nostrorum hortatu deposuere. Sodales B. Mariæ multa ediderunt liberalitatis exempla. Victos necessariarum rerum inopia oppressos assidua benignitate subleuarunt, vt constaret miseros illos horum beneficio uiuere. Vetus cõsuetudo subleuandi per certos homines verecundas egentium familias, reuocata est. Plerique, vt in omnibus fermè grauioribus rebus nostrorum cõsilio vtuntur, ad virtutis ac pietatis studiũ conformantur. Ex his adolescentes duo diuturnas impudentium fęminarum illecebras incredibili virtute repulerunt.

Nouum Melitense Collegium, & si modo fatum, tamen vberem fructum tulit. Tres primo hoc anno Sodalitates inchoatæ sunt, Vna equitum

equitum facilè quinquaginta, Altera opificum, tertia discipulorum. Summa est Societatis existimatio apud omnes. Primores equitū etiam grandi cruce insignes; ipseque Cardinalis ac Magnus Magister nos crebrò adeunt, deque rebus ad suam salutem pertinentibus consilium a nobis & auxilium petunt. Episcopus quoque & Inquisitor, omnesque sacerdotes nos colunt & obseruant: nostramque inopiam pecunia & cæteris rebus iuuant.

In Calatanicetano Domicilio vsitatis pietatis officijs præclarum nostræ Societatis specimen datum est. Complures nostri Sacerdotis hortatu capitalia odia, vetereſque inimicitias posuere. Ipsa autem quinta feria Sacrosanctæ hebdomadæ, quo die mystica Domini cœna solemni ritu recolitur, frequens habita est se flagris verberantium supplicatio vel hominum numero, vel pietatis studio memoriæ omnium his locis maximo. Noui Collegij, quod summe omnes expetunt, ædificatio magnopere vrgetur, & ipsa Dux, eiusque hæres filia Societati mirum in modum student.

Digitized by Google

PROVINCIA AQVITANIA.

Erunt in Aquitania Prouincia socij centum quadraginta. In Collegio Tolosano septem & triginta. In Domo Probationis tres & viginti. In Auscitano sexdecim. Vno minus in Rhutenensi. In Agennensi vndeuiginti. In Petracorienſi vnus & viginti. In Sede S. Macharij ad Burdegalam vouem. Amissi quatuor, Admissi duodecim.

Collegium Tolosanum.

VBeres hoc anno fructus tulerunt nostri cum ex ceteris officijs pietatis, tum verò ex administratione Sacramentorum. Repertus est numerus eorum, qui apud nos Eucharistiam perceperunt, ad duodeuiginti millia. Curatum etiam vt in publicis custodijs, & rei diuinæ, & cælestis panis, quo multos iã menses vincti carebant, facultas esset. Nouem ciuibus, qui crebris dæmonum incursionibus vexati non longè a pernicie esse videbantur, diuinorum sacramentorum ope pax restituta.

In

In his mulier fuit, quæ miserias, quibus premebatur, ne quicquam morte finire tentauit. Nam veneno impunè hausto, se se præcipitauit in puteum. Inde cum extracta esset semiuiua resipuit. Edocta enim a sacerdote nostro, statuit, quoniam sibi mori non liceret, in posterum benè viuere. Vir flagitiosus, ac perditus totos viginti annos sacris mysteriis caruerat eo consilio, vt conscientiæ vim, atque aculeos retunderet. Ob eandem causam sceleribus de industria cumulabat; sed quo magis conscientiam magnitudine facinorum obruere conabatur, hoc magis eorum conscientia, atq; angore torquebatur. Ita commutata voluntate, cum confiteri de peccatis constituisset, in sacra confessione malorum auxilium, & animi quietem inuenit. Mulier a viro grauiter verberibus accepta, de vicini cuiusdam consilio, eum in vincula coniiciendum curauit. At ille per simulationem reconciliatæ gratiæ emissus, vxorem cum vniuersa vicini illius familia interficere, & in longinquas regiones profugere statuit. Hæc illi consilia agitanti Sacerdos noster interuenit, qui blandè hominem appellans, ita mansuefecit, vt ille Dei scilicet missu eum venisse diceret, quo conceptum animo facinus excuteret. Itaque cum vxore & vicino optima fide rediit in gratiam. Vir ampla familia natus cum multos iam annos Calvinii sectam coluisset, tandem Dei monitu ad

Digitized by Google

Catholicam Religionem reuerti constituit. Ergo Cardinalis Vicario se indicat, rem demonstrat, auxilium petit. Protinus ab eo ad nos instituendus mittitur. Vbi res matura visa est, propalam in nostra æde Catholicam fidem profitetur, ingenti gaudio bonorum ad vltimũ ita discedit, vt coniugem, ac liberos religionis causa reciperet ad nos esse missurum. Finitima quoque oppida cõmeantes nostri rem christianam non mediocriter adiuuerunt. Quibus hæc loca obeuntibus quiddam accidit, quod etsi ad nostros non pertinet; tamen quia dignũ memoria visum est, prætermittendum non putaui. Caussada vrbs Cadurcorum est, iam pridem hæretica. In ea Vrbe Diaconus erat Caluinianus vir bona apud suos fama. Is cũ graui morbo premeretur, vxore ad se accersita, exclamare cœpit, nullum vtique esse Deum, cuius numine res humanæ regantur. Illa diu virum ab ea sententia deducere ne quicquam conata, Caluinianæ disciplinę Magistrum adnocat. Qui tota de re edoctus, ægrum de Deo interrogare instituit. Tum æger. Non ita insanio, inquit, vt Deum esse nesciam. sed quia ille me deseruit, ego vicissim eum defero. Vix hęc elocutus erat, cum repentè tota domus cõcussa est, tantusque omnibus terror iniectus, vt quanta maxima celeritate possent, se se ianua eijcerent. Inde intermisso temporis spatio, vbi ex pauore animos receperunt, reuertũtur

in te-

in tecta; offendunt ægrum illum extinctum, & lingua pariter ac naso carentem. Quærunt ex parua puella, quæ vna fugientibus reliquis, cum patruo remanserat, quid tandem euenerit. Illa irrupisse in cubiculum, ait, monstrum deforme, atque horribile, cuius vi patruus naso prius, linguaque euulsa sit suffocatus. His a puella narratis, ecce tibi denuo tecta concuti, cunctique certatim effugere; vnus ille Caluinianus Minister, vt constantior cæteris videretur, cunctari. sed magno illi cunctatio stetit. Nam occulta quadã vi præcipitatus per gradus & exanimatus est: eiusque cadauer subito ex omnium oculis abreptum documento fuit, Caluinianorum corpora æquè atque animos inferis deberi.

Tolosana Probationis Domus.

DEmigrarunt hoc anno Tyrones ex Collegio in nouam Probationis domum ipso die Natali B. Virginis, quo die Ioiosa Cardinalis, idemque Archiepiscopus aulam Domus re diuina inibi facta, initiauit, & Sacrosanctum Christi corpus Nouitijs impertiit. Inde lustratis familiariter ædibus, se Tyronũ precibus apud Deum iuuari desiderauit. Aedes omnino amplę sunt, & benè materiatæ, maximeque salubres: ita porrò commode, vt ad vsum Tyronum ædificatas esse credas. Confli-

terunt propè tribus millibus aureorum. Adiuuit vtramque rem amicorum liberalitas, maxime verò matronæ nobilis & opulentæ, quæ ad eas res fermè duo aureorum millia cõtulit, & quo donum Deo gratius foret, ignorari voluit, vnde esset profectum. Floret iam Domus nouitijs. Sunt numero vndeuiginti satis bonæ ad virtutem indolis. Atque in magnam spem venimus futurũ Deo beneiuante, vt floreat in dies magis. Id adeo præsignifitasse vija est arbor in horto sita, quæ non sine Dei nutu, initio iam autumno, non secus ac si verna tempestas esset, omnibus mirantibus floruit. Tyronum feruorem, ac studium vno aut altero exemplo notare sat habeo. Vnus igitur ex hoc numero sub ferias Paschatis in turbam lasciuiẽtium iuuenum incidit, qui cum vnum ex eis in oculis omnium scortum attrectãtem vidisset, accedit ad hominem: ex eo, num per ferias Paschatis sit confessus, amicè quærit; hac sibi ratione aditum ad salubrem admonitionem muniens. Ridere ille, cacchinnari eius sodales, nostri Tyronis simplicitatem irridere vniuersi atque illudere. At noster nihil ea re turbatus omissis reliquis, grauiore oratione intrepare eundem illũ incipit. Et tu rides, inquit, miser, qui præceps ruis ad æternum fletum? an putas Deum tua flagitia non videre? Hæc & alia eiusmodi eo ardore vultus, tanta grauitate orationis dixit, vt magna cõsequeretur

retur commutatio voluntatum. Quid multa? ita eos dimisit, vt sanctè promitterent, sese breui delicta expiaturos. Alter Tyro hæreticis natus parentibus sacerdotem nostrum in finitimum oppidum comitatus egregia dedit documenta constantiæ, ac firmitatis suæ. Huius mater cum de filij aduentu cognouisset, & sua sponte, & hæreticorũ vocibus incitata a multis millibus passuum ad eum cum filia vidua celeriter accurrit. Quem de improuiso ambæ adortæ, querimonijs, lacrymis, precibus eius animum oppugnare institerunt. Vbi nihil se proficere intelligunt, subdola eum oratione aggrediuntur, sanctè adiurant, si ipse Societatem nostram deserat, se Catholicam fidem secuturas. Ad vltimum, vt illum ne sic quidem vlla ex parte moueri vident, domum re infecta reuertuntur. Sed a dolo ad vim versa mater incæpto non destitit. Discedens, vt postea cognitum est, quinque equites armatos, quibus comitata venerat, in oppido reliquit. His mandauit, vt filium suum vbicunque nacti essent, abreptum ad se pertraherent. Qui cum frustrà aliquot dies rei benè gerendæ facultatem expectassent, tandem suo more regionem incursionibus infestam habentes inciderunt in Catholicorum equitum turmam. Hi duobus illorum interfectis, vno grauiter vulnerato, reliquis in fugam conjectis, nostrum illum periculo exemerunt. Fuit etiã, qui etiam

ante quam apud nos versaretur, dignum se nostra societate præberet. Adolescens bonæ spei, cum Societatem nostram appetisset, iubetur eius rei potestatem a patre viro pio, & Societatis amicissimo impetrare. Itaque ad eum accedit, & illata nescio cuius rei mentione, sacrarum monumenta litterarum euoluit, caputque de offerendis Deo primigenijs filijs patri legendum offert. Protinus se ad eius pedes cum proiecisset, flens orare cæpit, ne se ad Dei obsequium properantem moretur. Hic pater paterno animo victo, lacrymans lacrymantem filiũ amplectitur, eumque subleuans cõsecrat Deo. At ne mater rem impedire conetur, per causam studiorum eum Tolosam ablegat. Ille ad nos domestica victoria lætus aduolat, Societatis nostræ fructũ percipere festinans.

Collegium Rhutenense.

NEc Rhuthenensis Collegij labor aut inutilis aut obscurus fuit. Vnus e nostris ad tradendum in æde quadam catechismum proficiscens, forte incidit in duos strictis gladijs se ad certamen prouocantes. E vestigio intercurrit, rogat, vt sibi temperent, gladios condãt, cum apud iratos nihil proficeret, proijcit se ad eorum pedes, obsecrat, obtestatur, vt Christo Domino pro ipsis mortuo suas condonent iniurias, atque in eo perstat. Quid verbis

his opus est? tandem illi ira delinita, ad se redeunt, & conuersis mentibus, conditisque gladijs reconciliantur, nostrum ad Catechismi explicationem euntem rogati sequuntur. Discipulorum numerus septingentorum quinquaginta fuit. atque in dies existit pietate, ac literis auctior. Duplex hoc anno drama datum, alterum tragicum de Iuliano Apostata; de Sancto Eustachio comicum alterum, vtrumq; maxima honestissimorum ciuium frequentia ac plausu. Die B. Magdalenæ sacro, qui dies natalis est huius Collegij, impluuium Gymnasij insolito apparatu exornatum est, omnibus ferè carminum generibus, ingeniorumq; monumentis propositis, ingenti ciuitatis approbatione, atque concursu. Nihilominus pietatis officia, quàm ingeniorum studia viguerũt. Omnes ferè auditores nostri vniuersæ vitæ noxas sacra confessione deleuerunt. magnaque est morum commutatio facta. Eorum qui hoc anno apud nos sacrum conuiuium inierunt numerus reperitus est propè sex millium: sexta parte maior, quàm anno superiore. Tres hæresim in nostro Sacello repudiarunt. Partheniorum Sodalium virtus extitit singularis. Quidam ex his alius ciuis colaphum infregerat. at ille non modò tantam contumeliam silentio pertulit; sed etiam Christi consilium secutus, alteram illi paratam obtulit genam. Alius Societatem nostram cogitans, vt parenten-

rentum, ac domesticorum oculos vitaret, in remotissimam se ædium partem abdere consuerat, vbi solus cum Deo sine arbitris versaretur. Huic cubitum euntiextincto iam lumine, oblata in tenebris eximia species uirginis, quæ illum timore perterritum, ac sese auertentem, nihilosecius blandè intueretur. Hoc ille viso mirum in modum se in suscepto consilio confirmatum esse dicebat; nec dubitabat, quin illa B. Virginis species fuisset. Porro alius institor non obscurus patiendi studio ductus Deum impensè orarat, vt aliquam sibi patientiæ materiem præberet. Nec defuit quod expetierat. Dum merces in taberna expositas venales habet, repentè ignotus, importunusq; homo eum appellat, certam è uestigio pecuniam, quam debitam sibi diceret, iubet numerare; ni quàm primum id faciat, ædium incendium minatur. Sensit bonus mercator suas a Deo preces auditas; ac nec in optata merce sibi deesset, contumelias omnes, ac minas æquissimo animo perferebat. Nec inanis patientia fuit. Furiosi hominis clamoribus excitivicini, ad tabernam accurrunt, contumeliosum hominem male uerbis accipiunt. Quorum ille consensu fractus, & institoris patientia victus, petita abeo, atque impetrata uenia, melior quàm venerat inde discedit. Creuit Sodalium numerus adeò, vt in ampliorem locum migrari oportuerit. Ex plurimis, qui nostram Societatem appeti-

uerant,

uerant, vnus est in eam cooptatus. Memorabile autem est, quod adolescenti nostræ disciplinæ alumno accidit, in vtramque partem. Is primò cum eo consilio litteris studeret, vt sese Deo consecraret, diuina quadam vi excitatus condiscipulos omnes industria, atque ingenio longè anteibat. Sed commutata deinde voluntate, destitutus a Deo, ita factus est sui dissimilis, vt quem antea omnes propter ingenium mirabantur, eundem postea propter tarditatē mirarentur. In proxima item oppida, vicosq; turæ aliquid, & operæ deriuatum est nec fructus abfuit. Mulier septimum iam diem difficultate partus laborabat. Hæc diuini agni effigie a nostro accepta, paulo post fœtum incolumem incolumis effudit. Sacerdos noster Aruernorum montes peragrans, oppida nonnulla pene deserta metu luporum offendit. Quippe ex quo auitam religionem oppidani deseruerunt, eos cateruatim luporum greges inuaserunt, nec imbellem modò turbam, sed etiam armatos absumpserunt. Huic pesti propulsandæ a nostro supplicationes indictæ, sed frustra; propterea quòd incolæ errores semel susceptos mordicus tenent. Atque vt hi Dei vltoris iram, ita noster sacerdos eiusdem fautoris opem expertus est. Hæretici prædones qui diu vias insederant, appropinquante nostro sacerdote, cōfestim non sine Dei numine discesserunt. ita ille expedito itinere, quo intenderat, peruenit

Digitized by Google

incolumis. Alius sacerdos cum in concilium aliquot Galliæ Principum (sic hæreticorum fautores appellant) venisset, atque apud eos pro Ecclesiæ libertate liberam orationem habuisset, magnum omnino discrimen adiit, quod tamen diuino præsidio vitauit. Horum quippe hominum tantum est odium in Societatem, vt nos vel aperta vi, vel insidijs petere, pulchrũ sibi, & glorioſum putent: palamque dictitent, Iesuitas, vtique, & Capucinos seditionum architectos morte, aut exilio esse mulctandos. Hi tamen ipsi nostrum illum acerrimum libertatis Ecclesiasticæ propugnatorem, cum opprimere possent, liberum dimiserunt. Mauriacenses, reliquosque incolas montium Aruernorum mirum desiderium tenet Collegij, quod quinque ab hinc annis sibi ademptum dolent. Tutellenses item apud Lemouices tanto studio flagrant noui Collegij, vt profiteantur se fortunas, coniuges, liberos distracturos potius, quam Societatis nostræ officijs carituros.

Collegium Agennense.

QVinque scholis accessit sexta Philosophiæ. Sodalitas Sanctissimę Dei Matris & numero & pietate mirandum in modum augetur. Vel ipsis pueris tantus iniectus est ardor, vt parentes inter se, vt fit, ex iracundia altercantes admonere non dubitent, nec frustra.

Digitized by Google

stra. & patres ad mansuetudinem & matres ad patientiam filiorum vocibus informantur. Episcopi beneuolentia, ac liberalitas erga nos eadem est, quæ semper fuit. Itaque apertum est hoc anno nouum templum, omnibus mirantibus tantum ædificium tam difficili tempore, ac tam turbidis Galliæ rebus, ad fastigium esse perductum. Marchio preterea prouetere sua erga nos liberalitate, Bibliothecam nostram auxit magno librorum manu scriptorum numero. Mulieres nonnullæ, quas nocturnis spectris, horrendoq; strepitu Diaboli territabãt, animo diuinis sacramẽtis ritè munito, eorum incursiones penitus compresserunt. Itum est in finitima oppida duo. In altero, (Villanouã appellant) cum summa esset, annonæ penuria, sacerdos noster egentium inopiam a locupletibus subleuandam curauit. Impios nonnullos imperitorum sacerdotum ritus sustulit. Pueros Christianæ religionis rudimentis instituit, non sine fructu etiam adultorum. Ab his pueris Angelorum habitu Christi cruciatus signa referentibus supplicatio instituta, quæ noua & inusitata specie animos oppidanorum æquè rusticanorumque permouit. Marmandra alterum est oppidũ, quo in oppido aliquot Hæretici ad Catholicam religionem conuersi. In his puella vndeuiginti annos nata, quæ etsi in hæreticorum parentum sinu educata, nunquam tamen adduci potuit, vt ad illorũ con-

ciones

Digitized by Google

ciones accederet, aut contra præscriptum Ecclesiæ Catholicæ carne vteretur. Tandem desertis parentibus, triumphans gaudio ad Catholicos transiit. Impij libri conquisiti & Magistratu inspectante combusti. Pro his pij redditi, qui iam a multis magno cum fructu habentur in manibus. Magistrorum impietatis existimatio incredibile est, quam apud ipsos Hæreticos sit imminuta. Sacerdos noster cum viros aliquot nobiles Caluinianos conueniſſet, mentione religionis illata, cum eos premeret, ingenuè confitebantur, in tanta Magistrorum suorum inconstantia, dissidentibusque inter se opinionibus nihil iam esse certi, quod tenerẽt. Atque etiam in deprauatos eorum mores, effrenatamque peccandi licentiam acriter inuehebantur, vt facilè appareret, magistrorum authoritatem apud eos exoleuisse. Disputatũ est item sæpenumero cum Hæreticorum Ministris secundo euentu, sic vt illi argumentis cõuicti, suo more, ad maledicta confugerent.

Collegium Auscitanum.

PRimi Rectoris (nã antea Prorectores Collegium administrarãt) ea prima cura fuit, vt omnes domestici mentes suas ad cœlestes satus accipiendos B. P. Ignatij commẽtationibus præpararent. Et pij otij constitit fructus, nec diuina in nos prouidentia obscura fuit. Nam in tan-

Digitized by Google

in tanta rerum perturbatione, & impunitate gladiorum, tuto nostri vltro citroq; commearunt. Atque item Sacerdos ex Noguareto oppido rediens, equo cui insidebat, e ponte in flumẽ hibernis imbribus auctum prolapso, emersit incolumis, ac nulla læsus ex parte. Cõciones hoc primum anno in nostro templo haberi sunt cœptæ, auditorum frequentia, fructuque non vulgari. Concionator cum in vecordi cantilena carmen ex sacrosancto Missæ sacrificio, irridendorum Sacerdotum gratia, pro intercalari uersu palam vsurpari animaduertisset; pro suggestu in tantum flagitium inuectus, cœlestem iram, ac perniciem ciuitati denũtiauit, nisi Magistratus impiam vulgi licentiam compressisset. Prædictionem comprobauit euẽtus. Haud ita multo post, vrbs capta ab Hæreticis, ac ferro, flammaque prope deleta est. Puellæ nouem annorum pijs nostrorum sermonibus assueta, cum ad choreas a parẽtibus traheretur, lacrymis & querelis euicit, vt duceretur ad explicationem Catechismi. Ciues duo primarij, qui se ad depugnandum prouocarant sacerdotis nostri intercursu a constituto armorum certamine desliterunt; atque inter se, & cum Deo in gratiam redierunt. Gymnasij frequentia, addito Philosophiæ curriculo, satis est aucta. Discipuli maius quam pro numero, ingeniorum specimen dederunt. Rhetores duodeviginti, reliquis sub finem anni delapsis, ad sẽptua-

ptuaginta millia versuum proposuerũt. Cum his verò ij qui humanitati dant operam pro gymnasmatum multitudine, carminumq; varietate certarunt. Et Grammatici magno emblematum, atque Aenigmatum, aliarumque scriptionum numero exposito præclarè steterunt. Ex omni autem numero, qui industria emulos antecesserunt, non contemnendis præmijs sunt affecti. Quibus multi præmijs excitati, cum ne nocturnum quidẽ tempus sibi ad quietem relinquerent, edici, atque interdici magna proposita pœna oportuit, nè quis somni tempus in lucubrando collocaret. Per Natalis Christi ferias Ecloga de Innocẽtibus data; Marchio Vilartius Proconsul Aquitaniæ, & si maximis negotijs distentus, eo biduo, quo in hac Vrbe est commoratus, ad nos honoris causa venit. Itaque nobilitate comitatus cum Gymnasium adisset, variarum linguarum epigrammatis exceptus, ac salutatus est. Extant quippe eius in Societatem merita nec parua, nec obscura. Is cum de induciis cum Politicis atque Hæreticis Principibus ageretur, atque illi conditionibus Iesuitas comprehendi nollent, nisi Hæreticorum item Ministri comprehenderentur; Negauit Marchio vllam esse induciarum conditionem, nisi includerentur Iesuitæ, exclusis Ministris Hæreticis: in eoq; perstitit, atque peruicit maxima cum nominis nostri gloria. Idem cum direpta ab hostibus

Digitized by Google

bus Vrbe, dimidia pars Collegij vectigalium periisset, nostram inopiam vnà cum ciuibus sustentauit. Non nullos etiam ex primis ciuitatis nobis infensos reconciliauit adeò, vt illi quondam illata nostris incommoda commodis & officijs compensarent. Discipulorũ nostrorum pietas vno atque altero notetur exemplo. Vnus ex his cum nobilium conuiuium iisset, vbi animaduertit epulas contra Ecclesiæ legẽ apponi, tantum dicendo profecit, vt nonnulli conuiuæ se ex mensa subducerent, atque ipse conuiuator promitteret, nunquam se post hac vsurum, cum non liceret, eiusmodi cibis, neque vt alij domestici vterentur, esse passurum. Alter sanguinem identidem excreans in extrema penè spe salutis Sacerdote nostro authore vouit, se ad ædem B. Mariæ, cui cognomen est a Monteserrato, si ex morbo conualesceret, iturum. Nec spes eum fefellit. votiua peregrinatio præsens auxilium tabi insanabili fuit. Quã cordi Deo sint nostri, magno nuper inditio intellectum est. Cum nostri penè omnes in Suburbano animi causa, vt fit cessationis die versarentur, eodem ipso tempore hostes populabundi ad Vrbem accesserunt; cumque alios ciues haud procul a nostra villa in seruitutem abduxissent, nostros Deo regente, non uiderũt. Et ciuitas quidem nobis metuens, aduentus prædones illos arma ceperat, quorum aduentum omnium gaudio, & gratulatione re[illegible]

Digitized by Google

urbem excepti sumus.

Collegium Petagoricense.

EX cœtu B. Virginis duo in Societatem adscripti sunt, Disputationibus de Religione habitis cum Caluini emissarijs, Caluiniana natio conturbata. Obseruatum est, nefariæ disciplinæ magistros esse in suis rebus planè rudes, minimeque pertinaces, vt iam illa pestis consenescere videatur. Itaque cum vnus e nostris ad huius Sectæ Principem virum, eiusq; familiã (in qua facile octoginta capita erãt) de cultu sacrarum imaginum verba faceret, attentè est, ac diligenter auditus; ab eisque magnopere rogatus, vt sacras ipsis imagines impertiret. Catholicis quoque Societatis officia præstita. Quidam cum ex consuetudine, quam cum impudica muliere habuerat, probri aliquid traxisset, dedecus non ferens, mœrori se tradidit. mœrenti subrufa se obtulit bellua, cuius horrenda specie turbatus animo, furere incepit, statimque ex edito loco sese præcipitauit. Quo casu afflictus, ac penè exanimatus cum iaceret, accersitur ad eum sacerdos e nostris: qui eius turbatam terrore mentem ad tranquillitatem redegit, quam deinde corporis est sanitas consecuta. Idem ita narrauit, se priusquam resipisceret, sæpenumero parentis sui olim mortui vocem audisse increpantis,

Heus

Heus tu quàm non sapis? Atque item mulier, quam flagitij conscientia ad voluntariam mortem incitabat, nostri sacerdotis opera ad honestæ uitæ consilium reuocata est. Duo præterea viri veneficijs quibusdam ab vxorū congressu impediti, sacræ confessionis beneficio se se expediuerunt. Virgo eximia pietate cum ægrotaret periculosè, lustralem a nobis aquā petijt, quia piè, ac religiosè hausta, simul hausit sanitatem. Eodem remedio & ipsa iterum, & alij duo febrim depulerunt. Grauida mulier ad pariendum vicina, cum tertium iam diem laboraret, sacra diuini agni cera ad collum alligata, subito partum edidit. Altera item diuini agni ope fœtum triduo ante mortuum incolumis effudit. Vir in primis nobilis turpissima Caluinianorū vita, Ministrorumq; sordibus offensus nostrorum hortatu ad anitā religionem, quam deseruerat, vt Principi cuidam morem gereret, reuertit. Is commemorare consuerat, se ex quo tempore Caluinianus factus esset, in maiora in dies scelera, ac dedecora esse prolapsum, vt iam nisi pedem referret, nihil præter certū exitium restare videretur. Militum Dux Catholicus a Politicis bello captus, & triremis remigio addictus, priusquam carcere educeretur, magnum periculum adijt, sed in periculo libertatē inuenit. Namque eum ex pœnæ nuncio tristem, mœstumque Diabolus honesti viri specie conuenit, & ma-

ximis præmys, pollicitationibusque sollicitare instituit, vt a nostra consuetudine, & Catholicorum religione discederet. Cunctantem ad promissa atrocibus territat minis. At ille IESV *Domino implorato, subito redintegratis viribus, importunum illum promissorem impetum facit. Hæc militaris Deo freta fiducia Dæmonem adeo fregit, vt statim victus aufugeret. Ipse autem Dux militum Dei, quem inuocauerat, beneficio, paulo post dimissus e custodia, ad nostram ædem aduolauit; & gratulabundus diuina sacramenta percepit. Nos porrò, cum quantum inuentutis disciplina, sacris ad populum concionibus, idiotarum hominum institutione, cæterisque pietatis officijs valebamus, tantum in tuenda Catholica fide viteremur, magnum Societati nomen, ac ciuitatis amorem conciliauimus. Itaque nobilissimus quisque, & de religione optimè sentiens, ita prædicat, nostris potissimum deberi, quod hæc vrbs non peruenerit in potestatem Hæreticorum: vt minimè mirandum sit tanto esse apud Politicos odio nomen Societatis, quæ tantopere eorum conatibus aduersetur.*

PROVINCIA BELGICA.

IN Belgica Prouincia fuerunt hoc anno è nostris ad numerum trecentorum triginta trium. Louanij, & Antuerpiæ triceni. In Tornacensi Probationis domo septem & quadraginta; Audomari in Collegio Societatis quatuor & triginta, in Seminario Anglicano tres. Leodij septem & triginta, vno minus Duaci. Traiecti duodeviginti, Brugis, item Valentianis vno plus. Gādaui septem & decem, Corsiati vno minus, Insulis viginti. Montibus Hannoniæ sex. In Bruxellensi Sede, ac Missione castrensi septem & quadraginta. Groeuingę Frisiæ Metropoli sacerdotes duo, tres in Hollandica, & Zelandica excursione versantur. Superis additi vt speramus omnino sex, in Societatem ad lecti triginta.

Collegium Louanienſe.

IN Beatæ Mariæ Sodalitatibus excolendis nec leuiter, nec inutiliter laboratum est Ex his vna est doctissimorum hominum, lectissimorum-

Digitized by Google

morumque adolescentium, & numero, & pietatis studio præstans. In eam Ioannes Lensciut Belliolanus, & Louanienſis Gymnasij columē, cum in morbum, quo deinde extinctus est, incidisset a dscribi voluit, & moriens Sodalitati argēteam Christi crucifixi legauit effigiē, expiandisque animi noxis nostros adhibuit; vt quem in vita aduersarium habuetamus, eo in morte amicissimo vteremur.

Altera Sodalitas est militum ad tutelam vrbis comparata, quorum tantus est virtutis ardor, vt æris campani signo de more dato, confestim in hostes ad vrbem accedētes impetum faciant, eosque felici semper ausu repellant. Die Sanctissimæ Eucharistiæ sacro sub signis centuriati cum militariter supplicatum irēt, gratissimum præbuerunt Ciuitati spectaculū. Porrò ex his complures partim Dominicanæ, partim Franciscanæ, partim Carthusianæ militiæ ascripti feliciùs militant. In quinque vrbis Paræcijs (tot enim numero sunt) pueri, ac puellæ latina, & Belgica Catechesi eruditur. Eoque loci adducta res est, vt primariæ matronæ, ac virgines per festos dies duabus ante meridianis, totidemque pomendianis horis puellas, & antillas certo in loco legere, & scribere doceant, vt hac illecebra eas ad condiscendum catechismum alliciant, & res belle procedit, iam ad centum viginti discipulas habent. Sacræ etiam Virgines, Vicarij rogatu, cohor-

Digitized by Google

cohortationibus, & sacris confessionibus a nostris adiutæ.

Probationis Domus Tornacensis.

LAbor in Tyronibus instituendis, exercendisque aliquot veteranis, positus domi, manauit foras ad vtilitatem salutemque multorum; Tenera ætas catechismo imbuta est, eademque opera, septem ab hæresi liberati. Virgines, quarum pleræque antea cultus muliebris studiosæ in primis erant, Deo se se dicarunt; Ciues hæretici ex Senatus consulto liberos mittere ad catecheſim certis diebus iussi, vetabant eos recolere domi, ea quę in Catholicorum schola didicissent, sed contra accidit, pueri domos reuersi, matres primum, deinde etiam patres ad Catechismum audiendum pelliciunt. Mirum existit vulgo in pueris studium christianæ pietatis. Domi temerè iurantes, vt fit, acriter incusant magna parentum voluntate elegantiorem corporis cultum adeò negligunt, vt iussi à parentibus ornatum æqualibus suis parem adhibere, noxium christianę simplicitati luxum cum lacrymis deprecentur. Puella vndecimum annum agens, morti proxima, cum ancillam, matremque hæreticam frustra rogasset, vt pro se rei diuinæ

interessent, quo sibi expeditius esset iter in cælum; idem à patre eadem labe infecto flagitare non destitit prius, quam ille precibus fatigatus morem gereret filiæ; mirum dictu, Vbi pater è templo domum regressus, sacro se adfuisse renunciauit, subito exhilarata puella, Patri, ac Deo gratijs actis, excesit è vita, & opportuna mors filiæ parentibus saluti fuit; confestim vterq; ad catholicos se aggregauit. B. P. N. Ignatij commentationibus vtiliter aliquot eruditi, quarum beneficio adolescens plane perditus ad sanitatem reuertit, maxima cũ parentum lætitia, ac voluptate. Nobili, & honestæ familiæ inopia laboranti, extremis iam suis rebus nostrorum opera subuentum est; Vir doctus inimicorum iniquitate pauper, dũ profugus vagatur, ne officiũ deserat, nostrorum ope vitam, honorem, famam tutatus est. Paralyticus per frigida tempestate sub dio iacens, cibo, tecto, cæterisq; rebus necessarijs est recreatus, & aduersus vltimum certamen sacris mysterijs rite munitus. Mulier minus bonæ famę, tetro correpta morbo grauiter olebat: cum odoris grauitas Parochum abterreret, eius permissu, mulieris confessionem vnus è nostris excepit, iamque Eucharistiam illi, & sacrum oleum ministrare apparabat, tum Parochus nostri Sacerdotis exemplo, se ipse vicit, & suo munere alacriter defunctus est. Cruisiarij cuiusdam puer operi intentus, fal-

lente

tente vestigio, in labrũ æneum feruentis aquæ delapsus ad vltimum periculum venerat; iamque toto corpore ambusto, insuper hausta casu ipso aqua exurente intestina, ægrè ducebat spiritũ, cum ei vnus e nostris vocatus adfuit, Qui appositis interrogationibus animi noxas ex eo elicere instituit; ille vel mali magnitudine, vel respirandi difficultate victus, rem in posterum dierum differri volebat. At noster, qui supremum illi diem adesse, & protractinationem exitio futuram cerneret; sensit Diaboli fraudem, lucrum ex protractinatione quærentis. Itaque prudenti quadam ratione per interualla hominem interrogare instituit; sic vt neque illi molestus esset, & tamen ex eo, quę vellet, eliceret; ita demum eius animum rite expiauit; subinde Satan primo conatu depulsus miseris modis adolescentis animum oppugnare cœpit, & nunc diuinæ iustitiæ terrore ad desperationem, nunc morbi eleuatione ad longioris vitæ cupiditatem impellere. Id certamen duas tenuit horas. Tandem Sacerdos propulso, Dei benignitate, hoste, ægrum ita pacauit, vt cruciatibus illis æquo, quietoque animo susceptis, Dei gratiam redimeret; nec si vitam repeteret is qui dedisset, mortem recusaret. Proinde IESVM identidem inuocans expirauit. Sacramentorũ vsus (aduersantibus licet Parochis) apud nos mirum in modum est auctus. Nam cum communican-

Digitized by Google

nicantium numerus antea quadringentorum esset, hoc anno duplo maior fuit. Mulier quædam, templum nostrum speculandi causa, quid nam rerum inibi gereretur adiit curiositate felici. nam maximo nobilissimarum matronarũ exemplo commota, vitam multis cum lacrymis expiauit. Alia cum inducere in animum non posset, vt veterem iniuriam condonaret, Sacerdotem nostrum adiit, auroque oblato postulauit preces nostrorum; Repudiatum est aurum, conceſſæ præces, quæ meliorem illi à Deo mentem impetrarunt. Sacrarum concionum, sacramentorumque vsus in virginibus extitit maximè. Virgo prima nobilitatis, forma, & opibus florens cœlesti sponso se se consecrauit. Virgo alia vix quinquennis Virginitatem Christo deuouerat, iamq; adulta in proposito perseuerabat; huius animum parentes tum diu; multumque omni ratione à consilio deterrere conati essent, demum perspecta eius constantia conatu desiterunt, seque pio Virginis studio obsequi velle dixerunt. Sed nimia filiæ caritate deuincti diem ex die ducere, nouas subinde moræ causas inferre. Illa igitur cum se diutius duci vidisset, opportunum tempus expectauit, quo tempore id, quod vellet à parentibus extorqueret. In domestico conuiuio patrem vino hilariorem aggressa, Quousque Pater filiam enecas? inquit; quid mora opus est? constitutum ac deliberatum habeo non hominis

minis nubere, sed immortali Deo; vicit animũ patris libertas filiæ. ita illa ad cœtum Virginum adscripta est. Alia Virgo iam Deo sacra, & si publicis Sacerdotis nostri sermonibus permota, tamen confessionem procrastinabat. Verum (quæ vis est conscientiæ) anxietatem animi dissimulare non poterat. Itaque eam mensæ assidentem ex diuini iudicij iam iam imminentis metu quidam mentis horror inuasit, vt cibum fastidiret, totoque corpore perhorresceus cæteris spectaculo esset; Nec finis erat horroris priusquam statueret confiteri. Id cum sæpius (procrastinatio quippe salutare consilium discutiebat) cum sæpius inquam idem accidisset; tandem; quę Dei est bonitas, sic animo perculsa est, vt subito è mensa in templum se se proriperet, ibi ante sacrosanctam Eucharistiam proiecta, Christum implorare tanta vel animi uel corporis contentione cœpit, vt eius eiulatu excitæ cęteræ accurrerent & vicem eius miseratæ cum illa pariter preces miscerent. Ita illa procrastinationis authore diabolo debellato, aliquando apud sacerdotem conscientiam exoneranit, confessionem animi pax & tranquillitas cõsecuta. Ex hac probationis domo ad meliorem vitam migrauit. Gulielmus Corcamus Anglus nobili quidem genere natus, sed Marthæ forte contentus, qui triginta ipsos annos cum in Societate piè, sancteque vixisset, coli, herniæ, calculi cruciati-

ciatibus extinctus laboriosam vitam eximiæ patientiæ laude concluſit.

Collegium Audamarenſe.

AVdomari vberes ex ſacris concionibus, & confeſſionibus fructus capimus. Quaternæ ferè Dominicis, ac feſtis diebus habitæ ſunt in Vrbe conciones, & finitimi pagi ſermonibus ad populum adiuti. Mulieres duæ, altera à ſpectris Dæmonum, altera à dementi præcipitandi ſe ſe in flumen conſilio liberatæ, complures deſperabundi ad ſpem reuocati. Vidua formâ, & ætate integra Deo pudicitiã vouit; Ægris ac vinctis omni ope ſubuentũ eſt. Quidam ſuſpendio damnatus immortale in accuſatorem odium conceptum habebat. is tamẽ noſtrorum oratione adductus odium depoſuit; odioq; in ſeipſum cõuerſo, animi labes ſacra confeſſione, lacrymiſque deleuit: ac tandem æquiſſimo animo collum laqueo inſeruit. Sodalitas B. Virginis, & virtute, & numero augetur in dies. Itaque ipſe Audomarenſis epiſcopus ei nomen dedit, & ſodalium virtus in ægris, ac vinctis iuuandis, pietas in quadraginta horarum ſupplicatione ad auertendam à Belgio calamitatem extitit. Sodalitatis ornatus ſupellectili auctus eſt. Gymnaſium & frequentia, & pietate diſcipulorum maximè viget. Negotium adiuuit Conſtantinus Magnus

gnus in scenam datus. ex nostris auditoribus ad triginta religiosæ vitæ institutum susceperunt. Seminarium Anglicanum nobilibus, atque optimæ spei adolescentibus delectis, inchoatum Regis Hispani liberalissimi, æque, ac religiosissimi Principis sumptu. Exeunte anno Pater Maximilianus Capella expletis septuaginta annis ex hac ærumnosa vita ad beatam illam euolauit, qui ab ineunte adolescentia in Societatem adlectus, & publicè docendi, regendiue collegij muneribus cũ laude perfunctus, ne extrema quidem ætate à charitatis officijs abstinebat; itaque vt erat domesticis, æquè & externis carus, magnum vtrisque sui desiderium moriens reliquit.

Collegium Duacense.

ET Duaci opera in Societatis officijs bene posita. sodales Parthenij cũ doctrinæ laude, tum pietatis fama cæteris discipulis præstant; Magnaq; est virtutis eorum opinio etiã apud exteros. Vir domi suæ nobilissimus, cũ de ea sodalitate inaudisset, quamuis diuturna æbe confectus, Duacum ex vrbe proxima cum vniuersa familia demigrauit eo consilio, vt in Sodalium numerum adscriptus nostris familiarius vteretur, vbi tantos in pietate progressus fecit, vt alijs rebus omnibus, quas cæteri habere solent in delicijs, penitus abhorreret.

Inde

Inde ingraueſcente morbo à coniuge, vniuerſaque familia veniam petijt, ſi quain re vel ſanus, vel æger eorum animos offendiſſet. Ad extremum Dei matrem identidem implorans, in eius gratiam nudum ſe ſuper nudã humum deponi iuſſit, ibique terram deoſculans, & B. MARIAE ac IESV nomina iterans æquiſſimo animo expirauit. Alij porrò noſtrorum opera ab impendenti animorum interitu vindicati. Iniuriam quidam inimici cædę, quam totum annum meditatus erat, vlciſci ſtudebat; Is à ſacerdote noſtro admonitus Chriſto dolorem ſuum condonauit. Alius flagitijs infamis relicta domo, & coniuge, in caſtra ſe ſe coniecerat. ibi pellicum amoribus implicatus grauem in morbum incidit. Ex quo vbi conualuit, relicta militia domum reuertit; vt autẽ conciliaretur vxori omnino adduci non poterat. Ecce tibi vocem è cælo miſſam repente audit, Orco damnaberis miſer, niſi aliter vitã inſtituerís. Qua ille voce perterritus ad vnum e noſtris e veſtigio accurrit. A quo, & Deo, & vxori conciliatus multa, ac magna ſigna dedit rectè inſtitutæ vitæ. Mulier inter hæreticos educata, prauiſque eorum opinionibus imbuta, cum ab omnibus catholicæ religionis myſterijs, tum verò ab Euchariſtia maximè abhorrebat. Itaq; ad ſuos qui Catholici erãt, reuerſa, & in templum noſtrum introducta, nihil præter laruas intuebatur. Nam diabolicis

licis præstigijs elusa, quamuis apertis oculis, nec sacram hostiam, nec calicem cum à sacerdote, de more, supra caput extollerentur, uidere poterat. Sed vt à Sacerdote nostro Catholicis præceptis instituta, hæresim euomuit; sanitatem animi, visumque oculorum recepit; & quo magis diuinum extaret beneficium, eodem anno piè, sancteque admodum est mortua. Altera cum Deo pudicitiam deuouisset, mutata voluntate, cum ipso Diabolo consuetudinem habebat, quæ vt nefandi flagitij grauitatem sera æstimatione perpendit, veneno quod nefarius amator afferebat mortem sibi consciscere decreuit. Sed cum in Sacerdotem nostrum incidisset, & per occasionem rem illi omnem exposuisset, è Satanæ manibus, præsentique periculo erepta est. Alia flagitiosa mulier, cum sibi aditum ad salutem intercluſum videret, amatorem, quē domi apud se habuerat, tectis excluſum ad sacerdotem nostrum adduxit, à quo vterque salutaribus præceptis instructus honestam vitæ instituit rationem. Vir ab litteris, & officio commendatus voluptatum illecebris irretitus tenebatur. Is per æstiuum tēpus cum animi causa vrbe egressus obambularet solus in amœno loco, ac deuio se in herbam abiecit, ibi illum fessum de via arctior quidam somnus complexus est, tum in quiete hanc sibi visus est uocem audire. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Quą ille

voce

voce perculsus ad Dei Matrem, quæ adesse vi debatur, confugere cum vellet, conspexit eam sua flagitia auersantem, discedere, & cum illa somnus abscessit. Reuersus inde domum graui corripitur morbo, qui ei salutaris fuit. Per quietem illi denuo B. Mariæ, quam vnicè venerabatur, species oblata monentis, vt abstersis vitæ maculis, recte, honestæque vitæ rationem iniret, Et Virginis admonitionem ægri valetudo est consecuta. Ille autem amantissimæ patronæ suæ cum paruisset, mentis quoque recuperauit sanitatem. Tres præterea viri ab hæresi; duæ mulieres à turpi corporis quæstu auocatæ; In duobus ægris curandis sacrarum reliquiarum vis, & religio declarata; Fœmina diuturno, grauique implicita morbo, sacerdotem nostrum euocauit; hæc sacrorum ossium thecam, quam ille secum attulerat, piè, magnaque cum fiducia diuinæ benignitatis osculata, ex templo recepit sanitatem. Altera, quæ per nimiam inediam obstructis visceribus, ac voce intercluſa, cibum capere non poterat, pari ratione sanata.

Collegium Antuerpiense.

NEque Antuerpiæ cessatum est, complures ad honestam vitam reuocati, ex hoc numero tres in matrimonium pellices duxerunt; Tredecim ab hæresis peste liberati. Duodecim

Digitized by Google

decim grauiter inter se dissidentes ad concordiam adducti. Adolescentine patrem ob hæresim exulantem sequeretur, persuasum. Fœmina, quæ identitem ab infestissimo diabolo verbis, ac verberibus male accipiebatur, sacramentis ad certamen armata bene pugnauit. Hæretica mulier, quæ vigesimum iam annum incautos animos hæresi imbuebat, nostro sacerdote authore, & agente conceptum, ipsa virus euomuit. Puella quædam fratribus quinque hæreticis diuersarum sectarum ministrabat, ac toties mutabat religionem, quoties alicuius eorum gratiam inire cupiebat. hæc tandem Deo fauente edocta veritatem, ad Catholicos transijt, hoc in vera religione constantior, quo leuior in falsa extiterat; Matrona cũ hæreticâ pſallendi ratione delectaretur, subitò ac mortifero filię casu infaustum carmen abrupit, erroremque nostro sacerdote authore, deposuit. Milites quinque per causam stipendij malignè persoluti signa deseruerant. Hi compræhensi suspendio addicti erant. At iudicum sententia mitigata, decretum est vt vnius capite defungerentur, eius quemcunque lictor arriperet. Ecce tibi dum omnes à nostris ad mortis aleam præparantur, è circulo abripitur ad supplicium vnus, qui ex omni numero velut securus periculi minime attendebat ad ea quæ à nostro Sacerdote dicerentur. Quidam cædis factæ spectator elapsis authoribus

Digitized by Google

comprehensus tanquam sceleris particeps damnatus est capitis. quo ille nuncio exanimatus linquente animo in terram concidit; vbi vero animus cum voce rediit. iustus es Domine, inquit, & rectum iudicium tuum; Parentes enim mei imminente patriæ bello, cum prouiderent fore, vt eorum liberi aut opprimerentur communi malo, aut ab se auellerentur; quorũ corporibus non poterant, animis certe prospicere decreuerunt. Itaque cum nos omnes conuocassent salutaribus præceptis armarunt, magnopere obtestantes, ne quando committeremus, vt illa nobis effluerent ex animo. Præcipuum præceptũ fuit, vt quotidie prima luce gratias Deo pro nocte proxima feliciter exacta impense ageremus; eiusque imploraremus auxilium ad eum diem ex diuinis præceptis agendum: id si faceremus Deum vitæ custodem ac magistrum, sin negligeremus vltorem ac vindicem nos habituros. Paternam prædictionem comprobauit euentus. ex eo tempore nullus omnino abierat dies, quo die salutari parentũ consiliõ non parerem, vnus ille dies, qui me veteris instituti, paternique præcepti immemorem offendit, tanto huic periculo quasi inermẽ obiecit; vt cædis ab alijs factæ ipse pœnas luerem, qui sceleris testis potius fuissem, quam particeps: Proinde hoc supplicium mihi, non tam ab hominibus, quàm à Deo constitutũ placide sub eo; meaque morte si nihil aliud reli-

gionem

gionẽ paternæ ſanciam diſciplinæ. Itum præterea eſt ad vicinas militum ſtationes, ac præſidia. Nec milites ſolũ ad chriſtianę vitæ normam directi, ſed etiam lixæ, & calones catechiſmo inſtituti. Senatus Antuerpienſis per appoſitam Collegio attribuit ſedem. Itaque Gymnaſium ędificare cępimus. In ædificium, amicis adiuuatibus, ad tria aureorum millia inſumpſimus. Ad diſcipulorum multitudinẽ acceſſit nobilium adoleſcentulorum contubernium, cuius adminiſtratione alijs conceſſa, tutela nobis, magna voluntate ciuium, eſt reſeruata. Initiatæ ſunt nouæ exedræ ineunte octobri, & celebritatem auxit drama tanta, tum vulgi, tum procerum approbatione actum, vt palam prædicarent, dignum gymnaſium talibus diſcipulis, dignos diſcipulos tali gymnaſio. Deceſſit è vita Henricus Droueus Anglus vir nobiliſſimus, quem Anglicanus carcer Societati pepererat. Diuino autem conſilio factum videtur, vt litteris, quas ab Vrbe de Societate ineunda expectabat, in ipſo carcere acceptis, eodem tempore & iniuſtis vinculis ſolueretur, & ipſe iuſtiſſimis vinculis Deo ſe obſtringeret, ac Societati. Deuectus Antuerpiã ſummam aureorum millium circiter vndecim ex ſuis bonis redactam Collegijs aſſignauit Anglicanis. Ceterum dum in hac vrbe proficiſcendi ad Tornacenſe tyrocinium in dies opportunum tempus expectat, improuiſo mor-

Digitized by Google

bo extinctus ad cœlestem professorum domum euolauit, Professus antequam tyro.

Collegium Leodiense, & Traiectense.

MAgnus Leodij non doctrinæ solum, sed etiam pietatis fructus est perceptus è scholis; argumento est, quòd sexdecim nostræ disciplinæ alumni se ad varias religiosorum hominũ familias adiunxerunt. Puella Aquisgranensis quindecim annos nata, cum ad nos confugisset, quamuis repugnãte parente Anabaptista, magno animi sensu baptizata est. Et baptismi vis extitit in spectris, quibus antea identidem vexabatur, abstergendis. eadem denique à parentibus expressit, vt sibi ad catholicos cœtus adire, & susceptam religionẽ tueri liceret. Aly præterea, aut ab hæresi adducti sunt, aut nutantes in auita religione cõfirmati. Vincti christianis præceptis imbuti; Damnati ad supplicium placide subeundum erecti. Prædo hæreticus morte multandus hæresim occultabat veritus ne quam familiæ suę labem aspergeret. Sed à nostro Sacerdote conuictus, Errore damnato, Catholico ritu animum expiauit. Ductus ad supplicium veniam à populo, & precum subsidium petijt, multisque datis Catholicæ pietatis documentis forti ani-

mo

mo veterum scelerum pœnas luit. Mulier filiolum ex adulterio susceptum extinxerat, sceleris euicta gentis moribus agenda erat in crucem. Hanc desperatione torpentem ita Sacerdos noster erexit, vt enixe Deo gratias ageret, qui ex ea in hac vita scelerum pœnas repeteret.

Eadem penè societatis officia Traiecti, quæ Leodij præstita, illa Traiectenstium Sociorum propria, Sodales B. Virginis longo se flagris verberantium agmine supplicationem habuerunt. Auctæ sunt nostrorum ædes accessione ædium Sancti Amandi olim Traiectensis Episcopi, in quibus ædibus etiam nunc sanum cū ara extat, vbi fama est illum rem feciſſe diuinam; pergratumque fuit ciuitati sacrum illū locum Sancti Viri vestigijs nobilitatum, ad sacros homines redijſſe. Prætoris & Senatus liberalitate ædes hę coemptæ sunt mille aureis; at domus ipsa ad nostrorum vsum atque habitationem satis ornata.

Brugense & Imprense Collegia.

BRugis quoque fructus labori respondit. Sacramenta celebrioribus diebus festis celebrantium numerus ad octingesimum excreuit; quod per magnum est in vrbe cincta belli

periculis, ac pene ab incolis deserta. Sacra supellex theca argentea, & vario vestitu (quæ octingentis florenis æstimantur) est aucta. Bibliotheca Iacobi Pamelij Audomarensis Episcopi designati libris testamento legatis cumulata. Magistratus, qua est in nos liberalitate, ædes vbi habitamus nobis coemit. Scholæ ingenijs, exercitationibus pietatis æque, ac doctrinæ studijs florent. Data populo est magno plausu, dramate vario Athalia. Manauit etiã nostrorum industria ad exteros. Inter dissidentes coniuges complures concordia constituta: Duæ flagitiosæ mulieres ad pudoris studium reuocatæ. Ab hæreticis abductus vnus; multi dubij confirmati. Missi duo Audelburgum (propugnaculum ideſt aduersus hostes) ad præsidiarios milites iuuandos. ex his plures nostrorum sermonibus adducti pellices sibi in matrimonio stabili collocarunt.

Ipris Matrona diues templum calice argenteo, saterdotalique vestitu, collegium inculentis prædijs donauit. Sodalium B. Mariæ pietas, ac sedulitas non modo in ægris visendis, egentibusque pecunia iuuandis; sed etiam in idiotis catechismo imbuendis enituit. Quatuor e nostris per diœcesim sparsi rectè operam posuerunt. Mulier quòd ab ineunte pene ætate Diabolo familiariter vsa esset, in custodiam tradita, ad mentis sanitatem rediit. Magus igni cremandus magna pœnitentiæ signa dedit.

Digitized by Google

dedit. Anus ob morbi grauitatem in Deum contumelioſa; cum nihil verba proficerent, facto pro ea ſacro, mitigata eſt, proinde animo rite procurato, plena ſpei bonæ excesſit e vita. Quidam, qui in hæreſis ſuſpicionem venerat, ſolemni fidei profeſſioni exilium anteferebat, ſed noſtrorum hortatu profeſſioni fidei priuatam peccatorum confeſſionem adiunxit. Tres capite damnati, cum nullum reliquiſſent conſolationi locum, noſtri ſacerdotis hortatu ſupplicium ſuis ſceleribus debitum æquo animo ſubierunt. Alius, qui ob manifeſtum ſcelus morti addictus, tamen crimen inficiabatur, tandem crimen confeßus quieto animo pœnas dedit; Irrepſerat in Virginis ſolitariæ domum improbus adoleſcens, vt ei pudorem eriperet; At illa plena noſtrorum monitis obſerato viriliter cubiculo, flagitioſum furem excluſit; eique in poſterum cum negotij conficiendi ſpe, ademit conandi voluntatem.

Collegium Cortacenſe.

FVneſtum fuit Cortacenſe collegium morte Gulielmi Quarrei nobilis, ac magna expectatione adoleſcentis. Is valetudinis cauſa ex Louanienſi Seminario huc miſſus, mortis locũ inuenit, ingenti vel lætitia ſua, vel admiratione noſtrorum. Haud ita multo ante eodem loco, ac morbo alter adoleſcentulus ætate par,

Digitized by Google

studijs coniunctissimus decesserat, quo cum alt
quot ante annis ita compositus fuerat in quo-
dam dramate, vt ille Chrisostomi, ipse Basilij
personam ageret. Hic igitur cum diutina tabe
confectus egregia dedisset documenta virtutis
suæ, à Chrisostomo suo (ita illum alterum ap-
pellabat) quem ipse in Societatem adduxerat,
in cœlum euocatus, velut ex composito decess
sit, ipso D. Chrisostomi sacro die, vita eius ad
eum diem non sine medicorum admiratione
prorogata. Viri nobilis sumptu coempta est
domus proxima, & accessio nostris ædibus
adiuncta, ea est & nouo gymnasio, & dilatan-
dis habitationis angustijs percommoda. Dra-
ma non inelegans datum, magno etiam Sena-
tus plausu, quem non vulgari munere decla-
rauit. Apud nos confitentium ardor tantus
est, vt ciliciorum asperitatem, humi cubatio-
nes, potationes aquæ, cæteraque eiusmodi in-
delicijs habeant. Adolescens nocturnis, diur-
nisque spectris tanquam furijs agitatus ex-
piata ritè conscientia, pacem inuenit. Alter
admonitus à nostro sacerdote, vt priusquam
in viam se daret sacramẽtis se ad iter instrue-
ret, non tam spreto, quam dilatò salutari con-
silio, iter suscepit magno suo malo. Non ita
multum viæ ab vrbe progressus, in deuium lo
cum diuertit, ibi vestigio fallente crus fregit,
casus acerbitatem augebat perfrigida tempe-
stas vulneri inimica, & inops humani omnis

auxilij

auxilij solitudo, Tutela B. Virginis implorata saluti fuit. Vix Dei parentem inuocauerat, cum repente homo militaris, idemque chirurgus adfuit, qui desertum alioqui locum præterijcctus, vt illum afflictum vidit, misericordia captus, è quo desilit; & subleuatum humo (Samaritanum alterum diceres) iumentoque impositum in pagum proximum deuehit, in hospitio deponit, fractum crus qua valebat arte lenit, ac fouet, obligatoque vulnere eodē die reuehit domum, vt idem paucis horis, & iram Dei vindicis, & Deiparæ patronæ opem experiretur. Villa quædam suburbana Diaboli, aut præstigiatoris cuiuspiam fraude adeò erat infesta, vt identidem saxorum quasi grando eius tecta horrendo fragore perrumperet, ac tota domo saxa volitantia supellectilē frangerent, nullusque omnino tutus esset à lapidatione locus. Villæ Dominus malò territus adit curionem, ab eo ad nos reiectus consilium & auxilium petit. Suadent nostri, vt domesticos confessione, villam exorcismis expiandam curet. Haud ægre persuasum: expiationem quies est consecuta. Quidam sacerdoti nostro ritè confessus confessionem sibi expertus est salutarem; Domum regressus, tum ad focum assideret, repentè turbo in caminum incubuit; eodemque tempore è cælo missa uox ad aures accidit, fuge hinc, nè pereas; Paret ille continuò cælesti voci, & procul abscedit. Vix se in tu-

tum

tum receperat, cum camini culmen uento cõuulsum in focum ipsum corruit, vnde nisi ille cessisset, profecto oppressus, sepultusq; iacuisset: tanti fuit per confessionem in gratiam rediisse cum Deo. Præter custodias, & valetudinaria Vrbis, obitæ sunt stationes militum, vectorumque, & baiulorum contubernia, ac salutaribus monitis adiuta. Multi sublatis controuersiis ad concordiam adducti. Familiæ duæ in primis nobiles de luculenta hæreditate infensis animis contẽdebant inter eos ex æquo, ac bono lis composita est. Cœnobio cuidã virginum in partes distracto per nostros pax reddita, optima Antistita, ex Abbatis, regisque voluntate constituta, suus quoque concionibus fructus constitit. Cum quidam e nostris in aurigas inuectus esset, qui plaustris, carrisque perstrepentes diebus festis Sacra officia perturbarent; proximo die senatus edicto cautum est, ne quis diebus festis plaustra, aut carros ageret, oneraret, exoneraretue, graui pœna eis, qui secus facerent constituta. Franciscanæ familiæ primores Prouincialibus comitijs non solum nostros ad disputationes inuitatos priuatim perhumaniter exceperunt; sed etiam publice societatem Commissarij voce pro concione ingenti cum approbatione ciuitatis mirisque laudibus extulerunt. Quibus nos, ne officijs vinceremur, gratiam referre studuimus, tum per discipulos nostros, qui egregia

illius

illius ordinis facta speciosis emblematis expresserunt, tum per domesticos, qui nullum in eis colendis officij genus prætermiserant. Canonici Harletecani ex proximo oppido, quod minus esset ab hostibus tutum, in hanc vrbem commigrarant. Hi nuper nostrorum opera se cum vrbanis Canonicis coniunxerant, tamen disiuncti locis seorsim diuinas laudes in templo canebant. Sed proximè perfectum est, vt coniunctis animis, ac studijs, in æde B. Virginis non solum conueniant, sed etiam concinant.

Collegium Gandauense, Vallencenense, & Insulense.

COncionibus, aliisq; Societatis nostræ muneribus Gandauensis Ciuitas pietate auctior existit in dies. Iam qui in æde nostra sacramenta celebrioribus festis diebus frequentant, sexcentorum numerum facile excedunt. ex his complures ad sacros religiosorum hominum cœtus, præcipuè verò Caputinorum, & B. Claræ sese aggregarunt. Multæ puellæ præsertim, ac mulieres praclara dederũt documenta virtutum. Puella domesticorum suorum perfidium auersata domo excessit, & Christi causa deserens omnes, pariter & ab omnibus deserta in solitudinem se recepit, ibi quadrante panis hordeacei per sex hebdomadas famem

summa

ſumma omnium admiratione tolerauit, idque ijs locis, quæ lupis infesta eße conſtabat. At alia quæ inſano cuiuſdam amore flagrabat, cũ illius deſiderium ferre non poßet, decreuerat veſani amoris flammam præterfluente amne reſtinguere. Iamque ad flumen acceſſerat, vt ſe præcipitem daret, cum diuina quædam vis furorem eius repreſſit; inde cum in Sacerdotẽ noſtrum incidiſſet, eius ſecundum Deum ope, & conceptum animo ſcelus, & cauſam ſceleris abiecit. Felicior alterius, quæ Chriſtum crucifixum adamauerat, conditio fuit. Virgo eximia pietate cum miſſæ ſacrificio religioſe admodum intereſſet, ſacram hoſtiam ſolis inſtar ingenti lumine collutere, atque ibi Chriſtum cruci affixum languere conſpexit. Rei fidem facit non modo ante acta vita Virginis, verùm etiam conſecuta. ex eo incredibile eſt, quàm ſæpè illa Chriſti mortem meditans diuini amoris vi concitata, abducat animum à corpore; quamquam demiſſè ipſa de ſe, & loquatur, & ſentiat. At mulier flagitioſa cum turpis vitæ pertæſa in ſalutis viam redire inuito diabolo conaretur, præclaras edidit pugnas; Namque ille, qui quatuordecim annos cum illa conſuetudinem habuiſſet, horrẽdis ſpectris, ac minis eam deterrere nitebatur, ne ſe deſereret. ſed vicit omnia Deo freta conſtantia. Mulier expiatum rite confeſſione animum ſacroſancti Chriſti corpore armabat, diurniſque, ac no-

ac nocturnis precibus cum hoste pugnabat: Nec prius pugnæ finem fecit, quam ille victus chirographum mulieris sanguine exaratum in frusta discerpsit. Nec minus fortis aduersus amatores virgo fuit, quã hæc mulier aduersus diabolum fuerat. ea cum à pluribus procis sane honestis amaretur, omnium amores, illecebras, dona contempsit, vt illi cum spe potiundi abijcerent petendi voluntatem.

Vallencenensium autem Sociorum labor in ciuitate colenda par, fructus non dispar fuit; Nostrum Gymnasium magna cœnobitarum multitudine celebratur. Ad celebritatem dialogi, & declamationes publicè habitæ vel plurimum valuerunt. Concionum fructus extitit maximus; Nam cum ante nostrum aduentum celeberrimis diebus festis vix quaterni in sacris paræciarum ædibus sacrosanctum conuiuium inirent; satis constat nuper in vna æde, in vno die iisse ad ducentos. Christianæ fidei rudimenta maxima puerorum, puellarumque frequentia, & vtilitate traditur, vt magnam in spem veniamus, vbi hæc soboles adulta erit, vrbem olim ambiguæ fidei fidelissimam futuram.

Porrò in Insulensi quoque vrbe egregiè laboratum est. Quatuor & viginti in vincula coniecti impiarum opinionum errores deposuerunt, & expiatis rite animis, cum Deo & eius Ecclesia in gratiam redierunt. In his tres

erant

Digitized by Google

erant Angli prædones à pueris deprauati, qui posita cum errore ferocia, placide patibuli tormenta pertulere. Homo abdomini natus totum biennium neglecto diuino cultu, se in vinum, epulasque ingurgitabat quotidie; omnisq; sani consilij impatiens, amicorum honesta suadentium dicta non modo animo, sed ne auribus quidem admittebat. hic primo nostrorum congressu victus commutata repente voluntate, religionem quam exuerat, induit; & frugalis, honestæque vitæ genus instituit. Fuit ex alumnis nostræ disciplinæ, qui magnum damnum facere, quam cum hæretico consuetudinem habere maluerit, compluribus etiam in summo discrimine nostri auxilium attulerunt. Mulier à consilio precipitandi se in flumen deterrita est. Alia cruce, & agno Dei munita, & ab aquis, & à resti, quam diabolus familiaris amator ei offerebat vindicata. Meretrices tres à turpi quæstu abductæ, quarum vna nupsit, altera se Deo dicauit, tertia cœlebs mansit. Sublata etiam concionibus spectacula, quibus populus festis diebus auocabatur à templo.

Montensis Sedes, & Bruxellensis.

MOntibus Societas nostra Senatui cara in primis, & accepta est. Declarauit id Se-

id Senatorum assiduitas in audiendis concionibus nostrorum, cum esset aliorum nobilium Concionatorum copia. Obeunt nostri vrbanas puerorum scholas, ac pauperum cœtus catechismo eruditunt, magna Magistratus voluntate.

Bruxellis ad primariam Vrbis ædem cõcionandi causa vocati sumus; & noua sedes nostrorum instaurauit industriam, fructusq; solito vberiores tulit. Aliquot ab hæresi ad auitam religionem traducti. Anus desperatæ valetudinis deposito mentis errore corporis sanitatem recepit; & eius exemplum apud filios valuit, vt ad Catholicos rediret. Damnatis capite opera est utiliter data. Ex hoc numero desperabundus ad spem salutis erectus. Nõnulli etiã a cæde reuocati. Inter duos pugnæ locus, tempusque conuenerat, resque magno ciuium concursu celebrabatur, sed nostri Sacerdotis intercursu rixa sedata est. Maior quædam inter Principes viros erat orta discordia, quæ magno patriæ bono, per nostros homines est restincta. In Virginum cœnobio paupertatis disciplina, quæ planè prolapsa iam erat, restituta; Catechismus cum à nobis in precario templo maxima hominum frequentia, secundaque concione explicaretur, aduersario vsus est eo quem adiutorem esse oportebat. Dum noster diligentissime a circumfuso populo auditur, curio ipse inuidia incitatus in medii prouolat,

nolat, magnisquè clamoribus cathedram euer tit, cœtum puerorum dispergit, in Societatem nostram inuehitur. Res mali exẽpli, vt erat, Senatui visa est; Itaque eius iussu ille pro concione perperam dicta reuocauit. Sed cum minus bona fide is nobiscum rediisse in gratiam videretur; in opportunius templum laborem nostrum transtulimus, vbi vberiorem etiam ex puerorum disciplina percipimus industriæ fructum; nec minor consecuta est modestiæ laus, quam industriæ; collaudauit enim ciuitas factum sociorum, qui cedere ne contenderent, quam ne cederent, contendere, maluissent. His igitur rebus adducti, qui vrbi cum potestate præsunt, collegium nostrum vehementer exoptãt, atque ad eam rem annuum vectigal ternorum millium aureorum attribuerunt. In castris quoque aduersus militarem licẽtiam pugnatum est acriter, vt furtis, rapinis, adulteriis, aliisque flagitijs, ac sceleribus temperaretur; Se datæ vixæ, vaga multorum libido nuptijs constricta; Sacramentorum vsus frequentior inductus, multorum pietas ad diuinum cultum excitata; obseruatum est eos, qui sacris globulis vterentur, rarius in pugna plumbeis glandibus lædi. Itaque tanta fuit multitudo militum talia præsidia quærentium, vt ne in maxima quidem talium rerum copia satisfieri eis potuerit. Miles erat, qui Satanæ instinctu, modo in lacunas, modo in ignem se cõiiciebat; is per

is per nostros à vexatore diabolo liberatus, nunc strenuè militat. Alter spectris & occultis verberibus, tanquam à furijs agitabatur, qui animo rite expiato, sensit conscientiæ angores sibi pro furijs fuisse; in ijsdem castris vt pax inter milites constitueretur, bellum impuris mulieribus est indictum, quæ castris exutæ, expulsæque profugerunt. corrogatus item ex aleatoribus stipes, egentes milites subleuati sunt. Monasteria, ac vici à flamma, & rapinis vindicata.

Excursio Græningensis, & Hollandica.

GRæninga est Frisiæ metropolis, hæresi infecta, quæ quod Hispano pareat Regi, vehementer à perduellibus oppugnatur. Huc duo à nostris missi nuper, in difficillima tempora inciderunt. nam paulo post nostrorũ aduentum, vrbs à Regis, Deique hostibus obsideri cœpta est. Nostri autem ob eam causam ab improbis ciuibus apud plebem in inuidiam adducti. Itaque cum domi, foriſque hostibus cincti essent, non tam agendi, quam patiendi materiam habuerunt. Quippe ciues impij, ac turbulenti certatim nostros maledictis, criminibus, iniurijs onerabant, vsque eo, vt ædes nostras infamibus chartis notarent, vitreas fe-

Digitized by Google

nestras saxis perfringerent: Solatio fuit in tanta temporum iniquitate equitas senatus: & vulgi lasciuientis insolentia ferendo, ac dissimulando victa est: Nec in fulcienda religione, & ecclesiastica disciplina nihil nostri proceserunt. Multa senatus salutaria ciuitati, nostris authoribus sanxit, vt hæretici manifesti, qui à Sacramẽtis abhorruissent, sacra, & solemni carerent sepultura; vt Catholici noxiam cognatorum, atque affinium consuetudinem fugerent, vt inducta ab hæreticis post cibum, per speciem gratias Deo agendi ratio perpotandi ad ebrietatem, funditus tolleretur. Curatum est etiam, vt Quadragenarij iciunij tempore oua venalia non haberentur in foro, vt clausis officinis festi dies agerentur, hæretici libri comburerentur, B. Virginis rosariũ, quod per ludibrium diaboli scuticam appellabant, in pristinum honoris locum rediret. Cum Anabaptistis quoque, qui hic sæpè cœtus nocturnos habent, & clandestinos, negotium nobis fuit. Ex horũ manibus vnus ereptus, mulcta nobis de nutuis illis lucifugis, tãquam mysteria enunciauit. Locum & tempus conueniendi inter eos hac ratione denunciari. Puerum cum sarcinula mercium circumm itti per vrbem, qui clamitans noua cochlearia stanea, à cõscijs quasi aliquid empturis accersatur, & huis domum, horamque conuentui constitutam indicet. Præsto esse deinde pro foribus custodẽ,

qui

qui tessera data, acceptaque eos intromitteat. Turbæ huius proceres, & concionatores suæ infimæ sortis homines, atque idiotæ. diserte tamen & doctè, si Deo placet, concionari existimantur, cum in concionibus euangeliorum scholia, aut interpretationes suo arbitratu dilatent, coarctent, probent, improbent, pseudomartyres suos prædicet, præterea nihil. Idem tamen (quæ vis est veritatis) fatentur veritati affines esse Iesuitas, quippe qui & res humanas contemnant, & libera oratione vitia hominum accusent, atque in cultu corporis elegantiam negligant. cuius rei argumento esse, quod indusiis puris vtantur, non crispantibus & lactucatis vt cæteri. Atqui boni isti Iesuitarum laudatores summopere impedire conati sunt, quominus Societatis collegium institueretur. Sed veritas vicit inuidiam, improrum hominum conatibus, boni fortiter restiterunt, quorum omnium hæc vna vox est, nunc demum Iesuitarum beneficio, se scire quid tandem sit esse Catholicum. Sacello nostro additus splendor quã sacris imaginibus, quã egregijs ornamentis. Piarũ numerus, & pietatis ardor augetur in dies. Puerorum studia in Catechesi perdiscenda vsque eò flagrant, vt nihil supra. Militibus, & valentibus, & ægris opera nauata est diligenter.

Plus in Batauis excolendis, vt laboris ac periculi, ita etiam fructus extitit. Tres sacer-

dotes in Hollandiam, & Zelãdiam insulas Catholicis infestas, mutato vestitu se se insinuarunt. & urbes, oppida, pagos obeuntes auitæ veligionis igniculos penè extinctos excitarũt. Fructus hinc æstimari potest, quòd vnus ad octoginta, plerosque pueros etiam duodenum, aut quaternum denum annorum rite baptizauit: præter alios innumerabiles, in quibus neglectas ab hæreticis baptismi ceremonias supplenit. Porrò ad sacram confessionem, & communionem plurimi adducti, qui amplius viginti annos abstinuerant. Ratio latherana generatim dumtaxat peccata confitendi, multis locis sublata est. Catholici quorum plerique nihil præter nomen retinebant, catholicæ religionis præceptis, instituti, & ad spem salutis erecti. Senex erat septuagenarius, qui vt turpiter flagitioséque vixerat, adeò erat praua consuetudine obstrictus, vt quamuis grauiter ægrotaret, nullius salubris consilij patiens esset. Itaque obstirmato animo sacerdotis nostri monentis, vt aliquando ad sanitatem mentis rediret, & Dei, nisi faceret, iram in furorumq; supplicia, intentãtis dicta penitus respuebat: ab eiusque conspectu se totum auertebat. Hic sacerdos submissis genibus, miseri illius saluum enixe à Deo deprecari cœpit, idemque cæteros, qui aderant, facere iubet. Mira dictu res, Durus atque obstirmatus animus piorum precibus emollitur, ac flectitur; vniuersæque vi-

tę pec-

te peccata rite cõfitens multis eluit lacrymis. In Zelandia, vbi dominantur Angli, maiore periculo, haud minore fructu, vnus è nostris versatus est. Vlisfingæ, quod est prædonum receptaculum, baptizauit duodecim, Gandæ triginta, vtrobique sparsit semina pietatis, quæ suo tempore fructum ferant.

PROVINCIA GERMANIA SVPERIOR.

IN Prouincia Germania Superiore Soçij fuerunt fermè trecenti. Ingolstadij sexaginta quinque, Monachij quinque & triginta, quinque minus Dilingæ. Augustæ duodetriginta. Ratisponę sexdecim, totidem Lucernę. Quatuordecim Halæ, Vno plus Friburgi, Bruntiati vndecim, Landsperga duode quadraginta. In sede Constantiensi, itemque Oetingensi quini. Imminuta Societas morte veterani vnius, aucta accessione tyronum quatuor & viginti.

Digitized by Google

Collegium Ingolstadiense.

INgolstadij complures pijs commentationibus per nostros eruditi, laudabile vitæ genus instituerunt. Horum vnus ad Franciscanam disciplinam, tres ad Societatem se applicuerunt. Atque item cœnobita veteranus, tam tam inde cælestium verum dispexit lucem, vt nunc demum se hominem esse dicitet, nullumque agendi nobis gratias finem faciat. Vnus quoque e numero adolescentum iisdem meditationibus ita permotus est, vt mentem vitæque rationem plane conuerteret. Nam rogatus à Sodalibus (& aderant Martinalia) vt de collecta ad conuiuium, conuiualesq; ludos de more statueret, spatium ad deliberadum sumpsit; interim ipse ad ædes Saluatoris decem millia passuum ab vrbe, peregrinationem suscipit, eoque per frigida tempestate, pijsque tenerrimis pernenit. Inde multa iam nocte domum reuertitur cum iam abijsset dies compotationibus destinatus, ita & se à pectandi consuetudine abduxit, & sodales eluſit. Concionum fructum toto anno maior solito confitentium apud nos, & communicantium numerus ostendit; qui festis diebus celebrioribus fuit amplius mille quingentorum. & horum plerisque sanitas mentis, vni etiam corporis reddita. Is nefario scelere admisso repente ingenti dentium

dolore

dolore laborare cœpit, cum sex deinceps dentibus euulsis, nihil omnino remitteret dolor; nec spes esset leuius fore; nostrum sacerdotem adit, scelus confessione expiat, mirabile dictu. vt causa morbi appareret, cum scelere dolor abstersus est. Ad hæc inter multos graniter dissidentes pax composita. Matronæ honestissimæ filia (vt rem vno exemplo notemus) vsq; eo abalienauerat animum à matre, vt per triennium eius congressum defugeret; demum eò venerat dementiæ, vt optimæ parenti fustem, & ferrum filia intentaret. At breuis nostri Sacerdotis Sermo ita ferocem animum mitigauit, vt petita suppliciter venia, rediret aliquando cum matre in gratiam. Multi etiã, quos Diabolus suis artibus impedierat expediti. Quidam cum soluendo non esset, vt ignominiam fugeret, perditissimo versuræ genere, Diabolo suam fidem syngrapha obligare decreuerat: alter ærumnosæ vitæ tædio adductus mortem sibi consciscere meditabatur; vterque nostrorum opera à dementi consilio abductus est. Mulier per biennium à Satana nocturnis, diurnisque spectris exagitata, tandẽ quietis portum inuenit, cærea Agni cœlestis effigie de ceruice suspẽsa. Impias opiniones, quas partim cum lacte nutricis imbiberant; partim ex impiorum consuetudine hauserant, euomuerunt ad triginta. Ex hoc numero mulier grauiore vrgente morbo lucrisim cum dece-

fuisset, rite expiata decessit, non sine magna spe salutis æternæ. Duo cum pro maleficijs suis ad supplicium ducerentur, ad cruciatus perferendos, nostrorum vocibus sunt cõfirmati. Alterique eorum, qui carruce illigatus capite prono, humumque verrente raptaretur, duo e nostris caput vsque ad patibulum sustentarunt, gratissimo ciuibus humanitatis exemplo. Fuit & nosocomio vtilis opera nostrorũ, nonique lecti ægris curati maximam, tum ægrorum, tum valentium beneuolentiam nobis conciliarunt. Catechismi disciplina bellissime procedit, vtiq; postquã venales ludorum magistri, qui perniciosa æmulatione rem disturbabant, per nostros sunt ad concordiam adducti.

Biburgensis autem Ludi magister, qui nostrorum hortatu rusticam iuuentutem proximo superiore anno erudire instituit, nihil habuit potius, quam ut eorum animos Catholicæ religionis præceptis imbueret. Itaque haud parum ex rusticis ingenijs laboris sui fructũ tulit. Nam quoties eius discipuli cum æqualibus finitimorum oppidorum pueris congressi eos in certamine de rebus ad religionem pertinentibus vincunt, totiescum discipulis magister triumphat; Oppidaniq; erubescunt cum suos liberos tam facile superari a vicinis pueris vident. Vetus est consuetudo, vt ad religiosissimam B. Virginis ædem propter Biburgum

gum sitam, ex finitimis pagis, viciſque ſupplicantium agmina educantur, ipſo B. Mariæ Annunciatæ ſacro die. Huc igitur cum tot hominum millia confluxiſſent, quot antea nunquam, ſatis apparuit cœleſtis Reginæ Religionem magnopere his locis augeri. Auxit celebritatem Ferdinandus Archidux Auſtriæ, qui cum aſſeclis ibi diem feſtum egit, atque inſpectante populo, apud Sacerdotem noſtrum, expiauit animum, & cœleſtibus epulis pauit; Neoſtadij, & Abenſpergæ Bauariæ oppidis maiorem omnium opinione fructum induſtriæ cepimus. Erat his locis grauis, ac vehemẽs opinio, quæ multitudinis animos, menteſque peruaſerat, noſtros eruditionis fama, & familiaritate principium, ac Dynaſtarum ſublatos deſpicere plebem; tenuioreſq; vix in hominum numero habere. At noſtri perniciosæ huic opinioni occurrendum rati, ex templo in compita, & frequentia oppidanis loca prodeunt. Ibi ruſticanos, ac pueros affari comiter, munuſculis donare, ſuam operam polliceri. Hæc comitas non modo inſitam penitus opinionem ex illorum animis eximit; ſed etiam oppidanos ad noſtrorum beneuolentiam, conſuetudinemque pellexit. Itaque turmatim in templum ad ſacram concionem, confeſſionemque confluere, cœperunt. Et in altero horum oppidorum curio ipſe, qui falſæ opinionis author exiterat, ceteris exemplum obſeruantiæ in noſtros prædidit.

didit. Nam maxima populi frequentia, ad nostri Sacerdotis pedes prouolutus rite confessionem fecit. Inde pro suggestu cum verba faceret ad populum, veniam ab omnibus ita petijt, vt eos etiam atq; etiam rogaret, vt quo authore errassent, eodem duce redirent in viã. Nec multitudini magis, quam magistratibus nostri operam probarunt suam. Proinde discessuris Consules, maxima honestorum hominum frequentia, amplissimis verbis gratias egerunt, sancteq; confirmarunt, se nec optare, nec optaturos vnquam, quibus rectius intimos animi sensus committerent. Conuictorum domus nobilissimorum adolescentium ingenijs, ac studijs auctior solito est, & illustrior, vt nostræ disciplinæ Alumni pietatis, doctrinæque notis facile internoscantur. Id adeò uel in solẽni magistrorum creatione satis intellectum est; nam cum doctrina ceteris longè præstarẽt; ex eorum numero Magistri declarati sunt octo, quod collegio ad existimationem, ac famam per honorificum fuit. Qui ex varijs cœnobijs in conuictu versantur, vt vestis habitu, ita vitæ sanctimonia sunt insignes. Horum institutio in cœnobiorum institutionem redundat. ex quo numero vnus hoc anno ex medio studiorum cursu domum reuocatus alteri cœnobio est præpositus, alijque Præpositi certatim ab alijs expetuntur. Porrò sodales Partheuij, vt pietate erga B. Virginem, ita exteris lau-

laudibus antecellunt. Magnus apud eos ciliciorum vsus, voluntariorumque verberum, atque aliarum afflictationum corporis. In supplicatione hebdomadæ sanctæ alij nudis pedibus, alij spinis coronati vrbem obierunt. ex his vnus puerum frigore algentem cum offendisset in via, introductum in hypocaustum cibarijs, lauatione, vestibus iuuit. Alter diuturnis precibus magnam à Deo vim ingenij impetrauit. Scholæ incredibili nobilissimorum auditorum frequentia celebrantur. Per instaurationem studiorum auxit celebritatem Eleazarus in theatrũ datus. Bauari Ducis filij (quorum alij auditores nostri sunt, alij fuerunt) vario epigrammatum, emblematũ hieroglyphicorum apparatu excepti. A transfugis Societas non exagitata magis, quam illustrata est. In his Helias Hanstmiller quidã miras, ac plane incredibiles fabulas de nostris commentus, magnum ex his volumen confecerat, quod dum edere in vulgus parat, subita morte præripitur, redditurus vtique Deo impudentium mendaciorum, & desertæ religionis rationem. Ineunte Quadragesima initiatus est in æde nostra Episcopus Tergestinus cæremonia, atque apparatu, his quidem locis nostræ memoriæ maximo. Ciuis nobilis ad exornandum in nostro templo Sacellum omnium Sanctorum centum florenos attribuit. Sacra supellex aliquot capitibus, præcipuisq; ossibus, ex vndecim mil-

libus

libus virginum locupletata est, insigni Bauari Ducis in Collegium hoc suum indulgentia. Posterior pars ędiū proximo anno ædificari cœpta, ad fastigium est pene perducta. Cubicula continet amplius quadraginta: Iamque eo demigratum est magno domestitorum, vel commodo, vel gaudio; vnus omnino ex hoc nostro ad Beatorum illud domicilium migrauit, is ex adiutorum numero quādiu valuit, nauus semper, atque industrius fuit, quem deinde morbo laborantem eadē industria est secuta: per trienium quippe eoque amplius lenta morbi tabe confectus, & si vix ossibus hæreret, nunquam tamen de suis muneribus quicquam remisit: Itaque votis magno animi sensu repetitis, lætus decessit, multis magnisque religiosæ fortitudinis, ac patientiæ exemplis relictis.

Collegium Dilinganum.

MAiorem solito Gymnasij nostri celebritatem crebra Episcopi præsentia cohonestauit: mirè is nostris & studijs, & rebus fauet. cum ciues nonnulli vetera Academiæ nostræ iura, ac beneficia labefactare conarētur, ea nouo ciuitatis decreto stabilienda curauit.

Eiusdem pecunia libellus de ratione orandi Deum, typis excusus, & parochis, cœnobijs, ciuibus donatus. Discipulorum nostrorum industria in solemnibus philosophicis disputationi-

lonibus extitit, Creati Baccalaurei viginti quatuor, Magistri duodecim, Theologus vnus, magna illustrium virorum frequentia. Cœnobitæ, qui conuictu nostro vtuntur plurimi, & pietatis, & doctrinæ laude præstant. Aliorum quoque excellens studium religionis enituit; Puer pane famem tolerare, quam contra Ecclesiæ precepta carne vesci maluit. Alter suo exemplo, & cohortatione parentes ad abstinendum carne ex præscripto Ecclesiæ induxit. Fuit etiam qui cognato suo persuaderet, vt ad auitam religionem rediret. Quinque ad societatem se aggregarunt. Nec solum in auditoribus nostris, sed etiam in ciuibus & peregrinis nostrorum elaborauit industria. Ab hæresi expediti prope septuaginta. Multorum, qui ad nostram ædem mysteriorum causa commeant, hæreticorum infectatione est nobilitata constantia; Tubicen vir bonus ac pius ex oppido finitimo ad nostram ædem ventitabat, is à popularibus suis irrisus, ab Senatu in ius vocatur, quod catholicam religionem coleret, cum causam magno, fortique dixisset animo, spatium illi ad deliberandum datur. Interim quatuor nebulones ex eo genere hominum, quorum ipsi prædicantes vocant, hominem circumsistunt, ingentibus promissis ad deserendam religionem impellunt. At ille repudiatis omnibus, maluit à patria, quam à vera religione discedere. Alius ex eadem regione opifex

ani-

animum apud nos expiare consuerat. Is sæpe numero ab Hæreticorum Præside in concilium vocatus, cũ varijs interrogationibus obrueretur; mira quadam ratione importunam illorum sedulitatem eluſit. ſimplicem enim ſe atque idiotam profeſſus, nihil aliud ſe ſcire dicebat, niſi arculariam facere. Proinde eos magnopere orabat, vt ſinerent ſe eadem, qua ad eum diem vixiſſet, ſimplicitate conſenescere, ac mori. Cum ſæpius interrogatus ſemper eadem reſponderet, conſtanti hac ſimplicitate importunos illos interrogatores defatigauit. Porrò vnus ex noſtris auditoribus domum reuerſus ab Hæreticorum Antiſtite ſiſtere ſe eius Miniſtris iubetur. His de Ieſuitarum docendi ratione percontantibus, cum id quod erat, reſpondiſſet; mirari homines imperiti cæperũt, quòd noſtri nudã cum Rhetorica Theologiam non traderent: Deinde magnopere eum hortãtur, vt ſacras litteras lectitaret, breui cum ſcilicet Theologum futurum. Cæterũ ille cum aduerſus illorum conatus conſtantem ſe ſe præberet, exilio multatur non inuitus, quippe qui tutiorem vitam exul acturus eſſet, quam ciuis. Puella multos iam dies grauiter ægrotans veneficijs ſe vrgeri credebat. Hæc voto à parentibus facto, ſimul atque deducta ad templum noſtrum acceſſit, morbus ex eius corpore diſceſſit. Itaque templi cultus à pijs hominibus neglectus non eſt. Aſſeruandæque Sacræ Eucha-

Digitized by Google

charisiæ ciborium egregium florenis propè centum viginti comparatum. Exteris quoque auxilium allatum. Saga mulier à nostro Sacerdote ad capitale supplicium, ita deducta est, vt christiane mortem oppeteret; Eluangam oppidum finitimum nostri commearunt, ibiq; vtiliter laborarunt; Vnus sica ad cædem inimici succinctus, nostri sacerdotis hortatu, ferrum, cædisque consilium abiecit. Alter qui se diabolo tradere statuerat, à conatu destitit. Mulier B. Mariæ vnice dedita, nobilis matronæ rogatu ad hæreticorum pagum demigrarat, vti eius liberos educaret. Aderat iam dies B. Virgini ab Angelo salutatæ sacer, cum sibi per quietem audire vocem visa est, se nominatim vocantis, monentisque, vt surgeret, & curaret infantem. Qua illa voce somno excita surgit, ac iam vigilans fœminam in candida stola conspicit eximia specie, & miro splendore fulgentem, quæ eam increpitans cum dixisset, quid hic agis? ex oculis subduxit se. Interim infans, qui in cunis haud procul aberat, vagiens mirum in modum clamitabat; Nutrix igitur celeriter è lecto desilit, & sacro cereo accenso, ad cunas accurrit. puerum à strigibus obsessum offendit; quas cum sacro cereo, & signo crucis abegisset, reputare secum animo cœpit illam B. Virginis vocem, quid hic agis? quid nam illa sibi vellet, exquirit; Hæc secum cogitanti in mentem venit, quam diu

inter

inter impios versans sacræ confessionis, & communionis fructu careret. Itaq; impio pago relicto, ad Catholica reuertit; Beatamque Virginem, cuius præsidium experta erat impensius colere, & sacramenta apud nos frequentare instituit. Concionibus porro sublata est consuetudo, quæ his locis increbuerat, non nisi generatim peccata confitendi, & vera ac germana ratio introducta. His rebus adductus Præpositus Eluacensis ad summam ducētorum florenorum, quam quot annis nobis largitur, hoc anno viginti florenos adiecit.

Collegium Monachiense.

MOnachij à nostris res christiana aduersus Diabolū præclare gesta est, tū domi tū foris. Susceptæ enim expeditiones in finitimos pagos secūdissimo euētu. Ad viginti mees hominum millia confessione rite expiata. Ab Hæreticis abducti amplius quadraginta, in quibus fuit, qui pro Catholica fide patrimoniū haud sanè tenue contemneret. Tres Hebræi ad christum traducti, baptismoque lustrati; sacerdotibus nonnullis pellices detractæ, complures etiam ex satanæ insidijs erepti. Puellæ cuidam mœrenti, ac desperabundæ Diabolus præsto fuit blandis, subdolisque verbis opem pollicens; cum illa cognita fraude, eius auxilium repudiasset; haud ita multo post currus aureus

gureus ab eodem illo artifice fabricatus adest, eumq; virgo conscendere iubetur, ac pene cogitur. Tum illa signo crucis manu ducto, insidiatorem cum suis insidijs, ac præstigijs repulit. Inde à sacerdote nostro edocta tranquillitatem animi est consecuta. Adolescenti e cauponâ domum redeunti Dæmon cuiusdam familiaris specie occurrit. hominem ad suspendium hortatur. Nec difficile fuit ebrium, obæratũ, flagitijs obstrictum ad suspendium adigere. Sed cum ille relegato de trabe laqueo collũ inseruisset ac desiliisset è scalis, repente Dei beneficio funis abrumpitur; Quo casu excitati domestici accurrunt, circumstant hominem, curãt. Præsenti exitio Dei benignitate liberatus, iterum vrgeri à Satana cœpit, vt quoniam primus saltus minus belle successerat, iterum insertis laqueo ceruicibus saltaret ex alto. Adolescens male doctus recusare: instare ille, & minis plagisq; impellere; Ergo infelix adolescens cum miseris modis vexaretur, deniq; sacerdoti nostro aduocato rite confitetur; id remedium malo fuit. Datus à sacerdote Agnus Dei importunum vexatorem facilè prohibuit; Abbas cuiusdam monasterij Monachum profectus ibi apud nos pijs meditationibus operã dedit. Proindè cum animum suum ad instituti normam direxisset, domum reuersus, aliorum quoq; mores corrigere, & disciplinam restituere instituit. Quod vt facilius fieret,

Priori persuasit, vti se nostris eademratione excolendum traderet; Sed nihil tam mirum illi accidit, quam cum missam ab se gratiani mi causa pecuniam obfirmato animo repudiari à nobis vidit. Quare societatis virtutem egregiam admiratus pecuniam pauperibus diuisit: visitata præterea Christianæ benignitatis officia in ægris, vinctis, reliquisq; omni opeiuuandis, magnam Societati conciliarunt beneuolentiam Ciuitatis. Indicio est, quòd & qui minus antea nostris fauebant, & ipsi Magistratus, qui alieno animo erãt, liberos suos nõ modo in disciplinam nobis, sed etiam in conuictum tradiderunt. Adolescentulus xx. circiter annos natus ex nostra disciplina facinus edidit memorabile. Is domum mulieris, a qua perdite amabatur, dolo perductus, & cubiculo cum illa inclusus, cum ad flagitium inuitaretur, proponere ei cœpit numen omnia contuentis Dei, & parata flagitiosis hominibus certissima supplicia inferorum. Cum nihil verbis proficeret, strictum pugionem, quo forte erat succinctus, pectori mulieris admouet, & exclamans, aut exitum dabis, inquit, aut hic morieris. Ita illa metu perterrita confestim fores aperuit. At adolescens ne impunita tãta audacia mulieris foret, eam pugnis, calcibusq; concisam reliquit, intactum virginalis pudicitiæ florem secum auferens, quem Deo statuerat consecrare. Gymnasij frequentiam,

tiam, quæ tanta est vt discipulorum multitudinem exdræ quamuis ample non capiant) nobilitauit drama præclarum de tribus Hebræis pueris à Babilonio Rege in fornacẽ coniectis, ac diuinitus liberatis. Illud autem verè dici potest Sodalitatem Partheniam florem esse Gymnasij. Sodales quoq; parui æquè ac magni idemtidem cilicinis thoracibus, asperis Zonis, grauibus ieiunys, acerbioribus flagris corpora afflictare consuerunt; per Quadragesimæ dies prælata Christi ad columnam cæsi effigie, saccis induti ad templum processerunt, sèq; in via acerrimè verberarunt. Quo spectaculo commotus hæreticus quidam scisciatur, quid tandem rei id esset, respondetur id fieri à pijs Catholicis, tum vt admissas noxas sanguine luerent, tum verò vt Christi patientiam in cruciatibus imitarentur, quod ille, vt audiuit, abiecta perfidia ad Catholicos se recepit. Deinde cum ipse vtraq; de causa eundem cruciatum sua sponte subijsset, fructum pietatis suæ maximum cæpit, seq; mirabili quadam cælesti lætitia perfusum esse prædicauit. Nec minori admirationi ciuitati Sodales fuerunt, cum maximã crucẽ per vrbem ternis minimũ horis nobilissimus quisq; vectaret humeris, in quo genere cum res maximis Sodalitiorum omniũ, quæ Moracbij sant, studijs celebraretur, eximiam tamen laudem B. Mariæ Sodalitas tulit, cuius quidem laudis cum cæteros nostri

ex eadem Sodalitate non modo participes, sed etiã principes extiterunt. Templi pars reliqua, ac Turris hoc anno apertis in immensam altitudinem, iactisq; fundamentis quadrato lapide strui cæpta; Eoq; iam perducta est, vt à fastigio non longè absit. Opus omnino egregium, & Principe Guglielmo dignum, cuius id munus est. Philippus Episcopus Ratisponensis, & Ferdinandus eius filij pietate cum patre quodammodo certant. Hi sacras reliquias ab Vrbe Roma allatas in templo nostro ad id egregiè exornato, maxima omnium ordinum frequentia pulcherrimo carminum apparatu, summa cerimoniq collocarunt. Celebrauit celebritatem Dux ipse Bauariæ, & Cremonensis Episcopus Pontificis legatus, qui deinde vna cum Principibus Bauaris, quos dixi apud nos eo die coenarunt. Actæ ab Oratore pro tanti thesauri magnitudine Principibus gratiæ, & Sanctorum martyrum reliquiæ quam diu expositæ fuerunt, certatim magnis à populo sunt honoribus cultæ.

Collegium Augustanum.

Augustæ Sacrarum Concionum fructus vberrimus fuit. Cum quadraginta horarum supplicationes ad depellendam pestilentiam ab Augustano Episcopo indictæ essent, repertus est ex numero prædicantium, quos

vocant

vocant, qui in hunc sanctissimum morem inueheretur. cuius impudentiam noster concionator ita refutauit, vt ipsi haeretici rabulam illum male suae famae consuluisse dicitarent. Mos erat Augustanorum Ciuium, vt liberos suos Germanis magistris haereticis committerent, magno cum periculo puritiae ac iuuentutis. Hunc more pro concione noster grauissimis verbis improbauit, effecitq; vt tres legerentur praeceptores antiquae Fidei (cum antea vix vnus eiusmodi reperiretur) quibus Catholici paruos filios in disciplinam traderent. Hi teneram aetatem non modo litterarum, sed etiam religionis rudimentis erudiunt, & festis diebus ad nostrum templum sacrae confessionis, concionisq; causa deducunt. Complurib⁹ etiam haereticis nostrae conciones saluti fuerunt. xxv. quorum nonnulli à pueris impias opiniones hauserant, ad Catholicorum coetum se aggregarunt. Multi B. Mariae ope ex Diaboli fraudibus erepti, in his vnus fuit cui Daemon fidem fecerat, cum iam Deo inuisum, at sempiternis inferorum supplicijs esse damnatum. Proinde etiam persuaserat, vt sibi mortem afferret, properaretq; eò, vbi perpetuo esset futurus: Iamq; ille infelix capitali hosti morem gerens cultrum tenebat manu, cum sibi visus est Dei parentis voce à coepto scelere deterreri. Ita incepto desistit, suaeq; saluti consuluit. Par exitus alterius

fuit, tui Satan ad voluntariam mortem incitato, ne qua mora interponeretur, rebem, & viatrum detulerat, quo mortis illi optionem daret; at ille B. Mariæ beneficio, præsens periculum pari ratione discussit. Mulier non intacta ab hæresi, desperata à medicis valetudine, B. Virginis opem implorauit, vouens se in posterum eius causa diebus Veneris carnem omnino non gustaturam. Secundum votum, melius habere cœpit, breuiq; conualuit. Verū cum corporis salute parta, nihil de salute animi laboraret, recidit in morbum. Itaq; cum non longè ab interitu abesset, vouit B. Virgini Angelicam salutationem, precationem Dominicam, & Symbolum Apostolorum se quotidie recitaturam: ac subito cœleste sibi auxilium adesse intellexit. Ergo cum veteri, tum recenti commota Virginis beneficio sine mora rediit ad Catholicos. Puella vero Catholica à nostris pie instituta, & domi, & foris mira documenta constantiæ dedit. Nam ab antistitibus hæreticorum sæpius captata, eorum conatus prudenter elusit, & à domesticis agitata omnes contumelias, indignitatesq; fortiter pertulit, demiq; locum, quam religionem mutare maluit. Mulier hæreticis parentibus nata, ad sacrilegam Caluini cœnam, nullis vi, nec precibus adduci, nec minis compelli poterat. Illustrauit eius constantiam clementia Viri; hic vt faceret cum Catholica vxore

diuor-

diuortium, seq; solutiore animo libidini de-
deret, nefarios homines subornarat, qui ca-
stissimæ mulieri probrum inferrent. Ast
illa de stupro appellata impuros illos appella-
tores male verbis accepit; vnum autem cæte-
ris improbiorem deturbauit de gradibus, ac ni-
hil propius factum est, quam vt deturbatum
casuq; afflictum extingueret. Nec vir ip-
se turbarum author tantam audaciam impune
tulit, hortationem vxoris ad mentis sanitatem
reuocantis obstinate cum respuisset; paulo
horis interiectis (quod eius coniux in quietæ
futurum præuiderat) præceps ex alto cor-
ruit; ac domum relatus est, moriturus. Ob
perditus Adolescens cum rite confessus esset;
ex eius corpore diabolus aspectabili forma vi-
sus est exire; Sacra item cœlestis agni cœna ter-
riculamenta nocturna, ac spectra ad complu-
bus abegit. Virgines duæ nostris confiteri a-
suetæ Christo se se deuouerunt. Vicarius Epi
scopi lustrans cœnobia diœcesis vnum e nostris
sacerdotibus circumduxit, qui cœnobitas il-
los ad perfectæ vitæ studium hortationibus in-
flammaret; & si quando res ferret aurem cō-
fitentibus daret. Id verò cœnobitæ in maxi-
mi beneficij loco duxerunt; & vbi ex eo suam
salutem Deo cordi esse, se planè intelligere de-
clitarunt: Gymnasium nostrum, quod in-
gruente morbo, quinq; ipsos menses continue-
rat, tandem pestilentia depulsa, denuo celebra-

ri cœptum est, & nostro gaudio & gratulatione ciuitatis. S. Demasceni historia, de præcisa hominum improbitate; eius dextera, & B. Mariæ beneficio restituta, præclaro dramate ante oculos ciuium collocata, animos omnium ad Deiparæ Virginis venerationem accēdit; simul auditorum studia persolutis præmijs excitauit, Sodalitas B. Mariæ, quæ sodalibus motu pestilentiæ dilapsis, valde imminuta erat, rēstitui cœpta est. Sepulchrum Domini per sanctam hebdomadā, liberalitate Ciuium magnificè exornatum. Ad id Sodales B. Virginis diuersis inter sehoris, perpetuo supplicarunt; Cremonensis Episcopus, Idemq; Pontificis legatus cum biduum apud nos diuersaretur, lautitia à senatu præbita, collegio donauit. Octauianus Fuggerus, vt nobilitate atq; opibus præstat, ita liberalitate erga nostrum Collegiū vincit omnes. Ineunte anno nobis largitus est florenos trecentos. His adiecit ad ornatū sacri ciborij coronam margaritis, gemmisq; distinctam, quæ æstimatur florenis minimum septingentis: itemq; ciborij amictulum serici, auro, gemmisq; conspicuum. Accesserunt in cumulum scyphi argentei duo, quorum alter inauratus est, ad vsum Sacro epulo accumbentium. Vidua quædam illustris moriens ēq̄ aureum coronatos nobis legauit. Fridbergæ (qui finitimus locus est cœlo salubri) duæ vicinæ domus cum suis hortulis coēmptæ, quò se nostri

ex

in vrbe, vrgente morbo recipiant.

Collegium OEnipontanum.

TEmplum noſtrum cum ſemper toto anno confitentium, & communicantium frequentia fuit inſigne, tum verò ſolemni dedicationis die, itemq; omnium Sanctorum, ac præcipue, S. Premnij Epiſcopi; Quibus diebus Clemens VIII. Pont. Max. iis qui ritè Sacramentis expiati ad noſtram ædem ſupplicatum irent, omnium peccatorum veniam indulgebat. Catechiſmi tradendi ratio Magiſtratibus ita probata eſt, vt eam reliquis huius diœceſis locis vigere percuperent. Vinctis, & capitali pœna damnatis egregiè opera nauata eſt, eamq; ob cauſam noſtris a Prætore publicè gratiæ actæ. Quibuſdam, vt læſi ab inimicis vltro veniam peterent, perſuaſum. Coniuges, complures inter ſe diſſidentes ad concordiam reuocati. Nonnulli ex Diaboli manibus erepti. Quo ex genere illud maximè memorabile. Quidam longinquo morbo ſimul & inopia premebatur. huic Dæmon cum ſe obtuliſſet, pecuniam oſtentabat, omnia quæ poſtulaſſet, ab ſe fore parata pollicebatur, ſi Chriſto deſerto, ad ſe tranſiret; At ille à noſtro Sacerdote admonitus, & confirmatus, Satanæ inſidias crucis ſigno, feruenti prece, ſacramentorum vſu propulit. Hæreſim depoſuerunt

fuerunt septem, totidem fœnerationem abiecerunt. Magni Ducis Hetruriæ legatus ad Cæsarem cum Oenipontum diuertisset, ad nostram ædem accessit; ibiq; cum plerisq; è suo comitatu sacramenta rite percepit, simul pauperes discipulos pecunia iuuit. Gulielmus Dax Bauariæ viro nobili, quem ad nostrum Archiducem allegabat, in mandatis dedit, vt ad ædes nostras diuerteret, nostros omnes suis verbis salutaret, suumq; illis studium egregiamq; voluntatem deferret. Quod ille diligentissimè est executus. Optimi autem parentis optimus Filius Maximilianus Romã proficiscens nos ex itinere salutauit, paremq; erga nos voluntatem præstetulit. Nec Archiducis nostri nobis studium defuit. Eius liberalitate supellex domestica cerea, & vestiaria multo auctior facta, centum item florenis Collegij inopiæ subuentum. Templum tabula egregiè picta, & candelabris duobus inauratis affabrefactis à ciuibus donatum. Fuit etiam qui pauperibus discipulis consultum cũ vellet, mille florenis annuũ vectigal, quingenorum florenorum emeret, ad eos sustentandos, pecuniæ administratione nostris relicta.

In Halensi quoq; Collegio satis profectum est vel ad vtilitatem incolarum, vel ad existimationem Societatis. Hæreticus lõgissimo itinere ad nos profectus depositio errore, veram religionem amplexus est. Hernioſus cum B.

Maria

Maria inuocata vouisset, se statis tempori-bus sacramenta rite sumpturum, si pristinæ valetudine vti liceret; voti compos est factus. Vir nobilis cum graui mœrore perpetuo ageretur omnibus rebus frustrà tentatis, ad extremum in sacra confessione mali auxilium inuenit.

Nobilis matrona mille florenos Societati donauit: quos tamen iustis de causis remittendos putauimus. At illa in proposito constans eam nobis summam testamento legauit. Discipulorum nostrorum industria cum semper, tum vero in solemni Eucharestiæ supplicatione enituit, quo tempore parietibus magna carminum varietate completis, magnum ingenij, & eruditionis specimen dederunt.

Collegium Lucernense.

LVcernenses à nobis Concionibus, Catechismo, reliquisq; Societatis officijs, non mediocriter adiuti. Plures ad nos in dies Sacramentorum causa ventitarunt, pia consuetudine octauo quoq; die sacra mysteria obeuntes. Complures ab animorum interitu, aut periculo emerserunt. Duodeuiginti ab Hæreticis ad Catholicos redierunt. Blasphemus à quodam Diabolus sacra cœlestis Agni cera, depulsus est. Persuasum non nemini, vt vitam corrigere malit, quam voluntaria mor-

te

te finire. Itum crebro ad ægrotos, & moribundos, magno eorum emolumento, ac solatio. In quo genere quiddam accidit memoria dignum. Æger morbo oppressus non longe aberat à morte. Is in extrema spe salutis, ab sacris mysteriis auxilium petijt, mirum dictu. Sacramentis ritè perceptis, repente summa omnium admiratione, & gratulatione valetudinem recepit. Dissidentium simultates, quarum exitialis exitus timebatur, nostrorum opera sunt sublatæ. Coniugum discordia, quæ ad diuortium spectabat, plane sedata. Morientium animi in extremo illo discrimine confirmati. Scholæ vero discipulis florent, discipulorumq; studia repetentium animos dialogus festiuus accendit. Academici Partheny, & virtutis, & eruditionis laude cæteros antecedunt. Horum nonnulli catechismum rudibus tradiderunt. Duo ad Franciscanam familiam se aggregarunt, ciuium sodalitas B. Mariæ sacra, pietatis officijs Partheniæ minime cedit. Mira est erga Societatem beneuolentia Ciuitatis. In collegio autem necessarijs rebus iuuando populus cum senatu liberalitate certauit. Sacrum præterea instrumentum triplici ornatu Sacerdotali est auctum, accessit aræ amiculum miro artificio elaboratum. Itemq; ad Sacrosanctæ Eucharistiæ ciborium decorandum coronę duæ pulcherrimæ, quarum altera est margaritis, gemmisq; distincta

ſtincta, piæ cuiuſdam Virginis opus pariter ac donum. Prætor Vrbis multa, ac magna ſua in nos beneficia arę maximæ ornatu cumulauit, quam binis Angelorum ſimulacris, ac tabulis egregiè pictis honeſtauit.

Collegium Friburgenſe.

FRiburgi ſalutem noſtri multis attulerunt. Mulier nocturnis per agitata ſpectris furebat, hæc noſtri Sacerdotis hortatu cum animum confeſsione expiaſſet, penitus conquieuit. Altera quæ veneficijs incitata, haud procul à deſperatione aberat, ad ſpem ſalutis erecta eſt. Duo ab afferendæ ſibi necis cogitatione ad piam viuendi rationem adducti. Pater familias oppreſſus ære alieno, vxore ac liberis relictis, alio profugere cogitabat; hunc noſtri impetrata à creditoribus longiore die, ad ſanitatem mentis reduxerunt. Hæretici xxij. ad Catholicam religionem noſtris authoribus Deo bene iuuante reuerterunt, in quibus Italus fuit, qui per dolum introductus Geneuam, et in hæreſim inductus aliquandiu hæſerat. Ad extremum fuga ſalutem petens Friburgum venit, errorem abiecit, ad pios reuertit. Damnatis item extremo ſupplicio auxilium allatũ; ex quo numero vnus cum fidenti animo gradere retur ad mortem, ex circumfuſa multitudine euocauit eos, quorum vitę erat inſidiatus, atq;

ab

abijs publicè veniam petijt ; inde maximas Deo gratias egit, quòd Friburgi non Bernæ pœnas lueret : hic enim corpus dumtaxat , illic etiam animum morte mulctari . Bernensis Minister Friburgum negotij sui causa cum venisset, deprehensus à ciue , in nostrum Gymnasiũ est introductus , is omnibus rebus exploratis etiam audire, & alloquì nostros voluit. Quorum humanitate simul et comitate captus (eò etiam magis quòd inhumanos, ac feros nos esse audierat) ita discessit, vt de studijs, & scilicet de humanitate Iesuitarum , mira quædam prædicaret. Gymnasij vero celebritatem auxit data Alexius cum plausu. Simul Lausanensis Episcopus oratione, & carminibus exceptus , Vtriusq; Sodalitatis B. Mariæ pietas multis magnisq; indicijs declarata est; Die cænæ Dominicæ sacro epulum pauperibus sodales dederunt . Multi eorum Romam , aliaq; in loca sanctitatis vestigijs nobilitata per vias asperas, ac niue obsitas, peregrinationes obierũt. Nonnulli digladiantium rixas , alij coniugum dissidia sedarunt , pleriq; ægros atq; inopes pecunia atq; operâ iuuerunt. Senatus nobis corpus librorum Sancti Augustini coëmit, & iam quamuis exhausto ærario vrget intermissam Collegij ædificationem. Itaq; in spem venimus totum ædificium hoc ipso anno absolutum iri ; nihil enim iam restat præter contignationes , & tabulata..

Colle-

Collegium Bruntrutanum.

EPiſcopus bina quotannis florenorum millia Collegio aſsignauit. Huius vectigalis partem alteram efficit Prioratus Mieſrachēſis, quem à Pontif. Maximo impetratum nobis attribuit. Hic fundus ſitus eſt pene in ſuburbano, ab vrbe millia paſſuum quatuor. aditur via plana, & peramæna. præter eximiam ſalubritatem cœli, plurimas affert commoditates namq; agros, campos, riuum, molam circumiectaſq; ſyluas habet, ex eo capiuntur quotannis floreni circiter quadringenti. Hæc Epiſcopi liberalitas noſtrorum animos iam accenſos ad nauandam ciuibus ac peregrinis operā inflammauit. Ergo commiſſam ſuę fidei iuuentutem ſalutaribus præceptis imbuerunt: oppidanos pleroſq; ad crebrum Sacramentorum vſum pellexerunt. Hęreticos quatuor ad cœtum Catholicorum aggregarunt, In hiş vnus fuit è Bernenſi ditione, qui cum noſtros verba ad populum facientes multum audiſſet, Dei beniuitate, diſpicere lucem cœpit, ſed cum ad antiquam religionem redire cunctaretur, in grauem incidit morbum: tum vero maiore quadam luce veritatis oblata, proclamare ſe in Catholica religione mori velle; iubere accerſiri Sacerdotem, inſtare his qui aderant, vt properarent. celeriter adfuit vnus è noſtris, qui hominem rite abſolutum Eccleſiæ reddidit, &

Deus

Deus quo cumulatius esset beneficium suum, mentis sanitatem corporis valetudine cumulauit. Complures qui vlciscendæ iniuriæ studio ferebãtur, à consilio cædis abducti sunt. Matrum familias multarum pudori consultum, effectum vt ædes sacra Parochi sedes iam vetustate pene collapsa, corrogatis nummis, elegantius restitueretur. Cum Sacerdos noster de Rosarij B. Mariæ vtilitatibus, deq; recte confitendi ratione, pro concione dixisset, magna vis rosariorum, ac libellorum de recta cõfitendi ratione est Populo distributa. ita factum, vt pleriq; & B. Virginis coronam precationibus percurrant, & cum est vsus, rite confiteri sciant. Commearunt nostri ad finitimos pagos, & oppida, incolasq; sacris concionibus maximè adiuuerunt. Grata res fuit, ac iucunda summis æque, & infimis, argumento est, quod in oppido quodam senatus sacerdotem à concione, lauto conuiuio excepit in curia, eiq; maximas gratias egit, rogans, vt quod tam vtiliter fecisset, id in posterum sæpius faceret. Isdem locis confitentium (qui concionum præcipuus fructus est) maximus numerus auditus. Multorum quoq; dissidia cõposita. Ad Gymnasium item magna facta est hoc anno discipulorum accessio. Nec nobiles desiderantur, ex varijs religiosorum hominum familijs auditores. Nobilium ex numero vnus in Societatem adscriptus est. Sena-

tus

Digitized by Google

tus Bruntrutanus certum nobis locum in publica parœcia ad nostra munera obeũda cõcessit. is locus non modo percommodus est; sed etiã piè amplèq; exornatus: ædes ad conuictorum habitationem attribuit, atq; accommodauit, quoad nouæ quas molitur sint excitatæ. discipulis diligentioribus non vulgaria dona persoluit. Quoties cum nostris congreditur, toties de processibus discipulorum in litteris, bonisq; moribus percontatur. Dramma S. Eustachij Romani Ducis, qui amissos liberos, coniugemq; diuinitus longo interuallo reperit, magnum Gymnasio nomen conciliauit, & gratiam. In spectatoribus fuit ipse Princeps cum clero, Senatuq; Bruntruano. Subinde legatus Cæsareus nostras scholas sua præsentia cohonestauit, nostrasq; Musas egregijs libris musicis donauit, Sacrorum Antistes Sacerdotis sacrificantis amiculum sericum nostro sacello dono dedit, cui alterum accessit ex veste Damascena. Idem Episcopus Bibliothecam nostram libris bene multis locupletauit. Simul eius soror suppellectilem domesticam lectis, & linteis instruxit; vt in nobis iuuandis cum fratre soror certare videatur.

Collegium Ratisponense.

ET Ratisponæ in Vrbe hæreticis abundante, laboris nostri fructus extitit. Catholici

lici facti duo de quadraginta. in his duo, Lutheranus alter, authoritate, alter Caluinianus eruditione, insignes. Plurimi confessione lustrati, sacro epulo excepti ad duo millia trecentos. Cum duo e nostris solemnia vota facturi stipem per Vrbem de more corrogarent alijs stupentibus ad rei nouitatem, alijs ridentibus, fortè domum quandam ingressi sacerdotem offendunt moribundum, nec minus cum domesticorum impietate, quam cum morte luctantem. Peropportunè igitur Sacerdos noster, remotis arbitris, confessionem morientis excipit, eumq; ad mortem forti animo subeundam confirmat, sub confessionem ille loquendi facultatem amisit, vt appareret non sine Dei consilio, nostrum illi sacerdotem adfuisse. Ecce autem dum noster Catholico instituto luctantem animam certis precationibus iuuat, repente ille præeunte Sacerdote, easdē præcationes recitare instituit, & salutationem Angelicam adiicere cum appendicula, qua Deiparentem vt pro nobis oret; orare consueuimus. Aderat Frater eius germanus, qui & si hæreticus contactus, tamen Catholicorum caritatem miratus est. Exinde nouum cum hæreticis certamen. Pseudoparochus pro concione in ieiunium Catholicorum inuehi non dubitarat. Igitur nostri thesibus propositis ad publicas de ieiunio disputationes asotum illum cum suis similibus prouocarunt. Conturbauit ea res hære-

hæreticam nati nem adeo, vt constituta certamini die, illorum compareret nemo. Norimbergensis quidam Lutheranus satis eruditus, plerisq; hæreticorum Academijs studiorum causa lustratis, nostram adijt: audit magistros, discipulos contemplatur, templum inspicit, probat omnia. Ad extremum cum nobiscum de religione conferens conuictus, cũ duos Lutheri errores execratus esset, exclamauit: ita me Deus amet, vt apud omnes nostratium Academiarum doctores, nihil omnino constans in doctrina comperi præter maledicta in Catholicos. Contra alius cum nostro sacerdote congressus, cum Lutherum inconstantiæ, & vanitatis coargui videret, nihilominus contra veritatem animum obfirmauit; cumque acrius vrgeretur (vt erat Luthero addictus in primis) Ego vero, inquit, numquam à Magistri mei doctrina discedam, etiam si illum in medijs flammis apud inferos cremari conspiciam, dignus tali magistro, pariq; conditione discipulus. Episcopus Ratisponensis vna cum Ferdinando fratre ad nos cum diuertissent, pro illorum meritis, sunt variis à nobis carminibus excepti; Hi quatuor ossa, & capita sex Sociarum Virginum S. Vrsulæ dicauere templo; has deinde reliquias eorum parens lectissima fœmina Dux Bauariæ magnifice exornauit, in cumulum accessit mulcta quingentorũ florenorum nobis à Gulielmo Duce attributa.

Digitized by Google

Inde aduersus veneficia nobis pugnãdum fuit. Pistor quidam ad nos confugit rogatum auxilium. Demonstrat se, & vxorem inusitato morbi genere premi; pecora, segetes, conditas fruges occultis pestibus interire: recentes panes modò arescere, modò coire in rudem massam, modò ruptis sua sponte crustis, dissilire. Satis constabat veneficijs ea fieri. Nuper enim alij ciues duo ijsdem planè malis in discrimen adducti solum mutauerant, vt veneficia vitarent; Itaq; Sacerdos noster hominem monet, vt se familiamq; omnem sacramentis expiet, ita primo leuatum est malum, deindè expiata exorcismis domo planè sublatum. Christi sepulchrum apparatu ad speciem pręclaro, ad sensum acerbo in æde nostra extructum est. Ad quod pueri aliquot Angelorum ornatu, appositoq; ad Christi mortem deplorandam carmine suauissimè canentes Catholicis miros pietatis sensus, hæreticis admirationem incredibilem attulerunt. Res tanto hominum concursu, celebrata est, quantum nemo in vllo huius vrbis templo meminerat. Discipuli autem, quorum magnus est numerus, magnos vel in litteris vel in pietate processus habent, maximè vero qui sunt e Sodalitate B. Virginis. Magna etiam apud Hereticos magistrorum nostrorum doctrinæ opinio, testimonio est, quod Zuingliani septem suos huc liberos miserunt, eosq; non nisi Iesuitis operam dare

dare iusserunt. Vetus, & impia his locis erat consuetudo vt vinitores certo die, D. Vrbani Simulacrum tota Vrbe circumferrent, idque si fortè cœlum pluuium esset, irati in lacunam aliquam proijcerent; sin autem sudum ac serenum lætabundi inferrent in cauponam, ibiq; compotãtes sacram effigiem mensæ adhibitam, vino subinde respergerent, atq; hoc copiosæ vindemiæ omen existimarent. Perfecerunt igitur nostri, vt hic tam nefarius mos aliquãdo tolleretur. Hæretica mulier cũ duceretur ad supplicium, ita obfirmato erat animo, vt salubres omnium voces respueret. Petebant nostri à Iudicibus supplicio moram; illa contra vrgere, vt sine mora ad pœnam raperetur, sibi fixum esse mori Lutheranam dictitans. Rogare eam noster, vt à Deo lucem veritatis paulisper oraret, illa obstinatè negare, se quicquam omnino tale facturam.

Desperata iam eius salus erat, cum repentè singulari Dei benignitate lux ei veritatis oboritur, è vestigio mutata voluntate proclamat mori se velle Catholicam. ita Ecclesiæ retortilata, et peccatis absoluta mortẽ occubuit. Deiq; beneficio impia Vita subito pium exitũ inuenit. Infinibus Bauariæ oppida sunt complura prætenta Bœmiæ, Syluam appellant. Huc missi Sacerdotes è nostris duo, qui è Silueſtri illa gente satis vberes fructus retulerũ Catholicis adiuncti septem ad mille quadrin-

gentes, peccatis expiati, magnam partem confessione à pueris repetita. concionibus populus, pueri atq; Idiotæ catechismo eruditi, & ad conciones tanti concursus facti, vt ad oppidum in edito monte situm maximis imbribus, ingens multitudo ex circumiectis vallibus conuolarent. In oppido quodã accidit quiddam mirabile. Noster cum mulierem ex partu periclitari, miriſq; modis cruciari cognouisset; ceream Agni cœlestis effigiem illi mittit, sacrumq; pro ea facit: subito illa mortuum fœtum effundit incolumis. Venefica itẽ mulier Diabolo deuota ad Christum reuocata est, quæ abiecta vitæ maculis, plena bonæ spei, ac fiducię decessit e vita. His aliisq; Societatis officijs oppidorum principes domicilia nobis, qualia postulaßemus, detulerunt, si apud eos manere vellemus.

Domus Probationis Landspergensis.

ADsciti in Societatẽ hoc anno xxiiij. in his Sacerdotes Theologi tres, Magistri artium quatuor, vnus præter cæteros insigni quodam modo vocatus. Hic cum sentiret, se à Deo ad Societatem vocari, dissimulabat tamẽ diuinam vocem audire; neq; rem cum vllo cõmunicabat; animumq; ab ea cogitatione auertere

tre summopere conabatur, sed frustra aduersus stimulum calces. Diuinis stimulis concitatus, cum nunquam consistere animo, nullam quietis partem capere posset; ad extremum manus dedit. Itaq; insalutato atq; inscio patre, Landspergam ad nos contendit. Ceterum Prepositio Prouinciali placuit eum domum redire, & consilium suum aperire patri, cum vt adolescentis constantia extaret, tū verosimile eius parenti viro optimo, & societatis amicissimo satisfieret. Ille igitur cum suum cōsilium Patri probasset, animumq; aliquando expugnasset matris, facta ab vtroque abeundi potestate, cum paternis literis cōmendatitijs ad nos reuertit. Nouitij præclara in solidis virtutibus comparandis, sui tyrocinij rudimenta posuere. Peregrinationibus ex instituto Societatis eorum paupertas exercita est nō sine virtutis illorum, & diuinæ prouidentiæ argumentis. Alijs euenit, vt quinque dierū spatio vix tantum stipis cogerent, vt ad panem emendum satis esset, quo famem sedarent, quæ quidem tanta erat, vt acerba etiam poma siluestrium arborum dulcia eis redderet, & iucunda. Alij propter pestilentiæ suspicionem oppidis exclusi ad deserta tecta diuertere sunt coacti. Alij alijs ærumnis periculisque perfuncti. Omnes tamen (fuerunt autem numero xxiiij.) Dei beneficio domum incolumes reuerterunt. Neque ipse tantum vtilis, sed alijs quoque salutaris

lutaris eorum peregrinatio fuit. Nam & in via, & in pagis, & ad cœnobiorũ fores, vbicunque occasio se offerebat, adultos æque ac pueros catechismum docuerunt; & salutaria eis præcepta tradiderunt. Illud autem gratum fuit, nec inutile spectaculum. Accidit aliquando vt è tribus nostris peregrinis eodem fere tempore vnus ad populum sermonem haberet, alter stipem colligeret, tertius collectam pauperibus dispertiret; mirantibus qui aderant nouum mẽdicandi genus, quod mendicis emendicata diuideret. Ex his quidam cum in militẽ tertio quoque verbo iurantem ac peierantem incidisset, cum comiter docuerunt, quam graue flagitium esset peierare; quàm temere iurare periculosũ. Quibus ille sermonibus adductus, ad proximũ Societatis collegium cum eis diuertit, & sacra confessione facta, cum proposito difcessit vitæ melioris. commearunt præterea Tyrones infinitos pagos, itemque ad montem sanctum Vicum, & sanctitate loci, & peregrinorum frequentia celeberrimum; ibique tum idiotis instituendis, tum confessionibus audiendis operam egregiam nauarunt, ac sæpe numero in eo Mor. sancto vsu venit, vt qui nihil omnino de confessione cogitassent, conspectis nostris Sacerdotibus, consilium caperent, confitendi, tanta vel Societatis opinio vel loci illius sanctitas valuit. Hi foris; alij adiuti sunt domi. Tres aunulsi ab hæresi, complures dubij in reli-

gione

gione confirmati; coniuges ad diuortium spectantes. inter se reconciliati; ægri præsertim pauperes non solum pijs colloquijs, sed etiam curata ab alijs pecunia subleuati. Dux Bauariæ pro sua erga nostrum ordinem voluntate singulari, non desistit de nobis bene mereri, hoc anno templum nostrum quatuor capitibus Sociarum B. Vrsulæ donauit: eaq; capita velis ex auro argentoque, egregio opere contextis inuoluta misit. Et eius coniux aræ ac Sacerdotis ornatum sericum auro argentoque distinctum, viri sui donis adiecit.

Sedes Constantiensis.

SAcerdotes duo, qui proximo superiore anno Cardinalis Austriaci accersitu Constantiæ domicilium Societatis collocarunt, haud inutiliter hoc anno in Ciuitate hæresibus infecta operam posuerunt. Sacris concionibus habendis, excipiendisq; confessionibus plurimũ profectum est. Inuente Quadragesima Sermones de recte instituenda confessione ad populũ habiti incredibilem, & ciuium, & aduenarum multitudinem ad confitendũ compulerunt. Quibus cum duo Sacerdotes satisfacere nõ possent, aduocatus est auxilio tertius Lucerna. Satis cõstat hoc anno amplius tria millia quingentas confessiones auditas. Ad Catholicam religionem reuocati sunt amplius centum.

Ludi

Ludi magistri non modo ipsi apud nos Sacramenta obeunt, sed etiam suos discipulos identidem adducunt. Libri pestilentes innumerabiles combusti. id adeò vel hinc intelligi potest, quòd vnus tantum huiusmodi librorum ad nos detulit, quantum quadringentis florenis comparari non potuisset. Complures qui scelerum conscientia tanquam furijs exagitati nunquam consistere animis poterant, in sacrâ confessione mali remedium, & quietem inuenerunt. Quidam cum infestam nocturnis spectris domum per veneficos frustra expiare conatus esset, ad nos confugit. qui nostrorum suasu familia peccatis expiata, domum pariter nocturnis terroribus expiauit. Huius exemplum duo patres familias in simili casu imitati, eodem remedio idem malum depulere. Sacerdos male sanus Constantiam venerat, vt turbatæ mentis sanitatem quæreret, is totius vitæ confessione absolutâ, mentis recipit sanitatem. Permulti ciues adeò à nostris versi erant, vt æquiore animo diabolum ab se, quam Iesuitam conspici posse dictitarent, hi tamen concionibus nostrorum auditis, & vitæ ratione perspecta, odium in beneuolentiam conuerterunt. Incredibile dictu est quam amicè, quamque honorificè nostri iam à ciuibus, & appellentur & habeantur. Quin & ipsi Magistratus, quos initio hac ciuitate prohibere conatus erat, nunc omni officiorum gene-

re

retomplectitur. Itaq; Protector ciuitatis mi sit qui suum nobis patrocinium aduersus improbos ciues, potestatemque deferret, & si intelligere se aiebat ità iam nobis ciuitatem studere, vt non tam nos desiderare alterius tutelam, quam ipsi alys deferre possemus. Idem deinde à Proprætore factum, idem à consule. Quæ fama cum emanasset, Magistratus omnes summopere Societati nostræ cupere ac studere; duę finitimæ Ciuitates Societatis Collegia summa contentione expetiuerunt, Bibliotheca item Canonici cuiusdam doctoris demortui nostris attributa, multisq; subinde Sanctorum Patrum voluminibus locupletata est, sacra etiam supellex calice vno magni pretij, decem sericis sacerdotum amiculis sane elegãtibus aucta. Sacellũ verò ipsũ Antistitis Vicarius exornauit, atq; ipso die Circũcisioni Domini sacro nouus ipse sacerdos primũ inibi sacrũ fecit, ita laboratum domi; nec cessatũ foris.

Morspurgi quę Sedes est Cardinalis, sacerdos vnus è nostris in aula coram ipso Cardinale identidem sacras habuit conciones, quæ quidem non magis iucundæ auditoribus, quã salutares extiterunt. Idem cõcionator quingentas fermè confessiones excepit. Inde ex ea Vrbe Arbonam à Cardinale deductus de religione verba fecit ad populum, miserisque illis in cæca errorum caligine versantibus, magnum veritatis lumen attulit. Sed offecit

eis

eis impotentium Hæreticorum dominatus, & maxima illecebra peccandi licentia. Vnus tamen grandis natu, nec exigua authoritate vir se se ad Catholicos transtulit. Alter opibus ac nobilitate præstans ex Satanæ præstigijs est ereptus. Damnatis etiam capite duobus subuentum est, quorum alter adductus, vt Catholico ritu confessus mortem subiret, alter vt etiam memorabile daret pœnitentiæ documentum. Is vbi pronuntiata Iudicis sententia vltimo supplicio se damnatum esse cognouit, e vestigio corpus humi abiecit; detractisq; sibi tibialibus, & calceis ad patibulum nudis pedibus ijt, negans fas esse seruum nequam & sontem ad supplicium ire calceatum. In morte autem perferenda eiusmodi exemplum dedit patientiæ, vt circumfusa multitudo recta eũ in cœlum peruolasse dictitaret. Nec nihil aduersus Hæreticos profectum est. Fortè euenit, vt aliquando noster ex eodem suggestu sermonem haberet ad populum, vnde hæreticus Minister Leõ nomine ex numero Prædicantium dicere consuerat. Qui vbi nostrum eius suggestum occupasse, & audiri secunda concione cognouit, exarsit scilicet. è vestigio igitur in templum cum irruisset, protolare in contionem, furere, debacchari. Quo tempore siue casu, siue Dei immortalis consilio accidit, vt noster ille quid rei gereretur ignarus, illam Petri Apostoli vocem vsurparet. Aduersarius

sarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Quæ vox vt mira opportunitate iterabatur à Patre grata admurmuratione maximoque concionis risu excepta, ita Leonem illum fregit, vt hiscere non auderet. nostro deindè risus causam ex quibusdam quærenti responsum est, nulla oratione melius, quam illis Apostoli verbis Leonis prædicantis mores exprimi potuisse.

Sedes Oetingensis.

TRES Sacerdotes e nostris Oetingæ haud frustra laborarunt, ex his vnus in templo maximo concionatus est: duo diuersis in locis catechismum pueris, ac plebeculæ tradiderunt; Fructus autem in frequenti sacramentorum vsu, qui ante nostrorum aduentum pene nullus erat, constitit. confirmationis quidē sacramentum, quod à pleriſq; negligebatur, amplius mille quingenti nostris authoribus vsurparunt, in quibus vir consularis fuit, eiusq; parens fœmina sexagenaria. Confitentium numerus ex eo intelligi potest, quod dominicis, festisque diebus, sacrorum mysteriorum participes ad octingentorum numerum fiunt. Quod quidem his locis monstri simile est, ac plane inauditum. Curatum etiam est, vt iumentorum mercatus circa templum diuinis officijs obstrepentium alio loco instituere-

tur

Digitized by Google

tur. Memorabilis vero fuit quorundam pietas rusticorum, qui Oetingam accolunt, hi sæpe frustulo panis contenti, aut etiam ieiuni ad vesperum in nostra æde perseuerabant, vt catechismo interessent, ac simul affirmabant, se præ diuini sermonis desiderio non sentire famem; plerique etiam eorum longissimo spatio paruos liberos suos adducebant catechismi rudimentis imbuendos. Tantumq; rusticani homines profecerunt, vt ex ijs, qui didicere sæpe, & hæreticos coarguant, & imperitos erudiant, repentini e rusticis magistri. commearunt sæpe numero nostri ad vicinos pagos, rudesq; homines Christianis præceptis informarunt. Ibi cum rusticus quidam ad nostrum sacerdotem ueniſſet remedium aliquod quærens filiolo suo, quem diuturnus morbus grauiter afflictabat, venit ad eius casã sacerdos: diuini Agni effigiẽ puero suspenditè collo, nec ta multo post sacrę carę beneficio sanat. Cõtra alius cũ acceptum à nostro sacerdote Agnũ Dei, fœminæ cuiusdã suasu, tãquam veneficiũ Iesuitarũ, abiectiſſet, subitò in morbũ incidit. Itaq; malo doctus sacrã cerã conquirit, repertam, ad collum alligat. recuperat valetudinem, ex eo cœlestẽ agnum hoc impensius apud se habuit, quod eius vim in vtranque partem in se ipso expertus erat. Ciuis primarius periculosè admodum ægrotans, nihil omnino de salute animi cogitabat. Adit hominem Sacerdos noster,

admo-

admonitum de periculo hortatur ad confitendum. Cum ille rem procrastinaret, cras igitur inquit, reuertar. At æger siue cras redeas, inquit, siue perendie, nunquam confiteri certũ est. atqui, inquit. Pater, cras me vocari, iubebis: vates fuit. Vix nox interceſſerat, cũ æger ne ſcio qua ſpecie per quietẽ obiecta, exterritus, Patrem illum propere accerſi iubet; confeſſione obita poſt vnum atq; alterum diem exceſſit è vita. Neottingæ (oppidum id eſt finitimũ) quidam morti addictus ita à noſtro ſacerdote inſtitutus eſt, vt cum duceretur ad ſupplicium, multis audientibus, Deo gratias ageret, quòd expiatis confeſsione ſceleribus, & intra Catholicos moreretur; totoq; illo itinere, oculis in cœlum ſemper intentis nunquam à cœleſtiũ rerum cõtemplatione animum relaxaret, quoad carnificis forriter excepit ictum, qui aditum illi aperiret in cœlum. Oetingam vna cũ religionis cultu frugalitas ac temperantia redijt; Ipſi caupones vulgo quæruntur poſt aduentum noſtrorum, cauponas frigere. Itaque boni, Dei beneficio noſtros ſibi miſſos dicere; cõtra improbi Noſtrorum famæ ac ſaluti tum dictis, tum factis officere conati. Concionatore in ipſum cum puero prima luce ad ædem ſacram euntem Sicarij quidam ex inſidijs adorti ſunt. At ille ex mediis gladijs Deo protegente effugit incolumis. Quin & maleuolorum audacia Magiſtratus authoritate compreſ-

ſa

sa est, & nostra fama summis bonorum studijs acriter defensa. Rusticus cum in circulo nostrũ nomen ab improbis hominibus certatim carpi, maledictisq; peti sensisset; pileum sibi detractum in mediam turbam coniecit exclamans, si quis est vestrum, qui vnum aliquid ex his quæ iactatis in Iesuitas probare possit meum pileum tollito, ea res illis quasi refutatis silentium imposuit. Est Oetingæ B. Mariæ ædes antiqua religione, miraculorum fama, & peregrinorum concursibus semper celebris. Huc mulier quinquagenaria longo itinere pedes venit, quæ nostro sacerdoti rite confessa duplex votum B. Virgini exoluit, quòd eius ope, & pestilentiam qua contacta erat depulisset, & loquendi facultatem, qua annos quinque caruerat, recuperasset. Alius pane solum, & aqua victans eodem contulit, qui vouerat se in æde B. Mariæ Oetingentis sacram confessionem obiturum, si filius in fluminis gurgitem delapsus, & mortuo similis extractus vitæ vsuræ donaretur, & voti compos venerat vt promissum solueret. Hæretici porrò tres ad Catholicam fidẽ traducti sunt, in quibus adolescens quidam egregius è Dania Cancellarij regij filius; is cum multas regiones peragrando varijs se erroribus implicuisset, ad extremum longissimè aberrans à vera religione, huc non sine Dei immortalis consilio diuertit. Ibi à Patre nostro edoctus errores depo-

depoſuit, lætus oblata diuinitus luce diſceſſit. Complures amplo genere, ac dignitate nobiles ignoti, mendicorumque habitu, plerique nudis pedibus, huc voti ſoluendi cauſa venerunt. Ex hoc numero vnus lautam mensam tredecim pauperibus ſuo ſumptu parari, eiſq; ſtipem liberaliter impertiri iuſſit. His rebus adductus Gulielmus Dux Bauariæ cum noſtros inibi egregie laborantes anguſte, & minus commodè habitare cognouiſſet, comptis ædibus, hortiſq; vicinis, nouam nobis domum, eamq; percommodam ædificare inſtituit. initio Septembris primus lapis à Nuntio Apoſtolico in fundamenta iactus, ædificandi initium fuit; idemq; erit optimi Principis tot locis de noſtro ordine optime meriti non vulgare monumentum.

PROVINCIA AVSTRIA.

HABVIT hoc anno Prouincia Auſtria ſocios ferme trecentos viginti. In Collegio Viennenſi ſex & quinquaginta. In Olomucenſi vnde quadraginta, viginti ſex in Pragenſi. In Græcenſi ſexaginta. In Crumlouienſi viginti duo, quatuor, & viginti

Digitized by Google

in Thuiocensi. In Chomoiouiensi tredecim. In Brunensi Probationis Domo vnus & sexaginta. In Vratislauiensi sede quatuor. totidem in Transiluania. Accesserunt ad Societatem octo, & viginti, discesserunt, e vita omnino quatuor.

Collegium Viennense.

AD quatuor Concionatores, qui festis diebus alius alio loco erudiunt populum, hoc anno Vngarorũ rogatu, quintus accessit, qui Vngarico sermone ad eos verba faceret. Nec laborum fructus aut exiguus, aut obscurus fuit. Ad octoginta Catholicam religionem susceperunt. In his nonnulli amplissimo genere nati; Baronesq; tres opibus, & dignitate insignes, quorum familias vniuersas haereses occupatas habebat. reliqui ciues & honestae conditionis homines fuerunt. Vir Senatorij ordinis ex alio oppido cum nostri sacerdotis concioni interfuisset, adeo permotus est, vt summis precibus à concionatore contenderet, vt eam sibi concionem scriptam traderet, quam suis ipse ciuibus recitaret; neque enim fieri posse, si illius modi disputationes audissẽt quin relictis Lutheri commentis, Catholicam fidem sequerentur. tantum ponderis ijs quae audierat, inesse existimabat. Magnus est apud nos confitentium numerus, & frequen-

tia,

ria. Id vel ex eo intelligi licet, quod per ferias Paschatis quatuor millia trecentę confessiones auditæ sunt. Miserorum etiam inopia corrogatis pecuniis subleuata. Victis omniope subuentum est. In quo genere illud magnam approbationem habuit, quod concionator, qui in aula ad Archiduces secunda nobilium voluntate dicere consueuerat, idem confessiones eorum audiuit, idem damnatos ad supplicium deduxit. Nonnullę item mulieres a vitæ turpitudine ad honestatem reuocatę. Paralyticæ mulieri, cum nostri suasu certas precationes Deo vouisset, valetudo est diuinitus restituta, cęlestis vero agni vis tum in incędio restinguendo tum in diaboli fraudibus eludendis enituit. Cum quatuor ędes Collegio nostro vicinæ conflagrarent, iamque afflante vento late differretur incędium, vt de ędibus nostris actum videretur, agnus Dei in ignem iectus est, repente ventus remisit, & flamma velut freno iniecto, compressa constitit. Fœmina cui Dæmon humanæ speciem se identidem offerebat, postquam diuinum agnum sibi a sacerdote nostro datum gestare cœpit, omni molestia est liberata. In dissensionibus quoq; tollendis non inutiliter est operam posita. Duo nobilitate, opibus, authoritate principes ciuitatis, capitalibus odijs iam diu inter se dissidebant, cum ingenti offensione ac periculo ciuium, & scilicet suorum. Mi-

per sacerdotem nostrum reconciliati apud nos pariter cœnarunt, magno vtriusque familiæ, atquæ vniuersę ciuitatis bono. Grauissimæ coniugum controuersiæ quæ in diuortium erupturæ videbantur, per nostros compositæ. Scholę nobilitate pariter, ac multitudine vel maxime florent, auditores sunt numero penè mille, qui per ferias corporis Christi non vulgare ingeniorum specimen dederunt. Nam cũ solemni supplicatione omnes Ciuitatis Sodalitates, cunctaq; nobilitas cum facibus accensis præter nostras ædes procederent, faciem templi varijs carminibus atq; emblematis exornarunt. Qui apparatus omnium penè oculos in se, animosque conuertit. Pietas quoq; discipulorum suos processus habet. Id adeò vel hinc apparet, quod septem in Societatem nostram, complures alij in alias religiosorum hominum familias adscripti sunt. Fuerunt etiam qui probe Lutheranum ministrum in Vrbe latitantem eluderent; nam cum vnus eorum simulato morbo iaceret, Ad eum Minister ab altero accersitus venit mercedem pactus, Lutherano ritu Sacramenta ei impertire parat; vbi poscclo meri poculo ad illa verba ventum est, bibite ex hoc omnes, is qui morbum simulauerat, è lecto prosiliens exclamat, si bibendum est, agite Sodales pariter bibamus, ita miserum illum cum clamoribus, & cachinnis expellunt. Matthias Archidux Austriæ eũ

ad

ad Regni Vngarici conuentum, cui præfuturus erat, proficisceretur, Sacerdotem nostrum, qui sibi a concionibus erat, secum deduxit, & simul in ipso Vngaricorum principum consilio cum de grauissimis negotijs consultaretur, Collegium nostrum verbis amplissimis commendauit. Ernestus item Archidux in Belgas cum Imperio ac potestate iturus ad ædem B. Virginis religione, ac miraculis nobilem rite peregrinationem suscepit. Ibi cum sacra mysteria percepisset, remotis arbitris coram nostro Sacerdote, qui illi à confessionibus erat perpetuum se clientem B. Mariæ deuouit, pollicens se quamdiu vita suppeteret, coronâ solemnibus precationibus decursurum quotidiè. Porrò in Belgas proficiscens eundem Sacerdotem sibi comitem adsciuit. Cum totius Austriæ sacrorum Antistites Viennæ publicorum negotiorum causa conuenissent, à nobis frugali sunt conuiuio excepti. In quo maximè eis probata est nostrorum modestia, temperantia, frugalitas, quam etiam in conuiuio commendarunt & grauitas morum singulari comitate condita. Multi autem eorum vicissim, non vulgaribus donis suam in nos beneuolentiam declararunt. Alia præterea dona ad templi supellectilem, & ornatum accessere, calices argentei duo, & aliquot amicula sacrificantium sacerdotum. Dux Lituaniæ Cardinalis Radiuilij frater ex peregrinatione, quam

Digitized by Google

vna cum vxore susceperat, in reditu Viennæ accessit. Ibi cum eius coniux in grauem morbum incidisset, Sacerdotem nostrum vocari iussit, qui intra quinque dies bis vtriusque confessionem excepit, itemque bis sacrosancto Christi corpore vtrumque pauit. Simul Donorum exemplo permoti affectæ idem ipsi quoque deinde fecerunt. Itaq; Ducis coniux conciliato Deo, valetudinem celerius omnium opinione recuperauit. Ergo Dux beneficij memor duodecim egentibus vestimenta præbuit. Inde cum valente iam coniuge peregrini habitu, vti venerat ignotus ad nostram ædem adijt, ac tertio confessione ablutus sacrę mensæ accubuit. ex in vterq; discedens insigne in nostram Societatem studium, ac voluntatem præ se tulit. Porrò cum Turcarum Prætor (Sinam Bassam vulgo appellabant) compluribus Vngariæ oppidis potitus bellum circumferret, ac Viennæ quòd nullum esset præsidium, trepidaretur, nostri in tanto Vrbis terrore, ac tumultu vltima auxilia experiri statuerunt. Itaq; nouo his locis more quadraginta horarum supplicationem instituerunt, vt ciues humano auxilio destituti diuinam opem implorarent. Quâ supplicatione indicta, incredibile dictu est, quanti ad ædem nostram supplicandi causa facti sint vndique concursus, plurimiq; ciues primarij matronæq; nobilissimæ quaternas quinasue horas continuas supplicarunt.

Hoc

Hoc nostrum istitutum adeo in vulgus probatum est, vt omnes deinceps Vrbis edes sacræ, initio à Cathedrali facto idem facitarint, sedita, vt vulgo se nostram illam rationem sequi potius, quàm assequi posse faterentur, et operæpretiu fuit. Assiduas preces Deus audiuit, ex eo tempore, Christianæ copiæ aliquot secundis prælijs factis, Dei beneficio egregias de superbissimo hoste victorias reportarunt. In hoc Collegio vnus è Nostris desideratus est, qui paucis annis magnos in virtute progressus fecerat. Is vbi desperatam à medicis suam salutē cognouit, tantam animo concepit lætitiam, vt ingentes Deo pro hoc beneficio gratias ageret; Seq; quod ei contigisset, vt in Societate moreretur, beatum prædicaret. Atq; vt lætior migraret è vita, hoc quoq; ei Deus indulsit, vt die Sancti Martini sacro (quod ipse quia Martinus vocabatur magnopere expetierat) mortem obiret.

Collegium Pragense.

FVnestus hic annus Pragensi Collegio fuit morte Rectoris, Alexander Voii is fuit, vir ob modestiam ac prudentiam singulatem regni proceribus maximè carus, & acceptus. Obijt Chomotouij diutina tabe confectus insigni cum laude patientiæ. De quo mirum quiddam Regni præfectus, idemq; Chomotouiensis

Collegij conditor nobis retulit eadem nocte qua ille decesſit, per quietem ſibi eius ſpeciē oblatam, iubentis eum bono animo eſſe; ſe quia parem illi gratiam in hac vita referre nō potuerit, certè in cœlo cumulatiſsimè relaturum. Conciones ad populum tribus linguis habitę Germanica, Boëmica, Italica. Fructus præcipuus extitit ex Germanis. Multi nutātes in fide confirmati. Complures Lutherani, non nulli etiam Huſsitæ ad Catholicam fidem adducti ſunt. Moribundi ſumma ope adiuti in quo genere quiddam accidit memorabile. Æger à noſtro Sacerdote de confeſsione admonitus rem in poſterum diem diſtulit. Paucis horis intermiſsis accurrit ad nos vxor ęgroti, rogat Sacerdotem illum, vt domum ſuam accurrat à viro ſuo intermortuis vocibus ſacerdotem flagitari. Properat eò noſter, offendit hominem iam agentem animam, & vix mentis, ac ſermonis compotem; Itaq; eum de peccatis quoad potuit percontatus abſoluit, ſacrum viaticum celeriter afferri iubet. Id dum curatur, delirare æger incipit, ac plerique verebantur, ne ſacroſancta Euchariſtia nequicquam afferretur. Sed vbi illa in conſpectu fuit ſubito æger ad ſe rediit, cœleſtiq; viatico magnis cum pietatis indicijs ſumpto, diſceſsit è vita. Tum pia mors viri coniugi hæreticæ ſalutem attulit; paucis interiectis diebus, vltro Catholica facta eſt; ita quod ſexdecim annis

ab

ubi ea vir dum viueret numquam impetrare potuerat, impetrauit mortuus. Matrona Hussitarum errore capta viro Catholico nupta erat; hæc dum arsenicum domi eius coquitur, veneno afflata in vltimum periculum venit. Accersitus ad eam viri iussu Sacerdos noster, cum omnibus rebus frustra tentatis, obstinatum animum nunquam expugnare potuisset; ad extremum discedens veluti vaticinans dixit; Si Deus illam saluam vellet, fore vt cruciatibus ad cupiditatem salutis accenderet; ita prorsus euenit. Mulier tota nocte acerbissimè veneni ui excruciata, postero die sua sponte Sacerdotem acciri iubet; apud eum expiauit animum tanto doloris sensu, vt omnes qui pridie eius pertinaciam viderant summopere mirarentur; vt autem diuini auxilij beneficium esset illustrius, haud ita multo post mortua est. Anus sexagenaria prauis opinionibus imbuta, ad extrēmum errores omnes cum noxis tot annorum apud Sacerdotem nostrum deposuit. Vir summo loco natus iā septuagenarius, qui ab ineunte ætate Hussitarum errores imbiberat, ad Catholicam fidem, sacrorumque mysteriorum vsum adductus, in quatuor pagis suæ ditionis se Catholicam Religionem propagaturum recepit. Alius item Hussita qui triginta amplius annos à Catholicorum communione abstinuisset, secundum quietem grauissimi

uissimi viri specie oblata, perfidiæ acriter est accusatus. Itaque cum animi pendens Pragam venisset ad nostros, quorum nomen ne fama quidem acceperat, de quibus nefando quidem quicquam inaudierat, deducitur. ab his Minister quidam Vitembergensis, vltro nos adit, rogauitq; vt eum priuatim catholicã religionem doceremus. quod & alij multi fecerunt; Iudæi quoq; duodecim cathechismo à Nostris instituti ad baptismum peruenerunt. Infãs Iudeæ mulieris cum iam iam moriturus videretur, baptismi beneficio non animi solum, sed etiam corporis salutem est consecutus. Omnino multi multarum sectarum homines quibus hæc regia abundat, quæ uis genere, gratia, authoritate clari ad Catholicos quotidie redeunt. Quorum multitudo hinc coniici potest, quòd vnus è Nostris Sacerdotibus hoc anno ad quinq; & quadraginta homines Ecclesiæ reconciliauit. Archiepiscopus Pragensis bis colligendi sui causa, se ad nostrum Collegium recepit. quod idem alij principes viri facitarunt, magno vel suo fructu, vel suorum bono. Baronibus aliquot persuasum, ne suæ ditionis homines sub vtraq; specie Christi corpus sumere paterentur. Fuit etiam Baro, qui cum sacerdotem nostrum sacramentorum causa euocasset, ei sacrum facienti, ipse, quam diu apud eum fuit, luce palam ministraret in templo, omnibus qui aderãt admi-

admirantibus tantum virum pueri munus obire, idq; sibi ob studium religionis, gloriosum ducere. Catholicus adolescens è nostro grege per quadragesimam in officina ferraria operam dabat hæretico fabro, qui quotidie suis carnem aut obsonium carnis iure aspersum apponebat; neq; flecti poterat, vt aliud obsonium daret; Itaq; probus adolescens, & si non erat ignarus, quam copiosum ac solidum cibum ars illa postularet, tamen totam quadragesimam solo pane traduxit, nec vllis heri, & conseruorum vocibus, aut irrisionibus potuit à proposito dimoueri, ita Deo fauente ad finem vsq; perseuerauit, uiribus quotidiano labore non modo non fractis, sed ne debilitatis quidem; Aedes erat templo nostro proxima S. Eligio Sacra, quam pro Rex Boemiæ ab Hussis vindicatam nostris tradiderat. Eam nos demoliti ædi nostræ accessionem adiunximus. Pragensis Ecclesiæ Præpositus moriens Bibliothecam suam, quæ trecentis taleris æstimatur, nobis legauit, vt ad cætera eius in nos beneficia hic quasi cumulus accederet. Canonicus qui nobis offensior videbatur, præclarum calicem, eumque omnibus rebus instructum testamento reliquit. Alij porrò calices, sacræ vestes, aliaq; nobis ornamenta ac subsidia ab aliis donata, ut huius anni dona summam duum millium talerorum excedũt. Barones, Abbates, Archiepiscopus certatim nostram inopiã

suble-

subleuarunt. Ipseq; Cæsar nostris rei familiaris angustijs per certum hominem exploratis, ad dissoluendum æs alienum tria talerorum millia nobis ex ærario numerari iussit, suãq; in posterum benemerendi voluntatem significauit. Scholas, & frequentia, & nobilitate auditorum auctiores in dies habemus. In studiorum instauratione satis ampla præmia nobilissimi adolescentis Jumptu, qui olim nostræ disciplinæ alumnus fuerat, distributa sunt, non sine festiui dialogi apparatu, & Nuntij Apostolici, nobilissimorumque hominum plausu. Adolescentes hoc anno quatuordecim philosophiæ laurea donati, præsente Archiepiscopo Pragensi, Episcopo Taurinensi, Regni Vngarici Cancellario, qui deinde omnes in hortis nostris magna cum benevolentiæ significatione coenarunt; Viderunt præterea Collegium Maximilianus Princeps Bauariæ, & Cardinalis Madrutius, qui etiam pecuniæ summa non exigua nos donauit. Sacrarium Sodalitatis Beatæ Mariæ ab ipso Sodalitatis præfecto, qui vnus est ex opulentissimis potentissimisq; Regni proceribus, exornatum est; ab eodem argentea Christi Crucifixi effigies curata, taleris circiter ducentis; Contubernium conuictorum lectissimis adolescentibus nobilitatur, in quibus Marchiones aliquot, Comites quatuor, Baronesq; complures. Alumnorum pauperum domus hoc anno triginta

ginta delectis alumnis aucta ad summam centũ capitũ accedit. Pia ac locuples fœmina moriens, huic domui bibliothecã non contemnendã, & sexagenorũ vectigal talerorum legauit.

Collegium Olomucense.

OLomucij idem ferè qui in reliquis huius prouinciæ Collegijs, et labor, et fructus extitit. Paschalibus feriis cõfessiones exceptæ ad quatuor millia trecẽtas, in his totius vitæ penè quingentæ. Ex variis hæreticorũ sectis ad Catholicã religionẽ traducti ferme octoginta. cõplures ad defectionẽ spectantes ab incæpto deterriti, plures nutãtes in religione confirmati. Amplius ducẽti quadraginta ab vsurpatione Eucharistiæ subvtraq; specie abducti. Mulieres nõ paucæ à vitæ turpitudine auocatæ. Rei capitalis damnati ad perferendũ æquo animo supplicium & ad spẽ æternæ salutis excitati. Quo ex numero vnus fuit, qui Catholicam religionem à puero repudiatam, magno animo sensu, ac superioris vitæ detestatione complexus est. Nec in carcere modo sed etiam ad patibulum egregia signa dedit pietatis suæ; nam cum se ante Christi crucifixi effigiem proiecisset, succlamare cœpit. Deus ac saluator meus Christus innocẽs tam multa, tã grauia pro me perpessus est, quid me homuncionẽ sontem pro illo facere oportet? Quidam impotentis animi

vir

pir cum inimici edes, & prædium incenderę conaretur, nostri oratione commotus conatu destitit. Idem cum deinde se ac filium veneno tollere cogitaret, ab insania reuocatus. Ex nostris scholis quę in dies magis auditorum numero augentur, unus Carthusianorum, plures varia religiosorum hominum instituta susceperant. Reliquorum pietas variis in casibus, ac rebus enituit. Pauperes alumni à patrefamilias hospitio recepti, dum ibi diuersantur, nocturna spectra, quibus domestici territari solebant suis precibus expulerunt. Sodalitas B. Mariæ in cœlum assumptæ florentissima est. Ipso Patronæ suę sacro die, Sodales egregium populo spectaculum prebuerunt, Mysticam Iessæ arborem duodecim Regum statuis insignem. Iuuentriginta Sodales publicè in templo Catholicam fidem ritè professi sunt coram Episcopo Olomucensi, qui deinde in sodalium numeram adscribi voluit. In solemni supplicatione Sacrosanctæ Eucharistiæ eorundem sodalium pietas insignis fuit. Quin & Sanctissimum Christi corpus ex omnibus vrbis templis cum accensis facibus deinceps sunt prosecuti magna significatione religionis. Itemq; valetudinaria interuisentes ægris plerique eorum diù nactaq; præsto fuere. Idem in scholis ut modestiæ, ita doctrinæ facilè primas tuentur. Instauratio studiorum pereleganti dialogo, & præmiorum distributione

tione cohonestata est: cui Episcopus Olomucensis noster Mæcenas interfuit, cum Prætore Moraviæ, ac Ministro Generali Dominicanorum, quos spectatores dato spectaculo, conuiuas habuimus. Porrò Episcopus cum primos oppidi cuiusdam sui ob defectionem carceris squallore domuisset, tandem eos supplices ad nos reiecit, qui nostrorum hortatu, sacramentis rite perceptis placato Deo, Episcopū quoque placarunt. Itaq; ad Episcopum reuersi, cum sese ad pedes eius abiecissent, paterne ab eo sunt epulis excepti, ac domum quisq; suam dimissi. Carthusianorum Prior vnius Oppidi & quatuor pagorum suę ditionis patres familias à superstitione, qua miseri tenebantur, ad veram religionem nostrorum opera traduxit; hi omnes à nobis catechismo instituti, & sacramentis expiati ad suos reuerterunt.

Brunensis Domus.

MIxta hæc ex Veteranis, ac Tyronibus Domus vtrorumq; officia, ac munera præstitit, Festis diebus Sermones habiti sunt ad Populum lingua Boemica, Germanica, & Italica, haud exiguo fructu. Innumerabiles ad peccatorum confessionem adducti. xx Catholicis aggregati; complures in religione Catholica confirmati. prope ducenti ad sumendā Eucharestiam sub vna specie impulsi. Frequens

Digitized by Google

quens sacramentorum usus aliquando introductus. Mulier quæ iam totum triennium, à confessione abstinebat, à B. Maria per quietem admonita est, vt Brunam contenderet. paruit cœlesti voci, magnūq; cœlestis voluptatis fructum tulit. Altera mulier dubitans, an in Sacrosanctæ Eucharestiæ specie panis, etiam sanguis Christi contineretur, ad cōmunionem sub vtraque specie spectabat. Sed cū in quiete sibi visa esset videre hostiam cruore manantem; dubitationem omnem abiecit. Cuius quidam cum ab alio graue rei familiaris ac famæ detrimentum accepisset, ex ægritudine animi in diuturnum morbum inciderat; nec vlla ratione adduci poterat, vt iniuriam condonaret. Ad extremum posteaquam à nostro Sacerdote cognouit, nisi ignosceret inimico, se saluum esse non posse, dolorem suum Christo Domino condonauit. Eoq; non contentus protinus inimicum adit, vtroq; ei veniam non petenti dat: memorabili ad posteros lenitatis exēplo. Commentationes nostri B. Patris Ignatij, multis etiam externis, & cœnobitis saluti fuere. coniectura fiat ex vno. Miles cum per eas meditationes Dei voluntatem de suscipiendo vitæ genere exquireret, ad sacrum certæ familiæ institutum animum adiecit. Sed postquam dilapsam esse disciplinam animaduertit eorum licentia offensus, simulque nostræ memor disciplinæ, quam cum apud nos diuersaretur,

faretur, obseruarat, mutato consilio se ad nos transtulit, Societatem summis precibus expetiuit, sed iustis de causis spes illi in posterum facta, res in præsentia negata. Iisdem meditationibus Episcopi Vicarius, & præpositus Brunensis exerciti exemplum fecerũt alijs eandem rem experiendi. In his duo nobiles medici fuerunt, & duorum cœnobiorum Præsides satis noti. Hi omnes magno pietatis studio inflammati nouam vitæ rationem instituerunt, atq; illas commentationes summis laudibus extulerunt. Sodalitas B. Mariæ Virginis hoc anno instituta excreuit ad numerum ducentorum, Sodalesq; omnes dignitate, opibus, nobilitate, probitate delecti. Quo in numero sunt Olomucensis Episcopus idem, ac Princeps, Proceres, Barones complures, Præpositus Brunensis, aliiq; nobiles viri, quo quanto superiores dignitate sunt cæteris, tanto se submissius gerunt, & maximi beneficij loco numerant, quòd sint in Sodalitatem adscripti. Ipso B. Mariæ Virgini sacro die Olomucensis Episcopus, re diuina non sine egregio symphoniacorum cõcentu facta, Sodalibus Sacrosanctum Christi corpus impertit. Eius rei fama amplius triginta viros paucis diebus ad Sodalitatem allexit, sodales autem ita se piæ sanctæq; vitæ tradiderunt, ut multum curæ atq; industriæ ad aliorum vtilitatem salutemq; derivarent. Certatim enim in urbe maxi

Digitized by Google

ma ex parte corrupta, & corruptrice iuuentutis elaborarunt, vt quamplurimos tum ad Orthodoxam religionem, tum vero ad sodalitatem pellicerent. Nec defuerunt qui hæreticos improbitate ac nequitia insignes sibi ad victoriam deposcerent, eosque magnis contumelijs, molestijsque deuoratis denique patientia, & comitate deuinctos ad religionis salutisque portum adducerent. Sodalis quidam à Barone hæretico domino suo iussus sacram ædem demoliri, nec promissis, nec minis perpelli vnquam potuit, ut faceret, quod iuberetur, cum diceret se Catholicum esse atq; ob eam causam catholicorũ tẽpla extruere velle, non destruere, & libera sodalis vox illum ab ædis demoliendæ consilio deduxit. Nec officijs solum sed etiã exemplis multos ad vitam honeste agendam permouerunt. Constat permultos illorum exemplo, carne ex præscripto Ecclesiæ temperasse, & sub vna tantum specie Eucharestiæ comunionem adamasse. Per tumultum uero Turcici belli sodalium, & pietas, & virtus uel maxime enituit. Nam auctis priuatis precibus publicam quadraginta horarum supplicationem adiecerunt, eamque tanto studio peregerunt, vt complures eorum assignatis horis, non contenti ternas, quaternasue horas supplicarent. Supplicationis exitus fuit tergorum diuerberatio, quę tenuit quoad psalmus Miserere mei Deus caneretur.

tum. Totares ita ciuitati placuit, vt eam deindè iterari oportuerit. Inde cum ad bellum Turcicum delectus haberetur, septuaginta sodales nomina dederunt. Qui Duci Catholico magnopere commendati, & sodalium precibus aduiti ad bellum ita profecti sunt, vt militiæ non secus ac domi, sacris mysterijs vterentur, vt mirandum non sit tales milites Deo bene iuuante, tam nobiles victorias de victricibus Barbarorum copijs reportasse. Duo è sodalium numero diem obiere, qui vt sodalitati adscriberentur, ab Hæreticis ad Catholicos transierant. Ad honestandam sodalium sepulturam, sericum phereti stragulum non parui pretij, & quatuordecim togæ funebres, quibus induti sodales feretrum deferant, comparatæ. Itemque vmbella quadrata ex veste Damascena purpurea, aureis filis intexta, ad cohonestandum Sanctissimum Christi corpus, cũ defertur ad sodales ægros. quamquam sodalitas hoc susceperit, vt eodem honore etiam ad alios deferatur, modo ex Catholicorum institu to, vna fuerint specie contenti, quæ res multos perpulit, vt sacra mysteria Catholico ritu sumerent. Nec germanis solum sodalium pietas sed etiã complurib⁹ Italis saluti attulit. Sita est Bruna in media Morouia, vt eius vmbilicus dici possit, circum eam in finitimis pagis, atq; oppidis Itali plurimi negotiantur. Ad hos igitur suorum item negotiorum causa multum

commeant Sodales, sedin mediis negotijs haud quamquam pietatis obliti Italos negotiatores, mercatoresq; Brunam ad animos rite procurãdos inuitant, ita maxima eorum pars certis temporibus sacramentorum causa ad nos ventitant. Haud maior in vetaranorum mentibus excitandis, quam in Tyronibus ad societatem deligendis exercendisq; Dei benignitas ac prouidentia extitit. Adolescentulus vnicus senis Patris Filius societatem nostram cupidissime appetierat. Huic ita à Præposito Prouinciali facta spes est societatis, si id ipse à Patre prius impetrasset. Perdifficile videbatur omnino, parenti iam grandi natu, & vxore, ac cæteris filijs orbato id suadere posse, ne dum persuadere; attamen ille nostri instituti cupiditate adductus, Deo duce parentem adortus, haud ægrè eius animum expugnauit ab eò comendatitias litteras ad Prouincialem abstulit ingenti cum admiratione omniũ, quibus parentis eius indulgẽtia in liberos, et alie natio à Societate erat ante perspecta. Alius natione Polonus de suscipiendo sacræ vitæ instituto (vna excepta societate à qua mirum in modum abhorrebat) dum secum deliberat, in grauem mœrorem incidit, qui illi causa adamandæ societatis fuit. Nam cum angore animi vrgeretur, visus est sibi per quietem à B. Virgine admoneri, ut si mœrore illo liberari vellet, ad Christum (qui oppressis æruminis

adesse

adesse videbatur, confugeret; hunc igitur cū afflictum, ac iacentem adolescens subleuare conaretur, eius vocem sibi audire visus, confide fili. quoniam me subleuasti, ipse vicissim à me subleuaberis. Qua ille voce permotus incredibili cupiditate Societatis exarsit. Itaq; contemptis pollicitationibus, ac minis potentissimi viri in cuius fide ac tutela erat, ex Polonia Brunam ad nos profugit. Porrò alius cum diuinis mysterijs perceptis, Deum obsecraret, vt sibi aliquo indicio declararet, quid à se fieri vellet, visus est sibi hominem è societate videre, & simul hanc audire missam è cœlo vocem, hunc sequere. Ergo ingenti perfusus animi gaudio diuinam voluntatem exequi statuit. E vestigio canonicatum satis opulentum, quo fruebatur, Episcopo reddit honestissimam nuptiarum conditionem vltro delatam repudiat, ad Societatem nostram aduolat, paupertatem diuitijs, castitatem connubio præferens. Ex eodem numero alius fuit, qui cum Socium se nobis adiungere decreuisset, ab impuris mulieribus ad flagitium inuitatus, bis vetus Patriarchæ illius Ioſephi renouauit exēplum, hoc feliciore exitu quod victor se in castra cœlestis Ducis recepit. Fuit etiam qui à puero inter hæreticos educatus, admirabili plane ratione nostris accederet; Is à nefarijs illis conciionatoribus sæpenumero acceperat, Iesuitas diabolos esse humano corpore indutos,

portentosa specie, cornutos, et terribiles quosdam hypocentauros. Itaque cupiditate visendi talia monstra inductus adolescens ab extrema Saxonia Comotouium contendit. Ibi conspectis nostris, animaduertit fraudem ac monstruosa mendacia hæreticorum. Inde hæresim dedoctus, & pia nostrorum comitate captus Deo se, societatiq; deuouit. Nec defuere, qui à Deo vocati dum procrastinarent, periculum esse sentirent in mora. Quidam insalutatis parentibus tantam rem exsequi nefas ratus, contemptis bene suadentium votibus, in patriam redire contendit. Postridie eius diei, vnà cum comitibus à prædonum manu circumuenitur, sociisq; interfectis, ipse vulneratus vix euasit. Regressus igitur, omisso patriæ adeundæ consilio, ad nos confestim se contulit, sapiens suo periculo factus ipse, & sapientes alios facturus. Par alterius, in pari causa periculum, atq; exitus fuit. Is patriam, & amicos reuisere priusquam societatis Tyrocinium institueret, concupierat; id cum multis precibus à Præposito Prouinciali extorsisset, domum profiscitur. Ibi ex altercatione tãtum inter illum, & amicos illos, quos reuiserat, certamen exortum est, vt ægrè ex eorum manibus viuus aufugeret, ob eam rem Deo se dicare maturauit, ac malo doctus dictitare consueuit, neminì vnquam se authorem futurum subeundi periculi quod ipse imprudens subijsset. Alius qui se

socie-

societati denouerat, æqualium consuetudine deinctus conceptum animo votum differens, pene discusserat. Verum cum ex eius æqualibus duos morbus, tertium vis & gladius abstulisset, periculi, votiq; admonitus ad nos accurrit. Fuit item alius, quem simul ac deserta societate, paternam domum attigit, grauis morbus corripuit, & quasi dissuasor consilij ad nos retraxit, Is quippe ut primum resipuit, valetudinem recuperauit. contra alius ad conficta à matre negotia expedienda domũ profectus se ipse impedivit. Nam voluptatũ illecebris irretitus totũ se ludo ac nequitiæ dedit, vt mater domesticis damnis, probrisque commota suam dementiam palam intusare nõ desinat. Huius exemplo alia mulier ex eadem ciuitate docta, quæ filium nobis aggregatum ægerrimè ferebat, nunc nihil magis, quam eius in suscepto instituto constantiam exoptat. Porrò Tyrones peregrinationibus de more exertiti, vt piorum beneuolentiam, ita impiorum odia sunt experti. Nam complures pij honestiq; viri, maximè vero Olomucensis Episcopus eos hospitio inuitatos, tectis cupidissime receperunt, & lautè habitos pecunia, ac tiaris iuuerunt; At hæretici eosdem cuiusq; generis maledictis, contumeliisq; certatim exagitarunt. Reperti sunt etiam complures, qui globis eos appeterent, itemque, qui gladios, tela, secures eis intentarent. Quę omnia no-

stri modestia, constantiaque superarunt. Vnus omnino hæreticus, illos benigne accepit, qui olim à societate deinde etiam à Christiana religione defecerat, qui cum nostros ad hospitium inuitasset, animi sui sensa nostris enunciare cæpit, olim se fuisse è societate. Sed animi lenitate, atque incōstantia tanto bono excidisse; inde in hæresim præcipitasse, & per decennia quam plurimos potuisset, Deo subtractos, in exitium pertraxisse. Intelligere se Deo immortali, atque hominibus inuisum esse; neque iam vllam sibi spem salutis ostendi, nisi forte illum Deus pro sua singulari clementia respiceret; Se quidem eo iam redactum, vt in beneficij loco numeraturus esset, si quis ei vitam inuisam ferro, aut alia ratione per vim eriperet si quidem prospiceret animo, sibi exitialem aliquem exitum impendere. Hæc flens cum dixisset, hortari eos cæpit, vt suo periculo docti diuinum beneficium, quo fruerentur, agnoscerent, & perditi hominis, olim ipsorum socij salutem deprecarentur a Deo. Hac oratione habita, eos dimisit, è desertore præco Societatis. Porrò Tyrones in obuijs pagis cathechismum tradiderunt, & publicis, priuatisq; sermonibus ad confessionis, et Eucharestiæ sacramenta plurimos adduxerunt.

Colle-

Collegium Græcense.

Scholarum fructum satis ostenderunt vnus & viginti adolescentes primæ philosophiæ laurea donati, præsente Regis Catholici legato, multisque principibus Ciuitatis. Discipulorum alacritatem appositis Dialogis excitauimus, quos Dialogos Ciues magna frequentia plausuq; celebrarunt. Viginti numero adolescentuli Hæretici magistris subducti, nullis pollicitationibus, aut terroribus suorum adduci potuerunt, vt deserta nostra disciplina ad priorem redirent. In his puer fuit circiter decem annos natus, qui stipem ostiatim emendicare, quàm sub Hæretico magistro lautè vinere maluit. Reperti sunt etiam qui idoneis argumentis probè instructi Lutheranos ministros adorirentur, Iisq; coargutis, atque conuictis, magnum ad nos egregiorum discipulorum numerum adducerent: Pietas quoq; & religio augescit in dies. Hoc anno circiter festias Paschatis sacramenta amplius duo millia hominum obierunt. Quinquaginta numero ad Catholicam fidem reuerterunt. In his multi fuere, quibus id diuinitus contigisse facile apparebat. Vnus sacerdotis nostri alloquendi percupidus, quoties id conabatur, toties à diabolo terroribus obiectis à conatu deterrebatur. Tandem à viro bono ad sacerdotem perductus subitò horrere, sudare, pallere, toto corpore

ac

ac mente contremiscere. Causam tum subiti pauoris roganti respondet, sese teterrimorum monstrorum manu circumueniri, ac metu perterritũ non posse amplius ibi consistere. Hæc elocutus subito proripuit sese ac perfugit. Ex fuga retractum sacerdos blandè appellat, & cruce super eius frontem ducta, hominem monet, vt supplex opem à Deo aduersus Dæmonem imploret. paruit ille salutari consilio sacerdotis. Nec dubium Dei auxilium fuit. repente ille spectris illis, ac terroribus liberatus ex pauore animum recipit, nec multo post repudiatis erroribus, Catholicis sese adiungit. Alter morbo affectus longo itinere ad nos cũ veniſſet, depoſito mentis errore, adeptus est corporis sanitatem. Alius grauibus conscientiæ stimulis agitatus cum à Diabolo ad laqueum impelleretur, accito nostro sacerdote, posteaquam animum hæresi, & peccatis leuauit, etiam angorem penitus depulit. Iis qui morte scelerum pœnas luebant, adeo perseueranter opera à nostris nauata est, vt plane eorum nemo tum hæresi, aut sine sacramentis obierit. In his vnus fuit ab ineunte ætate hæreticus, qui cum ad sanitatem mentis reuertisset, omnibus miraculo fuit. Nam prægaudio effuse lacrymans, nullũ finem faciebat gratias agendi Deo, qui sibi homini scelerato ac plane perdito per viros adeo doctos ac pios viã salutis, sempiternæq; beatitudinis ostendisset,

disset. Inde cum duceretur ad supplicium, extra pomærium B. Mariæ imaginem conspicatus magna voce, vt ab omnibus exaudiretur exclamauit. ò Dei atque hominum parens MARIA, tibi tuoq; filio meam salutem cõmitto; Ea vox vt circumfusam hæreticorum multitudinem perculit, ità Catholicos vehementer erexit. Mulier pro suis sceleribus capite damnata Orthodoxam auide arripuit fidem, quòd diceret sibi secundum quietem eximia specie virum oblatum, qui suaderet ut Catholicam fidem sequeretur. Cætera etiam officia Græcenses socij, & Societati, & Ciuitati præstiterunt. Dissidentes coniuges complures contiliarunt. Multos à consilio cædis deterruerunt; quadraginta horarum supplicationem, rem in hac Vrbe nunquam antea visam, ad auertendum Turcici belli periculum, magna piorum approbatione, ac frequentia peregerunt. Reperti sunt qui quaternas horas continenter supplicarent. Sed inter omnes Mariæ Principis pietas enituit, quæ cum liberis supplicationem obiit accuratissime. Simul nostri cum intempesta nocte flagellis in sua terga sæuissent, magnam ijs, qui aderant admirationem attulerunt. Austriæ vero Marchio in Turcas ducens Sacerdotem nostrum sibi comitem adsciuit, qui suam asseclarumque confessiones identidem audiret. Is non modo valens omnia ei societatis officia præstitit, sed

etiam

etiam æger confitentibus operam dedit. Idem deinde Ernestum Archiducem ipsius rogatu, vt prouincialem conuentum secutus; sacris cõcionibus, complures ad Catholicam Fidem traduxit: castrum non ignobile, libris hereticis, quorum magnus erat numerus, perpurgauit. Alium sacerdotem à confessionibus Maria Princeps in Bauariam proficiscens, & varias perigrinationes pietatis studio suscipiens secum duxit. Eadem quoties pauperibus epulum præbet (præbet autem sæpissime) vnum è nostris verba ad eos facere iubet, vt etiam mentes eorum salutaribus monitis pascat. Ernestus Archidux proficiscens in Belgium magnas significationes dedit suæ egregiæ erga nos voluntatis, pollicens se vbicunque terrarum foret, nostri ordinis fautorem, ac patronum futurum. Idem quia cœnobia societati attributa Carthusianis reddi opportuit, pro his bina nobis florenorum millia in annos singulos assignauit. Hæreticorum buccinatores sæpe cum nostris congressi planèq; deuicti, magna cum iactura existimationis se ab argumentis ad maledicta verterunt.

Collegium Crumlouiense.

COnfitentium apud nos numerus longe maior quam superioribus annis. Et expiatio totius ante actæ vitæ multis magno vsui non-

nonnullis etiam salutifuit. In his duæ fœminæ hac maximè ratione depulsis spectris quibus exagitabantur quietem mentis inuenerũt. Septem qui morte mulctandi erant, sacramentis rite obitis, facile adducti sunt, vt æquo animo debitam suis sceleribus pœnam sustinerent. Alius capitis damnatus cum facultas adimeretur, sibi mortis consciscendæ, Diabolum inuocauit, qui cum præsto ei fuisset, horrendaque specie, & ipsum qui implorat, & cæteros qui aderant, terrore complesset; propere mittitur qui sacerdotem nostrum accersat. Is vbi venit, illum amentia, reliquos metu liberauit. Meretrices ex flagitiorum cœno extractæ decem. Sacerdos vnus à pellice, ex qua multos susceperat liberos, auulsus. Ad auitam religionem reuocati duodecim. Ad diuinorum mysteriorum communionem sub panis dumtaxat specie adducti xx. Pugnantibus hæreticis, ut suarum partium magistrum in Ciuitatem inducerent, perfectum est à nostris ut Catholici contra tenderent, & piũ magistrum in vrbe constituerent magno ciuitatis bono. Gulielmus Rosensis prorex Boëmiæ huius Collegij conditor hoc anno cum obyisset, ei quam maximo potuimus honore parentauimus. Auxit dolorem quem ex optimi Principis iactura ceperamus, dissipatus à maleuolis rumor eius fratrem ditionis successorem nobis infensum esse. Itaq; plerique nobiles

biles è nostris scholis suos liberos euocare cogitabant. Sed dies docuit nouum Principem non modò fraternæ ditionis esse sed etiam beneuolentiæ erga nos hæredem. Nam multis Dynastis præsentibus confirmauit, se quæcunque frater nobis donasset, assignassetq, rata habiturum, et facta dictis benigniora fecerũt. Vectigal enim nobis maturæ pensitandum curauit, & Collegium non semel donauit muneribus, & nostros proficiscentes ad alios Regni proceres amplissimis verbis commendauit. Auxit etiam facultates, ac numerum Alumnorum, tum nobilium, tum plebeiorum. Ac præter Bœmos fruuntur eius beneficio Silesij, Poloni, Bauari, Carinthy, Marchiaci, Pomerani, Galli, Italique. Demortui Principis vxor fœmina lectissima Pragam Crumlouia demigrans, sex sacros Sacerdotis ornatus, non parui pretij, tabulasq; egregiè pictas, auroq; ornatas Collegio dono dedit. Nouus Bœmiæ Prorex nobis mirificè studet, id verò in Collegij nostri negotio magni momenti satis ostendit. Ad Scholas maximo hoc anno facta est discipulorum accessio. Accessionis causa fuit quod Passauium Germaniæ Ciuitas haud ignobilis primorum Ciuiũ liberos, quos antea partim Ratisponæ, partim Ingolstadij, partim domi bonis litteris instituendos curabant, hoc anno in nostram disciplinam tradidere; Eius autem rei author Episcopus extitit, qui cum

Fra-

fratris filios optimæ indolis pueros nobis cõmisisset, suo exemplo, & authoritate reliquos ad idem faciendum incitauit. Nec ex finitimis solum, sed etiam ex longinquis populis Gymnasij nostri fama complures auditores exciuit. Pleriq; Sacrorum Antistites superioris Austriæ, Boëmiæq; proceres etiam hæretici suos ad nos liberos mittunt, idque eo libentius, quod parentalibus demortui Principis adolescẽtulum nobilem ex nostro ludo summa venustate de eius laudibus dicentem audierant. Nostri quoque Collegij sumptibus quatuor & viginti auditores pauperes sustentantur. Sodalitas B. Mariæ Virginis virtutibus & christianæ pietatis officijs floret, vt cum maximè. Eius primus præfectus in Societatem adscriptus est, quem secundus item, ac tertius propediem sequentur. Duo item ex nostris Discipulis se ad Cistercienſem familiam contulerunt.

Collegium Thurocienſe, & Chomotouienſe.

THurocienſes Socij & si vndique ab hæreticis cincti oppressiq;, tamen & domi & foris suam Deo, atque hominibus fidem atq; operam præstiterunt. Per ferias Paschatis ad mille hominum apud nos sacramenta ritè sum-

Digitized by Google

sumpserunt. Complures ad auitam religionem reuerterunt. Quo in numero vnus fuit, qui diuturno molestoque implicitus morbo, cum nulla spes esset fore aliquando leuius, impia in Deum verba iactabat. Huius vt animi morbo mederetur Sacerdos noster, corporis morbum curare statuit. Itaq; illi ad spem salutis erecto cretam sigillatam ex iure forbendam dedit ita, ille exudato morbo, haud aegre adductus est vt haeresi deposita, sacramentorum beneficio rediret in gratiam cum Deo. Adolescens nobili loco natus, cum ab haereticis desciuisset, catholicoque ritu animum expiasset, parentem iam grandem natu, qui quinquagesimum annum à catholicis rebus abstinebat, ad idem faciendum adduxit, scholas minus frequentes habemus, propter improbitatem haereticorū, qui omni ope atque opera teneram aetatem nostro congressu prohibere conātur. Nam & illorum concionatores vulgo pro suggestu in nostrorum nomen inuehuntur, & multi viri nobiles, atque opulenti, qui authoritate, & potentia inter suos plurimum possunt, id agunt, ac pugnant ne quis eorum, qui nostram adem adeat, in numero ciuium habeatur, neue eis sui iuris obtinendi facultas detur. Patresfamilias quoque seuere cauent, ne eorum liberi omnino ad nostros accedant. Tamen his omnibus rebus efficere non possunt quin multi ex ipsis ad nostrum Gymnasium vē

tiient,

sitent, & per eam occasionem ad Catholicam fidem traducantur. Iamque hoc profecimus, vt ipsi hæretici suspiciant nostram in docendis pueris sedulitatem. Sed ita disciplinam probant, vt horreant religionem; quam nihilo serius eorum liberi à nobis haustam retinent, & impiam parentum curam eludunt. Adolescens honesto natus loco, cum à parente hæretico ad nostros accedere prohibitus esset, & à multis obseruaretur, rustico vestitu ad nos venit, et procurato sacris mysterijs animo cuius rei causa venerat, confestim domum reuertit. Alius summo loco natus, ex nostra disciplina domum regressus, à Lutheranis concionatoribus iussu patris circumsistitur. à quibus cum acerrime oppugnaretur, tanta animi præsentia eorum commenta refutauit, vt et ipsis imponeret, & patri suæ religionis expugnandæ spem omnem adimeret. Haud ita multo post patri mortuo ipse successit atq; in omni sua ditione catholicam religionem propagare, ac fauere institit. Ab eo Natales Christi ferias vnus è nostris sacerdotibus euocatus triginta homines de totius vitæ peccatis confitentes audiuit (vt ex eo coniectura fiat cæterorum) eosq; & cælesti pane, & præceptis salutaribus pauit. Alius nostræ item disciplinæ alumnus domi suæ nobilis simul ac eodem illo ad sacra mysteria inuitatus ægre scilicet impetrauit a parente Lutherano eundi

potestatem. Qui veritus ne filius apud illum (id quod erat futurum) Catholicorum sacramenta perciperet, Præfectum aulæ suę comitem illi & custodem adiunxit, eique magnopere mandauit, vt omnes templorum, ac sacrariorum aditus diligenter obseruaret, omninoque prouideret, vt nullă adolescens haberet Catholicæ confessionis, communionisue facultatem. Cęterum vt ad locum ventum est, adolescens cum sacerdote nostro congressus ab eo in domesticos hortos deducitur, ibiq; cum illo solo inambulans de peccatis confitetur. Sub confessionem vnà cum oppidi domino in secretum conclaue introducitur, & diligenti illo custode templi aditus obseruante, in abdito sacrario domus diuinorum sacramẽtorum fit particeps. Ita eluso custode ac parente, lætus domum reuertitur. Dynasta quidam Caluini peste contactus, cum in grauem morbum incidisset, sacerdotem nostrum accituit, quem vt appropinquare cognouit, & si admodũ æger, continere se se non potuit, quin lecto desiliret, & occurreret venienti. Quem cum in limine offendisset, amplexans in cubiculũ ipse deduxit: eiusq; sacerdotis opera, & erroribus animum, & peccatis exoluit, statimq; salus animi in corpus redundauit. Paucis intermissis diebus, plane conualuit, accessit in cumulum lætitiæ, quòd per eos dies arces amplissimas duas ex Turcis recepit. est

etiam

etiam his locis Dynasta, & genere, & opibus clarus, qui olim nostrorum conuictor Viennæ fuit. Is, vt est egregie Catholicus, vnum aliquem è nostris sacerdotibus postulauit, qui paganos populares suos Catheclismo erudiret, pagi erant omnino sexdecim, quibus in pagis ex quo tempore Lutherana pestis ea loca corripuit, nunquam Catholicus concionator auditus, nulla diuina sacramenta rite administrata fuerant. Itaq; noster sacerdos eò profectus pagorũ Domino omnia ad eius arbitriũ gerente, multa cõstituit incolis salutaria; Gregoriani Calendarii, vetere abrogato, introduxit, Lutheranum Parochũ eiecit, sacrã ædem contaminatã abhgreticis expiauit, aras pictis tabulis, & sacris vestibus ornãdas, locupletandasq; curauit. Et simul concionibus habitis nõnullos à prauis opinionibus abduxit, plurimos ad suorũ scelerũ confessionẽ pellexit. Quibus rebus Dynasta permotus agitare cœpit de nostroru domicilio cum satis copioso vectigali in suis finibus collocando. Per idem tempus Thurocienses socij magnum periculum adierunt amittendi vectigalia Præposituræ, quibus Collegium sustinetur. Thurocienſis Præpositura olim societati nostræ in Vngaria à rege attributa hoc anno in regni Vngarici concilio in disceptationem vocata est. Per septemdecim comitatuum legati postularunt, vt Præpositura eius vectigalibus Vn-

gariti milites alerentur. Quo propior periculum res fuit, hoc magis diuina benignitas extitit. repudiatis legatorum postulatis Præpositura societati est à concilio confirmata. Chomotouiensium sociorum, & labor, & fructus maior quam pro numero fuit; vel ex eo intelligi potest, quod amplius sexcentos, & sexaginta ab hæreticis ad Catholicos traduxerunt. Magnus sanè adolescentium numerus ad nostras scholas in disciplinam cõuenit; Eorum studia eleganti Dialogo sunt excitata, quem Dialogum cum alij illustres viri, ac Dynastæ per multi sua præsentia cohonestarunt; sũ verò ipse collegij fũdator, qui preciosissimas nobis vestes ad choragium donauit. Collegij forma egregia est ac perampla; eius bona pars hoc anno ædificata. Fundatoris rogatu, quadraginta horarum supplicatio pro victoria Cæsaris de Turcis habita, & summa oppidanorum, rusticanorumq; frequentia peracta, quod eo magis mirandum fuit, quod omni populo decem in partes distributo quaternas singuli horas supplicarent, cum quater per omnes supplicatio in orbem iret. Prima hora senatus, & magistratus cum Principe supplicationi operam dederunt; tanta fuit Principis modestia, vt cum sibi maxime incommoda ad supplicandum horæ obuenissent, tamẽ nihil sua causa commutari voluerit, atque ipse cæteris diligẽtia, et assiduitate exẽplo fuerit.

Sedes

Sedes Vratislauiensis, & Transiluana.

ET in Sede Vratislauiensi suus laboris fructus constitit. Cōuersi sunt ad auitam religionem xx. nonnulli dubij confirmati. Mulier vna à desperatione salutis ad spem reuocata. Hæreticus ob homicidium supplicio afficiendus sacerdotis nostri opera, ad sanitatem mentis rediit, & quamquā diabolus eum spe libertatis, magnisq; præmijs, & pollicitationibus sæpenumero hortabatur, vt se illi deueueret, maluit salua religione admissum scelus suo sanguine luere, quam fide prodita, Dæmonis beneficio viuere. Cum Episcopus tota Silesia quadraginta horarum supplicationem eduxisus Turcici belli terrorem fieri iussisset, eaq; res Vratislauiæ planè noua esset, & nunquam memoria hominum visa, itum est ad nos vt supplicationis rationem præscriberemus, ea à nobis præscripta ratio est, quam omnes probarent. Itaque peracta est supplicatio in templo maximo incredibili piorum religione atq; concursu, vt omnes mirarentur tantum Catholicorum in medio nationis prauæ reperiri. Atq; illam nostram supplicandi rationem ad reliquas Silesiæ vrbes, atq; oppida circumitti placuit. vt in re noua haberent quod sequerentur. Nec frustra tot locis supplicatio-

nes ad diuinum numen placandum, concilian-
dumq; sunt habitæ; numquam antea Vngari
atque Germani cum Turcis pluribus secun-
dis prælijs contenderunt, vt appareret non tã
humana, quam diuina ope rem geri.

In Transyluania quoque diligenter elabo-
ratum est, & satis copiosus fructus ex sylue-
scenti illa regione perceptus. Albæ Iuliæ duo
è nostris, non modo conciones ad Principem,
ac populum habuerunt; sed etiam in summa
Catholicorum sacerdotum penuria, omnia Pa-
rochorum munera obierunt, amplius quadra-
ginta ad auitam religionem reduxerunt; ædẽ
Angelo loci Præsidi sacram, ubi conueniãt,
Catholici excitarunt. Ad ornatum aræ præter
alia sex candelabra argentea præclarè facien-
da curarunt. Tecta item Cœnobij S. Mithaë-
lis (quod cœnobium vnà cum rure peramæno
societati fuerat attributum) restituerunt.
Cum Turca bellum in Vngaria Christianis in-
dixisset, Princeps super ea re sacerdotem vnũ
è nostris Romam ad Pontificem, inde ad Cæsa-
rem allegauit, ut aduersus communem hostem
communi consilio res gereretur Fenesini
(Transiluaniæ id oppidum est) vnus sacerdos è
nostris quinq; & triginta ad fidem Catholi-
cam deduxit. Mulier hæretica cum sacræ
concioni interesset, inspectantibus omnibus à
diabolis è medio abrepta, per saxa, rupes ac
flumina, ab eo loco tria passuum millia, in

montis

montis iugo derelicta est cum illa crucis signo beluas illas abegisset. Itaque sub vesperam domum reuersa ab hæreticis ac diabolis ad Catholicos confugit. nec eam sacra confessione expiatam, Diaboli amplius attigerunt. Ciuis Agnum Dei à sacerdote nostro impetratum, cum in ignem, quo domus eius conflagrabat, iniecisset, statim restinxit incendium. complures pueri atque adolescentuli etiam vicenorum annorum baptismo lustrati sunt, in his mater vnà cum filijs quinque. Porrò Vduaraliæ à Sacerdote nostro ducenti quinquaginta ad Catholicam fidem aggregati. Plurimi baptizati denùm, vicenum, ac pene tricenum annorum. Ibidem aperto ludo litterario facilè centum adolescentuli ad nostram disciplinam se contulerunt, qui ad Catholicam religionem nullo negotio traducuntur.

PROVINCIA RHENANA.

REPERTVS est in hac prouincia numerus sociorum trecenti quinquaginta. In Colonienſi collegio duo de quadraginta vno minus in Treuerenſi. In probationis domo quę Treuerenſi collegio eſt

Digitized by Google

adiuncta, septem & viginti. In Moguntino Collegio vnde sexaginta, in Spirensi xxiij. in Herbipolensi vnus, & quadraginta. In Fuldensi duo de triginta. In Heilingestadiensi sexdecim. In confluentino vndeviginti, totidem in Monasterierensi. In Paderborniensi xiiij. duobus minus in Molshemensi. In Fordiensi sede duo. quatuor in Hildociensi. In Embricensi nouem. Mortui tres, adsciti duo de viginti.

Collegium Colonienſe.

DIebus festis, quinas socij conciones ad populum habuerunt, singulas in Sacello Gymnasij ad discipulos latino sermone, reliquas patrio. Hinc magna morum facta est commutatio in Catholicis; opinionum in hæreticis; Mercatoribus persuasum, vt non nisi procurato sacris mysterijs animo in viam se darent. Sublata capitalia odia multorum. Mulier quæ Dæmoni se in seruitutem dicare statuerat, ab incepto deterrita: altera quæ summa egestate adducta rectum ac venenum sibi, ac liberis meditabatur, ad saniora cõsilia deducta. Tres, & viginti ad Catholicorum partes reuocati, ob eam rem cum hæreticus quidam sacerdotem nostrum verborum contumelijs affecisset, exortus est Catholicus, qui ta
belliõe, ac testibus accitis, illum calumnia
ad

ad senatum postularet; & calumniator graues vtique pœnas dedisset, nisi eius vxor nostris deprecatoribus esset vsa. Societatis existimatio ea est, vt eius fama exciti complures à multis millibus passuum per magna pericula ad nos contenderint. In his fuere septẽ illustri genere nati, qui hic salua religione exulare, quam domi suæ circumfluere delitijs maluerunt. Discipulorum frequentia nunquam aliàs maior extitit. Eorum studia drama duplex, Pedagogus Christianus & Daniel Ephœbus, additis præmijs excitarunt. Spectauit Nuntius Apostolicus cum nostro Principe, multisq; proceribus. Sodalitas B. Virginis quos processus habeat in pietate hinc poterit æstimari. Sodalis vnus præoptauit apud Catholicos parcè ac duriter viuere, quàm apud Hæreticos laute, & copiose. alter ex multorum animis prauas atque impias opiniones euellit. quinq; ad societatem, nouem ad alias Religiosorum disciplinas se se adiunxerunt, & simul Sodalium fama Sanctitatis complures viros clarissimos, atq; in his Regis Catholici capitaneum vt vocant ad sodalitatis institutum allexit.

Treuirense Collegium.

ET si minor in hac difficultate temporum discipulorum numerus, fructus tamen hoc

anno

anno, nihilo minor fuit. Decem in varias Religiosorum hominum familias, tres in societatem nostram transierunt. Sodales B. Virginis ceteris longe antecedunt. Horum multi per anniuersarias studiorum ferias in oppida finitima ad suos reuersi, ita eos morum suauitate, ac modestia deuinxerunt, vt plerosq; eorum ad nos deinde confitendi causa deducerent. Repertus qui letali vulnere ab ebriorum manu accepto, non prius quietem caperet quam iniuriam condonasset. Eius funus summo sodales honore curarunt. quæ res & parenti eius moerorem abstersit, & magnum sodalitati nomen conciliauit. Præter conciones senas diebus festis in sex ædibus habitas, traditus est in præcipua parœcia Catechismus fructu maximo. Mulierculæ complures à turpi corporis quæstu ad honestam vitam traductæ sunt, tres qui diabolo se deuouerant, pactũ rescidere. Puella quę se dæmoni in seruitutem dicarat, tædio infelicis conditionis, cum ad libertatem spectaret, Satan improbæ felis specie in eius humeros insiliebat identidem, dorsoque insidens eã ab eadendo sacerdote reflectebat. Ad extremum depulso Dei benignitate, importunissimo domino per nostrũ sacerdotem asseritur in libertatem. Saga mulier, ac venefica nefariam artem quamuis quæ stuosam abiecit. octo ab hæresi emerserunt. In his fuit mulier ex Vrbe Argentina, quæ

Catho-

Catholico militi cum nupsisset, vnà cum viro Treuires commigrarat. hæc multorum precibus vix tandem ad ædem nostram perducta spectaculo fuit. vt limen intrauit, relinquit eam animus, deficiensq; inter manus domum defertur. Id cum bis accidisset, nostri eam adeùt erroribus, ac peccatis liberârunt, diuinisque mysterijs ita confirmant, vt omnia iam perferre cum marito malit, quam facto diuortio (quod mater iubebat) Argentinam remigrare. Arcis Præfectus cum domo nocturnis spectris infesta vteretur, simulac nostrorum hortatu confessione animum noxis expediuit, etiã tecta terroribus liberauit. Multorum item discordiæ sunt sedatæ, diuortia impedita, desperatio sublata. Complures sceleribus obstricti diuina ope expediti. Ex hoc numero vnus fuit; qui licet pluribus, diuinitùs casibus afflictus nihilo secius in sceleribus hærebat. Nam ipsa Natali Christi nocte, cum eques ad scelus anhelaret, ita effusus est, vt pene currentis equi pedibus obtereretur. inde ex scelerum conscientia tantus ei terror diuinitus est iniectus, vt omnium in se ora conuersa, omnes suorum facinorum conscios crederet. At ille rabie in Deum versa, diabolum implorat, verum horrendâ eius specie perterritus; signo crucis cruentam beluam expellit, nec tamen pertinacia desistit. Tandem graui correptus morbo nostrorum opera ad sanitatem rediit mentis.

Rusti-

Digitized by Google

Rusticus malis oppressus restim, aut aliud eo similemortis genus meditabatur. iamq; anxius animi longe ab hominum consuetudine errabat in Syluis, cum sacerdotem nostrum offendit, & simul Dei beneficio salutem inuenit.

Collegium Moguntinum.

IN studiorum instauratione D. Viti cum parente certamen in scæna datum est. in cumulum præmia Victoribus persoluta. ex Discipulis B. Virginis Sodales principatum obtinent. Nec desunt pietatis eorum argumenta. Ex his vnus rusticanum hominem nactus iam diu in peccatorum sordibus iacentem, domum suam deduxit, eiq; & lectum suum concessit. ipse interim humi cubans, & res omnes necessarias subministrauit, quoad hominē ad omnem vitam confessione purgandam satis erudiuit, & ad Sacerdotem nostrum perduxit. Nonnulli eorum cum mendicum, omni humana ope atq; insuper membrorum vsu destitutum offendissent, certatim hominem sublenare cœperunt: alius solari ægrum alius stipe iuuare, alius cibo recreare, quorū exēplo adductus medicus fortè præteriens curationem illi præscripsit gratis, & simul medicamenta curauit. Repertus est, qui domum ad hæreticos parentes reuersus nullis neque promissis, neq; minis impelli potuerit, vt sub ferius Pa-

schatis

Digitized by Google

Ichatis ad Caluinianam cœnam accederet. Itaq; ob eam rem in vincula coniectus, omnia carceris incommoda forti atque inuicto animo pertulit, & impiorum acerbitatem pia constantia vicit. Solenne illis est Christianę humilitatis munera obire, misericordiæ officia in pauperes, miserosque præstare. Ab his perfectę virtutis rudimentis quatuor in societatis castra se coniecerunt. Collegium hoc anno, fauente Archiepiscopo, vinea sanè fertili est auctum. Templo duę accesserunt aræ columellis, picturis, alijsq; rebus magnificè ornatę. Quarum altera, quæ ara maxima est sacrosanctæ Eucharistię armarium, tabernaculum vocamus, sustinet. opus pulcherrime descriptum, cœlatis Christi patientis, ac resurgentis mysterijs, & statuis, ac sigillis Angelorum, Apostolorum, Euangelistarum, Doctorum Ecclesiæ scitè factis pulchreq; dispositis sanè visendum; Cum cultu Eucharistiæ etiam vsus creuit. Cui rei magno adiumento fuerunt conciones binæ quæ tum in nostra, tum in maxima æde à nostris fieri consueuerunt. Hinc magna in Ciuitate morum facta est commutatio, maiorq; solito in ægros, atq; inopes benignitas extitit. Fuerunt, qui ægris cibaria sibi cocta submitterent, quiq; in occultos pauperes, ac verecundos magnum frumenti numerum conferrent. Cathechismus in tribus Vrbis Parœcijs, viciſq; suburbanis

explı-

explicatus est. Decem qui à piorum cœtu defciuerant, Ecclesiæ Catholicæ restituti.

In his quatuor, errores quos iam multos annos pro suggestu docuerãt, pro concione sunt detestati. Quorum vnus Caluiniana disciplina in celebri Academia à puero imbutus, cum vnius è nostris Theologicas theses perlegisset, nutare primum cœpit; idem cum P. Bellarminij controuersys studere instituisset, ob eam rem expulsus ab Hæreticis sese Catholicis adiunxit. Persuasum est multis, ne se mallent, quã libros noxios perdere. Quo in genere quiddam accidit memoria dignum. Sacerdos noster ad Bibliopelã amicũ diuerterat. ille de paucitate emptorum, atq; iniquitate temporum, vt fit, cum eo querebatur. Noster ipsum esse in culpa dicere, qui Lutheranos libros venales haberet: instare vt eos sibi omnes traderet: quos cum ex eius manibus expressisset, illo inspectante combussit, mira res, vix dies vnus ab illa traditione librorum interceserat, cum plurimi librorum emptores ad illius tabernã librariam ventitare cœperunt. Itaq; bibliopola admirationis, & gaudij plenus nostro deinde cõfirmauit plures se libros vno die, quam antea multis hebdomadis vendidisse.

Colle-

Collegium Spirense, & Herbipolitanum.

Spirenses socij binis concionibus habitis, catechismoque quinis locis tradito, ciues rusticosq; iuuerunt xxv. hæreticos ab erroribus auerterunt. Plurimos totius vitæ sceleribus, ac flagitijs expiarunt: in his nobiles aliquot, qui a multis paßuum millibus ea de causa nos adierunt. In cæteris quoq; societatis officijs operam præstiterunt. Iuuentus nostræ disciplinæ commissa tum litterarum, tum pietatis studio flagrat; Sodales B. Mariæ præcipuè, quorum ope duæ puellæ Lutherum repudiarunt. Fuit qui & si prouideret fore, vt ex hæredaretur à Patre, tamen sororem ad Catholicam religionem perducere non dubitaret. Diues ex auaro liberalissimus in scænam datus mirè, & discipulorum industriæ & disciplinæ nostræ nomen auxit. Amicorum ac præcipuè Episcopi, & Canonicorum in nostros beneficia nec leuia sunt, nec obscura, testimonio est quod P. Georgium Baderum, Romam ad conuentum generalem iturum copioso viatico, & equo regio donarunt.

Herbipoli Florentissimis vtitur scholis, discipuli octingentorum numerum explent. conuictores sunt ad centum quadraginta, exedræ nouis subsellijs exornatæ. Isaac victima, bellum

lum sanè theatrum ac plausum habuit. In spectatoribus Langrauius Hassiæ, & Dux Luneburgicus vrbis princeps fuerunt, & Langrauius non exigua pecunia, luneburgicus cētum taleris Collegij inopiam subleuauit. Magistri ex discipulis rite appellati sunt xxv. Diuinam in sacris rebus vim experti sumus. incendium domi fortè excitatum Dei agnus cum lustrali aqua iniectus extinxit. Porrò exemplum Principis, et Sacerdotis nostri concio tantum ad ciuium pietatem valuerunt, vt præter sexcentos alios, viri quoq; primarij præmissa familia, apud nos sacramenta obirent. Mulieri ab angustijs rei familiaris diabolum inuocanti omni ope subuentum est. Nouus Pelagianus (Francisco Puccio Florēti no nomē falso erat) qui pestiferos spargebat errores, à nostro sacerdote confutatus. Homo litteratus ex hæretico Catholicus subita cæde per iram facta, cum à Melanchtonianis in vinculaconiectus teneretur, & spe veniæ, ac libertatis ad illorum sectam inuitaretur dextram eis præcidendam sponte porrexit, cum diceret, malle se sine manu, quam sine religione viuere. Ad fidem Catholicam redierō non pauci, In his vnus veteris pietatis igniculis excitatus nocte ad Dei opem implorandam surgebat. Diabolus eum specie lupi identidem territabat. at ille contemptis infestæ bestiæ terriculis, Deo duce veritatem dispi-

cit,

spicit, nostros conuenit, Catholicam fidem sequitur. Homo nequam ex fæce Lutheranorum, cum sacerdoti sacris operanti obiectasset, quod ipse panis ac vini speciē sumeret, cæteris negaret; haud impune tulit audaciam. Subito mente captus ad Nosocomiū adducitur. Nec ita multo post moritur insanus. Complures dissidentes ac propè inter se digladiantes ad concordiam sunt adducti. Viro dignitate & opibus claro, cum societatis nomen multis, ac grauibus contumelijs oneraſſet, veniam petenti facile à nobis data est, Inde cum ad ingenium rediſſet, rursus cō donatur iniuria, tandem patientia impotentem animum vicit: iam ex inimiciſsimo factus est amiciſsimus. Ægro crus abscindendum erat, ne malum serperet longius, is cum per salutaria sacramenta nostrorumque preces robur à Deo petüſſet, adeò ad sensum doloris obduruit, vt secantis medici ferrum omnino non sensiſſe videretur.

Fuldense Collegium:

Conciones & catecheſes cum in vrbe, tū in vicis finitimis viguerunt, nec minimo fructu. Adoleſcenti Catholico puellæ eximia ſpecie, cum ampliſsima dote deſponebatur ſed ita, ſi noſtræ ędi, noſtrorumq; conſuetudini, hoc eſt religioni, nuncium re-

misisset; at ille, vt spes suas in cœlo defixerat, omnia religioni posthabuit. Ex hæreticorum regionibus multi ad nos diuinorum sacramentorum causa commeant. Ciuis nobilis globulorum decadas singulis templi nostri subsellijs alligauit, quibus qui ibidem orarent, vterentur. Si vellent B. Virginem salutare. Germani fratres duo huc in seminarium Pontificium è Saxonia venerant, uix biennium nobis dederant operam, cum à parente domum, oblata reditus spe, reuocantur. Suspectæ erant hæreticorum insidiæ. Itaque priusquam se viæ committerent, aduersus omnem casum nostrorum consilijs pectus munierunt. Vbi ad Patrem peruenerunt fatetur ille, idcirco eos ab se reuocatos, vt in proxima Academia litteris studerent: tum illi ita se ab Iesuitis institutos dicere, vt dicto audientes essent parentibus; nullamq; in ipsis moram futuram. Ieni filiorum responso patris suspicio sublata, & consilia fracta nam cum illi deinde seminarij Pontificij commoda, contubernales, studia, progressus in litteris commemorassent, eorum precibus adductus pater eos à talium rerũ peritis interrogandos curauit, qui facto ingeniorum ac doctrinæ periculo, magnopere parentem hortantur, vt eos institutum studiorum cursum absoluere pateretur. Ita boni adolescentes subdolas parentis artes cedẽdo viceruñt. Scho-

la

le auditoribus, ædes nostræ bonis auctæ. Ex amicis duo centenos aureos, vnus hortos legauit. Abbas Fuldensis Collegium ab se conditum tueri non desistit, haud liberalior nostri huius domicilij conditor, quam patronus.

Collegium Heilingenstadiense.

HEilingenstadij quoque vtiliter elaboratū est. Ad Catholicam fidem adiuncti undeuiginti. In his mulier fuit, quæ cum Caluiniqnam cœnam obiisset grauissimis conscientiæ facibus, horrendisque spectris cœpit agitari; neq; prius consistere animo potuit, quam sacerdotis nostri opera ad auitam religionem recepit se. Catechisticę exhortationes, nec in vrbe, nec in pagis finitimis suo fructu caruerunt. Sed duo Catechistę è nostris magnum periculum adierunt. Hos domū ex vico quodam reuertentes repente duo, agrestes homines, alter sclopeto, alter hasta adorti sunt in via. Sed sacerdotis comes Deo bene iuuante, præsentia animi præsens periculum discussit, is vt vidit sclopetum adducto silice in patris pectus intentum, subitò prosilit, & momento temporis huic tormentum, illi hastam extorquet. Subinde nostri, cum in eos Magistratus animaduertere statuisset, impetrarūt, ut cum expiatione conscientiæ constituta pœna commutaretur. Rite confessi liberi dimit-

suntur. ita nostri maleficium beneficio vlciscuntur. Nostrorum officia ægris præstita ad par studium alios excitarunt. Mulier rustica, sed quod res docuit pia, vnum è nostris conspicata Heluetio ægroto operam dantem Heluetium illum in suum tugurium asportat, eumq; non secus ac filium vnà cum filio curare instituit. Interim contagione morbi uir eius moritur, fœmina autem virili animo, & si viro orbata, non prius ægrum illum deseruit, quam sanum, ac valentem conspexit. Subinde noua res Catholicorum in vrbe hæretica multitudinem ostendit. Archiepiscopus vicinus amplius tria millia quingentos sacro Chrismate confirmauit. In his matronas duas longè clarissimas, quinquagenariã vnam, alteram sexagenariam. Sunt his locis cœnobia duo sacrarum Virginum è Saxonia, quarum inuicta in religione constantia Hæreticorum conatibus egregiè restitit. Igitur Saxonicarum Virginum fama ab hinc biennio Romam perlata, Pontificem maximum pulit ad eas collaudandas, & appositis muneribus colendas. Quippe singulares indulgentias, & ipsis largitus est, & ijs qui earum religionem tuerentur, Adiecit agnos Dei, globulos piaculares, & sacras ex ære icunculas, aliaq; eiusmodi, magna his locis, vel propter egregios vsus, vel propter rerum vanitatem munera. Hasce nos Virgines

Vica-

Vicarij missu adymus, & in altero cœnobio xx. in altero xxxxiiij. salutatibus mysterijs refecimus, eisq; Pont. max. dona distribuimus Incredibile dictu est quanta illę lætitia sunt affectæ, quod sibi contigisset, vt inde vsq; ab vrbe Roma talia munera ab ipso Pontifice max. ad se transmißa apud se haberent. Mirum autem quiddam, & memorabile accidit Virgo erat quæ reliquis ad sacram mensam accedẽtibus, vna ex omnibus tanti boni expers manebat, Hęc cęteras obseruans animaduertit, eis à sacerdote cœlestem panem diuina luce circumfusum impertiri. Qua specie commota, sub sacrum cum lacrymis ad sacerdotem accessit, & expiato confessione animo, rogauit ut ipsa quoq; cœlestis illius boni fieret particeps.

Collegium Molshemènse.

Molshemènses Socij etiam in magna temporum commutatione sui similes extiterunt. Cum Molshemium proximo anno exeunte in manus hostium deditione venisset, Rector socijs ad alia societatis loca dimissis, Card. Lotharingum, Argentinensem Episcopum prosecutus est in Lotaringiã Inde Tabernas (oppidum ideſt tria millia passuum à Molshemio) reuerti iubetur, vt legationis de pace exitum expectaret. Ibi ille ne

ceſſaret, ita laborem cum ſocio partitur, ut alter ad populum, alter ad præſidiarios milites ſermonem haberet. Paucis diebus eiuſmodi ſpecimen Societatis noſtræ dederunt, vt oppidani illos Molshemenſes ſocios apud ſe domicilium collocare vellent. Vbi pax neceſſarijs magis, quam honeſtis conditionibus conuenit; Rector Molshemium remigrauit, ibi magna ſenatus ac ciuium gratulatione exceptus domeſtica omnia ſalua atque integra offendit, præter frumentum, vinum, penum, bonamque ſupellectilis partem. Ac permirum nobis accidit, quod armarium in loco aperto poſitum, vbi in repentina profectione ſacras reliquias, & prectoſa altarium ornamenta incluſeramus, hæreticorum in ſcrutando, ac prædando curam fefellisſet. Cæterum cum noſtri ex fuga reuocati Molshemium remigraſſent, in vacua domo (quod neceſſe fuit) omnium pene rerum inopia laborabant. Sed amicorum liberalitas noſtræ neceſsitati ſubuenit. In quo Cardinalis Lotharingus primas tulit, qui cum ædes noſtras adiſſet, & illata nobis damna ſpectaſſet, in multos menſes frumentum ſuppeditauit. Ad hæc bibliothecam complurtibus, neq; ignobilibus libris locupletauit. Noſtri poſt reditum ad priſtina concionum, catechiſmi, confeſsionum munera ſe retulerunt, nec fruſtra. quatuor ab Hæreticis abſtracti in com-

complures ad bene pieq; viuendum adducti. Scholæ item Ciuium precibus restitutæ satis vigent.

Collegium Confluentinum, Monasterienſe, Paderbonenſe.

TReuirenſis Archiepiſcopus Collegij conditor ædificium ab hinc biennio inchoatum magno ſumptu extruere, atque ornare inſtituit. Idem nos tertio fermè quoque die interuiſit, ſanè quam familiariter. Spectauit iucundiſsimè tria data à nobis dramata, S. Ioannis Baptiſtæ pueritiam, ſacrificium Caini, utq; Abelis, & immolationem Iſaaci. Cleri item, Senatus, populiq; Confluentini magna in nos obſeruantia. Templum non modo ſacra ſupellectile, ſed etiam ſacris S. Ioannis Baptiſtæ Patroni noſtri reliquijs (Quippe & maxilla, & digitus index ſanctiſsimi illius viri nobis donatus eſt) ſingulari Dei, hominumq; beneficio, auctum. Eius diei celebritatem tum Indulgentia Pontificis Max. tum Archiepiſcopi præſentia inſigniorem fecit. In oppidanis colendis non inutiliter opera à noſtris poſita eſt. Quindecim hæretici ad ſanitatem religionem redierunt. Complures dubitationem abiecerunt. In his vnus ab

impijs hominibus diaboliſq; vexatus ad Catholicos confugit, & religionis cauſa domeſticis commodis ærumnoſum exilium prætulit. Cœnobium Virginum à noſtris ad veterem diſciplinam reuocatum ea fama eſſe cœpit, vt complures virgines certatim eo recipi ſtudeant. Monaſterij, & ſi difficillimo tempore cariſsimaq; annona, diſcipulorum numerus amplius mille capitum fuit. His non plus in doctrinis capeſſendis, quam in tuenda religione laboris ac negotij fuit. Nam vt per Quadrageſimam carne abſtinerent, à parentibus ac domeſticis omnes contumelias indignitateſq; pertulerunt. Verum ad extremum pia conſtantia impiorum pertinaciam vicit. Itaq; parentes liberis cibaria, quæ vellent conceſſerunt. Et puerorum exemplum apud adultos etiam valuit, vt ipſi quoq; carne per id tempus careant. Ita paulatim in reſtituenda veteri Eccleſiæ diſciplina ſatis profectum eſt. Conſtat opulentum inſtitorem palàm confirmaſſe, iam dena halecum, dolia per maioris ieiunij tempus diſtrahi, cum antea vix vnũ diſtraheretur. Gymnaſium nouũ ab hinc biennio inſtitutum, hoc demum anno perfectum atq; abſolutum eſt. In eius inauguratione lotus tragœdia acta, maxima nobilitatis populiq; frequentia, præſente Epiſcopi Suffraganeo, & Ciuitatis magiſtratu. Inde oratio de ſocietatis in erudienda iuuentute

consilio habita, cum carmine tum Græco, tum latino. Accessit tertio die distributio præmiorum cum festiuo dialogo. Exceperunt deindè variæ disputationes publicę non sine magna auditorum approbatione. Cum energumenis, nobis hoc anno, plusquam eum hæreticis negoty fuit: quinq; enim à Diabolis vexatos nostri liberarunt. In his mulier fuit, quæ missu Senatus verbensis ad nos cum literis commendatitijs venerat. De Paderbonensibus socijs, quia eorum annales litteræ perlatæ nõ sunt, nihil habemus, quod scribamus.

Sedes Erfurdiana, Hildesana, & Embricensis.

ERfurdi duo nostri Sacerdotes plusquam pro numero in iuuanda propagandaq; religione profecerunt. Septingenti fermè ad sacram confessionem, paulo pauciores ad sacrosanctam Eucharistiam adducti. quatuordecim ad auitam fidem reuocati. Solenni supplicatione circũgestatum Christi corpus, tam longo Catholicorum ordine, tanto Symphoniacorum, tubarum, lituorumq; conuentu; tanto denique ad maiestatis speciem apparatu, quantum in his locis etiam patrum memoria viderat nemo. Ipsi impiorum Duces dicuntur ad Iesuitarum nomen contremiscere,

re, eorum occursum declinare si fortè occurrerint, obiecto crucis signo (quod etiam suos facere iubent) aspectum auersari, in quo quidem illud est commodum, quòd homines à cruce alienissimi quocunque animo id faciant, salutare signum crucis usurpant. Illud incommodè accidit quod nos falsis criminationibus in tantam senatus populiq; inuidiam adduxerunt, vt pleriq; eorum nobis decedant, nostrum aditum, sermonemq; defugiant, ne quod ex contagione incommodum accipiant. Itaq; non dum facta nostris potestas est verba faciendi ex superiore loco ad populum. Sed vt speramus dies aperiet veritatem, & impudentissimorum hominum mendacia coarguet.

Hildesea totidem sacerdotes æquiore senatu ac populo sunt vsi. In concionibus catechismo, confessionibus audiendis haud inutilem operam collocarunt. Catholicis adiuncti sunt quindecim. In his unus tantos aduersus hæresim spiritus atq; animos sumpsit, vt ipsis olim magistris suis terrori sit: Catholicæ vero fidei haud dubio Deus miraculo fauit. Duo erant fratres nobili loco nati, qui nuper ad Catholicos transierant. Horum alterum cum grauis febris urgeret, alter ad nos curru delatus Sacerdotem nostrum ad fratrē adduxit, hoc consilio, vt eius animum rite procuraret. At æger vbi sacerdos sacra mysteria

steria eius animo adhibuit, repentè corporis quoq; valetudinem recepit, Lutheranis amicis, qui aderant, stupore attonitis. Domus erat, quam multos iã annos diaboli spectris, ac varijs pestibus infestam habebant, vt homines, & pecudes ignotis morbis contabescerent, frumentum ac cibaria corrũperentur. Omnibus remedijs frustra tentatis, itum est ad nos. Sacerdos noster vniuersa familia sacramentis expurgata; ædes quoque exorcismis expiauit: mirum dictu: continuo homines, & pecudes pristinæ valetudini restituuntur; tecta ipsa dæmonum terriculis liberantur. Idem Sacerdos Virginum cænobiũ, quod propter intestinas discordias ad interitum ruere videbatur, constituta inter eas pace, in pristinum statum restituit.

Embricenses socij, vt initia Collegij iacere tonantur, collegiorum officia præstare institerunt. Iamque ex finitimis vicis plurimi adolescentuli nostram in disciplinam se tradiderunt; & hæreticis licet orti parentibus (ipsi enim parentes liberos ad nos vltro deducunt) sacramentis confessionis, & Eucharistiæ crebro vti cæperunt. Domum è schollis reuertentes Christi ac B. Mariæ laudes per vias & compita canere consuerunt, cum Sacrosancta Eucharestia solemni supplicatione per vrbem circumferretur; nostri discipuli singulari modestia ac significatione pietatis reli-

reliquijs spectaculo fuere, quippe qui ne imbri quidem adduci possent, vt operto incederent capite. Per studiorum instaurationem præmia sunt diuisa victoribus maxima ciuium frequentia, & plausu, Catechismus in schola pueris traditus in aliorum quoq; qui ad audiendum conueniebant, institutionem redundauit. Pueri etiam domos regressi domesticorum magistri ex discipulis extiterunt. Sed nouus exortus in vrbe motus nostram disciplinam illustriorem fecit. Vetus erat consuetudo, longo vsu corroborata, vt discipuli in contubernia diuisi à Rectore Gymnasij, qui in eos summum haberet imperium, pædagogos acciperent, eiusque animaduersionem subirent. Sacerdos quidam discipulos nostros, quos domi suę habebat, Rectoris cognitioni animaduersionique subtrahebat. Rector ius suum obtinere conabatur. At ille vno ex veteribus ludi magistris sibi adiuncto, rumores spargebat, velle nostros in vitas ciuium inquirere. Itaque Rector dimissis per finitima oppida, in quæ dissipatus rumor peruaserat, litteris, facti sui rationem ita exposuit, vt omnibus probaret. Neq; enim constare posse disciplinam, nisi discipulorum mores Rector cognoscat, & vitia corrigat. Simulq; vrbis Iudex Decani iussu statuit, vt sacerdos ille aut Rectori audiens esset, aut contubernium dimitteret. Quinetiam

etiam Decanus ipse, homini contumaci sacris interdixit; & ciues ab eo liberos suos omnes ad vnum auocarunt. Ita ille cum suo magistro desertus ab omnibus, cum nostris rediit in gratiam.

PROVINCIA POLONIA.

SOCIORVM quos Prouincia Polonia hoc anno habuit, summa fuit circiter trecentorum septuaginta. In Collegio Vilnensi vnde saxaginta. In Cracouiensi probationis domo triginta nouem. In Professorum domo vndeuiginti. totidem in Pultouiensi Collegio. In Brunsbergensi vnde triginta. In Posnanensi totidem. In Iaroslauiensi xxx. in Lublinensi vnus & xx. In Polocensi, & Niesuizensi seni deni, viginti septem in Calisiensi; duo & xx. in Derpatensi. In Regensi quatuor & xxx. In Sede Leopolensi quinque. In Gedanensi duo: in Suetia quatuor. Adsciti in Societatem duodequadraginta, mortui tres.

Colle-

Digitized by Google

Collegium Vilnense.

Vilnæ a nostris opera præclarè est posita: Octoginta partim hæretici, partim schismatici ad Ecclesiam Catholicam redierunt. In his Caluinianus minister, qui in æde nostra cum concionatorem nostrum de hæreticarum opinionum inconstantia è superiore loco differentem ad populum audisset, suos errores detestatus est, tãto doloris sensu, vt illo uehementim flente, concio lacrymas tenere non posset. Ex eadem disciplina resipuerunt matronæ nobiles duæ, quarum altera nobilissimi, ac potentis viri vxor, frementibus nequicquam hæreticis, imprimisq; eius viro, luce ac palàm in æde nostra catholico ritu, sacramẽta percepit; & gratias Deo impense agens hymnum Te Deum solemni symphonia alternis choris decantandum curauit, ingenti gaudio piorum. Iudæi item tres, Tartari duo baptismate abluti sunt. Porrò societatis Gymnasium satis frequens est: plurimaq; in eo nobilitas, quæ non magis bonis artibus, quam pijs moribus informatur, & doctrinæ quidem suæ specimen dedit, cum sæpè alias tum uero in funere Alberti Radiuilij Ducis Lituani, quòd certatim pro se quisq; vario carmine decorarunt. Simul repentinus tanti viri casus apposito dramate deploratus est, cui dra-

dramati Cardinalis Radiuilij Ducis germanus frater, aliiq; complures Regni proceres interfuerunt, mista dolori voluptate. Pietas autem discipulorum præcipuè sodalium B. Virginis maximè illa die declarata est, quo die acerbissima Christi Domini mors anniuersaria cæremonia colitur. Etenim ad Christi monumentū magnificè à nobis extructum procedentes semel atque iterum in sua terga sæuierunt, & suo exemplo alios ad simile factum excitarunt. Ex hoc numero in Societatem cooptati sunt quatuor in alias religiosorum hominum familias quinq;. Magna item extat erga nos beneuolentia Catholicorum hominum, etiam Principum. Cardinalis Radiuilius, cum huc Cracouia ad funus fraternum se contulisset, iustis fratri persolutis, e vestigio ad nos diuertit, & omisso epulo solenni, multisq; principibus viris, apud nos cœnauit. Stanislaus autē Radiuilius germanus eius frater villā nobis suburbanā cū suo fūdo attribuit ad oblectationē, relaxationēq; nostrorum. Satis constat hanc Villam eam esse in qua villa primum in Lituania initium factum sit lutheranæ sectæ prodendæ. Ita Dei immortalis consilio factum videtur, ut quod primum in Lituania Lutheranæ pestis receptaculum fuerat, salubre societatis rus fieret ad pestem illam è Lituania depellendam. est enim locus natura peramœnus, vndiquę

ne

nemoribus cinctus, & quod caput est ab hominum oculis remotus. Nec domi solum nostri rem bene gesserunt, sed etiam foris. Sepe numero infinitima oppida commearunt, oppidanosq; salutaribus præceptis imbuerunt. Præcipuus fructus in Samogitia vrbe præcipua constitit, quæ Vrbs cum à Lutherano Domino oppressa amplius xx. annos in hæreticorum ditione ac potestate fuisset, morte domini liberata Catholicæ Ecclesiæ se adiunxit. Dimissi etiam alij per Samogitiæ vicos nostri sacerdotes rem Catholicam non parum adiuuerunt. Confessiones auditæ sunt plurimorum, qui ante quinquagesimum annum aut etiam nunquam omnino confessi erant de peccatis; complures baptizati; non pueri solum sed etiam adulti, quod sæpe numero cum liberis parentes ad baptismum accederent. Praui etiam mores emendati, superstitiones sublatæ, quæ in animis multorum penitus insederant. Persuasũ vulgo habebant, mortuorum animos cibis vesci. Proinde præcipuum exequiarum munus erat, mensas eo ciborũ genere extruere, quo mortuum cum viueret, maximè delectatum esse constaret. Ex his dapibus vbi aliquid decerptum, ac delibatum erat, à viuis, submensam iactabatur, vt ad mortuum illum de mensa aliquid mitteretur. Cautum etiam est ne rustici (quod facere consueuerant), telluri sacra facerent, ne ue lares

dome-

stitos colerent, multisq; persuasum, vt aqua lustrali, cæterisq; eiusmodi rebus ad abigenda veneficia, ac fascinationes (quibus ea gens maximè obnoxia est, vterentur. Ad hæc nonnulli quorum animi ad schisma Græcorũ inclinabant erecti, & in fide Catholica confirmati.

Collegium Pultouiense.

NObiles ac Principes viri vsq; eo addicti sunt Societati, vt cum ad cætera Religionis officia, tum vero ad funebres concliones non nisi societatis homines velint adhibere. Complures ab hæreticis abducti, vnus à Turcis. Adolescens honesto loco natus, cũ in Turcarum potestatem veniſſet, vi ac minis adductus deserto Christo, se ad Mahometem aggregarat, Is quinquennio post conscientiæ stimulis incitatus Pultouiam profugit; ibi à nostris institutus Mahometis sectam in æde nostra magna doloris testificatione est detestatus, maxima hominum frequentia, & Antistitibus aliquot præsentibus. Bathoreus Cardinalis pro sua erga societatem benevolentia quoties hac iter facit, nostros interuisit, scq, puerilis disciplinæ, qua in hoc Collegio imbutus est, omnibus se memorem præbet. Conuentus prouincialis societatis, cum hic ageretur & Episcopi, & Regis liberalitate sustentatus est. Vir magna nobilitate atq; au-

Digitized by Google

thoritate Abbas declaratus nõ prius munus illud obire voluit, quam apud nos pijs commentationibus se se exerceret. Parthenia, sodalitas multos alijs religiosorum cœnobijs, decem societati Sodales peperit. In his sacerdotem qui cum omnibus huius ciuitatis Antistitibus, tum verò ipsius Episcopo ad mirationi fuit;

Collegium Posnanense, & Brunsburgense.

ET Posnaniæ nostrorum opera fructuosa pijs pariter atq; impijs fuit. In Gymnasio satis frequenti adolescentuli ad sexcentos viginti bonis litteris, ac moribus instituti. in his complures nobili genere nati non modo ipsi castè sãcteq; uiuunt, sed alios quoq; exẽplis, & hortationibus ad parem laudem accendunt. Quatuor libelli, latino sermone duo, totidem Polonico ab vno è nostris contra hæreticos sunt editi, magno Catholicæ Religionis bono; obiecerant nobis impietatis ministri quæstiones quinquaginta ex media antiquitate depromptas. Quæ omnes Deo bene iuuante, & latino & patrio sermone sunt profligatæ. Ipsi quoque hæretici magnificæ Domus, quam coëmere quingentis florenorum millibus conabantur possessione deiecti,

appo-

apposito catholico licitatore, qui multo plus liceretur, ne tam speciosam sedem inter Catholicos haberent hæretici. Ad auitam religionem traducti sunt amplius nonaginta, in quibus multi magna nobilitate, & gratia inter suos; vt iam perpauci proceres reliqui sint, qui hæreticis studeant. Ex hoc numero Anabatista xxiij. annum agens, hoc demum anno rite est baptizatus. Cuius ex hæretico catholicus abiecto mentis errore; dissolutionem tamen remissionemq; animi retinuerat. Is graui oppressus morbo, desperata à medicis salute, aliquando respiuit. Ex concepto voto sacræ confessionis, paulo post sacri olei beneficio valetudinem recuperauit. Complures item apud nos pijs commentationibus mentes exercuerunt suas; in his sacrorum antistites tres, atq; vnus insignis sacerdos. Auctum etiam hoc anno, & templum ædificio, & collegium vectigali. Palatinus Posnanensis ad templi absolutionem iussit florenos nobis quingentos numerari. idem collegio mille florenos attribuit. Marescballus autem Regni pridie quã moreretur, annuum vectigal nonagenorum florenorum legauit Societati.

Socij Brunsburgenses è scholis vberem fructum perceperunt. sex in societate nostra, quindecim in Cisterciensi familia se se Deo dicarunt. Pontificis Nuntius Regem in Suetiam

tiam prosequens cum ex Cardinali Bathoreo, Varmiensi Episcopo de Societatis collegio cognouisset, homo nostrorum hominum, quòd apparet, cupidus, ex itinere nos adijt, ac per humaniter salutauit. Exceptus à nobis apposito dramate, et varijs carminibus resalutatus hilarior etiam quàm ad nos venerat, ire perrexit. Ab Hæresi auulsi amplius xxx. in his consul Ciuitatis vir vt authoritate princeps, ita Catholicæ Religioni maximè infensus, infestusq;. Is cum amplius Quinquaginta annos senatum sollicitare, corrumpere quos posset, Ciuitatem perturbare nunquam destitisset, tandem ipse pertinacia destitit, maximo ciuium bono, & scilicet suo.

Collegium Iaroslauiense.

ET hic fructuosus nostrorum labor extitit. Triginta partim hæretici, partim schismatici ad Catholicã Ecclesiã se receperũt. Cõplures istiusmodi rerũ ancipites dubitationes abiecerunt. In oppido finitimo Hæreticorum Ministri, cum ad se iri viderent, vt certamen defugerẽt turpissimè è nostrorũ conspectu se proripuerunt. Diaconus Schismaticus stolide ferox, cum capita quædã suorũ errorũ nobis ad disputandum proponere ausus esset, deinde causæ suæ diffisus, ne per vim quidem ad certamen pertrahi potuit. Discipuli pestilen-

tiæ

Digitized by Google

liæterrore dilapsi iam redeundi ad scholas initium fecerunt. Ad eos colligendos celebritatemq; Gymnasij Philacangelus Tragicomędia actamaximo apparatu. quippe Armenij mercatores, qui per id tempus huc ad mercatum venerant, benignè nobis quęcũq; opus erant, commodarunt. Magistrorum diligentia, discipulorumq; progressus impulit complures hæreticos, vt liberos suos à suorum scholis auocatos in nostram traderent disciplinam. cætus B. Virginis & numero & pietatis laude floret in dies magis. Omnes vulgo corrogata stipe ęgros iuuare, pauperum pedes abluere, ad omnia fermè seruilia ministeria Christi causa descendere consuerunt; supplicationibus etiam solennibus se flagris grauiter cędunt. Ex his duo Sancti Francisci disciplinam amplexi sunt. Virgines item complures repudiatis procerum illecebris Christo se se deuouerunt. Sacerdos è nostris ab Episcopo luceorienśi euocatus, concionibus, & exemplis omnem eius diœcesis clerum ad studium pietatis accendit, Catholicos iuuit. Hæreticos quatuor (in his vnum inter illos Cathechistam, nec indisertum nec imperitum) in viam veritatis reduxit. Schismaticos quinque è Russia ad Pontificis Max. authoritatem reuocauit. In his vnus fuit genere, litteris, & usu rerum gerendarum clarus, cuius authoritas apud alios multũm

menti existimatur habitura. Episcopus noster cum alijs rebus tum crebris muneribus suam in nos beneuolentiam testatam esse voluit. Dux Ostrogiensis iunior, & si schismaticus, quamdiu in hac vrbe commoratus est, sæpenumero collegium nostrum familiariter adijt nostrorumq; hortatu sacrosanctum Christi corpus in solemni supplicatione est prosecutus. Idem & disertissimas nostrorum concliones, & sacrorum apparatum, non sine admiratione laudauit. Templum magno artis miraculo pulcherrimè concameratum est; quod plerique fieri posse non putabant.

Collegium Lublinense, & Callisiense.

LVblini funestus hic annus pestilentia fuit quæ tamen illustrauit virtutem, sedulitatemq; nostrorum. Tres ex his qui domi relicti fuerant ad subleuandam lue laborantem Ciuitatem, morbi contagione absumpti, in his sacerdos vnus, cuius eximiam in ægris omni ope atque opera iuuandis caritatem grata omnes memoria, & comemoratione prosequuntur. Postquam abijt pestilentia, nostri qui in salubriorem locum successerant, ad pristina munera redierunt. nec sine fructu laborum est. circiter xxxv. ab hæresi, aut schisma-

te

te discesserunt. In his Anabaptista vnus, in ea secta à paruulo educatus, qui à nostris catholica Religione imbutus ipso die Christo resurgenti sacro, baptismali aqua renatus est. Alter adolescens à patre hæretico, quod Catholicæ religioni studeret, in vinculis & catenis habitus, tandem Lublinum profugit, seq; per nostros adiunxit Ecclesiæ. Mulier item venefica, concionibus nostrorum permota, relictis malis artibus ad bonam Catholicæ vitæ frugem, se recepit: Cuius honesto loco natus, tum morbo comitiali conflictaretur, sic vt plerunque vicies eoque amplius afflictaretur in die; ad extremum sacra confessione apud nostrum sacerdotem peracta, ac voto B. Mariæ Erestocouiensis (id templum est in exiguo vico miraculis inclytum) adeundæ facto, plane conualuit.

Callisij nostrorum opera quatuor viri, totidem fœminæ repudiatis impijs erroribus, ad Catholicam fidem aggregarunt se se. Vnus è Russia, qui puer abductus à Turcis in seruitutem, execrandis eorum sacris initiatus fuerat; cum ex fuga se huc recepisset, ad Christi signa reuocatus est; Sacræ confessionis beneficio nonnulli à spectris, et terriculis Demonum, alij à morbis insana bilibus liberati: Puella decennis, paralysi affecta brachij vltimus, & linguæ vsum amiserat. Ad eam sacerdos noster domesticorum accitu venit, qui

pauliſper Deum precatus, capiti eius manus imponit, ſacram aquam aſpergit. Repente illa ſalutare Ieſu nomen elocuta, eademque manu qua modo capta erat, ſignum crucis ducens confeſsionem inſtituit peccatorum. Sacerdos noſter Archiepiſcopi (qui idem Collegij noſtri author eſt) inuitatu ad Synodum Diœceſanam profectus eum alia multa Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſalutaria decernenda, tum ſeminarium Clericorum ſtabiliendum ſancien dumq; curauit. Duos Adoleſcentes nobiles Polonum vnum, alterum Ruthenum ab Hæreticis auertit. Complures item alij per alios à prauis opinionibus abſtracti. In his adoleſcens illuſtri loco natus, qui conſtanti animo parentis hæreticæ querimonias, minaſq; contempſit; eius exemplum alter pari nobilitate & euentu ſecutus eſt. Duo præterea magna nobilitate Catholicam fidem ſecuti, familias quoq; ſua authoritate traxerunt. Vir primarius ex moerore Dæmonũ ſpectris & quaſi furijs agitatus, cum de ſua vita grauius conſaleret, ſacræ confeſsionis, & cõmunionis ope recuperauit priſtinam mentis ſanitatem. In diſcipulis quoq; erudiẽdis fructus labori reſpondit. Addita hoc anno ſchola moralis Theologię, quam ut principia ſe dant, ſacerdotum ſeminarium fore ſperamus. Ad Chriſti ſepulchrum ſodales B. Mariæ in precibus pernoctarunt, idemque poſtea fecerunt in qua-

dra-

draginta horarum supplicatione egregio virtutis, ac pietatis exemplo.

Collegium Polocense, & Niesuiesiense.

CONciones habitæ sunt à Polocensibus socijs domiq; foriſq; non minimo fructu. Schisma deposuerunt decem, Hæresim duo, vterque vir egregius, alter in ædibus suis templum ædificaturum se recepit. Scholarum discipulorumque nostrorum illustrauit nomẽ Athalia Tragicomœdia summa vel actorum venustate, vel voluptate auditorum acta, quæ etiam hæreticis quibus hæc Ciuitas abundat mirifice placuit. Deriuatum est etiam aliquid operæ in finitimos pagos, atque inde aliquis fructus relatus. Catholici in fide confirmati, & ad pietatis officia eruditi. Hæretici partim mitiores redditi, partim palam redarguti. Tres ab hæresi totidem à schismate exempti.

Nec minor Niesuiesij fructus. Amplius viginti à schismate discesserunt, vnus Zuinglianus Catechista publice in nostro templo Zuinglium repudiauit, & Catholicam fidem complexus est, præsente Lituaniæ cancellario qui per eos dies pro sua eximia pietate, singularique in nostrum ordinem voluntate, apud

nos

nos colligendi sui causa diuersabatur. Multæ etiam confessiones auditæ multorum, qui nunquam in omni vita, quamuis iam ætate confecti sacramentum confessionis obierant: compluribus desperabundis spes salutis facta. In his vnus fuit, qui cum sua sponte collum laqueo inseruisset; & aliquandiu pependisset, ab alio expeditus est; is præsenti interitu exemptus, & ad sacerdotem nostrũ adductus diuino beneficio conseruatur. Hæreticus erat summa nobilitate, atq; opulentia; cuius familia catholica vbi cognouit; per ferias Paschatis sacerdotẽ nostrum haud procul ab eo loco sacra mysteria Catholicis impertire tẽperare sibi nõ potuit, quin etiã inuito, ac prohibente Domino, ad nostrũ illũ conuolaret. Pagi cuiusdã incolæ Schismaticis assueti vsq; eo societatis nomen horrebant, vt eorũ aspectu territi incassas se abderẽt, et si nostri ad ianuas accederent per fenestras se se proriperẽt. Hi demũ nostrorũ humanitate deliniti, eos Catechismũ docentes audire, confitentibus operam dantes adire non dubitarunt; ita plerique eorum, & Catholica fide imbuti sunt, & sacra confessione expiati. Reperti etiam, qui durissimo anni tempore, altissima niue, nudis pedibus, ex longinquis locis ad nostrum templum contenderent. Collegij vero conditorem ex Italia reuersum discipuli nostri lepido Dialogo exceperunt, magnũq; inge-

ingenij specimen dederunt. Eiusdem munificentia templum magnificè extructum est, & argenteo lychno præclarè facto decoratum. Itaq; ipso die omnibus sanctis sacro initiatū est, ingenti bonorum gaudio & gratulatione festaque displosione bombardarum, tormentorumque bellicorum.

Collegium Derpatense, & Rigense.

Derpati nostris auspicijs, complures schisma, decem hæresim repudiarunt; In his haud imsimæ sortis mercator è Liuonia qui tam forti excelsoque animo Catholicam fidem propalam professus est, vt eam ob causam paterna domo ab impio fratre prohiberetur. Nec verò hoc ille incommodo demisit animum sed & fratrem ipsum, & Principem huius Ciuitatis Ministrum Lutheranæ sectæ ad certamen de religione prouocauit. Catholici quoque magnos in pietate progressus fecerunt. Indicio est, quod hoc anno facilè septem millia quingenti diuina mysteria rite sumpserunt. Cotus erat quidem sexagenarius, qui nunquam omnino usus erat sacra confessione, Is graui morbo cum vrgeretur, facile sacerdotis nostri hortatione adductus est, vt aduersus mortem sacramen-

mentis se se muniret. Dictu mirabile, adhibita animæ remedia, etiam corpori fecere medicinam. Ad templi nostri supellectilem ciuium liberalitate bini calices argentei accesserunt.

Rigensibus sociis ocium hocanno ab hæreticis fuit. Id adeò euenit diligentia, & beneuolentia erga nos senatus, qui multo honorificentius nos quam suos ministros tractare consueuit. Plebs senatus authoritatem secuta, & frequens ad ædem nostram conuenire solet, & adeò modestè se gerit, ut ad quietem nihil possit amplius desiderari. Ita sensim ciuitas hæretica assuescit ceremonijs, consuetudinique Catholicorum, & simul probos horum mores cum Hæreticorum improbitate conferens paulatim, & his conciliatur, & alienatur à suis. Primus Prætor Ciuitatis quem ipsi Burgrabium uocant, illustre nobis testimonium, multis audientibus dedit, cum ministrorum suorum leuitatem, insciciã, temulentiam carperet, contraque nostrorum modestiam, doctrinam, sobrietatem amplissimis verbis prædicaret. Quæ res Societatis authoritatem apud ciues non parum amplificauit: Itaq; nostrorum hortatu tres & xxx ad auitam religionem reuerterunt, ccc. fermè in tanta Catholicorum paucitate ad sacram mensam accesserunt. Plurimi proiectæ iam ætatis, qui perpetuo sacra confessione caruerunt

Digitized by Google

uerunt, confiteri cœperunt. Aegris duobus desperatæ valetudinis sacramenta remedio fuerunt, qui triduo plane conualuerunt. Quadraginta horarum supplicatio, noua his locis res, in nostro templo satis magna frequentia est peracta. Duplex sacerdotis sacrificantis ornatus sericus sacro instrumento adiectus. Primarius Medicus Ciuitatis, tres filios suos vltro nobis in disciplinam tradidit cum diceret, se persuasum habere, eos plus apud nos vno anno, quam triennio apud ebriosos suos magistros in litteris profecturos: neque ullis hæreticorum vocibus, negotio desiit. Ea res alijs patribus familias exemplo fuit, ita in dies discipulis augemur. Itum est ad finitimos vicos, quibus in vicis mira ad Catholicam fidem propensio cernitur. Vulgo impietatis Ministros detestantur; ad nostros verò vbiounque eos adesse cognouerint, vndique conuolant. Catholici mercatores, qui Rigam liuoniæ emporiū compendij, quæstusq; causa multum commeant, ad nostram ædem sacramentorum causa ventitare consuerunt. Adiuncta est Rigensi collegio Tyronum domus ex quo numero vnius extitit in proposito inuicta constantia. Is cum ab Hæreticis parentibus sanè opulentis, & per ipsos, & per summæ authoritatis viros sollicitaretur, omnium authoritatem, parentum lachrymas, lamenta, minasq; contempsit.

Con-

Contra alteri ad nos venienti mater singulari pietate mulier in digressu cilicium, & flagra donauit, vt his armis sic (enim aiebat) sub Christo militaret.

Cracouiensis Professorum, & Tyronum Domus.

CRacouienses Socij Hæreticis circiter septuaginta errores eripuerunt, ex quo numero multi fuerunt illustres & insignes viri, nonnulli suo, alij alieno malo docti. Miles perditæ nequitiæ, Argentorati Catholicorum templum cum adisset, ligneum inde B. Virginis simulacrum abripuit, quod commilitonibus inspectantibus, ita constituit, vt commode eius ceruices ferire posset. Tum districto gladio ad eos versus, videte, inquit, quã bellè huic amputem caput; verum cum ne tertio quidem ictu abscindere potuisset, irrisus ab illis negotio destitit. Nihilo secius Deus matris suæ Violatorem celeriter debita prosecutus est pœna. Eodem ipso die, dum contubernales suos conuenit nefarium facinus prædicaturus, subita morte extinguitur. Aderat eius sodalis, qui vt erat eius consilij conscius, manifesta Dei vltoris ira perterritus, cum ex casu sodalis sui cultum sacris imaginibus tribuendum esse didicisset,

Catho-

Digitized by Google

Catholicam fidem appetere cœpit. Itaq; sine mora Cracouiam ad nos venit scelus execratur, Catholicis se adiungit. Schismatici quatuor ad communionem piorum reuerterunt. Mulier quæ peccatis excæcata lumen etiam oculorum amiserat, postea quam plane statuit confessione animum expiare, recuperauit etiam videndi facultatem. Duæ fœminæ quærentes aliquod egestati subsidium, Dæmoni se se deuouerant; hę à nostris edoctæ cum Deo in gratiam redierunt. Rusticus metu Domini cultro se ipse transfoderat, quem moribundum conspicatus vnus è nostris, ad facti pœnitentiam sacramq; confessionem adduxit. Hæreticus propter eędem factam extremo supplicio afficiendus, nostrorum opera resipuit. & meritam pœnam forti animo luit. Decem meretrices à turpi quæstu abductæ sũt ex his tres in matrimonio collocatæ, reliquæ piorum subsidijs sustentatæ. Anus veneficа ad innocentem vitam traducta. Pater cum filio, qui ad Iudæos defecerant ad Christum reuocati.

Nec in Cracouiensi Tyronum Domo cessatum est. Complures Hæretici ad auitam fidem adducti. In his duo illustri loco nati, tertius Hæresiarchæ nobilis filius adolescens acri ingenio magnaq; prudentia. Quartus ex hæresi emersus ad societatis nostræ portum confugit. Ruthenus schismate implicitus dum a no-

à nostro concionatore edoctus expedire animum errore cunctatur, in grauem morbum incidit, ita accersito nostro sacerdote, facit æger, quod valens facere differebat. Mulier quæ confessionem procrastinabat tecti ruina, & filij periculo admonita confiteri maturauit. Miles Scyta cum nullius oratione adduci potuisset, vt Christi fidem sequeretur, ad vltimum lethali vulnere affectus à socio, nostri sacerdotis hortatu ad Christum se aggregauit, ac baptismo ablutus, proximo die ad eum euolauit in cælum. Inter multos diu, multumq; dissidentes pax composita est. Adductus vnus, vt ab inimico, qui grauem sibi iniuriam intulerat, coram multis vltro veniam peteret, Tyronum virtus, & constantia ab amicis, & cognatis non leuiter exercita est. Adolescens post multas, grauesq; cum parentibus pugnas, ad Crucis vexillum victor euasit. Alter solicitatus à suis, vt pium vitæ institutum desereret, epistola quadam D. Bernardi ad verbum descripta ita respondit, vt eis silentium imponeret, & sibi quietem pararet. Repertus est Nouitius, qui cum alterum iã mensẽ lãguore corporis, cuius naturalis nulla causa suberat, planè torperet, summa animi contentione magnum laborem subiens mollitiem exuit corporis, et eadem opera languoris authorem Dæmonum vicit. Nouitiorum ædes cubiculis compluribus adiun-

ctis

Ecclesiis commodiores sunt redditæ. Sacellum calice argenteo, sacrisque vel altarium vel sacerdotum vestibus ornatum.

Sedes Leopolienſis.

Leopoli ab hæresi ad Sexaginta, à schismate paulo minus quadraginta deducti. In his Caluinianæ sectæ minister disertus, ac vehemens in maxima æde Leopolienſi, maxima nobilissimorum hominum frequentia, deposuit errores, non sine mœtu, lacrymisq; multorum. Alterius Ministri vxor, cum verâ religionem susceperet, nullis nec blanditijs, nec minis, nec plagis viri sui à proposito deterreri potuit. Fuit etiam Mulier Ruthena quæ prædicaret Gregoriani maximam Calendarij rationem, se cum alijs ferme quadraginta adductam esse, vt ad Romanæ Ecclesiæ authoritatem rediret. In his fuerunt duo Podoliæ Duces, Visnouocenſis, & Sbarauienſis, qui cum alijs rebus tum vero cõdendis Catholico ritu tẽplis religionem suam pietatemq; declarant. Horum alter sex, alter septem assecla hæresi contaminatos ad Catholicam fidem adduxit. Nonnulli præterea à Iudæis, Turcisq; ad Christum aggregati sunt. Septem Virgines ad colendam Virginitatem aditæ, Magistratibus amicissimis vtimur: itemq; præfecto arcis, & scilicet Vibis Præ-

fecto, qui idem est Palatinus Semondiensis. Is enim cum alijs plurimis nos affecißet beneficijs quinq, florenorum millia se nobis daturum recepit.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

SOCIORVM summa fuit ducenti quinquaginta quatuor, Collegium Lugdunensis incoluerũt quinque & quinquaginta, Turonense xxv. Billomense, Auenionense, & Dimonense viceni bini, quinque, & quadraginta. Dolanum, Camberiense septemdecim, vno plus Anicience, Domum probationis Auenionensem duo & triginta. Inierunt Societatem nobiscum tredecim, abierunt in beatorum, vt speramus, societatem sex. In his duo P. Iacobus Sileſius, & Gulielmus Santemonchius pro Catholica religione mortem oppetierunt. De quorum fæliciſsimo exitu, Et si fama in omnes penè regiones perlata est, tamen nostræ partes videntur, rem vti gesta est exponere, & ad posteritatis memoriam literis consignare. Atq, vt martyribus honos habeatur, nihil de cæteris huius Prouinciæ rebus attin-

tingam priusquam de illorum beatissima morte breuiter dixero, qua quidem in re explorata persequar atq; testata.

Beata mors P. Iacobi Silesij, & Gulielmi Santemonchij, pro religione obita.

Iacobus Silesius à puero in Societatis disciplina educatus, vs laudibus floruit, vt non immerito vnus penè ex omnibus huius prouinciæ socijs ad tantum honorem delectus, videatur. Is quippe non modo à latinis, Græcis, Hebraicis, Caldaicis litteris, sed etiam à philosophia, ac Theologia insigniter instructus, mentem ac pectus omni virtutum genere compleuerat. Eximia in illo modestia, mansuetudo, contemptio sui, Ingens perfectæ vitæ studium, præcipuus diuini amoris ardor, quem vel ex flosculi alicuius, aut bestiolæ aspectu identidem inflammabat. Collocutionis tempore quoties cum socijs ageret, Sermonem semper aliquem inferebat de Deo, diuinisue rebus. Vbicunq; versaretur, idoneum aliquem ex domesticis sibi comparabat admonitorem, à quo diligenter obseruaretur, & si qua in re per imprudentiam dicto, factoue offendisset, libere admoneretur ita fiebat, vt ne imprudens quidem esset impune peccan-

Digitized by Google

di locus. Porrò sanctissimum Christi corpus eximia pietate, cultuq; prosequebatur. Nulla de re libentius, ardentiusve loquebatur, cũ loquendum erat cum sociis eiusq; sermonis facultatem cupidè, solerterque captabat. Nullus abibat, dies quin accederet in tẽplũ sæpius seque ante sacrosanctæ Eucharistiæ aram proijceret, quam singulis fermè horis, piè sanctèq; colere gestiebat. Creber eius de martyrio sermo, non quasi tantum à Deo expectaret munus, sed quasi cupidissimè appeteret, præcipuo colebat honore reliquias Martyrũ, eximius fautor sanguine parte immortalitatis, ad quam cum diuina ducebat prouidentia. Patris Edmundi Campiani Epistolam ad se missam, habebat carissimam; Atq; etiam quamuis diuturnis laboribus fructus, litteris Romam missis professionem Indicam impetrare conabatur, vt esset facultas & quam plurima faciendi Christi causa, & grauissima patiendi. Sed aliam illi Deus Indiam destinarat, & ipse iam maturus martyrio appropinquabat. Oppidum est in Heluijs in Diœcesi Viuariensi Albenacum nomine, ut antiquitate, sic auita religione olim inclytũ, quod nuper Caluiniana contactum peste multum veteris amiserat laudis. Huc tuendæ rei Catholicæ causa, alij alias ex Collegio Turnonio multum commeabant; Sed Silesium cœleste martyrij donum manebat, is Turnoni

Theo-

Theologiã iam alterũ docebat annum, cũ nobilissimi viri rogatu Albenacũ profectus est comite ac socio Gulielmo sãtemõchio antiquæ simplicitatis, eximiæ pietatis, atq; obedientiæ viro. In digressu à Socijs cũ eos de more cõplecteretur, visus est impendentem ab Hæreticis præsagire mortẽ, & sine ambagibus prædicere. Albanici toto Aduentus Dominiti tẽpore, ita verba fecit ad Populum, vt magnæ Catholicis esset vtilitati Caluinianis admirationi. Itaq, placuit primoribus oppidi, eum ad ferias Paschatis in suscepto munere permanere, nequicquam frementibus Caluinianæ sectæ magistris. Per id tempus Chiambandus quidam hæretica perfidia nobilis Albenacenses per pacis fiduciam incautos opprimere statuit. P. Silesius rem subodoratus cum priuatim Prætori, tum publicè pro suggestu populo denunciat, caueant ab Hæreticorum insidijs, pro communi salute diligentius excubent. Verum siue illi minus creditum, siue minus constanter in oppidi custodia perseueratum sit, dies prænunciatas insidias aperuit. Sexto Idus Februarij Chambandus oppidum sine vllis penè stationibus, & custodijs nactus cum magna latronum manu ad portas, noctis silentio aduolat, atque à proditoribus intromissus de improuiso vrbem occupat. Diuersabantur nostri in ædibus Varenici Iurisconsulti paulo ante demortui,

quas ciues Collegio societatis destinabant; Ibiq; à Carolo Boyronio vno è Magistratibus publicè alebantur. Exaudito strepitu armorum, ac tumultu, id quod erat suspicati, cum circumfusis hostibus, nullum sibi patere effugium viderent, effusi in preces totos se Deo permittunt, suaq; capita eius gloriæ deuouent, vnum orant, tantum vt sibi animorum viriumq; addat, vt ne quid ipsius Societate, ac nomine indignum aut dicant aut faciant. Prima luce hostes oppidum diripiunt. Tres Caluinianæ impietatis Ministri Labatius Beor, Railletius Mairat, & Verinus Valzius, spolia sibi è nostris deposcunt. Ergo horum instinctu intromissi in tecta Sicarij nostros Deo supplicantes offendũt. confestim iactatis in eos maledictis, atrocibusque minis crumenam poscere, diligenter eos excutere, arculasque scrutari. Nec mora. paruam crucem inauratam, vbi Pater sacras aliquot reliquias cum globulis piacularibus, & agno Dei asseruabat, detrahunt è collo; pauculos libellos, nescio quid preconiolæ sudario inuolutæ auferunt. Malè illos habuit, quod longè minor spe, atq; opinione preda fuerat. Neq; enim plus triginta assibus inuenerunt, quos nostri domo extulerãt, ad necessarium vsum datos. Itaq; furore incitati in Silesium impetum faciũt, obtortoq; collo flagitant argentum. At ille nihil con

sternatus

sternatus animo, leni ac placido, vt solebat vultu, sic eos affatus dicitur. Si de nostri peculij tenuitate quærimini, nos quidem præterea pecuniæ omnino nihil habemus, sin autem nos velut bello captos in vinculis habere vultis, dum redimamur; nullam vobis pretium pro nostris capitibus paciscimur. Quod si religionis causa hæc patimur, nihil moramur, parati sumus non æquo solum, sed etiam libenti animo vitam, ac sanguinē pro amita religione, & Romanæ Ecclesiæ authoritate profundere. His illi vocibus incitati vtrumq; comprehendunt, nec sine tumeliis, in Ludouici cuiusdam Caluiniani domum traducunt. Hic tres illi Ministri, quos diximus, septi armatis, armati ipsi patata primum ac blanda oratione captos salutant. Inde ducto in longam diem sermone, variis artibus conantur eos ad se pellicere, atque etiam altera posti meridiem hora, cum adhuc eos ieiunos perstare cognouissent, homines videlicet humani ciborum aliquid iubent afferri. Dies erat Sabati, tempus fraudi accomodatum. celeriter apponitur ex carne iusculum. Id erat eiusmodi, vt imperitos specie falleret. Iamq; sorbere Silesius, fraudis ignarus parabat, cum Socius eum opportunè admonuit, vt videret, quid ageret, id sibi iusculum videri ex carne. Ergo ille fraude perspecta, quod appositum erat

remisit, negans se eo, saluis Ecclesiæ legibus, vti posse. Hac Ministri occasione inuitati, Silesio adhuc ieiuno saturi ipsi, quæstionem de ciborum delectu, itemque de libero hominis arbitrio ponunt: quæ ab illo super his rebus dicuntur, oppugnare conantur. certatur vtrinque acriter, & si inique comparatum erat certamen, cum inermis & captus cum armatis, iratisq; pugnaret; Sed capta, & inermis virtus non erat, quæ acerrime pro se ipsa pugnabat. Itaq; ad extremum Ministri causa et rationibus inferiores se se ad verborum contumelias, ac maledicta conuertunt. Quod vbi animaduertit Silesius, rem non ratione, sed iracundia ab his geri, vt iurgijs finem imponeret, libellum de sacramentis ab se olim scriptum, quem fortè penes se habebat, eis offert, additque quoniam in tantis clamoribus, atque conuitijs nullis sit veritati locus, si cognoscere velint, quid ipse sentiat, & cur ita sentiat, eum libellum perlegant, vt videant ecquid habeant, quod opponant. Arripit libellum Railletius (quem hodie propter multiplicem eruditionē carissimum habere & diligenter asseruare dicitur) & cum reliquis ministris repentè consurgit, cunctiq; pariter victis similes se se e conspectu proripiunt, Silesium sub noctem per frigida tempestate, seminudatum, ac ieiunum sine cibo, sine strato militum petulantia

tiæ illudendum, ac vexandum relinquunt. Postero die (is erat Dominicus) Ministri cibo ac somno refecti ad oppugnationē inedia, vigiliaq; confecti Silesij reuertuntur, acris de Eucharistia instituitur disputatio. vrgent, instant, non minus clamoribus, quam argumentis, refellit ille omnia forti animo pariter ac sedato, eosq; vicissim grauissimis rationibus configit, vt ipsi hostes erectiorem malis animum mirarentur. Iamq; suæ illos pudebat insciticæ, cum Labutius admonitus instare tempus concionis, in ædem accurrit, ascendit in suggestum, & è re nactus garriendi argumentum pro concione in Papistas, ac Iesuitas, ipsumq; Silesium debacchatur. Ad extremum Eliæ scilicet exemplo, qui Baalis Profetas interfecerat, imperitam multitudinem ad Silesij eiusq; socij cædem impellit. Illum igitur è concione digressum vigiti circiter armati sequuntur, & in tecta irrumpunt duce Labasio quibus in tectis Silesius adhuc reliquis duobus Ministris de religione respondebat. Tum Sergentius latronum illorum dux minaciter Silesium appellans, exi foras, inquit, scelestе, quid cessas? in publico tibi moriendum est. & Silesius præsenti animo. ego vero exeo, inquit, Deo Duce, cuius causa mori paratus sum. Exin ad Gulielmum versus. Quid te fiet, inquit, Frater? bono animo es, videri quanti ex

quan-

quantulis futuri simus? Paulum ex eo loco progressus iubetur consistere. Paret ille, & suspicatus id quod erat illum ab hostibus captum supplicio locum, orare hominem instituit, vt liceret sibi, & sua & ipsorum causa paulisper Deo supplicare. Breui spatio egre impetrato, Apostoli Iacobi, cuius nomine appellabatur, memor, etiam mansuetudinem in inimicos æmulari cœpit, & modo decussatos in crucis formam pollices osculaturus labris admouebat; modo sublatis in cœlum, aut in B. Virginis ædem oculis submittebat, genua, & supplex magna voce (& si impuri homines eius os luto compleuerãt) veniam inimicis identidem orabat à Deo; aliàs Christi Domini, alias Protomartyris Stephani vocem vsurpans. Interim Sergeatij iussu miles à tergo Silesium supplicem adortus admoto igni eius humerum sclopo appetit. Quo ille ictu afflictus corruit pronus, ac pene exanimatus. cum Iesu nomen inclamaret, ferro confoditur, ac paulo post ad eum quem moribundus implorabat, martyrij decore ignis euocatur in cœlum. At Gulielmus nihil eius casu territus, sed ad æmulandã virtutem accensus complectitur morientem, rogatq; ne socium comitem, commilitonem suum deserat, eadem quam ipse ingressus esset via sequi paratum. His rebus incitati milites eum circumsistunt, clamoribus territant,

tant, & quo grauior, ac diuturnior sit cruciatus, pugionibus configunt. Ille interea se ipse adhortabatur, constantiam breuis cruciatus, æternum sibi præmium proponebat, & doloris acerbitatem dulcissimo Iesu nomine leniebat. Demum confectus vulneribus exanguis in terram collabitur, brachisq; ad pectus in crucis modum conformatis, extinguitur & victoriæ socium Silesium pari cum palma subsequitur in cælũ. Nec verò immanis hæreticorũ rabies sanguine, ac cæde piorũ satiari potuit. Iacebum planè nudum, Gulielmum cũ conciso vulneribus induſio, ex via in platcã per cœnosa pertrahunt loca, & funebrem Catholicorum pompam per lasciuiam illudentes vestimenta cæsis detracta pullarũ vestiũ instar, militaribus superinijciunt sagis & solennes exequiorũ precationes incõditis vocibus imitantur. Vbi tandem vasanis, atq; importunis latronibus illudendi, irridendique finem defatigatio, ac satietas attulit, sergentius non dum Iesuitarum cruore, ac ludibrio satiatus seuerè edicit atque interdicit, ne quis mortuos sepeliat. Tandem diebus aliquot intermissis; expletis iam oculis atque animis hominum cruento illo spectaculo, in ruinosi templi angulum cadauera raptari, atque humari iubet, ita beati Martyres ipsorum inimicorum opera, sacrato in loco adepti sunt sepulturam. Hic fuit glo-

glorioſus Patri Iacobi Sileſij, & Gulielmi Santemonchij exitus, quem ſingulari Dei munere ſua ſibi virtute pepererunt. Erant ambo patria Aruerni, ætate pene pares, Iacobus enim annos ſeptem et xxx. natus erat, vno plus Gulielmus, ſed ille xx. annos hic xij. in ſocietate tranſegerat. Vterque à Bellomenſi Collegio profectus, quod collegium primum in Gallia ſocietas habuit. Viſus eſt Sileſius ſui exitus non ignarus fuiſſe. Nam octo ante mortem diebus litteris Turnonem ad Rectorem datis, illam Dauidis vſurpauerat vocem. Benedictus Deus qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum, vt imminentem ab Hæreticis pugnam præſagire animo aut potius diuinitus prouidere uideretur. Reſtat ut ad huius Prouinciæ collegia ueniamus, ſed ita ut viuorum facta commemorantes, præclara noſtrorum Martyrum exempla reſpectemus.

Collegium Lugdunenſe.

INgens hoc anno non nullorum operâ Lugduni extitit motus, cui malo dum remedium queritur, Archiepiſcopus de pontificij legati ſententia Pariſienſium exemplum ſecutus, ad quatuor, & viginti vrbis templa, redeunte in Orbem labore, perpetuam ſupplicationem indixit. Ergo noſtri pro con-

cione

cione ciues identidem cohortari, vt expiatis confessione animis supplicatum irent : Discipulos incitare, vt tam difficili tempore suæ pietatis specimen darent. & sanè discipulorum nostrorum studia in hoc genere enituerunt. Quater linteati de more supplicarunt; multique ex his aut cilicio ad carnem induti, aut nudis pedibus incesserunt, omni motu corporum, ita ad modestiam composito, vti admirationem, approbationemque ciuium magnam haberent. Suus etiam sacrarum concionum fructus extitit. Non nulli ab Hæreticis, quos contra ius fasq; sequebantur, defecerunt. multi nutantes in Catholicorum partibus constiterunt. Adeundi nosocomia, et orphanotrophia intermissa pestilentiæ metu, ac bellorum tumultu consuetudo nostris authoribus reuocata est. Persuasum matribus familias primarijs sex septemue, & valetudinaria interuisant, ægros collata corrogataque pecunia subleuent. Ad sacram Synaxim vix vnquam concursus nostra memoria maior fuit. Proposita eucharistia in æde nostra supplicationis causa ad cœlestis iram numinis auertendam, insigni pietate ac frequentia est celebrata. Sacramentorum administratio multis salutem attulit in quo genere illud ad memoriam insigne. AEger magno febris æstu conflictatus inter confitendum vrgente morbo; de potestate mentis

exie-

exierat. iam de sua salute actum esse, sempiternis se supplicijs apud inferos damnatum clamitabat, nullius orationem auribus admittebat, sacerdos noster qui aures huic dabat, vbi furorem eius animo obstrepere animaduertit, ad diuina præsidia vbi deesset humana confugiendum existimauit. Itaq; domesticos monet, ut sacrum oleum, quod ager priusquã insaniret, postulauerat, celeriter afferendũ curarent. Mira dictu, nisuq; res simulatq; sacro rite inunctus est oleo, mentis sanitatem, paulo post etiam corporis valetudinem recuperauit. Ita in extrema vnctionis sacramento, extremum salutis auxilium inuenit. Amplius quinquaginta quatuor sacrarum imaginum millia, coronarum B. Virginis millia quatuordecim, & quadringentæ, ingens catechismorum numerus, aliaque eiusmodi pietatis incitamenta piorum hominum liberalitate cõpta, & per nostros pueris, et idiotis distributa, atque his illecebris ad salutaria discenda aut facienda, pellecti quam plurimi. Principum virorum præcipua in societatem beneuolentia extitit. Cardinalis Festius in vrbem remigrans ex itinere ædes nostras singularis amoris significatione inuisit, ac multiplici auditorum nostrorum carmine exceptus grata sibi esse declarauit studia nostrorum. Archiepiscopus Viennensis nostri ordinis studiosissimus Lugduni quã

diu fuit nostris familiariter est usus, ac prius quam discederet, vt fidem faceret probari sibi B. Mariæ Sodalitatem, die B. Mariæ Virgini assumptæ festo atque solenni, sacrum in sacello fecit. Sodales omnes & cœlesti pane, & cohortatione pia atque apposita pauit. Lugdunensis Episcopus quanti nos faciat cum plurimis indicijs declarauit, tum vero quod ex Regijs comitijs reuersus collegium adijt, recepitque daturum se operam, vt nobis aucto vectigali Philosophiæ Theologiæq; inibi tradendæ facultas esset. Ducis item Nemorei egregia in nos voluntas, eximia etiam pietas extitit, cum apud nos sacramentis usus esset, bidui sibi ieiunium in singulas hebdomadas indixit, ac magnopere in studium virtutis incubuit. Inde cum domi suæ tanquam in libera custodia asseruaretur à ciuibus. solitudinem languere passus non est, otium quod necessitas afferebat, sapiẽter ac pie in sacræ historiæ, piorumq; librorum lectione, diuturnis ad Deum precibus, & salutaribus cũ sacerdote nostro colloquijs collocabat. Tantam autem nostris tribuit, vt cũ Marchio eius frater fraternam iniuriam ulturus satis magna manu sub messem frumento, commeatuq; vrbem intercluſam teneret, facile adductus sit, vt vno è nostris ad fratrem allegato, aliquot dierum inducias impetraret. Ducis authoritatem secuti asseclæ,

quam

quam plurimi vitæ vniuersæ delicta confessione deleuerunt. Per hos bellorum strepitus, vrbanosque motus, discipulorum nostrorum numerus qui octingentorum erat, nihil est imminutus ; sed contra auctus, conuictorum maxime atque nostrorum. Itaque & contubernij, & Collegij angustias, partim ædificatis nouis cubiculis, partim coëmptis vicinis ædibus dilatari oportuit. Ad vtramque rem Ciuium liberalitas vsui fuit. Et Musæ inter arma maiore etiam voce cecinerunt, aperta altera Theologiæ Schola. Tres item B. Mariæ Sodalitates, & numero & fructu auctiores extiterunt ex eo numero quatuor repudiatis rebus humanis, Deo se in capuci norum ordine deuouerunt. In finitima oppida, vicosq; sacerdotes nonnulli dimissi, non minorem modestiæ quam industriæ laudem, ac fructum tulerunt. Namque in concionibus eam adhibuerunt moderationem, quam tempora postulabant vti hæretici, hæreticorumq; fautores delimiti potius quam irritati ad Ecclesiæ Catholicæ authoritatem reuerterentur. Docti sunt sacerdotes sui muneris partes, dedocti prauos mores oppidani. Confessionum præcipua vtilitas. Veteres inimicitiæ voluntaria obliuione delctæ, coniugum odia sublata, flagitia vel emendata vel impedita. Inuentus est qui a cõfessione cum Deo promisisset, nunquam se flagitium quoddam,

ad

ad quod procliuis fuerat admissurum, & post aliquot dies, quę humana est imbecillitas, lapsus esset, facinus ederet memorabile, simulatq; is se lapsum animaduertit, grauiter ingemiscens rite animum expiat: sibiq; infensus Deum magnopere erat, vt quicquid meritus esset pœnæ, à suis auerteret, in ipsũ conuerteret fontem, violatoremque promissi. Nec irritæ ceciderunt preces. Paucis intermissis diebus, in varios grauissimosque corporis dolores, & cruciatus incidit, quibus per aliquot menses afflictatus summam Dei misericordiam pariter & iustitiam prædicabat, seq; voti compotem factum esse dicebat. omnia carminum ac superstitionum genera, quibus morbi leuatio promittebatur constantissimè repudiabat: totum se Dei voluntati ac prouidentię permittebat. Ad extremum vbi causam morbi sacramentorum ope curauit, contra spem atque opinionem omnium pristinam recuperauit valetudinem.

Collegium Turnonense.

HVius collegij patronus, ac penè pareus est Dynasta Turnonius, qui de augendo scholarum numero cogitat sedulo; Is cum subito in grauem, periculosumq; incidisset morbum, confestim intempesta nocte ad nos mittit, qui Praeceptorem ad se deducat, suãq;

salutē nostrorū precibus cōmendet, Vtraq; in re mos ei gestus est a nobis diligēter. Non ita diu nostri ante sacrosanctā Eucharestiā suppli carāt, cū ille melius habere cæpit. Inde B. Virgini Aniciensi votū nuncupat, vnūq; è fratribus ad id votū soluendū, è vestigio destinat, nec frustra. Ex eo in dies magis conualescebat, & quo die redditum est Virgini votum, eodem illi est sanitas restituta. Mulier honesto loco nata; infamiæ & periculi metu adducta, fœtum ex adultero conceptum perdere cogitabat. hæc in Sacerdotem nostrum incidit, cuius prudenti consilio, & partus saluti, & parturientis famæ consultum est. Alia inanibus distenta curis in pietatis studio languebat, cui secundum quietem spectrum horribile oblatum dicitur, quod ei vitam eripere conaretur. Itaq; illa Dæmonem esse rata, horrendoque visu exterrita virum inclamare, omnibusque precibus petere, vt nostrū sacerdotem e vestigio accersi iubeat. vocatur Sacerdos accurrit, monet. Quid multa? ea res perterritæ mulieri saluti fuit, quæ ab sacra confessione nouum vitæ genus instituit. Per solenne quadraginta dierum ieiunium sacerdos in finitimum oppidum missus rem aggressus est arduam non irrito incepto. Consueuerant ibi viri æquè ac mulieres, ipsiq; sacerdotes in cauponis, ac popinis frequentius, quam in domibus conuiua-

vi,

ri, Hinc temulenti nullum rixarum ac flagitiorum faciebant modum; conniuebat ad hæc Toparcha, quòd ex ea morum licentia vectigal augeretur. Nihilo secius persuasum est ei, vt populariũ suorum salutem suo emolumento duceret potiorem, & oppidanis cauponã, popinaq; interdiceret graui pœna constituta. ita flagitiosam consuetudinem compressit pœnæ magnitudo: Itum etiam est in montes proximos, quibus in montibus, & si vix vlla extent veteris Religionis vestigia, templis ab Hæreticis per furorem euersis; incolæ tamẽ nostros eò commeantes tam amãter excipiunt, vt nihil vltra. Quamuis profestis, & negotiosis diebus sæuiente hyeme, cupidissime ad sacros sermones conueniunt, vix vt quisquam per id tempus audeat in suis muneribus operibusque versari, sæpenumero eos cogunt ad multam noctem ducere sermonem, aut ipsis confitentibus aures dare. Insigne autem erga nos studium quorundam vicanorum extitit. Qui cum cognouissent sacerdotem nostrum alio concionandi gratia contendentem, per ipsorum fines transiturum, speculatorem in via collocarunt, qui obseruaret venientem, ipsosq; de eius aduentu faceret certiores. Ab his igitur noster benignissime acceptus, & quamuis nox iuberet, adductus in templum. & coactus ad circumfusam multitudinem, quæ frequens conuenerat,

vat, verba facere. Duobus item è nostris in præsenti periculo haud dubium Dei immortalis auxilium adfuit: Hos in via armati latrones in equis adorti primo cædis metu territare cæperunt, quòd in vrbem Catholicorum proficiscerentur, Inde se sequi iubent, simulabant se in arcem proximam ad insignẽ hæreticorum Ducem contendere, sed id agebant, vt eos in solitudinem aliquam perductos spoliarent, atq; interficerent. Non fefellit ea res nostrum Sacerdotem. Itaq; sibi non defuit, sed blanda oratione feroces eorũ animos permulcere instituit. Ad extremum vbi se nihil proficere sensit, veritus ne gratis moreretur. Videte, inquit, quid agatis, si Catholici estis, & nos; Sin hæretici, en ego Sacerdos sum, quin me pro Catholica religione iuguletis non recuso. At illi hac voce ferociores facti intẽtatis gladijs silentium indicunt. Sub vesperum cum in desertum locum ventum esset, ex equis desiliunt, nostros excutiunt, pecuniam flagitant. Quinque dum taxat assibus repertis, vtrumque pallio spoliant, flavimque eos districtis gladijs petunt. Nostri cum in se iri viderent, exclamant se non mortem recusare, sed causam mortis exquirere. Si quod Catholici essent, occiderentur, libenter morituros: exiguam moram rogant, dum se ad mortem comparent. Facta Dei orandi potestate, vterque

sup-

supplex diuinum numen placare instituit. Interea prædones illi cum paulum secessissent, conferentes capita inter se consultare, tum accedere ad nostros, tum recedere; quod cum bis terue fecissent, tandem nescio qua re obiecta, subito citatis equis se se proripiunt. Nostri tanto periculo diuina ope erepti gratijs Deo impensè actis, ad oppidum quo intenderant multa iam nocte peruenerunt. Ibi cum exposuissent quantum periculi adissent in via, nonnulli oppidani ex quibusdam indicijs magnopere suspicati sunt, latrones illos equites fuisse quosdam, qui pridie ex oppido discesserant. Orta igitur luce rem ad ducem, qui præsidio præerat, deferunt. Is centurionem cum manu militum protinus mittit, qui equites illos, quam diligentissime conquirerent, uinctosq; in oppidum retraherent. Breui intermisso spatio capti, vinctique sistuntur Duci. Quæstione habita de latrocinio confitentur pecuniam, & pallia reddere coguntur: grauissimisq; verbis à Duce castigati in custodiam traduntur. Cum grauius in eos consulturus videretur, illorum poenam nostris deprecantibus condonauit. Nec in reuocandis ab errore hæreticorum mentibus nihil profectum est. Vir præcipua inter suæ authoritate Caluinianam disciplinam à parulo susceptam ita mordicus tenebat, nunquam vt eam dimissurus videretur. Is tamen

à Sacerdote nostro veritatem edoctus aliquando resipuit, & expiatis rite noxis, coelestiq; recreatus pane cum Catholica religione Christianam imbibit morum suauitatem. Mater familias pumaria Caluino addicta nunquam à marito, aut liberis ad Catholicos traduci potuerat. conueniunt eam viri rogatu aliquot e nostris; disputationem de religione instituunt, illa primo omni ope resistere, pertinacissimeque repugnare. Denique rationibus conuicta Dei fauentve manus dedit; seque Catholicorum coetui aggregauit. Discipulorum nostrorum non doctrina tantum, sed etiam pudicitia enituit. Adolescenti iter facienti famosa meretrix occurrit, à qua cum ad flagitium illiceretur, non modo se in officio ipse continuit; sed illam graui oratione commotam ad officium reuocauit. Sodales B. Virginis hoc anno, vt pauca de multis, dimissi per vicos christianæ disciplinæ elementa tradere, talium rerum rudibus instituerunt. Itaque singulis prope modum Dominicis diebus Vicani ab his catechismo eruditur, magno ipsorum bono parique admiratione & gaudio bonorum. Iidem ægris identidem præsto sunt in valetudinario, eisque libenter, & officiose ministrant, eosdemque pro facultatibus, quoad eorum facultates ferunt, verbis pariter rebusque solantur, festis præsertim diebus,

vbi

vbi cœlestibus epulis saturati diuinam in se experti sunt largitatem. Complures ex his iam diuinis comentationibus, afflictionibus corporis, fragendisque cupiditatibus diu multumque assueti Deo se in seruitutem dicare cogitant. Vnus in Carthusianorum claustra se abdidit, alter Cœlestinorum, tertius nostrorum amplexus est institutum. Et cœlestium Regina suorum clientium pietatem cordi sibi esse, haud obscuris declarauit indicijs. horum vnus graui emersus morbo, nondum recreatis viribus, ad proximum oppidum, exigendæ pecuniæ causa ire decreuerat. Dimidia fere itineris parte confecta, ad torrentem peruenit rapidissimum & continuis imbribus tumescentem, inter quo traijceretur nullus, pro ponticulo trabs erat in transuersum collocata, quà transiretur, non sine prolapsionis atque interitus metu. Ergo ob pedum imbecillitatem arboris ramum defringit, cui nitatur. Quod auxilio fore sperabat, pene exitio fuit, ventum erat ad mediam trabem, cum inflexo ramo inclinatus in contrariam partem enitẽs in medium torrentem delabitur. Quo casu afflictus, & madida veste degrauatus magnum periculum adijt; nam manibus ac pedibus rapido flumine ægre obluctatus subsedit; cumq; se aquarum vi abripi animaduerteret, ad Dei Parentem animum & vota conuertit. mirã

dictu. Subitò in trabem diuina vtique ope restitutus in vlteriorem ripam incolumis euasit. Alter pecunia onustus iter faciens cũ incidisset in latrones, comprehensus est quidem cum reliquis comitibus, sed ex aliorum casu præcipuam D. Mariæ tutelam clientium agnouit. nam cæteris nihil omnino relictum est, ipse intactus dimittitur. Alius summæ spei adolescens grauissimo affectus morbo incredibili animi voluptate fruebatur, prorsus vt cœlestem beatitudinem animo præcipere videretur. Adit hominem sacerdos noster, eique susceptum antea societatis nostrum ineundę consilium commemorat, ac tali potissimum tempore constantiam ab eo requirit. Non surdis auribus hæc dicta. confestim ille quia metus humanæ fragilitatis in proposito dubium eius animum faciebat, diuino fretus auxilio se se Deo religionis voto suapte sponte deuinxit. Mira res, ac memoria digna. Voto nuncupato, repentè non modo animi diffidentia, sed etiam tribus grauissimis corporis morbis liberatur. Est in Vrbe Allobrogum finitima sacerdos probitate morum insignis, qui annum iam quartum adeò graui, ac pertinaci laborat ægritudine, vt affixus lectulo nullius membri præter linguam, vsum habeat. Is cum de Sodalium B. Virginis eximia pietate multa fando inaudisset, cum his suppliciter egit per lit-

litteras, vt eum in suum numerum adscriberent. Qua re impetrata eam cœpit animo voluptatem, quæ magna ex parte vim mali leuaret. Iamque vt se sodalitate non indignum præbeat, semper aut diuinis, piarumq; rerum commentationibus studet, aut de salutaribus rebus ad eos qui se inuisunt verba facit, aut pueris circumfusis rudimenta religionis Catholicæ inculcat & diligentioribus sacras imagines, coronasque distribuit, vt vnus omnium sodalium valentium officia, quamuis æger præstare uideatur. Ergo maximi fiunt ad eum concursus eorum qui aut indubijs rebus consilium, aut in periculis orationis præsidium expetunt. Idem acceptam à nobis sacræ cerę particulam honestæ mulieri ex partu periclitanti misit, quo illa præsidio sine dolore fœtum edidit, ac tam præsens experta remedium, apud se diligentissimè conseruauit.

Billomense Collegium.

ET si hoc difficillimo Galliæ tempore annuũ vectigal per hos annos, sex septẽue nobis periit, rus autem suburbanum, non magnum sæpenumero ab hostibus est direptũ; tamen (quæ Dei piorumque hominum est benignitas) æs alienum nouum contractum nullum, vetus pene dissolutum, nec quicquam

no-

nobis ex rebus necessarijs defuit. In animis etiam Deo quærendis, & conseruandis non parum lucri fuit. Sodalitas B. Mariæ Tyrones aliquot Societati dedit. Quidam Sodalis parenti persuasit, vt opulentum sacerdotium quod contra ius fasque obtinebat, redderet. Alij domum reuersi authores suis fuerunt animi confessione expiandi. Fuit etiã qui cœlestis Patronæ auxilium in periculo sentiret. Is ab hostibus captus, iam diu in vinculis habebatur sine vlla spe libertatis. At B. Mariæ ope implorata, voto que nuncupato elabitur e custodia, ac domum e vestigio reuertitur. Episcopus Claramontanus vir turbidis æque, ac tranquillis rebus egregius, quanti Societatem faciat, haud obscure significauit. Bis hoc anno in æde nostra complures sacris ordinibus initiauit. Cum verò hostis ad vrbem esset, item apud nos rem diuinam quotidie fecit. Maximè autem admirabilis in eo fuit, quod cum perinde cœleste auxilium imploraret, ac si nihil præsidij in rebus humanis poneret, idem tamen ita humanis est vsus viribus, vt si nihil opis expectaret e cœlo. Nam cum hostis ad obsidendam Vrbem minus munitam venturus diceretur, Episcopus ipse ad defendendam vrbem, dictis, factisque animos addidit ciuibus. Ipse humum fodere, ipse cespites vectare humeris, ipse fossas, atque aggeres ducere, aul-

nullum boni Pastoris ac Ducis officium prætermittere. Antistitis exemplum valuit apud nostros ac reliquos, nemine detractante munus quod tantus Antistes occupasset. At hostes veriti tanti viri præsentiam, vivo Deo pro nobis pugnante, alio signa verterunt. Episcopi virtutem, ac pietatem frater æmulatus apud nos menses aliquot est diuersatus, quo tempore ita cœlestibus commentationibus operam dedit, vt etiam nostris esset exemplo. omnino solidas virtutes sequitur, ac planè assequitur. nihilque sibi reliqui facit, vt Christum possideat. Horum mater fœmina lectissima nihil liberis de amore erga nos, ac liberalitate concedit; quæ cũ omni benignitatis genere nos complectatur, numquam tamen sibi ipsa satisfacere potest. Digna cui Deus (quod oramus) & voluntatem remuneretur, & tribuat parem voluntati benemerendi facultatem.

Auenionense Collegium.

NVnquam frequentiores aut florentiores Scholæ fuerunt. Accessit hoc anno explicatio de officijs hominis Christiani, Archiepiscopi rogatu, qui ut cuius rei autor fuerat, etiam fautor esset non semel ipse, cum magna religiosorum hominum manu se præbuit auditorem. Idem nostrorum consilio,

Digitized by Google

silio, & opera, magnis in rebus est vsus; Datum est pium drama, quod pro sacra concione fuit. Complures ad confessiones adduxit, Auenionensis Archiepiscopus, itemq; Gilbertus Genebrardus Agunensis. Cum collegium viserent, variis epigrammatis sunt excepti, seorsum vero à Parthenijs Academicis, qui virtutem, ac litteras, quibus egregiè student cæteros longè præstant; Hi Nosocomia adeunt, plebem catechismum docent; seq; in reliquis Christianæ humilitatis officijs diligenter exercent. Confitentium apud nos frequentia tanta, quanta numquam antea. Sub Natalem Christi diem auditi plus mille quingenti. Ad eam rem magno vsui fuit aucta nostrorum hominum doctrinæ opinio. Nam cum Antistes edixisset, ut nemo confessionibus audiendis operam daret, nisi ab vndecim doctoribus interrogatus ac probatus esset, euenerat, ut nostri sacerdotes omnes, non absque singulari commendatione probarentur. Ea fama cum increbuisset, nostrorum existimationem mire amplificauit. Nec exiguus confessionis fructus. Odiorum, ac inimicitiarum semina, quæ improbi inter principes Viros sparserant mature sublata. Mulier minus pudica ad cœnobij disciplinam perducta. Ad Catholicorum partes traducti quatuor, qui cum nostrum pro concione audissent magna & animi & vocis contentione dicentem

Digitized by Google

tem; admirabundi & attonitis similes affirmabant, nunquam ab se auditos rabulas suos talibus de rebus differentes. Sacerdos noster in oppidum hæreticorum cum veniisset, in publico, toto inspectante, atque audiente populo. tres Caluinianos comiter adortus libera voce conuicit, magnamq; in spem venimus, eam rem multis saluti futuram. Porrò Tyrones Auenionenses; qui in separatis ædibus habitant, nihil ferè prætermiserunt eorum, quę ex usu vel societatis, vel Ciuitatis esse viderentur. Itaque Deo hominibusq; iuuantibus non exiguum æs alienum dissolutum est. Auctum etiam vectigal annuum, & domestica suppellex, cum aliorum libertate, tum vero Archiepiscopi, qui filios suos Nouitios appellat.

Collegium Camberiense, & Deuionense,

CAmberij in maxima annonæ caritate perfectum est, vt pauperes quorum maximus erat numerus, partim ciuibus alendis distribuerentur, partim unum in locum coacti corrogata pecunia sustentarentur. & Ciuitatis benignitatem illustrauit diuturnitas benignitatis, quæ sex septemue tenuit menses. Nostri autem interim dum egentium cor-

corpora cibarijs reficerentur, coelestibus sacramentis pascebant animos. Non exigua etiam pecuniæ collata est ad ædificium Gymnasij. Atque item ad subleuandam nostrorum inopiam aurei ducenti à Subadiæ Duce in aliquot annos attributi. Alfonsus Labantus Sacerdos e societate, ex misera hac ad beatam illam vitam migrauit, cuius rei testimonium mortem eius pietate ac patientia insignem habemus.

Diuionensis collegij res tenuis, & angustia multorum liberalitate est amplificata. Vidua locuples quadraginta nummos aureos, quos nobis olim eius vir mutuos dederat, una cum nostro Chirographo remisit. Medinasiæ Dux idemque inter reges Galliæ deprecante Vrbis huius Vicecomite, regijs comitijs annuum vectigal millenorum, ac ducentorum aureorum regio nobis diplomate concessit. In Gymnasio discipulis amplius sexcentis, non inutilis opera data: Ex quo numero quidam pietate, & ingenij laude præstans B. Mariæ Sodalitati adscriptus, cum ante Natalem Christi diem domum ad breue tempus reuertisset, re ipsa experitus est inimicos esse hominis domesticos eius. Nam pater veritus ne tanta illa filij pietas orbitatem sibi afferret, eum ad nos redire prohibuit. Ecce tibi puer morbo corripitur graui æque ac diuturno, ex quo tandem conualuit cum in villam animi causa proficiscebatur.

steretur, ex equo desiliens crus omnino comminuit. Sensit pater adesse vltorem paternæ indulgentiæ Deum, ac multo etiam magis filius in cuius animo omnis ferme pristinæ pietatis memoria consenuerat, sed sero vterque sapuit. Melius actum cum alio, qui à parentibus domum reuocatus, & ad hæresim amplectendam incitatus, fortiter restitit. atq; vt ab hæresi quam longissimè recederet, fuga elapsus ad nostram societatem se se recepit. Nonnullorum nostræ disciplinæ alumnorum probitas alijs auxilium tulit. Adolescentulus nobili loco natus, qui aliquandiu nostris operam dederat, delicta sua memoriæ causa notarat in chartula. hæc forte chartula cum ei excidisset, peruenit ad Pedagogi manus. is quid tandem rei esset ignarus, cum eam legere cœpisset, incidit in eum locum, vbi Adolescentulus quem dixi, vitio sibi vertebat, quod Pedagogum suum temere apud alios iurantem pudore adductus non reprehendisset. Castigauit ea res tacita verberatione præceptoris licentiam, tantúq; profecit (quod ipsemet vni e nostris familiariter narrauit) vt linguam in posterum in officio contineret. Mulier virilis animi quæ crebro apud nos sacramentis vti consueuit, paratum duorum militum certamen miro artificio diremit. Nam dum alter, vt paribus armis depugnaret, de posito gladio hamatam loricam exuit, Mulier

sur-

surrepto clàm gladio, effecit ut dato iræ spatio, dextras inter se amicitiæ, ac fidei pignus darent. Tres B. Mariæ sodalitates sacerdotum, discipulorum, ciuium satis vigent. Ex vno fiet coniectura. Quidam ex his, qui Catholici exercitui curabat annonam, a rusticis comprehensus, & pugnis, fustibusque male multatus tantam iniuriam moderate tulit; & cum facile vlcisci posset, Deo concessit, & simul vt aduersus maleficium beneficio certaret, eorum tecta à direptione atque incendio liberauit. Inter duas familias octauum iam annum pertinaci periculosoq; odio dissidentes, itemque inter matrem, & filium conciliata pax est, atque sancita. Complures item adducti ut contumelias condonaret. Ad sacelli nostri aram ornamenti plurimum accessit ex præclaro vase argenteo inaurato. opus est vario artificio egregiè factum, centum quinquaginta aureorum prætio. Catecheſis puerorum cum langueret, per aliquot hebdomadas intermissa inde magno animi ardore repetita est res cum pueris utilis, tum eorum parentibus iucunda. Ciuitatis erga nos beneuolentia, vel ex eo sat s apparet, quod cum in nostrum conionatorem alius e religiosa quadam familia pro concione inuectus esset. iterumq; alius societatem pari audacia prostrinxißet, mirum immodum ciues in illorũ maledicentiam exarserunt. itaq; eorum ordinum cœnobitis stipem

stipem ostiatim de more cogentibus, non modo subsidia quæ dari consuerant negata, sed pro his iurgia cum verborum aculei ingesta. Eorum qui ad nos mysteriorum causa venitant, complures totius vitę turpitudinẽ confessione deleuerunt. Vinctis, & capite damnatis opera subinde nauata ex sententia. Ex quo numero dux militum fuit bellicis laudibus insignis. Is quo die ducendus erat ad supplicium, in carceris cubiculum se abdiderat, & fores summa ope occluserat, vti si minus vitam tueri posset, certe ignominiosam mortem effugeret. Placuit igitur quoniam ianuam per vim aperiri non poterat, cum fumo necari, At sacerdos noster, ne miseri illius animus cum corpore interiret, impetrata supplicio mora, ab ianua cum eo agere de salute animi cœpit, nec frustra. Ille sacerdote admisso vinciri se ducique quocunq; vellent passus est. imo etiam rite confiteri voluit & hæc ipsa res illi salutem peperit. Dum ducitur à mulierum manu impetu facto ex carnificis manibus eripitur, & in tuto locatur. Nostrorum in hoc genere labor ita gratus senatui accidit, ut quoniam alij, id onus ægrè susciperent, hoc munus detulerit societati,

Digitized by Google

Dolanum Collegium

Gymnasium humanis diuinisq; disciplinis instructum, & multitudine auditorum, & pietatis doctrinæq; studys floret maxime. litterariæ exercitationes à Præside ipso ac senatu cohonestari consueuerunt, Ex discipulorum numero in Societatem cooptati nouem, multo plures dare nomina gestiunt. Instituta à nostris supplicatio ea pietate ac modestia. ut omnis ad spectaculum cuncurreret ciuitas multique lacrymas non tenerent. Sodales B. Virginis magnos inpietate ac virtutibus processus habent. Sic enim à Magistris instituti sunt, vt festis diebus terni Nosocomium inuisant, Christianæ legis capita rudibus tradant; egentium inopiam subleuent, Qui è minore sunt sodalitate pauperibus epulum satis latum dederunt, eisque epulantibus summa diligentia, ac modestia ministrarunt. Concio frequens in æde nostra, catechismus binis in templis inculcatus, assidua sacramentorum administratio, quotidianusque nostrorum congressus magno multisq; vsui fuerunt. Inuenti sunt duo, qui à pueris Caluiniano errore imbuti, cum ad nos litterarum causa vt titarent. veram cum litteris religionem hauirent. Virginitatis florem Deo puellæ octo consecrarunt. Cuius tuendi studio corpuscula sua flagris, ciliciis, inedia in officio continuent.

Digitized by Google

nent, Ex his tres tenera ætate, sed matura virtute ad cœlestis sponsi complexum euolarunt. duę in Nosocomio pauperibus suam operam addixerunt. Delicta item morte luituris nostrorum vtilis fuit labor. Iuris peritus ob nescio quod scelus supplicio afficiendus, ita est animo confirmatus à nostris, vt omnibus admirationi foret. Quippe inimicis, quos ipse amicos vocabat, immortalem se gratiam habere dicebat. quod eorum opera ad cœlestem fœlicitatem se peruenturum confideret. Idem vltro brachia præbuit vinciendа lictori, quem Angelum, Deique ministrum appellabat; & simul oculorum obstutu animoq; in cœlum defixo, quid ni inquit, Domine Iesu, ego homulus facinorus, ac nocens hasce manus constringi patiar, cum tu & Deus, & innocens mea causa te dederis vinciendum? Vbi vero ad patibulum venit, procumbit in genua, & sublatis oculis, Euangelici adolescentis resipiscentis sensu pariter ac verbis suppliciter exclamat. Pater peccaui in cœlum & coram te. Iam non sum dignus vocari filius tuus, atque his similia multa subiecit. Inde facta dicendi ad populum potestate, sermonem instituit de breuitate vitæ, & amore virtutis; eosq; qui aderant, vt suo periculo discerent, sibique ignoscerent magnopere rogauit. Ad extremum collacrymantibus omnibus, lętus orationem Dominicam,

& Symbolum fidei recitauit, ac Iesu nomen iterans ceruices fortiter dedit. vt nemo dubitaret, quin illi mors aditus ad immortalem vitam foret. Itaque Senatui ob virtutis admirationem, eius deinde corpus solenni funere efferri placuit; & funus curatum à viris foeminisque primarijs, atque ab eisdem exequiæ cohonestatæ, tantum etiam in rei capitalis condemnato admirationis habet vera, & Christiana virtus. In reconciliandis etiã dissidentium animis vtiliter laboratum est.

Ardebant intestinis odijs annum iam quintum familiæ duæ totius Burgundię nobilissimæ; mater à filia, socrus à genero dissidebant, alebant inimicitias maximæ, vtrumq; opes, & clientelæ. Pax inter eos à multis authoritate, & sanctimonię fama præstantibus viris frustra tentata; ad extremum per nostros Deo bene iuuante conuenit; maxima omnium lætitia, & gratulatione. Sacerdotes tres in aliquot Burgundiæ Vrbes profecti; nihil prętermiserunt eorum, quæ ex vsu communis priuataq; salutis esse intelligebant. Graues inter Ducem, & Parochum simultates sublatæ. Toparcha cum suis popularibus reconciliatus, frequens Eucharistiæ vsus introductus. Repressa facinora. Turpis libido compressa, consuetudo agendi diem tutelari Diuo sacrum in popinis & gancis emendata. lætos hisce rebus nostrorum animos tristis de

Re-

Rectoris morte nuncius moerore compleuit. Is fuit P. Petrus à quercu, qui Romam ad Generalem conuentum proficiscens, ex itineris vexatione cum grauiter ægrotasset, Mediolani paucis diebus est mortuus. Vir eximiæ prudentia ac probitate, instituti autem Societatis in primis tenax, christiana præterea humilitate insignis adeò, vt cum sacerdotem, qui eum Romam euntem prosecutus erat dimissurus esset, in digressu ad eius pedes prouolutus, sibi ab illo benedici voluerit. Nec illi mors aut improuisa fuisse uidetur, aut inexpectata. constat eum non ita multo ante profectionem suam dixisse, nihil sibi optatius esse, quam dissolui & esse cum Christo. omnino is, & de hac ciuitate, & de nostro Collegio, cui septem annos totos cum laude præfuit, optime est meritus. Itaque quam carus esset omnibus, non modo nostrorum, sed etiam Senatus, Magistratuum, ciuium moeror ostendit, nostris vero quam singularium virtutum, ac sanctitatis exemplum reliquerit, iucunda cum imitatione memoria, commemoratioq; dederat.

Anicienſe Collegium,

PAri ferè sanctitatis opinione rerum domesticarum administer Aniciæ decessit, multis ac magnis patientiæ, obedientiæ, pie-

tatis exemplis memorandus, is animam agēs auditus est B. Mariæ hymnum cantitare, quem valens in ore habere consuerat, vsque adeò B. Virginis præsidio tectus exultabat animus, cum corporis vinculis solueretur. Primus est in nostro sacello sepultus, vt tam pius vir nouum sepulchrum initiaret, non leue solatium morituris. Cęteri omnes socij ad vnum alius alio tempore morbis tentati, sed haud ita multo post depulsa ęgritudine recreati. nec abfuit opinio cœlestis auxilij, ex eo numero vnus, cuius præcipua semper fuerat erga Dei Matrem religio, periculosam æque ac pertinacem febrim; qua iam pridem æstuabat, implorata sanctissimæ Virginis ope restinctam prædicat. Hæc priuatim, illa publicè administrata: Ad Catechismi disciplinam, quæ cum cantus suauitate in animos teneros ac molles facillimè influit, haud parua facta est accessio. Namq; à ferijs Natalitijs ad cineralia, quo tempore frigere consueuerat, feruere cœpit, diebus festis pulsu æris campani signo catechismi ciuibus dato. Præibat enim puer cum tintinnabulo, sequebantur duo de nostris, totidemq; Sodales Parthenij grandiores, qui rci nouitatem attonitam plebem in sacellum nostrum blanda oratione cogerent. Sacrosanctum Christi corpus per Quadrageſimam in æde nostra solenni ritu propositum maiore concursu frequentiaq; celebra-

bratum, quàm annis superioribus uidimus. Aderant symphoniaci ex principe B. Virginis templo ferè quotidie, interdum cum musico instrumento sane vario, & ad concentum pietatemque iucundo, singulis autem diebus discipuli nostri in classes distributi sacros hymnos vicissim canebant, eo pietatis sensu, vt multi accurrerent, visendi audiendique studio adducti. Gratam rem fuisse ciuibus indicio est, quod compluribus quadraginta horarum spatium breue nimium est visum. Nec domi solum benè res administrata, sed etiam foris. Controuersiam de affinitatis vinculo quæ inter honestos ciues erat dissidij causa, Nostri in eam rem arbitri dati ita composuerunt, ut ad concordiam reducerentur, magna gratulatione multorum. Item Momsirolij (oppidi nomen est, in quo oppido nostri per Quadragesimam concionibus, catechesi, reliquisque societatis officijs magno oppidanis vsui fuerunt) inter fratres germanos viros primarios tantum extiterat odium, vt alter alterius congressum atque cōspectum effugeret; hi quoque nostrorum suasu Deo iuuante in pristinam gratiam redierunt. Eodem in oppido quedam tenuis re, qui subuehendis vltro citroque mercibus familiam sustentabat, cum à prædonibus captus magnum fortunarum suarum detrimentum accepisset, eo dementiæ venit, vt vltro vitæ animiq, iactu-

ram facere decreuerit. Itaq; dolore suo cum vxore communicato, sed occultato consilio, sub noctem altissimam murorum turrim conscendit ea mente, vt e summo se se præcipitẽ daret, Priusquam conceptum animo facinus exsequatur, veteri consuetudine sua procumbit in genua Deo, Deiq; parenti, Diuisq; omnibus quam perditurus erat animam enixe cõmendat ea ipsa res perire properanti salutì fuit, nam cum se se precipitasset, grauiq; casu afflictus iaceret, oppidani complures accurrunt, moribundum inter manus in oppidum deferunt sacerdotem nostrum propere accersunt. Ab hoc igitur ille sceleris admonitus, & à desperatione ad spem reuocatus, statim mentis haud ita multo post etiam corporis recuperat sanitatem, tantum momenti ad salutem habuit pia Dei, Diuorumq; implorandorum consuetudo. Discipuli cuiusdam, pari in periculo, haud dispar exitus fuit. Is vt erat difficili ingenio, & à Musis alieno, diutius abfuerat à scholis, ob eam rem graues pœnas luere eum oportebat. Itaq; desperatione adductus consilium capit præcipitandi se se in flumem. Iamque vrbem egressus amnem petebat; cum Christi cruci affixi effigiem in triuio conspicatus primo cohorruit. Inde memor eorũ, quæ de sacrarum veneratione imaginum acceperat olim in schola positis humi genibus Christum colere, & orare instituit. Vix oran

di

di finem fecerat, ei mutata diuinitus voluntate demens illud consilium abiecit, & simul religiosior ac diligentior factus ad scholas reuertit; cultus sacrarum imaginum haud leue incitamentum. Alius parentibus natus hæreticis posteaquam aliquandiu nobis operam dedit, domum ad suos remigrauit. Ibi catholicæ religionis, quam à nostris hauserat, maximè tenax, nullis parentum verbis, aut verberibus à sacro Missæ Sacrificio abduci, nunquam ad impiam Caluiniorum cœnam adduci potuit. Tantumque valuit pij adolescentuli in retinenda religione constantia, vt tandem irritatos parentum animos mitigarit, & ad aspiciendum veritatis lumen erexerit. Præcipue inter omnes discipulos Sodalium Deiparæ Virginis pietas eminet, quorum egregia virtus in studio sui vincendi, corporisque castigandi & exequēdi officia christianæ charitatis enituit. Duo sodales graui diuturnoq; morbo semestris fuit, impliciti patientiæ materiem & ipsi habuerunt, & reliquis præbuerunt. Sodales .n. certatim vtriq; horum identidem interuisendo solatio fuerunt, alteri etiam subsidio. cum enim matris, & pauperis & viduæ facultates breui morbus exhausisset, sodales summo studio prouiderunt, ne quid filio, matrique in tanta rerum omnium inopia deesset Itaque & de suo plurima in eos contulerunt,

Digitized by Google

& ostiatim, itemq; ad templorum valuas à ciuibus corrogarunt. Tandem ingraueſcente morbo dies, nocteſq; illi præſto fuerunt; & ægri patientia cum illorum benignitate certauit, quoad diſceſsit e vita. Vtriuſque funus elatum eſt à ſodalibus & exequiæ cohoneſtatæ. Proſecuta eſt eos magna opinio eximiæ virtutis, quam opinionem auxit, quod alter eorum duobus ante menſibus, tempus obitus ſui præſenſerat, ac prædixerat. Nec diſcipulorum noſtrorum virtutis maior extitit quã ingenij laus. Bachanalibus Gallica Tragicom edia data productiq; ſunt in Theatrum Diues delicatus, & Lazarus mendicus, ex Euangelio. res acta eſt ſumptu Conſulum, maxima Ciuium frequentia, & plauſu. Accidit etiam quiddam ad memoriam inſigne, quod miraculi inſtar habere viſum eſt multis. Erat é regione ſcænæ tectũ ſatis amplum. hoc Conſules, vt maior eſſet ſpectandi copia, imbricibus ac tegulis nudatum nouis trabibus fulciẽdum curarant. Prima igitur luce ſpectatores tectum omne complerunt. Vbi ad tertium Actum ferè extremum ventum eſt, Ecce tibi ſubita ruina cum amplius mille ducentis hominibus ingenti fragore tectum omne collabitur, magnãq; vim mortaliũ in præceps trahit. Nec obſcura fuit Dei prouidentia hanc à nobis quærelam atq; inuidiam propulſantis. Ex tanto numero, tam præcipiti ruina, nemo omnino

nino obtritus, aut extinctus est, pauci tantum debilitati. Consternatis eo casu actorum, spectatorumq; animis, discessum est, & res omissa. confestim Magistratus, non tam casu exteritus, quam irrito periculo lætus, ut populo spectandi auido morem gereret, nostros adit, magnopere orat, vt postero die actores rem ab initio exeorsi ad finem usq; peragant. Difficile fuit Magistratus, amicorum, populiq; voluntati repugnare. Proximo igitur die, maiore etiam frequentia res peracta est, maximo Ciuium fructu. Porrò exeunte Septembri, ante anniuersarias scholarum ferias, præmia diligentioribus discipulis, non sine apposito dramate data, sumptu ac liberalitate D. Antonij Detalonis medici Regij. Accessit in cumulum celebritatis, quod Præfectus vrbis, Magistratus omnes, alijq: primarij Ciuitatis alienum sua dignitate non duxerunt, victores laureatos præcinente tibicinum choro ad ædem B. Virginis deducere, Deo, Deiparæq; gratias acturos. Mirificè omnium animos excitauit etiam in pueris virtus honorata. Et spectaculi voluptas cum pari discipulorum vtilitate coniuncta magnam habuit omnium approbationem, non sine præconio nostri Mœcenatis. Itaq; is, vt tam frugifera delectatio perpetua sit, annuum vectigal in eam rem assignare statuit.

PRO-

Digitized by Google

PROVINCIA BETICA

ENSI sunt hoc anno Socij quadringẽti quinquaginta sex. Hispali in domo professorum vndesexaginta. In Collegio septuaginta duo. In Anglicano seminario octo. Cordubæ quinquaginta nouem. Sex & quinquaginta Gronates, itẽq; Monlellę. Sex in Baerano Collegio, & Gaditano viceni singuli. In Malacitano vnde viginti. totidem in Inguerensi, Sexdecim in Marcenensi. in Xerensi, & Carzolano deni. In Eccizensi sede vndecim, quinque in Vbedana, in Guadexensi tres, trium morte numerus imminutus, accessione trium, & viginti suppletus est.

Hispalensis Domus professa.

MAgna est apud omnes existimatio, authoritasq; nostrorum. Itaque & sæpè consuluntur à Ciuibus, & ipsi sua sponte ciuibus consulũt, dum per eam occasionem hos ad confessionis, communionisq; sacramenta perducunt. Ad templum tantus fit omnium ætatum atq; ordinum confitendi causa concursus, vt præcipuis diebus festis socios aliquos

quòt ex collegio venire subsidio necesse sit. Iisdem diebus bina, ternaue hominum millia sacrosanctum Christi conuiuium ineunt. Concio nes in æde maxima alysq; præcipuis Vrbis templis habitæ maxima frequentia parique fructu. Cohortationes quoq; ad desidiosos homines in foro, in compitis, in portis vrbis frequentes, nec inutiles fuerunt. Cœnobia quoq; virginum, aliarumque mulierum Deo sacrarum crebris sermonibus adiuta, atque interdũ earum confessiones audita. Nec Neophyti ex gente Saracena (quorum Neophytorum hic est maximus numerus) à nostris neglecti. Prætor vrbis cum Senatoribus, itemq; Præses cæteriq, Ministri Regij multum ad nos ventitant, nostrorumq; & consilio, & opera multum vtuntur. Iidemq; nostris deprecantibus, multorum solitudini, orbitati, inopiæ in causis fauent. Nosocomijs & vinctorum custodijs diligens opera nauata est: nec ijs negata, qui ad patibulum ducebantur, qua in re pretium operæ feciße nobis videmur, cum feri homines, ac scelerati complures ad mentis sanitatem reuerterint, suorum scelerum veniam publicè à Deo, populoque flentes petierint, & mortis cruciatum subierint, tanta æquitate animi vt ad exploratam cœli fælicitatem eos proficiscí crederes. Multi qui graues inter se inimicitia gerebant reconciliati; in his vnus, qui colapho per-

percußus, cum percußoris cæde iniuriam ulci
ſci moliretur, forenſi concione vnius è noſtris
adeo permotus eſt, vt condonata inimico iniu-
ria, ipſe confeſsionis beneficio ſuorum delicto-
rum à Deo veniam impetraret. Erat alterius
ira iuſtior, qui deprehenſam in adulterio vxo
rem, ita coniecerat in carcerem, vt in eam le-
ge agi vellet omnino, nec cuiuſquam præcibus
ab ea mente deduci poſſet. Is tamen ſacerdotis
noſtri oratione adductus, adulteram vxorem
eduxit e cuſtodia, atq; ad noſtrum deduxit ſa
cerdotem: & poſtea quam illa cum Deo recon
ciliata eſt, ipſe eam in priſtinam gratiam rece
pit. Atque ea res vtrique coniugi ſalutaris
fuit. Ex eo tempore vterque in noſtra æde ſa-
cramentis vtitur octauo quoq; die, Ad quę
ſluarias quoq; mulieres habitæ interdũ vtiles
conciones ex nequiſsimis fœminis frugi factæ
ſunt quinq; & earum pudicitiæ conſultum.
Tres item virgines quarum periclitabatur pu
dor in cœnobio collocatæ. Mauri aliquot Chri
ſtianæ fidei rudimentis imbuti, baptiſmoque
luſtrati, non vulgari celebritate & appara-
tu. Per dies feſtos pomeridianis horis in æde
noſtra cœtus haberi ciuium ſolet, vbi ſub reci-
tationem pij alicuius libri ſacerdos noſter exẽ
plum aliquod ex ſanctorum hominum vitis
proferre conſueuit, ac deinde appoſitum ali-
quem ſubijcere ſermonem. Ex hoc numero ci-
uium trecenti ita in cœtum nomina dederunt,
vt

vt binis in hebdomada diebus, per Quadragesimam trinis se se, sub noctem rite diuerberēt. Sodalitium est in vrbe virorum principum & copiosorum. B. Mariæ visitationi Sacrum, quod olim institutum subsidio vinctorum, paulatim ut fit consenuerat. Huius sodales vnius nostri oratione adeò sunt ad exequendum suum munus accensi, vt sodalitium magno vinctorum bono restitutum videatur complures porrò à pellicatu, à fœneratione, ab alijs vitijs, quibus diù iam implicati tenebantur, diuina ope expediti. Hispalensis autem ciuitas officijs certare nobiscum videtur. Namq; ciues omnia ad victum cultumq; corporis necessaria nobis prolixe abundèq; suppeditant, in sacros etiam vsus largiti sunt aureos nummos quadringentos.

Hispalense Collegium, & Seminarium Anglicanum.

Hispali Gymnasium, vt magistrorum, sic auditorum numero, & studijs floret maximè. Præceptores duodecim sunt, discipuli prope modum mille, & elucet in omnibus ea modestia, ac pietas vt facile societatis discipulos possis agnoscere, eorum octauo aut certè quintodecimo quoque die sacrosanctis mysterijs vtuntur, Singulique in orbem audite-

Digitized by Google

ditorum ordines, ornato, quam magnificentissime templo, Symphonia, musicique, organi cõcentu sacrum conuiuium celebrare consueuerunt magno uel suo gaudio ac fructu, uel approbatione ciuitatis. Inter omnes autem Academici Parthenij, & virtutis & industriæ laude maximè excellunt. Itaque quoties auditorum studia propositis, prẽmijs excitantur (quod bis in anno fieri solet) Parthenij præmia facilè prẽripiunt cæteris. Quoniam multis pueris bonæ indolis per ætatem aditus in Sodalitatem non patebat, tria uelut seminaria instituta sunt, vbi tenera ætas culta probe adolescat, quoad adulta in sodalitium transferatur. Publicis disputationibus tum Theologicis tum Philosophicis doctrinæ specimen datum. Ad hæc Christianę disciplinæ tradẽ dę noua sodalitas incredibile dictu, est quantopere aucta, et erecta sit Pontificio deplomate ab vrbe transmisso. Eius initium factum ipso sanctissimæ Trinitati festo die, solenni sodalium supplicatione, magna voluntate ac frequentia ciuium peracta. A supplicatione Pontificiæ Indulgentiæ omnibus præsentibus à Rectore Collegij recitatæ. Atq; ut initia se dant, res & ipsis & Ciuitati magno est emolumento futura. Aedibus nostris hoc demũ anno fastigiũ impositũ. sexaginta numero cubicula concinnata. Exedræ præterea Schola rũ et ad vsũ appositæ, et ad elegãtiã præclarę

In

In Collegio Anglicano, cuius fundamenta iacta anno superiore, Alumni sunt numero triginta, omnes magna ad virtutem, ac sapientiam indole. Ad nostrum Gymnasium ventitant, modestia pariter ac diligentia excellunt, magnoque sunt scholis nostris, vel exemplo, vel ornamento, ex hoc numero quatuor se nostris aggregarunt, cæteri se ad opem Patriæ ferendam instruunt.

Collegium Cordubense.

EX magno numero appetentium societatem sex dumtaxat electi Domi veterani ad religiosæ disciplinæ studium excitati. Sacerdotes æquè ac discipuli cæteriquæ se se Patri nostri Ignatij commentationibus exercuerunt. Hinc mirus extit ardor pietatis, perfectaq; virtutis, quæ foras emanauit. In ede maxima, alijsq; præcipuis Vrbis locis conciones habitæ magno animi ardore, nulla ostentatione artis atque doctrinæ, quo maior non solum vtilitas sed frequentia auditorum fuit. Atque eò res progressa est, vt occupandi loci causa, ante lucem in ædem concursus fierent & ciues duabus, tribusue horis tempus concionis anteuerterent, ne sero in refertum templum venirent. Hisce concionibus plurimi adducti, vt ætatis vniuersæ confessione expiati nouum vitæ genus susciperent, diuinaq; my-

steria frequentarent. Multi odijs depositis, inimicis se reconciliarunt. In his vnus fuit vir illustris, qui ab altero ciue graue vulnus acceperat in rixa. Multorum etiam vitia aut emendata, aut exterminata. Flagitiosus erat quidam ciuis, ac dissolutus cum offensione multorum, is cum nulla ratione corrigi potuisset, eiectus est à Magistratibus veritis ne illa pestis familiaritatis, aut exempli contagione multos contaminaret. Itum est festis diebus præsertim Aduentus, & Quadragesimæ tempore in compita, & cælebriora vrbis loca instituendæ, & ad salutis studium accendendæ infimæ plebis gratiâ. Nec spes fefellit. Complures catechistam domum redeuntem confitendi causa sequebantur. Adiuuabant negotium nostri discipuli, etiam Philosophi atque Theologi, itemq; alij sacerdotes, & ciues ætate iam prouecta, qui & ipsi agmine composito prima christianæ religionis elementa per vrbem canebant. Atq; item nostræ Societatis sacerdotes, ac præcipue professi ad literarios vrbis ludos sæpenumero commearunt, & pueros elementarios christianæ disciplinæ capita docuerunt. Itaque adeò pueriles animos propositis præmiolis ad catechismum perdiscendum incitarunt, vt parui pueri qui nondum per ætatem probe loquerentur, omnia illa vel optimè tenerent. Piæ quoque cantiunculæ ijs traditæ, quæ pro ineptis cantilenis in-

cum-

lundissime canunt. Duo de viginti hoc anno pijs commentationibus excultis partim sacerdotes, & parochi, partim primarij ciues, atq; alij quorum probitas redundat in alios. Victorum procuratis nostris commissa est. his præest sacerdos qui nullum ab se boni custodis ac parentis officium desiderari patitur. Ille eos identidem interuisere, ille sermonibus instruere, ac solari, ille confessionis & Eucharistiæ sacramentis abluere ac pascere. ille per viros pios ac locupletes, modo res necessarias egentibus subministrare, modo obæratis æs alienum dissoluere. Aliàs iniuriarum eis veniam à læsis impetrare, aliàs rerum capitalium condemnatos ad supplicium sapienter ferendum hortari consueuit. Iis quoque qui ob læsam religionem æternis vinculis mandati sunt, nostrū tum solatio, tum subsidio fuerunt. Commearunt præterea omnibus propè festis diebus. ad sex præcipua Nosocomia (quo etiam plurimi ex ijs qui eadem nostram celebrant, confluere consueuerunt) & cum his pariter adeò cupidè ægris subuenerunt, vt eos, & verbis solarentur, & factis. Itaq; eximia horum benignitas ciuibus ad nouum spectaculum concurrentibus magnę admirationi fuit; nec paruum societati nomen, atque, amorem conciliauit.

Iam nostræ Scholæ mirum in modum, & numero augentur, & fructu. In eas nomina dederunt circiter octingenti, qui tantos in pie-

Digitized by Google

rate ac litteris processus habent, vt nobis id ipsum gratuletur ciuitas vniuersa. Mirus omnium feruor, mirum studium sacrarum concionum, sacramentorum, arctioris disciplinæ, officiorum christianæ charitatis. Valetudinaria identidem interuisunt, & ægris certatim ministrant. Videres adolescentulos nobili loco natos circum grabatos cursare, ægros verbis, & pecuniola subleuare, abiecta ac seruilia officia luce palàm obire. Iidem bis terue in hebdomada verberibus sua corpora castigant, & simul Magistris in foro concionantibus ipsi corrogant auditores, aut etiam rogant. Verum in hisce rebus omnibus Parthenij primas tenent, quo ex numero præter eos quos in Societatem adscitos diximus, variis religiosorum hominum ordinibus addixerunt se amplius quadraginta. Tanta porrò est in hac Vrbe societatis existimatio atque authoritas, vt omnes omnium ordinum religiosi æque ac ciues si quid grauius ineiderit, nos consulant. Ad hæc duo sacerdotes septem oppida in Montibus (qui Mariani dicuntur) sita pedibus obierunt; atq; incolis erudiendis bimestre spatium posuerunt, fructu laborem superante. Nam plerique eorum docendi, aut dedocendi erant, & difficillimis itineribus adibantur. Super cæteras difficultates summa rerum inopia laboratum est. Illi tamen quamuis egentes multos tamen locupletantes bonis cælestibus egestatem

statem virtutis materiem, & industriæ stimulum habuerunt. Confessionum numerus præ multitudine iniri non potuit, à prima luce ad vesperum confitentibus aures dabãtur; vix tantulo intermisso spatio circiter meridiem corporibus curandis Conciones item ad Populum habitæ quotidie & Christianæ disciplinæ summa pueris idiotis, aliisque pomeridiano tempore itidem quotidie tradita. Quàm fuerit nostrorum opera non vtilis solum sed etiã grata oppidanis, ipsorum lacrymæ in nostrorum digressu testatæ sunt, votesq; maturum eorum reditum expetentium.

Collegium Granatense.

EX discipulis (hi sunt numero trecenti) in societatem vnus adlectus est. Benignitatis officia ægris in Nosocomijs præstita diligenter. & eximia diligentia solito magis enituit ob non nullorum maleuolentiam. Nonnemo in Nosocomium ubi nostri versabantur, insinuauerat se se eo consilio, vt actiones nostrorum obseruaret & carperet. Sed egregia nostrorum sedulitate captus repente mutata voluntate, laudator discessit eius facti cuius vituperator accesserat. Qui ædem nostram frequentant, horum pietas excellit. Vnius præter cæteros perspecta est ac nobilitata virtus. Is falso crimine circumuentus, capitisq, dam-

Digitized by Google

natus latam à iudicibus sententiam æquissimo animo tulit. Sed eius constantia etiam in turpissimo supplicij genere spectata illum periculo exemit. Nam cum asino impositus duceretur innocentiæq; suæ conscientia erectus graderetur ad mortem commouit inuicta illa animi fortitudo misericordiam bonorum. Ergo Iudices ab Archiepiscopo Ecclesiasticis poenis subacti hominem in custodiam reduci iusserũt: nec multo post eius innocentia explorata, cum ingenti ciuitatis lætitia dimiserunt. Multorum etiam à nostris scelera repressa. Quidam à consilio necis, quam suspectæ vxori machinabatur deterritus est. Alter summa rerum inopia oppressus cum familiam sustentare non posset, vitam laqueo sibi extorquere statuerat. Egressus in agrum iam restem collo aptabat, cum tacitam quandam vocem audire sibi visus est monentis, vt ad se rediret, & in æde nostra suis malis remedium quæreret. Itaq; consilio mortis abiecto, ad nos accurrit, & in sacra cõfessione sui morbi reperit medicinam. Septem fœminę ob superstitionem Iudaicam (qua se tamen contaminatas negabant) igni cremandæ, à nostris ad perferendum patienter supplicium sunt erectę. Ciuium erga nos beneuolentia singularis declarata est indicijs nec paruis, nec obscuris. Fœmina nobilissima Comite Pop genita suam in nos quotidianam lib- itatem munifico domo moriens cumula-

mulauit. Nam preter quingentos aureos, quos adornatum sacelli, vbi sepeliri voluit, tria aureorum millia in edificationem Gymnasij testamento reliquit. Ad hæc superante ex piorum hominum largitate pecunia, tantum agri coëmptum collegio, quantum ad exarandum frumentum domesticis necessarium satis esse videatur. Profectio etiam suscepta in vicina loca, non parum frugifera extitit. Complures scelerum vinculis quibus multos iam annos irretiti tenebantur. Deo bene iuuante expediti. In his vnus vigesimum iam annum conscientia sceleris, & nocturnis spectris agitabatur, vt nec quiescere posset, neque corpore, aut mente consistere, hic nostri oratione, adductus cum facinus expiasset, mentis tranquillitatem inuenit. Alij porrò ex odiorum acerbitate ad concordiam adducti. Quo ex numero fuerunt duo ciues primarij capitali inter se odio dissidentes, quorum pacificatio plurimis lætitiæ fuit, quibus dissensio periculo erat futura. Maius etiam ex duarum nobilissimarum familiarum reconciliatione gaudiū extitit, quo pluribus ex earum inimicitijs exitium imminebat. Hæ genere atque opibus principes, & si affinitate iunctæ, tamen diuiso in factiones oppido, inexpiabiles inter se inimicitias exercebant, vt non procul à bello ciuili res abesse videretur. Tandem nostris authoribus, omnes simultatibus depositis in-

pristinam gratiam redierunt, eamque mutuo complexu, lacrimisque firmarunt. Postridie eius diei iunctis pariter manibus ædem nostrã adeunt populo inspectante; & confessione expiati vna sacrum conuiuium ineunt, omnibus qui aderant mirantibus, & incredibili lætitia gestientibus. Alterius oppidani iustior ira videbatur, quò plus negotij in eo mitigando. Fuit huius amicus familiariter ab eo acceptus hospitio, ac liberaliter habitus iure hospitij violato hospitalem filiam rapuerat, eãq; inuito hospite vxorem duxerat. Itaque ille dolore amens implacabili odio in perfidum hospitem ferri: & genero, & filiæ iratus furere, debacchariq, in eos coepit. Tertius iam annus agebatur, nec tamen orbisenis dolor vlla leniebatur ex parte, nec verò cuiusquam erat deprecationi, aut consolationi locus. Nihilo secius nostri haud ignari munus pacificandorum hominum immortalis Dei concessu, pene proprium esse Societatis, negotium omnium iudicio depositum, ac desperatum suscipere non dubitarunt. Ergo adeunt adhuc iratum atque infensum senem: rogant, ut aliquando filiæ, & genero ignoscat, oblitusque alienæ iniuriæ suam salutem Deumq; respiciat. Surdæ erãt aures dolore obstrepente. Inde nostris orare insistentibus sic exarsit, ut eos male verbis acciperet. Nec tamen illi negotium deserere, sed instare, ut situm molestum

esset

esset homines de ipsius salute sollicitos audire, at diem constitueret quo die ad eum reuerterentur: ipsis.n.certũ ac deliberatum esse, non prius inde discedere, quam hoc saltẽ ab eo impetrassent. tandẽ ille nostrorum vel patientia in contumelijs vel perseuerãtia in negotio victus certã dixit colloquio diẽ, et in eã rem nostris vrgẽtibus suam obstrinxit fidem. Redeunt ad dictã diem nostri, deliniunt iratũ animũ, ac demum iuuante Deo, adeo flectunt, vt se suaq; omni a nostris permitteret, filiamque ac generum in gratiam, ac domum reciperet. Sacrarum porrò concionum, confessionumq; fructus maximè memorandus fuit, concionator enim cum maxima hominum frequentia diceret, sæpe numero cunctorum animos ita permouit dicendo, vti suspirijs, gemitibus, comploratione templum omne complerent, ipsumq; dicentem obruerent. Inter confitendum autem non pauci lacrimis, & suspirijs confessionem institutam interruperunt, sic ut qui aderant rei nouitate magnopere mouerentur.

Collegium Montellanum, & Bæzanum,

Montellano Collegio, Domus est probationis adiuncta. Mirum existit in veteranis equè ac Tyronibus Victorię sui ipsius, & virtu-

virtutis absolutæ studium. Per Aduentum Domini celebriores vrbis vias pannosi obierunt, & panum frustra inter pauperes emendicata ad vinctos pauperes detulerunt. Ad accẽdendos discipulorum animos Octobri mense Dialogus pius ac venustus habitus est maximo ciuitatis motu atque fructu. Spectauit inter alios egregios viros ipse Marchio tanto cum animi sensu, vt lacrimas tenere non posset. Vicarius autem Episcopi omnibus precibus orare instituit, vt in maximo templo iterum haberetur, cum diceret, vberiores fructus ex huiusmodi dialogo percipi, quam ex sexcentis concionibus. Domestici omnes pijs commentionibus accensi maiore quam consueuerant studio ac diligentia Societatis officia præstiterunt. Per solenne ieiunium Quadragesimæ quatuor in templis cathechismus est traditus, eò pueri tanto studio conuenerunt, vt etiam parentes suos eo pertraherent. Sacerdotes aliquot primique Ciuitatis festis diebus in æde nostra pios conuentus agunt. ex his non pauci, ac præterea multi viri boni, atq; etiam discipuli bis in hebdomada de more sua corpora verberibus pulsant. Missi aliquot e nostris per Aduentum Domini in finitima oppida, magno vsui oppidanis fuerunt. constat in oppido quodam nostri Sacerdotis concionibus tantam incolis suæ salutis curam iniectã, vt qui per confessionem sibi Deum non reconciliã-

tiliaret, pene reliquus fuerit nemo; cum sacerdotes octo totos dies operam darent confitentibus. Idem fere altero in oppido usu venit, vbi ex omni numero vix centum fuerunt sacræ confessionis expertes.

Baezani quoque nostri vrbi optimæ meritæ haud paruo vsui fuerunt. Catechismus rudibus non vtili solum, sed etiam speciosa ratione inculcatus. Per singulos menses certis ac statis diebus pueri agmine composito vrbem abierunt elementa Christianæ disciplinæ canentes. Id autem semel insigniori pompa est effectum. Præferebat crucis vexillum ipsæ Baezanæ Ecclesiæ Portinarius. sequebantur honesti homines, & illustres facile quingenti. In his Rector Doctores, auditoresq; Academiæ, Aliiq; viri nobiles complures, vnusq; eques S. Ioannis, qui ea ipsa de causa à tribus quatuorue millibus passuum de industria in vrbem venerat. Itum est à nostris non semel in compita ad homines desidiosos iuuandos, & compitalitijs illis cohortationibus ingens vis hominum ad confessionem adducta; ac ne quis eorum non expiatus discederet, his ab omnibus collegij patribus opera ad multam noctem data. Octauo quoque die sacerdos è nostris de more ad Academiæ publicæ exedras commeauit, qui posteaquam Philosophicas Teologicasque eorum disputationes, & præsentia sua, & arguta quapiam argumentatione co-

honc-

hohestarat, Doctores pariter & auditores blanda piaque oratione delinitos ad Nosocomium deducebat; quo agmine subnixus maximo erat ægris, vel solatio vel subsidio. Eorum qui per Aduentum & Quadrageſimam, bis, terue, in hebdomada caſtigandi corporis cauſa conueniunt, tantus eſt numerus, vt bis aut etiam ter ædes noſtra compleatur, Magna extant Ciuitatis erga nos beneuolentiæ argumenta, unum ſine flagitio reticeri non poteſt. Non ſat habuit magnam pomærij ac murorum partem cū excelſa Turri nobis ad ædificationem concedere; quod muri intercedebat ſuo ſumptu ſolo æquauit, & ſimul eam donationem regio deplomate cōfirmandam curauit. Ad hęc perennis fontis vſum, ductumq; nobis benigne dedit. Nec ciuitas vniuerſa benignior, quam ſinguli Ciues. Rector initium ædificandi facere cum vellet, in eam rem circiter mille aureos à priuatis ciuibus dono accepit. his tanta vis vltro tributorum acceſsit, vti ſpes ſit breui ædificium abſolutum iri. In proximum oppidum (Martos nomen eſt) duo de noſtris miſſi quorum incolis, & aduentus gratus, & commoratio vtilis fuit. Nullus dies abyt ſine antemeridiana, pomeridianaque concione: magna ſemper frequentia; maximus Sacramenta vſurpantium numerus. trecentæ omnis vitæ confeſsiones auditæ ſunt. à multis male parta pecunia reddita, depoſita odia, inimi-

citiæ

titiæ in amicitias cõuersæ, Vincti sermonibus, sacramentisque subleuati Pueri elementarij Christianæ fidei rudimenta piaque cãtica edocti. Quorum vni exitus accidit memoria dignus. Hic puer tredecim annos natus pietate ac prudentia præcurrebat ætatem. Prædicare erat solitus. aduentum operamq; nostrorum, per quos tãtum eis diuinæ lucis affulsisset. Inde cum suasu nostri sacerdotis primum sacra mysteria gustasset, illico cœlesti lætitia perfusus gestire, efferriq; gaudio cœpit. vbi in matris conspectum uenit, exclamat ò mater quam libenter ego nunc moriar. Prorsus erat quamuis imbecilla ætate, maturus cœlo. Nec Deus irritam eius vocem esse voluit. Eo ipse die fortuito ictu lætale vulnus accepit, ex quo non ita magno spatio intermisso est mortuus. Porrò nostri ex oppido discedentes, ita suis officijs obstrictos oppidanos reliquerunt, vti collegium societatis expeterent, atque in eam rem tantum pecuniæ deferrent, quantum satis esset ad vectigal annuum sexcentorum aureorum. Accendit eorum voluntatem modestia nostrorum, qui à Xenodochio, quo primum diuerterant, nullis precibus abduci potuerant. & munera missa constanter remiserant. In reditu aliud oppidum ex itinere lustratum. Et multorum mentes sacra confessione expiatæ sunt.

Colle-

Digitized by Google

Collegium Malautannm.

EGregie opera nauata est vinctis. Hi omnium rerum inopia premebantur. Itaque vnus è nostris transegit cum Episcopo, vt Sodalitatem institueret. Subsidio uinctorum lecti sunt ex primis ciuitatis quatuor, & viginti, & spe præmiorum etiam ciuilium ad negotium suscipiendum incitati. Prætor vrbis senatu habito de consilio nostri Sacerdotis beneficia illis complura vel honorifica vel fructuosa decreuit, ita perfectum est, vt hisce Sodalibus necessarias res curantibus, in posterum ægri nec cibarijs, vestibus, patronis dum valent; nec medicis aut medicamentis cum ægrotant, indigeant. Illud palmarium. Quæstor regius vir clarissimus, & cum ciuitatis principibus cognatione aut affinitate, cum reliquis beneuolentia iunctus iam diú in vinculis habebatur. Eiusq; sponsores Regi Philippo decem aureorum millia persoluerant. Causa tamen adeo erat implicata, vt spem illi omnẽ liberalitatis adimeret. Quò maior ciuium lætitia, & gratulatio fuit, cum is præter spem omnium vno e nostri deprecatore, liber ac incolumis est dimissus. Multi preterea extremo supplicio exempti opera, ac deprecatione nostrorum. Coniuges complures à dissidio ad concordiam adducti. Mala societatis opinio, quæ in nonnullorum animis insederat, Eu-

Digitized by Google

ulsa. Ad ædem nostram Sacramentorum causa tanti concursus hominum facti, vt multi duabus tribusue horis ante lucem accederet, quo alios anteuerterent. Nec prius domum corporis curandi gratia redirent, quam rite animum procurassent. Ciues erant quidam, qui siue falsa suspitione, siue maleuolorum vocibus adducti abhorrebant à nostris, nec confessionis, aut Eucharistiæ causa ad nos accedere audebant. Qua re cognita noster concionator, ita de nostræ societatis instituto atq; officijs disseruit, ut illi abiecta omni suspicione, suspicere nostros inciperent, vltroque veniam ab eis peterent, quòd fidelia, ac salutaria officia pro insidiosis ac noxijs habuissent ciuis erat honestius, qui annum iam quintum inimicitias gerebat cum altero, à quo maximis sefortunarum, ac dignitatis detrimentis affectum quærebatur. Nec cuiusquam precibus, vel authoritate perpelli potuerat, vt ignosceret inimico. Sed tandem ab vno e nostris mollitur eius animus et ad pacẽ adducitur. Simul pax in publico, quia publica odia fuerant, mutuis amplexibus confirmatur, non sine magno gaudio & gratulatione multorum. Fœmina item nobilis, nostrorum suasu necem filij Deo condonauit, & interfectori, in quem ut grauius aliquid statueretur, certum iudicem postulabat à Rege. Controuersia porro alia plena dissensionis ac periculi per nostros com-

posita

posita est. vir opibus pollens inimicitijs adductus. Prætorem, vbi primum is abijt Magistratu, postularat repetundarum. persuasum huic à nostris vt actione desisteret, & cum eo cuius nomen detulerat, in gratiam rediret.

Collegium Gaditanum.

ENituit Gadibus opera nostrorum in pacificatione duorum Principum Ciuitatis; Sed virtus exercita est in classiariis militibus subleuandis. Classis erat in portu satis instructa militibus Indiam petitura; dum tempestatem idoneam expectat, grauis eam lues inuasit, quę mirificam nobis materiam præbuit de ægrorum vel corporibus vel animis merendi. Illud autem memoria non indignũ. Miles erat quem morbi grauitas de mente deiecerat priusquam delicta confessione expiare potuisset. Verum ad nostri sacerdotis aduentum, mentis sanitate paulisper recepta, magnopere eum orauit, vt sibi primo operam daret. Ea re impetrata, confitetur. mira dictu res, à confessione ad pristinam insaniam rediit, diceres confitendi spatium illi diuinitus datum. Mauri duo Christianæ religionis mysterys instituti sunt, quorum alter domi suæ nobilis ac diues sua sponte diuinoq; instinctu patria ac diuitijs relictis huc venerat, vt fieret Christianus. Ciuium in nos beneuolentia

ac

ac benignitas augetur in dies. Hoc anno in nostrorum ędium ædificationem aureos quadringentos contulerunt, ac prætereà in ornatum templi ducentos. Nobilis mulier sericà peristromata quibus sacellum maximum conuestiatur testamento legauit. itemque lychnũ argenteum cum certa summa pecuniæ in oleum quo perpetuo luceat. Eadem sexcentos aureos nobis donauit, qui post viri sui mortẽ ad nos peruenirent. Nec Europæ finibus se tenuit nostrorum industria, sed transijt in Africam. Arces sunt duæ maritimæ in Africæ Hispanæ ditionis septa, & tanger, olim Tingi, quæ Tingitanæ Mauritaniæ nomen dedit. Huc Antistitis rogatu duo è nostris alter ex Gaditano Collegio, alter ex Hispalensi traiecerunt. Incredibile dictu est quanto utrq; honore ab Episcopo sit exceptus, quanta inibi sint cum incolarum vtilitate uersati. Defecerant illis locis ea tempestate non nulli, & à Rege & à Christo, quę res magnum reliquis incusserat terrorem cœlestis iræ. Itaq; opportunissimo nostrorum aduentu lux eis quædam oblata uidebatur, & spes salutis ostensa. Proinde pro se quisq; ad ędem sacram cõfluere matutinis pomeridianisq; concionibus interesse, cupide quæ à nostris dicerentur arripere, exsequi quæ monerentur. Ne multis confitentium, & communicantium numerus tantus fuit, quantum ne ipsa quidem sancta hebdoma

Digitized by Google

da fuisse constabat omnis ætatis confessiones innumerabiles auditæ, creber sacramentorum vsus introductus, cum antea monstri simile esset, aliquem valentem extra Quadragesimam confiteri, aut communicare. Quibus ex rebus magna consecuta est voluntatum, morumque commutatio, vt nunc demum Christianè pieq; viuere videantur. Matrona erat honesta in cuius potestatem Maura puella peruenerat, adeò Mahometi addicta, ut à Christiana religione penitus abhorreret. Hæc igitur omnium voces salutarem religionem suadentium respuebat, preces ac promissa repudiabat. Verum ut Dominam multa de nostris hominibus commemorantem, & quæ in concionibus acceperat, exponentem audiuit, tanta illi cupiditas iniecta est nostri sacerdotis audiendi, ut Dominam rogaret, vt celeriter accersi eum iuberet. Adit eam noster accersitu Dominæ, agere instituit de religione. Non ita multa verba fecerat, cum illa clamat se velle esse Christianam. Ergo rebus ad eam rem necessarijs imbuta, magno apparatu, maiore omnium lætitia ab ipso Episcopo baptizatur. Altero mense exeunte nostri ita discesserunt, vt incolæ non minore luctu, ac desiderio eos prosequerentur abeuntes, quam quanta lætitia venientes exceperant. Tartessum oppidum est in littore Oceani situm, quà primum ex freti angustijs effunditur mare, vulgo Tarifa appellatur

latur, hic dum nostri fœpestatem nauigationi idoneam expectant, ne inutilis esset mora, redintegrato labore societatis obire munera instituerunt. Alij porrò sunt missi ad Ducis Medinensis oppidum, Almadrabas vulgo appellatur, quo propter piscandi licentiam tanquam in sentinam regionis huius sceleratissimus quisque confluebat. Atq; ex hac quoque hominum colluuione complures ad bonam frugem Deo adiutore per nostros emerserunt.

Collegium Xerense, Marcenense, Triguerense, & Cazorlanum.

XErenses socij, & si pauci numero, non parum tamen vtiliter laborarunt. industriæ vero adiuuit authoritas, qua apud omnes ordines valent. Horum hortatu multæ sunt restitutiones factæ sedatæ discordiæ, iniuriæ condonatæ, Ciuilis & Ecclesiasticæ ditionis principes nō sine ciuitatis incōmodo grauiter inter se dissidentes æquis conditionibus ad pacem adducti; complures è carcere dimissi, vel controuersijs compositis, vel ære alieno cui soluendo non erant à creditoribus condonato. Tum etiam ad Triremes, remigesq; ac nautæ Christianis monitis ad suæ salutis curam excitati, & adiuti. Maurus vnus Christo adiunctus,

solemniq; pompa baptizatus. Alter catechesi institutus. Ciuitas ad templi ædificationem aureos ad quingentos se daturam recepit.

A Marcensibus socijs quatuor meretrices nobiles à turpi quæstu adductæ, & in tuto locatæ sunt, Patres qui huc ad Prouincialem congregationem conuenerant Duciß liberalitate sustentati diuŝ post alium concionando magno vsui incolis fuerunt.

Trigerense collegium ad huc recens præclare radices agit. Templi ædificatio strenuè urgeri est coepta. In eam præter nonnulla priorum subsidia, insumpti hoc anno aurei octingenti, & ciues aliquot ad subuehendam materiam plaustra, & operarios sua sponte miserunt. Porrò ad templi ornatum accesserunt aurei nonaginta.

Cazorlanum item collegium templo atque insuper scolis, vel ad vsum vel ad elegantiam egregijs auctũ est. Nec nouo tẽplo aut Gymnasio sua defuit frequentia, quę augetur in dies. Ad ritè initiandas scholas pridie eius diei, quo initium docendi facturi eramus discipuli omnes, qui (præter elementarios prope innumerabiles) erant ad octoginta; mentes sacra confessione expiatas: non sine iucunda Symphonia cœlesti pane pauerunt. Habita deinde ab vno è nostris oratio luculenta et ad eam rem accommodata, cui drama succesit iucundissimum maximèq; opportunum. Diebus

Do-

Dominicis Discipuli omnes quadrato agmine catechismum canentes celeberrimis vrbis vijs ducuntur. Vbi ad maximam vrbis plateam ventum est, magna oppidanorum multitudine spectandi studio prosequente, in superiorem locum (quo conspici ab omnibus possint) ascendunt. Ex eo loco in maxima hominum frequentia, aptis interrogationibus responsionibusq; præcipua Christianæ religionis capita enuntiant. ita præparatis auditorum animis appositæ conciones adhibentur à nostris magno incolarum bono.

Sedes Eccizensis, Vbedana, & Guadacensis,

IN sede Eccizensi iacta sunt fundamenta Collegij, aperto ludo litterario. Discipuli numero trecenti tres in classes diuisi pietate simul & litteris imbuuntur. Plurimi ad nos sacramentorum causa confluunt. Ex his multi bis in hebdomada se se verberant flagris. Ægri vinctique caritatis officijs identidem subleuantur à nostris. Ciuitas pro sua erga societatem beneuolentia perelegans asseruandæ Eucharistiæ ciborium faciendum curauit.

Vbedani socij maius quam pro numero ciuibus auxilium tulerunt. Inter claros ac potentes viros dissentio sedata est plena periculorum.

lorum. Conciones & auditorum frequentia insignes, & fructu. Vrbis scholæ nostris concionibus virtute ac pietate florent. Singulis mensibus discipuli omnes apud nos sacramenta percipiunt. Horum agmen adduximus interdum in forum, primario viro signum crucis præferente, altero ciues tintinnabulo conuocante, confluxit ad spectaculum ciuitas pene vniuersa cum flore nobilitatis. Itaq; cum ad eos qui conuenerant, magno ardore animi è superiore loco verba fecissem, tantus consecutus est motus animorum, vt certatim ad confessionem confluerent. Tantusq; fuit numerus eorum, qui de vniuersæ vitæ peccatis confiterentur, vt his per hebdomadam satisfieri ægrè potuerit.

In Guadaxensi autem sede sociorum paucitate non parum incolis vtilitati fuit. In æde maxima, In præcipuis paræcijs, in compitis ac plateis vrbis credræ ad Populum habitæ conciones, quæ peccatorum confessiones à pluribus expresserunt, nonnullis pellices quibus cum tam pessimo exemplo vixerant, subtraxerunt: complures ab inimicitijs ad concordiæ amicitiamque traduxerunt. Præterea vinctorum custodia, valetudinaria Xenodochia, fugaria infimorum hominum lustrata sunt, & victus necessarijs subleuata. Vincti in primis consilio, ope, gratiaq; adiuti. Sacramentorum vsus apud eos fructus extitit maximus.

Complures ad bonam frugem, pianque vitam se receperunt. Ciuium erga nos beneuolentiam quotidiana munera testantur, atq; vt ex initijs coniectare licet, magnam in spem venimus rem ex sententia successuram.

PROVINCIA TOLETANA.

HABVIT hoc anno e nostris quingentos LXVI. Domus professorum Toletana, quinquaginta. Villaregiensis probationis domus ad septuaginta, Madriciense Collegium sex & lx. Complutense nonaginta. Septuaginta Murcianum, vndequadraginta Ocanense. Heutense quatuor, & quadraginta. Belmontanum xxij. Orepesanum vnde triginta. Toletanum, & Coquense ternos denos. Securitanum sexdecim, vno plus Talaxitense. Accesserunt ad societatem pnus & xx. e vita decesserit duo de triginta.

Domus Professorum, & Collegium Toletanum.

TOLETI & in Domo Professorum, & in Collegium tum Ciuibus, tum Di-

Digitized by Google.

scipulis officia societatis sunt egregie præstita; nihil tamen fere euenit hoc anno, quod magnopere memoria dignum videretur, nisi forte quod ingens omnium ordinum, præsertim vero nobilium numerus ad nostram ædem concionum sacramentorumq; causa confluxit.

Madridiense Collegium.

GRmasium quam frequentissimum hoc anno, ac florentissimum discipulis, fuit, propterea quod idonei Magistri diligentissime conquisiti, & doctrinæ fama, & discipulorum numero auctiores scholas fecerunt. Magnam etiam in spem venimus ædificij brevi tempore absoluendi. Nam præses Senatus cum Collegium inuiseret, ad eam rem suum studium atque operam detulit. Patriarcha Alexandrinus apud Philippum Regem legatus Apostolicus ipso Paschatis die apud nos est prandium. A prandio in Sacrario Sodalium B. Vincentij non illepidum dramma illi datum. Rogatus deinde vt sodalitatis susciperet patrocinium, adeo libenter prolixeq; id fecit, vt Ecclesiastico beneficio statim in Præfectum collato, atq; sacris manusculis in sodales distributis, mecum sudans omnibus cognitam esse voluerit. quæ res & sodalitatis authoritatem amplificauit, & sodalium animos magnis pietatis stimulis concitauit. Horum pietas con-

conficiatur ex vno. Adolescens spectatæ virtutis B. Virgini vnice erat deditus, eiusque effigiem ex ea quam D. Lucas depinxit expressam perpetuo suspensam gestabat e collo. Is tum morbo periculoso, magisquam minaci premeretur (suspiriosus enim erat, & sine febri grauiter intestino malo laborabat) diuinitus præsensit, ac præsignificauit domesticis adesse sibi supremum diem. Inde cum in sella propter morbi genus, recubans parumper quieuisset, media circiter nocte euigilans patrem appellat, rogat vt sacerdotem cui cō fiteri consueuerat, properè accersi iubeat. Se B. Mariæ monitu compertum habere non nisi sacris mysterijs rite sumptis, discessurum e vita. Pater qui medicus erat, explorato venarum pulsu, cum neq; febrim neq; aliud periculum adesse cerneret, suadet ei vti ad lucem quiescat, neu sine causa sacerdotem in tempesta nocte euocatum velit. Negare ille tantum sibi spatij dari, instare vt vocetur sacerdos. Itaq; peruicit, vt vocaretur. Sacerdos simul ac est monitus, sensit ucribus se stimulis diuinitus ad accelerandum incitari sic, vt quoniam locus ab ædibus nostris prope aberat, ne comitem quidem sibi expectandum putarit. Aeger illum conspicatus tanto affectus est gaudio, vix vt eum adesse crederet. Ex in animo confessione rite procurato, sacrosanctum viaticum sumturus iubet. Et in eo Dei numen

enituit

enitnit. Aliquanto ante quidam admisso male-
ficio, perfugium in templo quærens Parochi
Vicarium qui forte aderat, crebra æris cam-
pani significatione ad Paræciam reuocauerat.
Igitur æger sacro instructus viatico, gratias
Deo, Deique Parenti impensè agit, ac B. Vir-
ginis effigiem identidem amplexans velut in
eius complexu paulo post efflauit animam, cul
tus egregij erga Beatam Virginem haud vulga
re documentũ. Nonnulli etiã ciues ex Satanæ
manibus erepti. Ciuis non admodũ opulentus
ingenti pecunia multatus iam rescem, & la-
queum cogitabat. Incidit in hunc sacerdos no
ster, animaduertit eum tristem, ac flentem ca-
pite demisso terram intueri, accedit, moero-
ris causam scitatur. causa cognita eum blan-
dè solatus, deducit in templum, ibi sacra con-
fessione delinitum ad mentis reuocat sanitatẽ.
Nec egro salum, sed etiam vicinis diligenter
opera nauata est. Facinorosus quidam morti
destinatus nulla ratione adduci poterat ut
perdito corpore animum sacræ confessionis be
neficio conseruaret. Frustra adhibitis sacra-
rum familiarũ viris sane idoneis, itur ad nos.
Sacerdos noster Deo bene iuuante durum ho-
minis pectus breui oratione emollit. Itaque ad
to fortiter capite, magnam omnibus spem suę
salutis fecit, & nostræ Societatis in hoc etiam
genere opinionem auxit. Duo e nostris nobi-
lissimi ciuis domum prætereuntes ab eo rogati
tur,

tur, vt sibi paulisper in pio negotio operam darent. Introductis ostendit infimæ sortis hominem baiulum, aut operarium, morosum in primis & agrestem. Orat vt secum illi suadeant, actione desistat, quam ob vulnus acceptum alteri intenderat, quippe cum percussoris in vincula coniecti familia, quam ille suis laboribus alere consuerat, famem toleraret extremam. Ibi nostri vna cum alijs domino baiulum aggressi tandem obfirmatum eius animum commouerunt. Et hærus euentu lætus (vt orat vir egregie pius) nequid negotium impediret, ad æqua & iniqua omnia descendit. Primum igitur magnam illi auri summã e vestigio numerat, deinde quia longa at. luculenta uia adeunduserat scriba, suum illi equũ cum famulo attribuit, qui cum equitantem ad scribam deduceret, atque inde domum reduceret. Ipse autem quamuis, & opulentus, & nobilis cum præeuntium, & subsequentium famulorum manu, via deterrima pedes seruum equitantem ad scribam est secutus, vt præsens negocium vrgeret, atque conficeret, adeò illi christianæ charitatis ratio sua dignitate potior fuit.

Colla

Collegium Murcianum, & Villaregiensis Probationis Domus,

MVrciæ cum domestici omnes P. nostri Ignatij meditationibus mentes suas ad perfectæ vitæ studium excitassent, ardor domi conceptus erupit foras. Ex eo tempore sodales B. Virginis maximæ atque item reliqui diuina mysteria crebrius atque ardentius abire consueuerunt. Præcipuè dies celebriores B. Mariæ sacri communicantium multitudine insignes fuere. Quibus diebus terni sacerdotes separatim ternis aris sacram Eucharistiam ministrantes tantæ multitudini ægre satisfacere potcrant. Complures viri primarij, & propinquitate coniuncti, sed odijs inter se dissidentes ad concordiam & pristinam gratiam reuerterunt. Quo in numero duo fuerunt, qui vt opibus valebant, cum quadragenis ferme armatis equitibus in captos exierant, & propè diem congressuri videbantur cum pernicie ciuitatis. Nonnulli etiam qui alieniore erant animo, societati sunt reconciliati. In his vnus permagnę authoritatis, qui quemadmodum erga nos affectus esset, nostra plurimum referebat. Is falsis maleuolorum sermonibus à nobis alienatus, vbi tandem discussa mendaciorum caligine, lux ei veritatis oblata est commu-

commutata voluntate, nos complecti, nostrisq; rebus fauere cœpit. Ad templi ornatum, ac supellectilem, facta est accessio non vulgaris. Gymnasium schola sacrarum litterarum auctum. Ad Oretanos missus sacerdos octo mensium spatio ingentem perditorum hominũ multitudinem in viam reduxit, & in quinq; satis celebria oppida consuetudinem introduxit. Singulis mensibus sacramenta confessionis, & Eucharistiæ sumendi, ingenti, & priuato, & publico bono. cuius rei fama alias quoque finitimas vrbes ad æmulandam illorum pietatem; nostrorumq; aduentum expetendum accendit.

In villa Regiensi Probationis domo Tyrones ita se domesticis muneribus exercuerunt, vt exterorum saluti non defuerint certè hominum ad ædem nostram sacrarum concionum, sacramentorumq; causa ventitantium numerus multis partibus est, quam superior annis maior. Aedificatio quoq; domus belle procedit hoc anno ea pars extrui cœpta est quæ veterem domum cum templo coniunget.

Collegium Ocanense, & Huetense.

OCaniæ, & Hueti, non modo in visitatis societatis officijs, sed etiam in catechis-

mo

mo vel in vrbe, vel in finitimis vicis tradendo egregiè operam socij posuerunt. Illud Ocanię proprium, Sacellum est in ęde nostra, quo in sacello sacræ reliquiæ, de quibus anno superiore scriptum est, asseruantur. Hæ reliquiæ hoc anno aliquot editis miraculis (quæ idoneorum hominum testimonijs confirmata, & publicis consignata sunt tabulis) mirum in modum cœptę sunt celebrari. Satis constat nonnullos grauibus ac periculosis morbis implicitos, Diuis illis imploratis admirabili quadam ratione liberatos. Qui vt gratos se liberatoribus suis præberent, fęstos eorum dies agitare instituerunt, & votiuis donis reditis accepta per illos à Deo beneficia testata esse voluerunt. Vir nobilis æque ac opulentus lychnum argenteum, qui centum aureis æstimatur, fœmina primaria arę amiculum egregium paris formę pretij alij alia dono dedere. Connictores in quibus complures ac primæ nobilitatis, sunt amplius centum. Sodalitas B. Virginis satis multos cum cæteris sacris familijs, tum vero nostræ hoc anno peperit.

Hueti vero aliquid non indignum memoria euenit. Quædam mulier prædicabat Hutensis ciuis paulo ante mortui animam sibi sæpenumero per quietem oblatam horrenda specie, planeque confessam esse, sempiternis poenis se apud inferos cruciari. Quæ fama postquam in vulgus emanauit, mortui illius propinquos

vehe-

vehementer offendit. Iamque ex altercatione cum alijs certamine exorto, prope seditionem res erat, cum sacerdos noster ciuitatis rogatu sedandæ dißensionis negotium suscepit. Itaq; pro concione de tota re ita disseruit, vt rei memoriam sempiterna oblitione deleret, dißidentes animos ad concordiam reuocaret, & maximam ab omnibus gratiam iniret.

Orepesan um Collegium, & Placentinum.

ORopesæ hoc anno addita est schola Philosophiæ. Diem obijt Nouitius tanta animi alacritate, ac spe beatæ vitæ, vt veterani parem sibi exitum expeterent. In Conuictorum Domo adolescentulus decessit memorabili exitu. Is cum quartana grauissimè conflictaretur, impetrauit à Prorectore, vti conuictores omnes in suum cubiculum conuocarentur. Quibus ad præcauendas omni animi prouisione inferni leonis insidias incitatis, prædixit fore, vt ipse triduo quartana liberetur; Sed non multo post graviore morbo extingueretur. Prædictionem comprobauit euentus octauo postquam quartana abierat, die subito morbo correptus extinguitur. Relatis deinde eius contubernalis, ac præter cæteros familiaris, illum adhuc quartana laborantem sibi ita nar-

rasse,

Digitized by Google

rasse, diabolum leonis specie ipsi occurrisse, qui vasto oris hiatu deuorare eum velle videretur; sed implorato B. Mariæ auxilio horrendam illam belluam profugisse. Inde obiecta alia spectra satis formidolosa, quæ item B. Virginis nomen diffugerint, & simul B. Mariam cum D. Bernardo collegij Patrono oblatam esse, cuius aspectu mirifice recreatus, voce de quibusdam vitijs increpitus sit, vt eandem & parentem haberet, & magistram. Nec domi solum res bene administrata, sed etiam foris Egressi sunt nostri in finitima oppida orepesano Comite sumptus suppeditante, Nauata est oppidanis opera diligēter, & operæ pretium fuit. Vno in oppido institutum est vt plerique octauo quoq; die ad sacramentum confessionis accederent. In altero pernicioſa discordia sedata, quæ oppidum in factiones distraxerat, atq; ita oppidanos ad arma concitauerat, vt ne Quæstor quidem à Regio senatu missus in pœnis ac minis continere in officio posset. Tandem nostri sacerdotis concionibus adducti, positis armis pacem inter se sanxerunt. Porrò in alio oppido tanti ad sacras conciones facti sunt hominum concursus, vt non modo parentes liberos adducerent; Sed domini seruos villicos, pastores, ab officinis, fundis, pascuis aduocarent, adeò præ hominum salute nulla rei familiaris ratio ducebatur. Nec hi concursus plus admirationis,

quam

quam vtilitatis habuerunt. Quindecim dies hus assidua quinque sacerdotum opera (quos in numero tres nostri fuerunt) totum oppidū sacra confessione lustratum est. Quoquidem tempore nostris nunquam ferè labore ad quietem intermisso, vix necessarij cibi somnique spatium dabatur. Vnius oppidani poenitentia maxime memorabilis. Is sacris concionibus permotus admissis sceleribus ac flagitijs expedire animum decreuerat. Verum id molienti ter Satā de nocte se obtulit, eumq; à nostrorum congressu deterruit: cum nihilo secius perstaret ille in sententia, horribilis eum adorta est Dæmonū manus, si secus quam iuberetur, faceret, minas iactans, & perniciem intentans. At ille vt se hac molestia & periculo liberaret, confestim ad sacerdotem accurrit, & sacrę confessionis ope importunos illos monitores profligauit.

Placentiæ cum cætera societatis muuera diligenter obita sunt, tum vero ex tradendis plebi Christianæ fidei rudimentis, adeundisq; institutionis gratia vrbis scholis maximi fructus capti. Magna apud ciues opinio societatis. Itaq; plerique ciues & nobilissimus quisque ad nos concionum sacramentorumq; causa ventitant: & inter se dissidentes nostris authoribus odia deponunt. Episcopus nostrorum opera libenter vtitur, & vbicunq; se offert occasio, de societatis nostræ laudibus

prædicat. Quæ laus ne inanis sit nostros animos vehementer accendit, vt tantæ opinioni pares esse possimus. Excursum est etiam in oppida extra diœcesim Palentinam non maiori labore quam fructu. Oppidum fuit vbi spatio vnius mensis omnes ad vnum sacram confessionem obierunt. Sæpenumero etiam accidit, vt cum de sacerdotis nostri in aliquod oppidum aduentu percrebuisset, confestim ex vicinis oppidis uicisque eo quam plurimi aduolarent, ita nostrorum labor pariter augebatur & fructus. quos labores ut facilius ac libentius nostri ferant, villa in suburbano (accepta in eam rem ab amicis summa aureorum circiter septingentorum) satis aucta est, & ad rusticationem opportune, & ad salubritatem commode concinnata.

Collegium Talabricense.

INopia qua hoc Collegium premitur, excitauit liberalitatem multorum ad nos pecunia subleuandos. Nonnulli etiam sacellum domesticum egregia pictura, aliisq; ornamentis decorarunt. Quidam perlegantem sacræ Eucharistiæ thecam faciendam iurauit. His officijs prouocata cumulate respondit nostrorum industria. Aegris, vinctis nostram operam desiderantibus, omni loco, omni tempore prælo fuerunt. concionibus, cathechismo, sacramentorum

Digitized by Google

torum administratione summos æque & infimos iuuerunt. Perditissimus homo nostrorum opera ita se ad bonam frugem recepit, vt omnibus admirationi fuerit eius vitæ commutatio. Virgo à nostris instituta plane admirabili ratione aduersus vim pudorem defendit. Hanc familiaris adolescens perditè adamabat qui posteaquam nec prece nec præcio se quicquam proficere vidit, vim afferre decreuit. Itaq; eam in cella remoto ab arbitris loco nactus, comprehendit incautam, vinculis constrictæ vim parat. Illa in præsenti periculo B. Virginis opem implorate, pudoremq; suum eius fidei tutelæq; committere. Nec frustra id fuit redintegrato diuinitus animo, vim vi repellendi quatenus posset consilium coepit. itaque & si reuinctis manibus se commouere non poterat, dentibus inuasorem illum quam maximo potest impetu inuadit. Ita ille morsibus appetitus, ac fede laceratus negotio desistit. Virgo tanto periculo defuncta Virginitatem suam Deo dicare, & in cœnobio Virginum custodire statuit. Mulier ab incesto flagitio tandem emersa, non solum incesti amatoris preces, pollicitationes minasq; contempsit, sed vitæ pudicitia atque constantia illum ipsum ad pœnitentiam adduxit. Sacris vero reliquijs, quæ in nostro asseruantur sacello, veneratio accessit euentu mirabili Mater familias nobilis, & opulenta, eademque

nostrorum in primis studiosa erat; huius desperata a medicis valetudo, & ipsam afflixerat, & familiam luctu & squallore compleuerat. Igitur sacerdos noster, quæ illi à confessionibus erat, dum nostri fœminæ optimæ salutem à Deo deprecaretur, vnius ex sanctæ Vrsulæ sodalibus caput ad eum defert id verò ægrè multum non modo solatio, sed etiam saluti fuit. Namque illam sacrum caput osculo veneratam subito arctior quidam somnus oppressit. Inde cum euigilasset animaduertit se diuinitus persanatam. Nec defuit beneficio gratia. Aderat dies B. Virgini conceptæ sacer, pridie eius diei sibi viro suo totique familiæ ieiunium indixit. Festo autem die sacris omnes sacramentis rite sumptis Deo gratias agere voluit B. Mariæ coetus tanto pietatis studio flagrat, vt ab eo magnus reliquis discipulis ardor sit iniectus. Hoc in numero complures sunt, non modo honesto loco nati, sed etiam locupletes, qui multorum, vel ægrorum, vel egentium inopiam, & officijs & pecunia subleuant. Iidem sub diem Christi Natalem ad dissoluendum æs alienum vinctorum, satis magnam vim pecuniæ contulerunt; & adhibitis aliquot magistratibus cum creditoribus ita satisfecissent, vt illi parte pecuniæ debitæ accepta, reliquam debitoribus condonarent, eos qui soluendo non erant custodia emiserunt, ut liberi ac soluti

Na-

Natalem eius celebrarent, qui venerat vt educeret vinctos de domo carceris.

Collegium Cochense, & Carauacense,

CONchæ ingens pecuniæ summa, quam Gomes Zapata Episcopus pauperibus testamento legarat, ex eius testamento abijs qui huic negocio præerant de nostri sacerdotis consilio distributa est. Nostrorum industria cum cæteris pietatis officijs, tum vero conciliandis inimicis enituit graues; atque inueteratas multorum inimicitias, quas alij sedare frustra tentarant, Deus hoc societati decus reseruante eiusdem ope penitus sustulerunt; idque magna non solum approbatione aliorum: sed etiã ipsorum voluntate. Episcopus paterno nos amore complectitur. Religionis ac fidei quæstores nos diligunt; suique muneris laborem libenter nobiscum communicant, Lupus Marquina Canonicus onere docendi linguam latinam, quod onus suo iure nobis imposuerat; nos leuauit, idque suo Chirographo testatum voluit. Ludus tamen litterarius, & litterarum & pietatis studijs, non modo discipulorum numero; ac genere auctior existit in dies.

Nihilo minor Carauacensium, aut labor

Digitized by Google

aut fructus fuit. Nec domi solum sed etiam foris. In oppido finitimo mulier quæ cum diabolo consuetudinem habere consueuerat, sacræ ceræ particula à sacerdote nostro accepta, ita impurum illum, atque importunum amatorem suo congressu prohibuit, vt ille cum fractis, & inanibus minis abscedens, ne accedere quidem propius auderet, ita Agni Dei beneficio pacem mentis est adepta. Iam Caracacensi Societatis templo fœmina diues ac nobilis sacras vestes satis pretiosas (pluris ducentis aureis æstimantur) dono dedit.

Securitanum, & Belomontanum Collegium.

VTrobiq, nostrorum opera vt diligens, ita fructuosa fuit. Securitanum Collegium & adiutum piorum donis est & ornatum. Templo cum alia multa ornamenta acceßerunt, tum vero pyxis egregia aßeruandæ eucharistiæ opus est per benefactum, centum aureis stetisse dicitur.

Belomontanis quoque socijs magno cum fructu laboratum est. In adolescente diuinorum misteriorũ mira uis extitit. Huius eximia specie capta mulier, castum animum omni ratione solicitabat. Ille importunæ mulieris impudentiam constantissimè repellebat. Ad extremum

mum cum mulier nullum insaniendi finem faceret, seuere minitatus est malum, nisi ab incepto desisteret. ita demum illa, cum metus amorem vicisset, insania destitit.

Collegium Complutense, & Domicilium Naualcarneranum.

ET morbis grauis, & morte multorum functus hic annus fuit. certauit ministrantium sedulitas cum patientia ægrotorum. Ex quorum numero duodecim varijs morbis extincti. In his P. Gaspar Sanazarius, qui amplius xl. annos in societate pie, sancteq; traduxerat. Et Pater Alphonsus sanctius vir omnino sanctus, qui post longinquas, ac periculosas terra marique peregrinationes Christianæ rei causa susceptas, hic itinerum, & vitæ finem inuenit. Nam cum à Patribus conuentu Prouinciali alter comes Præpositi Prouincialis Romam ad Generalem congregationem ituri, delectus esset, in ipsa meditatione sui muneris atq; itineris Romani in grauem morbū incidit, quem breui beata mors est consecuta.

Adsciti sunt in societatem sex, quorum non nemo à parentibus varie oppugnatus, nullis neq; minis, neq; blanditijs expugnari unquam potuit. Ingens extitit confessionum

Digitized by Google

fructus, nec minor concionum, quarum quidem tanta sæpe auditorum fuit frequentia, quantam ædes sacra vix caperet. Per Quadragesimam ter in hebdomada sub sacram prælectionem complures ex auditoribus se se domi nostræ diuerberant, bis quidem clam sine arbitris, semel autem hoc est die Sabbathi, luce ac palam & valuit exemplum apud alias sacras familias, quæ idem in suis templis facere conantur. Theologicæ scholæ sunt discipulis sanè frequentes. Sodalium numerus capitum amplius ducentorum. In his Doctores non nulli, multi Magistri, plurimi, alijs doctrinæ titulis insignes, quos Licentiatos, & Baccalaureos vocant. Complures etiam amplo genere nati, qui omnes non minus pie, quam crebro sacramentis vtuntur. Ex hoc numero per multos pijs commentationibus se se ad rectæ pietatis studiū excitārūt, nonnulli verò sacrorū virorū disciplinis se se addixerunt. Sodalitatis Præfectus Abbas Caetanus Sermonetæ Ducis Filius æquè pietate, ac genere insignis suam Sodalibus Domum aperuit tum ad disputationes Theologicas, tum verò ad pia fructiferaq; colloquia.

In oppido Naualcarnero non nulli è nostris versantur, quorum vnus in tenera ætate litteratis simul ac bonis moribus imbuenda, reliquis ferè in populo concionibus cæteris q; societatis officijs iuuando non inutiliter operam præ-

fuerunt

fuerunt, atque his rebus magnam ab oppidanis gratiam inierunt.

PROVINCIA LVSITANIA.

Vingenti, & octoginta quinque hoc anno in Prouincia Lusitaniæ socij fuerunt. Olyssipone in Professorum domo sexaginta: in Collegio D. Antonij quinquaginta. Conimbricæ decem, & ducenti: centum & quadraginta Eboræ. Brigantiæ viginti quinque in Collegio Bracarensi quinque & triginta, in Portuensi Angrensi, Funchalensi quini deni. in Angolana sede duodecim, in Insula Sancti Michaelis quinque, Madridij tres. Desiderati sex. Cooptati in societatem vnde quadraginta.

Domus Professa Olyssiponensis,

OLyssipone, vt in Vrbe amplissima, & celeberrimo Europæ, Indiæq; Emporio nostri quoque suum, aut Dei potius negotium bene gesserunt. Primum igitur Domestici omnes

nes, ut congregatio generalis bene ac fœliciter eueniret, non modo precibus ac sacrificijs verum etiam volũtarijs corporum castigationibus coeleste numen placare institerunt. Interim vero in aliorum vtilitatem, ac salutem industria collocata. Conciones frugiferæ, confessiones salutares ciuibus & peregrinis fuerunt. Innumerabilia occurrunt; sed nonnulla ponam exempli causa, vt ex his quæ dicuntur intelligi possint etiam, quę tacentur. Mercatori cuidam locupleti magnum auri pondus clam surreptum fuerat. cum furti authores, & conscij penitus laterent; collata suspicio est in sontem, qui falso insimulatus, cum in vinculis teneretur, magnum tormentorum in quæstione, & supplicij, non modo famæ periculum adibat, quod vbi cognouit vnus ex conscijs, qui etiam emolumenti particeps erat, nulla interposita mora nostrum adit sacerdotem eiq; secreto rem demonstrat, mille aureos nummos, qui sibi obuenerant tradit, qua pecuniæ summa delinitus Mercator a nostro sacerdote, innocentem illum e custodia dimittendum curauit. Alius qui incoesta quædam illecebra irretitus à Diabolo (is coram se illi videndum præbebat se expedire prohiberetur, ducente Deo in eidem nostram deuenit. Quem cũ tristem & cogitabundum animaduertisset noster sacerdos suspicatus id quod erat, hominem comiter ad confessionem elicuit, quæ misero illi

illi salutem attulit. Duo coniuges amplissimis familijs nati, adeo inueterato odio inter se dissidebant, vti desperata in perpetuum concordia, de diuortio agitarent. Horum efferatos animos vnus è nostris sacerdotibus Deo iuuante mitigauit; perfecitq; tandem vt veteribus offensionibus sempiterna obliuione deletis, in pristinam gratiam ac beneuolentiam redirent. Quo illustriores coniuges & discordia etiam apud Magistratus, ac principes viros celebratior erat, hoc eorum reconciliatio, operaq; nostrorum plus admirationis atque approbationis habuit. Mater familias nubili puellæ quam domi habebat irata eam domo eijcere ad certum interitum constituerat; huic persuasum est, vt puellam apud se haberet. quoad eam confecta dote collocaret. Pudori, paupertatique honestarum mulierum, quæ ob vestitus inopiam in templum sacrorũ causa venire non audebant, à nostris consultũ est, eisq; vestimenta, atque alia subsidia curata. Virginum item multarum orbitati, famæ egestatique subuentum. complures inter coniuges reconciliationes factæ. Ciuium dißensiones sedatæ, pupillorum fortunæ defensæ, illecebræ peccandi sublatæ, salus multorum pene ab exitio erepta. Nauata etiam opera ægris in valetudinarijs, remigibus, nautisq; in Nauibus, vinctis in custodijs, ipsis quoque elephantiacis qui in remoto à ciuibus loco versantur.

Digitized by Google

Hi omnes per nostros non modo pijs sermonibus, diuinisq; sacramentis, sed etiam rebus necessarijs subleuati. Ita ex hac quoq; ferè hominum animi prætioso Christi sanguine redempti ad æternam beatitudinem conseruantur. Vnius sacerdotis inter omnes in hoc genere virtus atque industria maximè enituit: Is quamuis ætate, atque authoritate grauis, innixus bacillo vicos in orbem obire, catechismi carmina per Vrbem, & compita cum pueris decantare non erubuit. & modo in æde Misericordiæ ad circumfusam egentium multitudinem, nunc in ipso foro ad colluuionem baiulorum, fecemque vrbis, nunc ad seruorum, Æthiopum (quorũ ingens hic est numerus) barbariem verba facere consueuit, eosq; apposatis, salutaribusque præceptis instruere. Alias in publico ingenuos docet, maxima ciuium frequentia. Circumstant in equis principes ciuitatis, nec solum attente audiunt dicentem, sed etiam tam salutare mortalibus institutum societatis miris efferunt laudibus. Idem in arce ad præsidium militum, multum commeat, militariquè licentia compressa, eos ad Christianã mansuetudinem, ad Diuini numinis metum, ad studium pietatis informat. Ad eam rem sodalitium instituit, cui, ut eos ad virtutem incitaret, virtutis cognomen dedit. Quàm hic Pater incolis vtilis fuit, tam alter peregrinis. Hic natione Hibernus, & patriæ linguæ satis

peritus

peritus populares suos omni ope iuuare instituit, simul ac Nauem aliquam ex Hibernia aut Anglia ad portum appulisse cognouit, eò se confert, vectores, nautas, nauarchos patrio sermone, & mira comitate deuincit sibi, inde sensim sermone, de religione illato, errantes in viam reducit, nutantes confirmat, instituit non modo ad veritatem, sed etiam ad virtutem ac pietatem. Nec labor inanis fuit. Quinquaginta numero depositis erroribus ad bene sentiendum numerum accesserunt. In his gubernatores nauium quatuor, Aliarum praterea nauium vectores apud eundem sacerdotem animos expiarunt, confessionibus ab ineunte ætate repetitis. Illud autem maxime ex vsu gentis Hibernæ curatum, effectumq; est ut Hiberni adolescentes Olyssippone domicilium haberent, ubi piorum hominum liberalitate alerentur, & bonis artibus ac moribus instruerentur, quoad matura iam doctrina atque virtute populares suos iuuare possent. Princeps Albertus nautam Anglum ad nos misit Christianis institutis imbuendum. Is satis à nostris instructus animum confessione ablatum coelesti epulo pauit. Inde in grauem morbum cum incidisset, egregijsq; medicis adhibitis summa diligentia curaretur, adeò miratus est singularem nostrorum hominum humanitatem in ignotum hominem, ac peregrinum, vti palam dictitaret, vel id sibi maxi-

mo

ximo argumento esse, veram à nobis religionẽ coli, atq; tradi. Eadem nostrorum humanitas compluribus ex eodem genere hominum salutaris fuit. Quorum alij sacramentis Ecclesiæ rite susceptis obierunt, alij recuperata valetudine se ad nos contulerunt, & palam impietatem deposuerunt. Hibernus quidam amplissimo loco natus pijs meditationibus apud nos se exercuit. Inde sua sponte ad ædem B. Virginis satis celebrẽ in summo Cynthiæ promontorij iugo sitam, millia passuum viginti ab vrbe maximè ardua ac difficillima, nudis pedibus contendit. Porrò cum P. Ille Hibernus de quo ante dictum est, Iubileum à Clemente VIII. Pont. Max. concessum in Hiberniam per certum hominem ad Principes Catholicorũ misisset, occultis locis, ne ab Hæreticis impedirentur, aras statuisse, et è Catholicis xx. hominũ millia coelestẽ epulum rite init sse dicuntur. Impetrata etiã à Pont. max. potestas est dispẽsandi in ijs rebus quæ ius Pontificium Romanæ sedi reseruat. eaq; potestas idoneis sacerdotibus permissa; quæ res illi genti maximo vsui fuit. Nec vrbis finibus se tenuit, sed foras peruagata est nostrorum industria. Aedes est B. Mariæ in promontorio ad ostium Tagi posita, antiquæ religione, & miraculis inclyta. Huc certis anni temporibus maximi concursus mortalium fiunt: & sodalitates variæ cum suis quæque vexillis, & crucibus quadrato agmine

agmine incedunt, atque in montis iugo circum sacram ædem pernoctare consuerunt. Sed nuper, lapsis paulatim moribus, nonnullorum licentia eo progressa erat, vt in æde B. Virginis pernoctantes epulari, cum saltatricibus psallere, choros choreasq; ducere non dubitarent. Hac re nostris nuntiata, eò ipso tempore duo e nostris sacerdotibus eò se se contulerunt. ibi pro suggestu non semel in flagitiosam consuetudinem de die vehementius inuehuntur atq; vt coram peccandi licentiam, si quis auderet, comprimerent, noctem in somnem ante aram Virginis agunt partim orando, partim aduenas pijs narrationibus erudiendo, & ira diuini numinis territando. His rebus effecerunt, ut non solum sanctissimæ ædis religio altius in eorum mentes descenderet, uerum etiam ut plerique eorum apud ipsos conscientiam exonerarent. Dimissi etiam sacerdotes alij circum vicos, qui eadem societatis officia foris quæ domi præstiterunt. Sex è societate hoc anno in Indiam transmiserunt quos secundo cursu Goam tenuisse ex ipsorum litteris cognouimus. Quatuor cum præsidiaria classe Ferdinãdi Tellij Præfecti rogatu miss, qui (dum Tellius Lusitanis classibus ex India, Brasilia, reliquisque locis venientibus aduersus Anglos piratas præsidio esse contendit) aduersa tempestate reditu intercluss, & longe ac late Oceano Atlantroq; peruagati

ri nono demum mense Olyssiponem tenuerunt. Magna tam longo itineris circuitu, vel agendi vel patiendi materia fuit. Sed quoniam nihil dum eorum satis compertum est, res in proximum annum integra reseruatur.

Collegium Olysiponense.

Laetus hic annus fuit demigratione ex ueteri Collegio in nouum Hēricus Cardinalis, is qui postea Regnum Lusitaniæ obtinuit, circiter duode viginti ab hinc annis vectigal in singulos annos quod satis esset ad Sexaginta socios alendos attribuit, & ingentes ædes maximè idoneo vrbis loco excitare coepit domicilio nostrorum, ac bonarum artium, opus omnino magnificum ac plane regium, cuius vel tertia pars quæ adhuc extructa & ornata est satis nobis ampla, & capax videatur. Huc commigratum est V. Idus Nouembris, maxima & nostrorum lętitia, & gratulatione ciuium: nouumq; templum initiatum instauratio patrocinio S. Antonij Abbatis, cui vetus ædes erat dedicata. Vt autem res celebritatem haberet, in dicta supplicatio est, in eam diem ad sacras reliquias ex veteri ædę transferendas; ac maximo apparatu, incredibilique bonorum frequentia peracta est. Eius ratio talis erat. Præibant agminibus in classes distincti inferiorum scholarum discipuli numero ad

duo

duo millia, omnes cum accensis facibus coronati, & (quod maxime insigne fuit) vultu, omnique corporis motu ad modestiam composito. Philosophi deinde sequebantur. post hos ex Theologiæ moralis schola ducenti sacerdotes partim lintea cyclade, partim sericis amiculis insignes. Diaconi deinde egregia veste adornati ibant, qui Diuorum simulacra, ac feretra duo magnifice exornata humeris ferebant, quorum feretrorum altero sacræ reliquiæ continebantur, ex altero Beate Virginis effigies eminebat. vltimum ibat agmen nostrorum, & in extremo agmine Pater Rector sub pretiosa vmbella Christi corpus aurea theca, inclusum præseferebat, maximo nobilissimorum Ciuium numero prosequente; in quibus erat Patriarcha, idemque Nuntius Apostolicus in Lusitania, qui primus in nouo templo sacrum Pontifica li plane ritu, ac ceremonia fecit. Inde fratres nostros omnes, ciuesq; cõplures, diuinis epulis pauit. Cæterum ne commoditas, ac præclara species, prospectusque ędium, vt fit, aleret licentiam, libertatemque viuendi, laxato domicilio domestica disciplina est magis adstricta; omnes & eorum qui præsunt imperio, & suo iudicio ac voluntate certatim desidiosum otium fugere, inutiles confabulationes vitare, odisse intempestiuas euagationes, identidem se ad Deum orandum colligere cæperunt,

vt ab initio, quod multis erat in ore, ipsi parietes cubiculorũ, atq; ædiũ recenti ad huc tectorio, societatis disciplina imbui viderẽtur; Nec domi solũ, sed etiam in Gymnasio disciplina instaurata est. Multa enim ex præscripta in libro studiorum ratione introducta: non nulla etiam quæ ad confirmandos discipulorum animos pertinebant, in mores inducta, non sine admiratione, ac laude amicorum, ac bonorum. Itaque iam etiam primorum ciuium liberi, quibus antea difficilioribus ad omnia magistri vtebantur, eis ad nutum obtemperant, et in literarijs certaminibus vsuq; sacramentorum primas ferunt. Quamquam in vtroque genere clientes B. Virginis, reliquis ita præstant, vt eos præclaris exemplis excitent ad studiũ eruditionis atque virtutis, Atque item ciues loci opportunitate inuitati frequentius quam antea nos adeunt, concionum confessionumq; causa, & templum pariter, ac domus longe maiore quam antea, & frequẽtia ciuium, & splẽdore celebratur, dum alij conscientiæ vulneribus medicinam quærunt, alij molestissimos scrupulos sibi eximi volunt, alij nos de maximis rebus consulunt. vno res omnis notetur exemplo Homo satis opulentus hærebat dubius, vtrum tria aureorum millia deberet alteri. Nec deerant è Theologorum, qui dicerent in re dubia licere ei sequi opinionem, quæ sibi magis expediret. At ille id consilium, non

satis

satis tutum ratus ad nos venit: vnum ex nostris consulit, de eius consilio totum illud æs alienum dissoluit. Itum etiam multum est in custodias ad vinctos iuuandos: Quibus sæpe nostri solatio, & adiumento, semel saluti fuerunt. Orta erat rixa inter eos qui in custodia quadam asseruabantur, ac auctis aliorum ac cursu partibus, arreptisque telis quæ cuique ira suggerebat, internecino inter se prælio dimicabãt. Propterea quod nemini licebat ex eo loco vbi pugnabatur exire, & in tam insolito ac repentino tumultu custos carceris consternatus animo torpebat. Iam cædes fiebant multumq; sanguinis vtrinque fusum erat cum sacerdos noster non sine Dei numine interuenit, cuius intercursu, iræ mitigantur, rixa sedatur, pax iter eos, & gratia constituitur, ita noster cum alio consilio in carcerem venisset, alijs occurrisset rebus, & turbam in præsentia composuit, & ne iterum posset existere, in posterum prouidit.

Conimbricense Collegium.

QVatuor socij ingenijs, & ætate florentes ex hoc collegio abierunt, vt speramus in cælum. In his Gaspar Didacus Theologiæ auditor, cuius hæc præcipua ac propria laus fuit cubiculari solitudine, quoties liceret delectari, ibi cum Musis, & cum Deo consuetudinẽ habere, nullum pati punctum temporis officio

Digitized by Google

vicuum præterire. Itaque hoc æquiore animo diem obijt adolescens, quod florentis ætatis annos bene collocarat. Hunc secutus est Antonius Milo Magister Grammaticę ętate itidem florens, sed virtute maturus. nam quæres in nostris hominibus maximè laudari solēt in eo summæ extiterunt. Primum eximia erga Sanctissimam Eucharistiam pietas, quam ille non modo oris habitu, in tanti mysterij vsu atque cultu, sed etiam crebris, accensisq; sermonibus declarabat. Deinde religio in B. Virginem singularis. hanc enim ille semper in ore habere, huius sacros dies sanctissime agitare, huius de laudibus domi cum socijs, in schola cum Discipulis, foris cum ciuibus, cum rusticis, cum viatoribus prædicare ìdentidem cōsueuerat. Quo in genere illud accidit ad memoriam insigne. Sacerdos qui Miloni ad moriendum vicino de nocte aderat, ut illum B. Virgini vnice deditum esse cognorat, magnopere orare eum cœpit, ut vbi ad Dei Diuæq; Mariæ conspectum veniisset, præcipuum quoddam sibi studium aduersus Deiperam Virginem impetraret. Annuit ille, ac subridens. Præcare, inquit, Deum Pater, vt quod ais mihi contingat ne tu me promisi non immemorem dices. Ne multa? illo mortuo, sacerdos iam promissi oblitus, nihilo secius sui postulati fructum cœpit maiorem in dies flammā crescere sentiebat in pectore, ac studium B. Virginis omni ope colen

da.

de. Miranti quid esset venit in mentem, & postulati sui et promissi Milonis. His rebus accedebat animi demisso, & Christiana humilitas in Milone incredibilis, quæ efficiebat, vt summa alacritate ac diligentia obiret ea ministeria, à quibus quòd minus speciosa videantur, vulgo homines ab horrere solent. Ille Vrbis compita circumire accliui, & æstuosa via; ille plebem malè feriatam ad catechismū in templum corrogare; ille ad rei apparatum, symphoniacos, vexilla auro fulgentia, aliaq; eiusmodi comparare. Deniq; adeò cupidus ac studiosus erat instituti, rerumque societatis, vt summo studio omnia vndique colligeret, quæcunque siue ad Dei gloriam siue ad hominum salutem pertinere existimarentur. Quæ cuiusque collegij initia fuerint, quæ incrementa societatis, qui Euangelij lumen attulerint Barbaris, quas quisque gentes ad Christi fidem traduxerit, qui pro religione mortem appetierint qua occasione, quo mortis genere, quo anno, mense, die. Hęc ille diligētissime conquisita in commentarios coniecerit, qui commentarij magno vsui esse poterunt, Si quando conscribetur societatis historia. His igitur Antonius Milo virtutum præsidijs septus vt ad Deū, Deiq; Parentem, quam eximiè coluerat. Pro quatuor hisce, quos desideratos diximus quatuor, et viginti bonæ indolis adolescentes ad nos acceßerunt, supplementum sane copiosum collegij. Hi

cum reliquis Tyronibus, qui in probationis Domo collegij ædibus adiuncta de more exercentur, et cum Tyronibus identidem veterani dimissionis & paupertatis studio certant. Plerique eorum pannosi, atque impransi foris ad ianuam ædium nostrarum expectant, dum emendicatis ab ianitore ciborum reliquijs vnà cum pauperum grege humi cubantes, laute scilicet epulentur, has quippe illi delicias cum exquisitissimis delicatorum hominum epulis non comparant. Inuenti etiam sunt, qui emptorem in forum & circum officinas secuti res ab illo in vsum domesticum nostrorum coëmptas vt ollam, palam, et alia eiusmodi, domum deferrent. omnino in eam curam incumbitur, et quoniam hoc collegium non solum huius prouinciæ, sed etiam Aethiopię, Indiæ, totiusq; pene orientis seminarium est, qui in eo versantur, tales sint vnde ab ijs ad quos deinceps mittentur, omnium petantur exempla virtutum. Gymnasium, & doctoribus, & discipulis maxime floret. amplius quatuor, & viginti è nostris in docendi munere versantur. Auditores domestici amplius octoginta, externi ad duo millia censentur, est autem ingeniorum laus, et doctrinæ, virtutisq, fructus tanto numero par qui sane redundat in huius regni, non emolumẽtum, modo sed etiam salutem. Hinc potissimum exeunt, qui iuri diuino alijsq; publicis muneribus præsunt. Quo magis desudat nostre-

strorum magistrorum in his ad virtutem pietatemque conformandis industria. Nec parùm negotium adiuuit Alfonsi Albicastrij Conimbricensis Episcopi singularis erga nos beneuolentia, ac rerum nostrarum tutela, maximeque Gymnasij. Quæsitorum quoque de religione iudicium ad Societatis nostræ commendationē valuit plurimum. Nam & hi & consilio, & opera nostrorum multum vtuntur. Quorū enim reorum fidem suspectam aut superstitionem ignominia notandam iudicarunt; hos nobis instituendos tradere consueruntnec defuit fructus. Ex his complures ad meliorem vitam adducti. octo ad rogum vsq; deducti, et ad spē æternæ salutis erecti. Aegri quoque & moribundi senserunt opem nostrorum: vincti & sacris mysterijs, & rebus necessarijs subleuati sunt. In quo genere illud et ad memoriam & ad exemplum illustre. Primores Sacerdotes, ac Magistri authoritate præstantes, per vrbem sine pallijs cibaria in custodias deferre consueuerunt, mirante simul & approbante Ciuitate.

Hæc domi, illa foris. Duodecim è nostris in regionem proximam (ea ad septentriones versa inter flumina Tagum ac Durium interiacet) missi. Hic incredibile est quantopere hi rem Christianam adiuuerint. Populorum quos adierunt vitia, prauas consuetudines, superstitiones, factiones iniquas, calumnias corruptelas

iudiciorum, factiones, discordias vel sustulerunt, vel minuerunt. Ciuium, oppidanorum, rusticorumq; liberos libertas mancipia Christianæ disciplinæ summam docuerunt. Itaq; omissis vecordibus cantilenis, viæ, tectaq; pijs canticis personabant eaq; res non modo idiotarum aures permulcebat, sed etiam ciuium animos ad officium excitabat. Actum cum Præsidibus locorum, ut pauperum causę maturius cognoscerentur, negotia expedirentur diligentius. Vinctis præterea, & ęgris, cibaria, pecunia, vestes palàm sunt emendicatę. Egentibus summa amplius ducentorum triginta aureorum distributa: ijsdem in Hospitijs Misericordię lauta sæpè conuiuia nostrorum impulsu data, & discumbentium mensis nostri, ac nobilissimus quisque ministratione. Grandis itè pecunia, ac prædia nonnulla dolo malo possessa ad iustos Dominos rediere, falsa testamenta rescissa, lites inexplicabiles sublatæ, famæ bonorum consultum, cædes & facinora prohibita à pellicatu, incæstu, latrocinio plurimi abducti. Veneficorum ac sagarum fraudes præstigięq; patefactę, & exterminatę, ita multi populi lustrati haud minore eorum vtilitate, quam labore nostro, laboris vero fructum laborantium modestia ac patientia commendabat. Circum oppida cursantes longiora sępe itinera pedibus conficiebant, & æstuando, esuriendo, sitiendo, vigilando, concionando, confi-

tentes

tentes audiendo, concurſando nulli rei deerant, quæ ex vſu diuinæ gloriæ, aut humanæ ſalutis eſſe videretur. Quæ in his generibus præclara acciderunt innumerabilia ſunt, nos ex omni numero vnum atque alterum exempli cauſa dilegemus. Factioſi quidam iam diu capitali odio à ſuo Epiſcopo diſſidebant. Serpebatque in dies latius malum, non ſine pernicie ignominiaq; multorum. Id vbi cognouit noſter Sacerdos, quoniam inueteratum erat malum, nonniſi præparatis ante animis medicinam faciendam exiſtimauit. Itaq; in concionibus, quibus illi ipſi diſcordiæ authores aderant, rem diſſimulando, quoties ſe occaſio offerebat, in odia, diſcordias, factiones, ſeditiones acriter inuehi, harum rerum quas vere peſtes ac venena ciuitatum appellabat multa & grauia, incõmoda inculcare: omnes ad pacẽ ad concordiã, ad humanitatẽ ad beneuolentiã impellere inſtitit. cũ quotidie aliquid proficeretur, ad extremũ ipſa feria quinta ſanctæ hebdomadæ vt negotiũ bene maturũ viſũ eſt, & tẽpus ipſũ adiuuare, manũ admouit. In concione de sãctiſſima Euchariſtia ſermonẽ ingreſſus de ſingulari ac plane diuina caritate, quæ tã admirabile in nẽtum excogitaſſet ad homines, & cũ Deo, & inter ſe amore deuinciendos, ita auditorũ omniũ animos permouit, vt ipſe factionis, ac ſeditionis princeps, tẽplo egreſſus recta ad Antiſtitem contenderet, ac flens ad eius pedes ſe ſe proïce-

proïceret, tantiq; sceleris veniam peteret. Ita eum Episcopus magnis paterni amoris indicijs complexus cum illi, ac reliquis seditiosis veniam liberaliter dedisset seditio plane sedata est, pax & concordia inter eos constituta. Pacis fermo ratione in alio oppido graues ac pernitiosæ inimicitiæ sublatæ. Duo ciues summo loco nati ab altercatione & certamine irarum ad arma venerant, horum alter in rixa graues acceperat plagas, qui vlciſci iniuriam omni ratione conabatur: Suos vterque cognatos, clientes, amicos suas in partes trahebat, inter hos odijs, inimicitijs, contentionibus decimum iam annum certabatur; tantumq; incendium, neque ipse Episcopus, neq; alij summæ authoritatis viri extinguere, aut sedare poterant. Eo loci res erat, cum sacerdos noster interuenit qui de tota re certior factus, dissimulato pacificationis consilio, in vtriusque partium ducis familiaritatem se insinuare cœpit, pacis & concordiæ commoda, illustria reconciliationū exempla commemorare, feroces animos appositis sermonibus permulcere. Deniq; vbi satis res calere visa est, adit sacerdos eum, qui quòd læsus fuerat, ægrius ad pacem adduci posse videbatur. Hunc igitur comiter affatus per ambages magna, inquit, mihi lis tecum intercedit, vir clarissime, & ille quæ tandem? (inquit) nam mihi certum est litem perdere potius, quam vt tecum litigem. Tum noster

ter accipio (inquit) omen. lis autem hæc est, vt deponas aliquando inimicitias à quibus decimum iam annum periclitatur ciuitatis salus ad hæc cogitabundus hæsit ille paulisper, deinde exhilarata fronte, age, inquit, quoniam liberalis esse cœpi, nolo quicquam litium mecum habeas. Tum data dextera, en inquit, meam tibi obstringo fidem. per me non staturum, quin pax conueniat. Sacerdos ergo hoc promisso admodum lætus collaudata eius animi magnitudine, confestim alterum conuenit, rem demonstrat, magnopere orat, ne se ab aduersario humanitate, & mansuetudinis laude vinci patiatur, Facile ei persuasum. Itaq; postero die ambo ex composito in hospitium nostri sacerdotis conuenerunt cum magna cognatorum, amicorum, & clientum manu. Ibi coram viris grauissimis alter ab altero veniam petunt, atq; inter se amicissime complectũtur: inde in templum progressi ad concionem, quã noster habiturus erat sub oculis omnium sellis iunctis pariter consederunt, ea species prudentissimo cuique eiui elicuit lacrymas, propterea quod viderent quanto metu ac periculo esset ciuitas liberata. Hæc dies sermonibus omnium celebrata mirifice auxit opinionem societatis. Itum est etiam ad pagos sitos sub radicibus montis Herminij, Stellæ montem vulgus appellat. Ibi sacerdos cum fratre intendentibus se tenebris cum incolæ ex agris domum re-

uertis-

Digitized by Google

uertißent, vicos obire cœpit, & alter tintinnabulo attentionem. cõciliabat, alter clara uoce, & ad permonendum inflexa pronunciabat ut supplices pro mortuis, qui in purgatoria sede vitæ delicta luerent, semel orationem Dominicam, & salutationem Angelicam recitarent. Ex inde ambo plebem in opportunum locum conuocatam catechismum edocebant. Habuit ea res admirationem, commendationemq; multorum. Matres familias ipsæ prospectãtes de feneſtris, Angelos societatis (sic enim noſtros appellabant) aduenisse inter se gratulabantur. Ad confitendum maximi sunt facti concursus, satis constat duorum mensium spatio, sacerdotem noſtrum cõfeſsiones ad septingentas quinquaginta excepisse. In his totius vitæ fermè trecentas. Multum etiam operæ positum in discordijs sedandis. nec frustra, amplius quingenti ad concordiam reuocati. Quo in genere illud in primis memorabile euẽtus ac prodigijs nonitate. In pago quodam noſter sub noctem verba faciebat vd vulgus compertum habebat esse in concione non neminem, qui inducere in animum non poterat, ut ignosceret inimico. Ergo in simultates implacabiles, hominesque iniuriæ tenaces, atq; vltionis auidos acerrime inuehi, cœleſtes iras, inferorũ cruciatus, at tormenta minitari cœpit, omnia eo spectabant, vt obstinatum illius animum flecteret, nec tamen ille cedebat. Ecce autem

cum

cum maxime cœlestes iras noster denunciat, repentè cœlum serenum (sub dies gerebatur) visum debiscere, flammarumque globi ingenti strepitu per aerem ferri: æter horrendo fragore, tecta. solumque in solito terræmotu concuti. quod quidem prodigium eodem tempore tota Lusitania extitit, sed per opportune accidit, ad durum illud pectus emolliendum. Nãq; omnes qui aderant, vltimum humani generis diem adesse rati cum lacrymis, & clamoribus diuinam clementiam implorare debitaque delictis suis pœnas depræcari cœperunt. His igitur rebus obfirmatus animus tandem pertinacia destitit, & quasi cœlesti voce iussus ad concionatorem accurrit. atque ad eius pedes prouolutus summis precibus petere contendit, ut statim se cum inimico reconciliaret: semet suæ salutis gratia ad omnia paratum descendere, ita pax inter eos conciliata cæteri quoque ut quisque aut alterum offenderat, aut alteri offensus erat, prodibant in medium, & se mutuo complexantes in gratiam rediban ita naturæ author prodigijs cœlestibus ad multorum salutem est vsus.

Eborense Collegium.

HOc demum anno ædificium olim ab Henrico Cardinali, qui deinde Rex fuit, conuictorũ nostræ fidei creditorũ domicilio destinatum

sum ad fastigium perduximus. Placuit tanti beneficij memoriam præcipua celebritate insignem facere: nouamq; domum, ac Domesticos Deiparæ Virginis fidei, tutelæq; committere. Itaq; quoniam superat dies B. Mariæ ab Angelo salutatæ sacer, eo ipso die in æde sacra maximo apparatu Collegij Rector, magistrique omnes numero ad septemdecim conuenerunt, ibi sex iuuenes ex omni discipulorum numero delecti, certisq; de more insignibus ornati, post sumptam Eucharistiam, Deo Rectorique nostræ Academiæ (qui idem est Rector Collegij) solenni iureiurando, ac cerimonia suam fidem obstrinxerunt, Grauis inde ac luculenta ad discipulos (qui sunt amplius mille quingenti) reliquosque qui ad nouum spectaculum frequentes confluxerant, oratio habita de Hērici Academiæ conditoris laudibus, eiusq; pr̄ claro consilio in illo discipulorum contubern^io Academiaq, condenda. Auditus est orat^or secunda admurmuratione, clarissimique Principis consilium pariter ac nostræ societatis constitutum omnibus ordinibus valde probatum. Maxima est apud nos omnes regionis huius Transtaganæ incolas de huius Academiæ sapientia opinio. Itaq; complures huc tanquã ad oraculum consilij causa ventitant. Iudici qui grauissimo anathemate diu implicatus nullam se expediendi rationem inuenire potuerat facilis via demonstrata est, Alterius quoq;

salutẽ

saluti consultum, qui muliere, cum qua sibi ius coniugij non erat, contra ius fasq; in matrimonium ducta, plures ex ea liberos susceperat. Huic Episcopus nostro sacerdote deprecante cõcessit, vt remotis arbitris, eam in iusto, ac legitimo matrimonio sibi collocare posset, & cecidit res peropportune, ille paucis diebus est mortuus ac tanti beneficij memor Deo ac nostro sacerdoti gratias agere in ipsa morte non desistebat, bonæq: spei plenus decessit è vita. Parthenia sodalitas, & numero, & pietatis studio augetur in dies Christianæ disciplinæ summa rudibus, impensius tradita est, & pueri præmiolis allecti. Discipulorum probitas ex vno exemplo intelligi poterit. Vnus è nostris discipulis, ab impura muliere ad flagitium frustra sollicitatus, ac per vim comprehensus pallio relicto profugit, vt Iosephi illius Patriarchę renouaret vetus exemplum. Complures ex nostrę disciplinæ alumnis, perfectæ absolutæq; vitæ genus meditantur ex hoc numero quindecim se ad nostrum cœtum aggregarunt. Sex è nostris ad tria finitima oppida per magni ieiunij tempus contulere se se. Qui concionibus habendis, audiendisq; confessionibus multa vitia ex oppidanorum moribus exemerunt, plurimi etiam ex vicinis pagis concionis, confessionisue causa ad eos confluxerunt. Nec fructu caruit labor, confessiones complures à vigesimo trigesimoue anno

multæ

multę à prima pueritia sunt repetitæ. Magna vis pecuniæ iustis dominis restituta, multis locis sacrij sodalitates, vel institutæ, vel instauratæ. Mulier quam Diabolum per speciē sanctitatis varijs spectris atque artibus ludificabatur, confessionis beneficio liberata. Rudimenta vero fidei pueris atq; idiotis hominibus tanto studio inculcata, vt satis cōstet plus inde emolumenti, quam ex concionibus in populos redundasse offensiones item ac simultates etiam inter proximos sublatæ. Filio pater ogmorum peruersitatem infensus eum domo eiecerat, & fratres metu patris, suo non solum colloquio, sed etiam congressu prohibebant. Noster sacerdos. cum rem suscepisset, ita cum transegit, vt filius petita venia, patri obtemperaret, pater condonata contumacia, filiū domum reciperet. Cœdibus etiam obuiam itū itum est. In oppido quodam duæ nobilium factiones inter se odijs armisq; certabant obstinatis ad vlciscendum animis, vt ciuitati certum exitium impediret. At partium duces nostri concionatoris oratione adducti, positis armis in forum, vbi sæpe inter se depegnauerāt, conuenerunt, ibique populo inspectante, atque gratulante in gratiam redierunt. Mulieri quoque viduæ persuasum est, & viri sui interfectoribus ignoscere, ageretque cum Magistratibus, ne in homicidas illos grauius animaduerterent. Porrò Matrona Eborensis e prima nobilitate

litate, moriens amplius quinq; aureorum mil lia nostris reliquit.

Collegium Portuense,

SIngularis Portuensium amor in societatem sociorum officijs augetur in dies magis. Nam vt a communibus abeamus, nostri sæpenumero commearunt ad hospitia leprosorum vt pene desperatam corporis valetudinem cælestibus animi subsidijs solarentur. Multos, quorum salus falsis criminibus in discrimen erat adducta, periculo eximerunt. Consilia vlciscendæ per cædem iniuriæ discußerunt, pace inter inimicos constituta. Duo ciues nobili genere nati ex altercatione irarum diē locūq; certamini dixerant. Horum alter seruū suū subornarat, vt propter eūlocum, vbi pugna fuerat erat, in insidijs subsideret armatus, quò aduersarium si forte is superior eßet, ex insidijs adortus occideret. Huc igitur ex cōposito cū venta esset constituta die, sine arbitris inter se depugnare cæperunt. Seruus vt iussus erat, ex occulto pugnæ euentum speculatus, vbi animaduertit dominum esse inferiorem, repente à tergo exoritur, & heri sui aduersarium grauiter in capite vulnerat incautum. Quo vulnere cū ille corruisset, pro mortuo relictus finem certamini fecit. At ille percurato deinde capitis vulnere, animo saucius tam atrocem iniuriam

atrociter vlciſci ſtatuit. Sed noſtri ſacerdotis oratione mitigatus dolorem ſuum Deo, inimico iniuriam condonauit. Alter Ciuis multis præſentibus colapho percuſſus ab altero, percuſſoris ſanguine eam maculam delere ſtatuerat. Iamq; cognatos ad arma, cædemq; concitauerat, cum noſtri ſacerdotis hortatu, non modo conſilium cædis, ſed etiam odium depoſuit. Nec ſat habuit inimico priuatim ignoſcere, ſed vt reconciliatę gratiæ fidem ciuibus faceret, cum eo qui modo inimicus erat, vrbem familiariſsime circumÿt, maxima admiratione ac lætitia bonorum. Subuentum eſt præterea rerum capitalium condemnatis, quo in genere quiddam accidit in primis memorabile, vel ſceleris vel ſupplicÿ nouitate. Homo quidã ferus, ac barbarus inauditam antea ſceleris immanitatem auſus inimico interfecto cutem detraxerat, vt non ſolum vitam eriperet, ſed etiã mortui cadauer deformaret. Non diu latuit tanti author facinoris comprehenſus conÿcitur in arctiorem cuſtodiam, catenis vinctus tenetur. Ibi tum ille, dum cauſa eius agitur, impendenti periculo territus conſilium coepit ſupplicÿ, cruciatuſq; minuendi, ſimulatione eximiæ pœnitentiæ, ac ſanctitatis. Igitur inedia corpus macerare, à carne perpetuo abſtinere, cibaria pauperibus impartire, aſsidue Deum orare, ſuſpiriÿs, gemitu, lacrymis incredibilem animi dolorem declarare. D. Hieronymum

mum saxum cruentatum tundendo pectus imitari. Sed nihil simulatum diuturnum. simulac pronunciata Iudicum sententia suspendio sibi monendum esse cognouit, rediit ad ingenium. statim integumentis simulationis exutus ostendere cœpit quale ac quantum monstrum sub illa sanctimoniæ specie latuisset. Ergo inflammato ore, ardentibus oculis, fanatica corporis iactatione fremere, furere, debacchari, Diabolos inuocare. Deum ac Diuos exsecrari, sacrosancta mysteria irridere, denique vllum esse Dei numen negare, omnibus qui aderant ex rei nouitate stupore attonitis. Accersuntur propere nostri, aliiq; viri litteris ac religione præstantes. Confestim igitur aduolant, pro se quisq; blanda oratione permulcere efferatum animum argumẽtis ac rationis coarguere eius linguæ temeritatem conantur. At ille quamuis conuictus rationibus teneretur, nihil omnino de amentia remittebat: ac nihilo secius quæ dementer effutiuerat, maiore dementia confirmabat. Cum nihil proficeretur, res defertur ad iudices, qui ab homine simulatore illa subdole iactari quærendæ moræ supplicio existimantes, protinus eum ad supplicium duci iubent; nec dubitabant quin ille hac spe lapsus ad patibulum præsentis terrore mortis ad sanitatem mentis esset reuersurus. At ille exerta lingua & paxillis alligata, vt eius violentia coërceretur, ductus ad supplicium, perseuerabat in

amentia. Ad vltimum cum expedita lingua iam deturbandus esset e schalis, sacerdoti nostro, qui eum nunquam deseruerat, enunciauit, se quidem de religione ab eis non dissentire, sed nolle a Diabolo deficere, cuius causa ita à Christiana religione defecisset, vt pacisceretur cum eo perpetuam seruitutem, pactumq; suo Chirographo & sanguine consignasset. Hæc cum diceret, deiectus e ichalis malus male periit. At plebs quæ ad spectaculum frequens confluxerat immanitate sceleris, & scilicet pertinacia impij sacrilegiq; capitis accensa, vt eũ qua par erat ignominia afficerent, spirantem adhuc & pendentem de patibulo certatim lapidibus appetere; sarmenta, & asseres de tabernis raptos circumdare, ignem subijcere cœperunt semiustulatum inde cadauer proiecerũt canibusq, dilaniandum reliquerunt, à quibus ita absumptum est, ac dissipatum, vt ne os quidem eius vllum compareret. Quæ res documẽto fuit quibus apud inferos supplicijs animus macteretur eius, cuius cadauer tam fœdum in modum dilaceraretur. Et si autem insanabili pertinacis animi morbo mederi nostri non potuerunt, tamen intellectum est, non medentium incuria, sed ægri pertinacia, tanto malo factam non esse medecinam.

Colle-

Digitized by Google

Collegium Bracharense.

Bracharense Societ in vrbe Hispanorum Pontificum antiquissima, ac primaria sede, vbi præter nostros nulli sunt cœnobitæ, plusque pro numero laborarunt. Magni ad ædem nostram fiunt omnium ordinum concursus concionum, sacramentorumq; causa. Consuetudo catechismi aliquandiu intermissa maiore studio reuocata est. Magnopere iuuit negotium egregia vexilli pictura, & præmiola data victoribus. Atque item Archiepiscopus ipse cum puerilibus certaminibus non spectator solum, sed etiam hortator, laudatorque interfuisset, magnam sua commendatione huic rei tribuit authoritatem. Nec exigua Gymnasio facta est accessio. Discipuli creuerunt ad numerum mille ducentorum. Scholæ cum cæterorum auditorum tum verò Partheniorum Sodalium studijs florent. Nec parua dictu res nostrorum in tuenda iuuentute diligentiam Ciuitati probauit. Ciuis erat haud obscuro loco natus sed ludo lucroque deditus. is cum se in nostrum Gymnasium insinuasset, discipulos quibus aliquid pecuniolæ esse cognorat, ad ludendum polliciebatur, eosque homo veterator inanes dimittebat. Quare cognita Præfectus Gymnasij rem ad Vicarium defert, eius iussu vafer ille lusor à lictoribus comprehensus in custodiam traditur. pecuniam omnem ludo male partam red-

dere pueris cogitur, vulgata deinde res est, & cum nostræ disciplinę ac vigilantia laude multorum sermonibus celebrata. Interim etiam ciuibus Societatis officia præstita. Ciuis nobilis erat, qui accepta ab altero alapa, vt tantam contumeliam condonaret, nullius authoritate, ac precibus adduci potuerat, huic tandem à nostro sacerdote persuasũ est, vt faceret quod palam affirmarat, nunquam se esse facturum. Alter quod soluendo non esset in carcerem datus, vbi cognouit sibi ęs alienum à creditore condonatum, & ipse nostri sacerdotis hortatu, inimico iniuriam condonauit vir bonus haud magnare, ob æs alienum in custodia habebatur is suasu cuiusdam e nostris, vt hoc sibi deposcit muneris quoties litaniæ in sacello recitandæ essent, ipse reliquis præiret, id ipsum ad libertatem magno illi vsui fuit. Paucis diebus ductus in carcerem est vir nobilis, & copiosus in primis. qui cum litaniarum supplicationibus de more interesset, canora precuntis voce mirificè delectatus, diligere eum cœpit cognitaque deinde causa cur is in carcere teneretur, pro hoc ita spopondit creditoribus vt eum liberum abire paterentur. Quidam amplissimo loco natus, verèq; magnificus vicem miseratus ciuis pauperis, qui nobiles filias complures habebat, nostrorum hortatu, duas ex his in sacrarum Virginum coetum collatis, in singulas mille aureis dotis nomine co-

optandas

optandas curauit. In coniugijs quoque vel conseruandis, vel corrigendis opera præclare posita. Coniuges duo graui inter se odio dissidentes summa ope diuortium facere conabantur, qui ab vno e nostris reconciliati sunt inter se, & in pristinam gratiam restituti. Contra curatum, vt sex coniugum paria, quorum nuptiæ incæstæ erant, sublatis impedimentis rite connubia inirent. Pater familias homo ferus ac dissolutus, cum à filia moneretur, ut pellicem, quam magno eum famæ, ac rei familiaris damno apud se habebat, domo eijceret, ita exarsit iracundia, vt ipsam filiam exturbaret. Verum deinde nostri precantibus, ita mens eius conuersa est: ut recepta filia pellicē exigeret. Quatuor è nostris latrones duos ad supplicium æquo animo perferendum cohortati sunt vario euentu. Nam cum ambo pariter ducerentur ad patibulum: alter horum quasi bonus ille latro Christi socius pœnam illam, quam suis sceleribus debitam fateretur, haud inuitus luebat: contra alter instar illius mali latronis maledicta in iudices iacere, testes exetrari, suam innocentiam predicare ad Dei Tribunal appellare non desistebat, cum & in via & ad patibulum iactauisset, carnifex plura in eam sententiam dicere incipientem, religato ad stipitem fune, descalis hominem detrudere maturat. Miras deinde res traditur, memorandum vtique diuinæ vel clementiæ, vel pro-

uidentiæ argumentum, pauliſper nefarius la-
tro pependerat, cum ſubito reſtis abrumpitur, ipſe corruit ſemiuiuus. Dum nouus paratur laqueus, noſtri ægre ſcilicet propter hominis inuiſam maledicentiam; ſed tamen paululum moræ ſupplicio impetrarunt. & cum illo, vt ad ſanitatem mentis reuerteretur agere cœperunt. Haud ſurdis auribus dicta, confeſtim ille ſcelus agnoſcit ſuum, & quamuis quaſſa voce, vix proximis exaudientibus, reuocat ea quæ in iudices, teſteſq; dixerat. Inde naturæ, ac legibus debitum ſoluit, immortali Dei munere in ipſa morte à ſempiterno interitu uindicatus.

Brigantinum Collegium.

BRigantiæ Vrbs eſt in finibus Luſitaniæ, Legionenſi Hiſpaniæ regno, itemq; Caſtulonenſi proxima. Itaque facultas tranſeundi in finitimum regnum, eludendiq; leges ac iudicia admiſſo ſcelere, olim impunitatis ſpe ciuium alebat audaciam. Iamque ius & leges iacebant, vis & arma dominabantur; vix alibi magis apparuit, quid valeat diſciplina. poſteaquam noſtrorum publicis priuatiſq; ſermonibus efferati horum animi mitigari ſunt capti, & ſacramentorum vſu ad humanitatem manſuetudinemq; chriſtianam informari, mutata plane eſt Vrbis facies. tantuſque ex ea re in noſtros ciuium amor extitit, vt vulgo nos patriæ

trię suæ patres appellent. Quam ob causam omnia societatis officia adeo grata illis accidunt, vt nihil magis. Et nouares hoc anno nostrum laborem his vtiliorem effecit. Deprehensa est non parua Iudeorum manus, quæ in hãc Vrbem quasi in regni scutinam confluxerat. Quibus carcere, exilio, bonorum spoliatione multatis, ciuitas cura, metuque releuata est. Itaque euenit. vt hac peste hominum expulsa atq; exterminata, ex nostris laboribus fructus vberiores proueniant. Quippe tanti fiunt ad concionem concursus, vt præ hominum multitudine vix liceat concionaturo ad suggestum perrumpere, Christianæ disciplinę rudimenta magno labore, pari fructu, pueris incũcata. Ad quorum diligentiam acuendam, bini ex ijs qui longe industria reliquis præstarent, speciosio titulo decorati sunt, apparatu, plausuq; & gratulatione populariũ non vulgari. Horum parentes amplissimis familijs nati equos phaleratos, insignemq, famulorum comitatũ ad templi nostri valuas eis præsto esse iusserunt, vt ad publicam lætitiam cum hisce insignibus per vrbem veherentur, sua quoq; laus, suumq; decus Gymnasij nostri discipulis fuit præsertim verò sodalibus B. Mariæ. Ab his Dialogus in scena datus, non iucunditatis magis plenus, quam vtilitatis, adeò spectatores omnes sunt ad litterarum, virtutumq; studium inflammati. Nec minus foris, quam domi ciuitas à nostris

Digitized by Google

stris adiuta. Breuitatis causa summa capita perstringam. Inimicitiarum causæ sublatæ, pellices eiectæ, anxię conscientiæ sedatæ: debita à Creditoribus, aut concessa, aut in opportunum tempus dilata, sed præcipuus fructus ex iniuriarum condonatione perceptus. Ciuis honestus in amicitiam recepit eum à quo grauissimam contumeliam in conspectu magistratuũ acceperat. Alius qui cum medico Ciuitatis inimicitias gerebat, in grauem ac periculosum morbum inciderat, iamq; medentis ope destitutus erat morti proximus, cum nostrum sacerdotem confessionis causa accersiri iubet. Is de omni re certior factus Medicum adit Christiani officij hominem admonet. Quid multa? ad ægrũ adducit, eique reconciliat, & breui reconciliatæ gratiæ fructus extitit, æger fideli sedulaq; Medici opera vsus paucis diebus ex morbo conualuit. Nec nostrorum rusticatio huiusmodi officijs vacauit. Prædium est huius Collegij per amoenum ac salubre, quo Magistri quotannis in æstiua mittuntur. Hic igitur cũ essent, nuntiatum est, incolam pagi vicini virum rusticanum ex obitu fratris, qui fulmine ictus interierat, tantum percepisse moeroris, ut ipse non longe ab interitu esset, hunc enim decreuisse voluntaria inedia sibi mortem consciscere, nullisque domesticorum, amicorumue precibus sententia dimoueri potuisse: iam eò rem esse adductam, vt parum videretur abesse,

quin

quin eum animus vireſq, deficerent; confeſtim profectus eo vnus e noſtris, offendit hominem collapſum, nec iam compotem mentis, cognatos autem domeſtico luctu occupatos? Tum noſter inutili eorum lamentatione obiurgata, ouæ ſorbilia celeriter afferri iubet, et ruſtici ore per vim diducto ipſe vitellos ouorum ſaccaro inſperſos in os inſerit. Haud ita multo poſt, ille redeũte animo circumſtantes cœpit agnoſcere. Tum noſter. Heus tu, inquit, Dei beneficio es modo ereptus ex orci faucibus. Vide etiam atq; etiam quid agas. Si voluntaria fame perieris, corpus tuum inhumatum proijcietur, animus apud inferos æternis pœnis mactabitur. Hac illa denunciatione permotus inſania deſtitit, ac pagus omnis hoc caritatis officium laudibus in cœlum extulit.

Collegium Funcalenſe, & Angrenſe, Sedeſq; Angolana.

FVncali tanta concionum ſacramentorumq; cauſa ad noſtram ædem confluit multitudo, vt templum ſatis capax augeri oporteat. Harum autem rerum multiplex perceptus eſt fructus; veſtis & pecunia à ditioribus liberaliter collata in vſum pauperum, quibus rebus multarum etiam Virginum pudori pupillorumq;

rumq; solitudini subuentum. Plurimi, e fla-
gitiorum cœno extracti, Vni, qui specie iusti
coniugij ex concubina liberos genuerat, consul-
tum existimatione salua. Grauis ac periculo-
sa discordia inter sacerdotes, & iudices non in
præsens modo tempus sed etiam in posterum
sedata. Episcopus ita nos diligit, & obseruat,
nihil vt nostris negandum putet. Itaque cum
de tertis hominibus quæstio habenda esset, Rec-
tori roganti, vt res differetur (& si id alijs
honestis viris denegauerat) haud grauate con-
cessit. Idem nostrorum postulatis pro incolu-
mitate miserorum, ita prolixe annuit, vt iu-
bere soleat nostros dictare quæ uelint, se liben-
ter mandaturum litteris & obsignaturum. Do
lubrum transflumen extructum est certumq;
vectigal in annos singulos satis magnum cura-
tum, sustentando curioni, qui plebi rusticanæ
diebus festis rem diuinam faciat, qua ob va-
rias tempestates totum fermè carebant annũ.
Quippe per hyemem crebræ fluminis inunda-
tiones per æstatem, puluerulenta, atq; æstuosa
via ad vrbem eos venire prohibebant. Mis-
sus ad vicinum oppidum sacerdos, qui catechis-
mum explicando, confessiones audiendo, con-
ciones ad populum habendo, incredibile est,
quantum in instituendis, sanandisq; oppidano-
rum mentibus profecerit; viginti fermè die-
rum spatio trecentas peccatorum vniuersæ vi-
tæ confessiones excepit, complures longè aber-
rantes

rantes ad rectam benè beatèq; viuendi viam reduxit. In his vnus qui suæ salutis oblitus à sacrorum vsu mysteriorum penitus abhorrebat, vsq; eo sacris concionibus est permotus, ut quemadmodum ipse de se dicere solebat. E Saulo fieret Paulus. Alter cum nostrum de Christi reuiniscentis mysterio dicentem audisset, iurauit se non prius carnem gustaturum, quam confessionis ope animam suam à morte reuocasset. Quidam cum circum maria nauigando ætatem contriuisset, hic tandem portum salutis inuenit. Nam exhausta conscientia sentina, tantam animo lætitiam cœpit, vt & sibi, & alijs admirationi foret. Paucis diebus, quasi cygnus vicina morte gestiēs decessit. Nonagenarij coniuges duo sæpe longo, & accliui itinere ad sacerdotem nostrum accesserunt, ne sacrarum concionum fructu carerent, adeò illos diuini verbi dulcedo cœperat. Sacerdos porrò noster ex oppido discedens mirum sui & societatis nostræ desiderium reliquit. Id vero docuit euentus. Haud ita multo post nauis, vbi duo erant è nostris, ex itinere eam forte oram multa iam nocte patebat. verebatur gubernator, ne ab excubys, vt fieri solet, in anchoris expectare, & pernoctare cogerentur in salo. At vbi Nautę iussi edere nomen, Patres aliquot societatis vehi illá naui dixerunt: re in oppidum nuntiata, propere intempesta nocte sacerdotes pariter & oppidani obuiam nostris prodierunt

dierunt. Tantum fuit eorum studium, ut alij vadis, alij notatu ad nauim accederent eamq; etiam suppositis certatim humeris in terram subducerent, vt quam primum carissimorum hospitum aspectu fruerentur.

Collegio Angrensi auctum hoc anno patrimonium est empto prædio pastioni, santioniq; idoneo. Ad templi supellectilem dono dati auri trecenti, totidem eoq; amplius ad subsidium pauperum à diuitibus corrogati. Nostri diu noctuque euocantur, vt ægris ac moribundis opem ferant. Ex nostris scholis non nulli religiosam vitam amplexi iam sunt, alij meditantur, reliqui magnum eruditionis atq; virtutis specimen prebent. Militum præsidia, tum publicis tum priuatis sermonibus adiuta sunt. Vinctis non modo ad salutem animorum, sed etiam ad cultum corporum necessaria suppeditata. Maximus est numerus eorum, qui ad nos sacrarum concionum, confessio numue causa ventitant. testimonio est, quod vnus sacerdos amplius centum audiuit de totius vitæ peccatis confitentes.

Angolana sedes hoc primum anno ex diuturno, ac multiplici malo respirare cœpit. Namque ante hac bellorum offensiones tumultus præsidiariorum militum, Ducum discordia Barbarorum defectio, piratarum hæc maria obsidentium immanitas. Angolanam regionem multis, ac magnis calamitatibus affece-

runt.

Digitized by Google

runt. At verò nuper aduentu Lusitanæ classis, seditio sublata, rebelles domiti, Christiana pariter, ac Lusitana res aucta. Hæc generatim ad nos ex illis locis pertulit rumor. breui Lætiores etiam, ac certiores nuncios expectamus. Intellectum est ex litteris priuatorum, nostros duo inibi habere domicilia, alterum Macignani, quæ Vrbs mediterranea abest à mari millia passuum ducenta. Sacerdotem vnum e nostris ad Regẽ Congi missum, alterũ esse in exercitu cum Lusitanis accessisse ad nostrum exercitium sociorum Dynastarum auxilia ad numerum viginti millium sagittariorum: magnam in spem omnes venire breui futurum, vt debellatis hostibus, læta repentè pax consequatur.

PROVINCIA MEXICANA.

SOCIOS habuit hoc anno amplius ducentos triginta. Mexici, in Domo professa tredecim, in collegio saxaginta quinque. In seminario vndecim. In Anglo politano collegio septem & triginta, in seminario quinque septemdecim in Guaxaquensi collegio, in Noua Galiuano decem.

octo

octo in Vallisoletano. In sede Pasquarensi tredecim: vndecim in Topozotlana. Totidem in Domo veræ crucis. Apud Philippinas vno minus. In Catetana sede quinque, vno minus in Cynaloana. tres in Guadianensi. Tres nobis mors abstulit, quindecim diuina bonitas aggregauit.

Professorum Domus Mexiana.

HAnc domum Deo cordi esse, hominibusq; saluti futuram, ex eo conijcimus, quod vix dum nata, cum maxime opprimeretur ab aduersarijs, altiores egit radices. Ioannes Ludouicus Ribera Mexicanæ ciuitatis senator idemque Regius Quæstor superiore anno domicilij huius vicinis coëmptis ædibus, fundamenta iecit. Quod vbi increbuit, omnes omnium ordinũ cœnobitæ, qui hic sunt, prosequisq; reclamare, aduersarique cœperunt. demum controuersia in Hispaniam ad summum Catholici Regis consilium reiecta est. Interim nostri omisso cum aduersarijs certamine, in ciuium vtilitatem incumbere, omni officiorum genere eos iuuare, aduersariorum crimina non verbis sed factis refellere institerunt; ita victa tempestas ferendo est. Nam ciues simul modestia, patientia, ac taciturnitate, simul industria, sedulitate, diligentiaq; nostrorum adducti nobis apertè studere, palámq; dicitare coepit vis potius

tius passuros, quàm nostros aliò demigrare. Ad hæc ædem nostram magna frequentia celebrare cæperunt. Quibus aduersarij rebus permoti, præsertim cum tantos cuiusque generis hominum concursus ad nos fieri videãt; dissimulare coguntur; iamque sibi persuasum habent, fieri nullo modo posse, vt nos loco Societatis muneribus tam opportuno deijciant. Domus quippe eo loco sita est, qui locus propter opportunitatem, ciues nostram operam requirentes facile inuitet atq; alliciat. Itaq; festis diebus ad nos omnium ordinum atq; ætatum incredibilis confluit multitudo, vel concionum, vel sacrorum mysteriorum, sacramentorumq; causa. Sæpe autem vsu venit, vt sex sacerdotes domestici, alijq; præterea subsidio missi ex collegio confiteri volẽtibus, satisfacere assidua opera nõ possent, Maior etiãad nos ventitantiũ frequentia esset futura, nisi multi sacrę ędis angustijs excluderentur in seruitijs verò mãcipijsq; omnis generis erudiẽdis susceptus labor nõ minori eius vtilitati, quam ciuibus admirationi fuit, cũ viderent tã diligenter abiectissimo hominũ generi à nostris operã nauari. Conciones porrò multis salutem attulere. In quibus vnus fuit, qui in nefario conubinatu ætatem contriuerat. Is diuini verbi vi adductus, quasi absterso fuligine, honestæ vitæ genus instituit. Alter cum Concionatorem nostrum de mortis in omnibus dictis & factis

clis memoria differentem audiſſet, vſq; eo ſalutare preceptum animo imbibit, vt eius ne ipſa quidem rixa immemorem ſe præberet. Namq; ab inimico inuaſus, cum inuaſoremip ſum gladio deiecißet; facileq; negotium conficere poſſet; tamen mortis mortalibus ſemper impendentis memor animum vicit. inimico iacenti veniam dedit, & arma cum odio depoſuit, quamuis inuito ac repugnante inimico tantum etiam apud læſum, iratumq; mortis memoria valuit. Huic concio alteri quem Diabolus omni ope irretire conabatur, confeſſio ſaluti fuit. Huic dæmon primo oblata eximia mulieris ſpecie illexit, blanditiſq; captum extra Vrbem in remotiſsimum ab arbitris locum multa iam nocte ſeduxit. Ibi hominem magnopere monere, orare, poſtremo imperare, vt B. Mariæ coronam, quam circumferebat, ſtatim abiiceret, ſi ſua forma frui vellet; miravi adoleſcens, qui corona in veſte abdita illi ſuboluiſſet: cur tantopere B. Virginis cultus inuiſus eſſet. ad extremum ſuſpicatus id quod erat, illum Diabolum eße; omnino negat ſe id eße facturum. Hic Satan ubi nihil impetrat, ira furens, abiecta mulieris forma, ſe ſe in horribilem belluam conuerſit, & vnguibus, cornibuſque, attonito rei nouitate adoleſcenti exitium minitatur. Sed furor vltra minas progreſſus non eſt. B Maria belluę impetum prohibente; ille autem metu quidem exanguis, ſed

tamen

tamen incolumis, se se inde proripuit. Nihilo secius illi Dæmon aliàs aliys spectris insidias struere instituit, ac modo aurum, modo voluptatum illecebras obijciens incautum subinde captabat. At ille vt se aliquando his molestijs, ac periculis liberaret, nostrum sacerdotē adire constituit. Huius suasu sacramentis armatus omnes importunissimi aduersarij conatus eluſit. ita adolescens B. Virgini deditus eius secundum Deum ope præsens periculum vitauit. Per Quadragesimæ tempus complures sub noctem in nostram ædem singulis hebdomadis coëunt, vbi vnius e nostris cohortatione incitati strenue se se diuerberant. Tanta porro est erga nos ciuium benignitas, vt siue quæ ad victum cultumq; corporum siue quæ ad templi ornatum diuinumque cultum pertinabundè suppeditent, ut aliquāto etiam plures socij alij posse videantur.

Collegium Mexicanum.

HIc socij trifariam diuisi, partim Hispanorum saluti consulunt, partim indigenas catechismo erudiunt; partim disciplinis ac bonis moribus instituunt iuuentutem. Atq; ut primum dicamus de postremo. Gymnasio ad disciplinam, ratio studiorum nuper ab vrbe missa per magno vsui fuit. Hoc anno addita est sacrarum litterarum schola, quàm vehementer expetita, tam quide accepta. Soda-

les B. Virginis quotidie & numero, & pietate auctiores habemus. Horum in valetudinarijs frequentandis, reliquisq; christianæ caritatis officijs exequendis mira virtus enituit. complures ex nostris discipulis, tum in aliorum ordinum familias, tum vero in societatem sunt adscripti. In his duo Theologiæ Laurea insignes, quorum alter erat Collegij sanctorum omnium Rector. Alius adolescens claris, ditissimisq; parentibus natus, magnopere societatem appetebat, enixeq; vt reciperetur instabat. Negabant nostri id fieri posse inuitis parentibus, atq; in eo perstabant. Itaq, ille domum regressus nos prius parentes rogitare, vrgere, premere destitit, quam inuitos licet ac repugnantes flexit, ac vicit, ita demum ipsorum voluntate nostris se aggregauit. Discipulorum nostrorum tantum iam nomen est, opinioq; doctrinæ. atq; virtutis, vt Academiæ Regiæ Doctores, & Curiarum Parochi ex hoc numero potissimum diligantur. itemque in Ecclesiasticis muneribus, beneficijsq; mandandis nostræ disciplinæ Alumni facile cæteris antefe runtur. Socij porro omnes ad mentes diuinis commentationibus de more acuendas, se se certis anni temporibus receperunt. Quo maiore animi ardore, & in virtute capessenda domi, foriſq; in subleuādis Hispanis, indigeniſq; versati sunt maximo fructu. Primarius quidam vir (vt de Hispanis qui primas obtinent

priore

priore loco dicatur) nostri sacerdotis hortatu cum alio à quo grauissimam acceperat iniuriam, tandem redijt in gratiam: nec exiguum suæ mansuetudinis pretium tulit. Nam deinde graui oppressus morbo cum non procul abesset à morte, exclamare cæpit, nunc demum sentio pro condonatis Deo inimici iniurijs, diuinam in me clementiam, ac largitatem; en mihi explorata spes offertur salutis æternæ, ut vel hinc intelligam, quantum illi debeam. qui mihi author huius consilij fuit. Repertus est qui cum multos iam annos relicto cœnobio flagitiosè vixisset nostris ducibus in viam salutis rediret. Non neminē varijs rerum contractarum laqueis irretitum nostri sacerdotis opera expediuit. Quidam turpissimis grauissimisq; flagitijs coopertus adeò resipuit, vt honestam vitam instituere, & admissa dedecora voluntarijs pœnis, ijsq; grauissimis vindicaret. Alius perditæ nequitiæ mortifero cum vrgeretur morbo, spem omnem æternæ salutis abiecerat. hunc domesticorum accersitu noster sacerdos cum adisset, apposita oratione iacentem eius animum ad diuinæ misericordiæ fiduciam ita excexit, vt superioris vitæ turpitudinem sacra confessione deleret. Inde ille conscientia scelerum releuatus prædicare cæpit, Profectò B. Virginis beneficio, quam quotidiano precationum officio venerari consuisset, sibi contigisse, vt Angelus (hoc nomine sacerdotem

Digitized by Google

appellabat) è cœlo ad se mitteretur, cuius vo
ce ac manu eriperetur ex faucibus Dæmonis.
Itaq; paulo post B. Mariæ præsidio lætus, bo
næq; spei, ac fiduciæ plenus, decessit, adeo illi
salutaris Deip. Virginis cultus fuit. Duo viri
satis honesti capitalibus inter se odijs atq; ar-
mis dissidebant: & odia ex graui alterius con
tumelia, ac maledicto profecta nullum finem
habitura videbantur, nisi cum vtriusque fa-
miliæ exitio. Hos inter per nostrum sacerdo-
tem pax & amicitia constituta est, memora-
bili quadam ratione. Is qui iniuriam accepe-
rat nostri suasu, vt vinceret in bono malum,
inimico inopia laboranti magnam pecuniam
est largitus. ita maleficium beneficio vultus
hominem sibi deuinxit. & ex inimico reddi-
dit amicissimum. Multæ etiam Virgines
apud nos sacramenta frequentare solitæ cum
Vniuersæ Ciuitatis admiratione & exemplo,
ad varia se Virginum cœnobia receperunt. Nec
Hispanorum diligentius quam indigenarum
salus curata est. Horum maior in dies multitu
do in nostram ædem concurrit sacræ confessio-
nis, communionisque gratia: & (quod in
Neophitis mirandum est, maxime) quo acer-
bius ob eam rem exagitantur ab alijs, hoc ipsi
libentius ad nos ventitant. curatum etiam est
vt in celeberrimo indigenarum mercatu vnus
è nostris semel in hebdomada ad eos concionem
haberet: quæ res adeò grata Proregi accidit,
vt

vt per suæ potestatis ministros atq; lictores corrogari, cogiq; auditores; & simul in tanta hominum turba quietem ac silentium præstari iuberet. Vsus est semper concionator secundis auditorum auribus; animisq; Tantusq; sæpè omnium extitit motus, vt nequaquam lacrymis temperarent. Eæres non modo ciues, & accolas deliniuit, sed etiã ex longinquis locis nobiles, ac principes viros, qui nunquam societatis nomen audierant, nobis conciliauit, & ad nostram ædem vsque perduxit, vt suis rationibus ac saluti consulerent. B. Mariæ sodales indigenæ incredibile dictu est quanto & egentibus adiumento sint, & cæteris exemplo. Pro se quisq; valetudinarijs, publicisq; cuctodijs operam nauant: priuatas ægrorum pauperum domos adeunt: & pro facultatibus subleuant. aduenas ac peregrinos per Vrbis vias conquisitos ita excipiunt, vt eorum non magis corporibus, quam animis consulant. mortuis pauperibus, nõ modo iusta persoluũt, Sed etiam corrogata pecunia sacrum piaculare pro mortuis sedulo curant. Porrò ex nostrorum numero vnus ad meliorem migrauit vitam. Adolescentulus erat singulari religione, obedientia, simplicitate, qui quadriennio in societate non dum exacto, incredibili virtutis studio, & contentione currendi vsus, quamuis longæ ætatis cursum æquarat; vt vix è carceribus emissus decurisse videretur ad metam.

Digitized by Google

Is vbi cœleste viaticum moribundo sibi allatū vidit, perinde quasi æternam fœlicitatem animo præciperet, gestire gaudio cœpit. viatico inde instructus, tanquam pignore accepto, exultans pios hymnos summo pietatis sensu canere: hisq; modo Sanctum Spiritum inuocare, modo sacrosanctam celebrare Eucharistiā, modo Deiparam Virginem implorare instituit. Cum hæc maximè caneret, urgente morbo ad eos abijt quorum laudes tanto studio canebat maximo domesticis sui desiderio, & exemplo relicto. Res præterea familiaris, non parum aucta est quorumdam liberalitate, qui nobis ære alieno oppressis ingenti pecunia subuenerunt, hac pecunia & creditoribus quod debebatur persolutum, & res domestica constituta. Ad hæc templi ædificatio satis processit, atq; ad ædis ornatum uaria ex argento suppellex accessit, quæ sexcentis aureis æstimatur.

Collegium Angelopolitanum.

QVoniam Angelopolitano Collegio probationis Domus adiuncta est perstringemus initio Tyronum propria, ut liberiore deinde stylo ad ueteranos ueniamus. Tyronibus igitur præter domestica munera, magnam hoc anno uirtutis materiam præbuit Hispana classis, quæ ad nos referta ægris tum nautis tum militibus appulit. Ergo Nouitij ualetudinaria

tia identidem ad ire ægris pauperibus, & corporum, & animorum auxilia quærere; moribundis omni ope atque opera subuenire instituerunt, non minore approbatione ciuium, quam ægrorum vtilitate. Multorum quoque in uarijs domesticorum conatibus est spectata constantia. Adolescens bonæ spei, ac sui viris nostris se se aggregarat, cognatis, affinibusque inscientibus. Qui veriti iuuenilem, ex subito, vt credebant, consilio inconstantiam, cum senatu, senatoribusq; regijs agere decreuerat vt ex sen. consulto adolescens in pristinũ locum restitueretur. Hac ille de re certior factus, Mexicum propere contendit. Ibi apud suos de societatis instituto, de suo consilio ac voluntate tanta, ui, atq; ardore animi disseruit, vt illi satis edocti, statim negotio destiterint. Alter cum à Tutore & colloquijs, & subdolis insidiosisq; litteris sollicitaretur, eius verba coram refutando, litterarum obsignatas ad Nouitiorum magistrum referendo, omnes illi aditus ad se oppugnandum interclusit. Alius ad quem aliquot oppida hæreditario iure pertinebant, vrgentibus regijs ministris, ius suum omne solemni stipulatione secundis heredibus remisit, ne ipse quæsitum ius societatis amitteret. Hunc pari studio, ac laude est adolescens alius imitatus, qui cum vnicus esset aliquot oppidorum hæres, præ societatis bono illa omnia pro nihilo duxit, &

tantam

tantam hæreditatem caducam fieri, quam ipse appetitæ societatis ipe decidere maluit. Nobis quoq; Ciuium beneuolentia, & societatis existimatio parte aliqua, rei familiaris redimenda fuit; lis nobis erat cum quibusdam ciuibus: ea res plurimorum ciuium à nobis animos auerterat. Itaque cum grauior nobis esset amicorum, quam fortunarum iactura, de nostro iure remisimus. vltroq; causa cessimus. Hanc liberalitatem æquitatemq; animi tanta omnium beneuolentia, & societatis opinio est consecuta, vt ille nobis casus optandus fuisse videretur. Ex eo tempore ciues, & crebrius, & alacrius, nostris vtuntur. Conciones festis diebus in æde maxima incredibili frequentia fructuq; sunt à nostris habitæ. Multorum inimicitiæ iraq; restinctæ, duorumq; in primis nobilium, quorum odia spectabant ad cædem, calamitatemque plurimorum. Nec pecunia solum iustis Dominis, sed etiã fama restituta. Ex quo genere illud non indignum memoria. Quidam maleuolentia adductus viros quosdam religiosos fictis criminibus nefariorum probrorum insimulauerat; huic persuasum, vt publice quæ obiecerat, reuocaret, notamque sanctis viris ab se illustam omni ratione deleret. In cœnobijs Virginum Episcopi rogatu, de religiosa disciplina sermones habiti salutares fuerunt. Id adeò Episcopus ipse testatus est cum ita diceret, se planè perspectum habe-

re

re, quantum ille in religionis, perfectęq; vitę studio profeciſſent. Iam Philoſophiæ ſchola ſuperiore anno inſtituta (vt de Gymnaſio aliquid dicamus) diſcipulorum & numero, & exercitationibus floret; viget in primis in omni doctrinæ genere induſtria horum adoleſcentium, qui in ſeminario ſancti Hieronymi, quæ draginta numero ab vno de noſtris reguntur, publicę autem diſputationes ſæpe illuſtrium, ac ſapientium Virorum præſentia decorantur Sodalitas quoq; B. Mariæ hoc anno inſtituta ſuccedit ex ſententia, magnamq; ſpem affert publicæ vtilitatis. Indigenæ ampliore ſacello, qui conueniant ad id ędificato, diebus feſtis, tum antemeredianis, tum pomeridianis ſermonibus ad chriſtianam religionem, diſciplinamq; ſedulo informantur. Nec in liberis capitibus labor conſiſtit, ſed deſcendit ad ſeruos. priori concioni ſub Miſſæ ſacrificium interſunt mancipia lanæ opificio addicta, quæ in vinculis eo ex ergaſtulis educuntur. Poſteriori vero adeſſe conſueuit cætera indigenarum multitudo. Porro ſub veſperum eorum agmina inſtructa à noſtris per celebres Vrbis vias ducuntur, catechiſmum pariter canentes, vbi in forum vẽ tũ eſt, vnius è noſtris cohortatione, & ipſi & qui ſpectandi ſtudio conuenerunt ad virtutis amorem, vitiorumque odium impelluntur. Sic vna opera, & imperiti rebus ſalutaribus inſtruuntur, & compotationes, ludi, aliaq; eiuſ-

Digitized by Google

eiusmodi multa impediuntur. Quin etiam Nouitij, atq: ipsi Veterani Philosophi in ergastula commeare consueuerunt; ibique seruitia solari, & erudire ad pietatem. Pro his societatis officijs tantus est indigenarum in societatem amor, ut etiam ex finitimis oppidis sacramentorum & institutionis causa nos adeant; ac ne mulcta quidem à quibusdam Parochis dicta, ab incepto desistant. Eorum vero insigne studiũ maximè in P. Ferdinandi Vasques funere declaratum est. Is & Mexicanæ linguæ scientia & incredibili indigenas iuuandi studio, carus ipsis acceptusq: in primis erat, & pro suis plurimis ac maximis in eos meritis parentis loco colebatur. Itaq; vt illum in summis laboribus ipsorum causa susceptis extinctum acceperunt, incredibile dictu est, quantum lacrimarum lamentorumque profuderint. Non satis habuerunt eius funeris exequias prosequi, sed sua sponte quam maximo potuerunt honore ei parentarunt. Nec viuus solum Vasques sed etiam mortuus suam his populis tutelam præstitit. Mulier erat libidine: alijsque vitijs infamis. hæc sibi visa est per quietem videre Vasquem, atque audire magnopere monentem, vt quidam e nostris de suis flagitijs confessa honestam aliquando vitam institueret cui illa ita morem gessit, vt vitæ genus deinde susceptum facile declararet, illud non tam sopitæ mentis somnium, quàm salutare visum diui-

diuinitus obiectum fuisse. Delectu ex indigenis habito, instituta sunt sodalitia duo. Alterum B. Mariæ Annunciatæ, alterum Archangelo Michaeli dicatum, vt inter vtriusque sodales pia quædã æmulatio vigeret. Nec spes fefellit. Ita duo hi coetus pietatis studia æmulantium habentur, vt Deiparæ Virginis, sanctorum Angelorum, aliorumque cœlestium festos dies, vtrique certatim insigni Symphoniacorum concentu, maximoq; confitentium, & communicantium numero celebrare contendant. Lustrata item sunt finitima oppida quã tum nostrorum paucitas patiebatur. Nec lustrandi labor parum fructuosus fuit. Mulier indigena à nostris instituta prope virili animo grauissimas ærumnas, ægritudines, cruciatus perferebat. Hanc diabolus horrendis identidem spectris territans à nostrorum consilys, vsuq: sacramentorum prohibere nitebatur. Eoque impudentiæ venit, vt illi gladium porrigeret, instaretque vt sacra cœlestis agni cera, ac B. Virginis corona abiecta, ærumnas omnes ac miserias voluntaria morte finiret. At illa ex osculans, ea quæ proijcere iubebatur, & Iesu, Mariæque salutaria nomina inclamans, importunissimi hostis insidias eluit. Altera animam agens adduci non poterat, vt ritè confiteretur. Huic sacerdos nostri voluntatem, facultatemque confitendi à Deo precibus impetrauit. Vir erat indigena,

qui

qui ex vulnere moriens uitæ vsuram à Deo tantisper deprecabatur, dum ulciscereturinimicum. Ad hunc accitus vnus e nostris, ita efferatum eius animum permulsit, ac deliniuit, vt protinus mutata uoluntate accersiri inimicum iusserit. Eique multis præsentibus non sine beneuolentiæ indicijs iniuriam condonauit. Idem sacerdos iter faciens diuino instinctu indigenæ cuiusdam moribundi tectum intrauit, eiusque confessionem excepit, mortis opportunitas diuinum beneficium declarauit. Melchior Couaruuias huius Collegij fundator hoc anno meritis in societatem, ac Rempublicam clarus migrauit in cælum, homo insigni in pauperes munificentia memorandus. Is cum sex & quadringinta aureorum millia dum viueret ad subsidium pauperum erogasset. moriens aureorum triginta millia cœnobijs sacrorum vivorum, Virginumque legauit reliquæ summæ. Atque vt magis intelligatur qunatum huic optimo, amantissimoque viro societas debeat, id sua uoluntate ac iudicio fecit, & quod prudenter constituerat, in eo constantissimè permansit. Nam multis vrgentibus. ut testamentum immutaret, acriter restitit dictitans, profectò mentem hæreditatis societati relinquendæ sibi diuinitus iniectam, à qua mente discedere, nefas esset. Idem nostros qui moribundo aderant, moriens iucundissime est amplexatus, atq; ut suam eximiam obseruantiam

Digitized by Google

tiam erga Dei parentem declararet, uoluit, ut quem honorem societas consueuit, hunc B. Virgini deinceps haberet, eique ipso Natali Collegij die candelam conditori tradi solitam consecraret, atque in eius conspectu accenderet. Idque consignatum litteris reliquit. Vir plane dignus quem Dei Parens, & uiuum, & morientem suo præsidio tegeret, & uita functum in suis numeraret. Porrò hisce rebus secundis aduersæ aliæ interuenere, sed exitu prospero. Religiosi cuiusdam ordinis concionator inimico animo in nostros homines est inuectus. Nec eo contentus litteras ad unum e regni huius Magistratibus dedit, quibus animum eius à nobis abalienaret, efficeretque, ut nos lite quadam caderemus. At nostri nihil sibi contra ea nec dicendum, nec faciendum putauerunt, causa innocentiaq; freti, ita patientiaiã uicit concionator ille una cum sui cœnobij moderatore ad nostri Collegij Rectorem accessit, & supplex ab eo ueniam erroris petijt, prædicans nostrorum in perferendis iniurijs patientiam, in rebus administrandis æquitatem sibi magistrã fuisse, & in rectam uiam redeundi ducem. Vnus est è societate desideratus est. Ioannes Roxas, qui cum Poilosophiæ operam daret, obijt diuturna, ac permoleſta tabe cõsumptus. Extant tamen eius uel ualentis, uel egrotãtis maximarum exempla uirtutum omnium. Eximiũ in illo dei orandi studium fuit, mira obedien-

tia

tia, animique submissio. Egregia in magnis laboribus Dei causa uel suspiciendis fortitudo, uel sustentandis constantia. Paucis diebus antequam moreretur, tanto ardore animi cupiebat dissolui & esse cum Christo, nullus ut ei sermo, nisi de cœlesti patria placeret. Vbi uero denuntiatum est illi à medicis, extremum uitæ diem adesse, usque eo insolita lætitia gestiit, ut ad exploratam Beatorum uitam, ac gloriam proficisci uideretur.

Collegium Guaxaquense,

POenitentiæ, & Eucharistiæ causa ad nos commeantium longe maior quam antea, multitudo fuit. Sabbati dies omnes, qui dies in hac Vrbe sunt mercatu percelebres magnã nobis præbuere materiam benemerendi. His quippe diebus discipuli nostri omnes uelut supplicatione instituta, agminibus educti sunt in forum. Ibi sub explicationem cathechismi, cõciones habitæ institoribus, negotiatoribusq; maximè opportunæ, ac salutares. Ex multis pacificationibus una in primis memorabilis. Diuisa erat ciuitas in factiones, ac partes duas multæ passim iniuriæ vicissim inferebantur, multorum cædes aut calamitates metuebantur. At unius è nostris interuentu, Deus omnium animos ad concordiam pacemue reuocauit. Quidam ira concitatus & inimico & sibi

sibi mortem consciscere parabat, qui tamen nostri concionatoris oratione mitigatus, cũ inimico & cum deo rediit in gratiam. Gaxaquensis B. Mariæ effigies, quæ apud nos est, pluribus indies, illustrioribusq; miraculis nobilitatur. Complures inter dolores, morbos, pericula voto nuncupato sistendi se B. Virgini præsentissimum coeleste auxilium, ac præsidium experti. In his vnus desperatæ valetudinis B. Maria implorata, cum morbum depulisset, reddendi voti gratia venit in templum. Ibi cum in Sacello B. Virginis sub rem diuinam supra eius caput sacrum euangeliũ recitaretur, residuos ex diuturna ægritudine dolores leniri extinguiq; sentiebat, vt planè sanus & incolumis domũ rediret. Adiuuit hæc fama Sodalitatem Deip. Virginis ut excitatis multorum studijs, pius ille cœtus, & probitate augeretur & numero. Nam præter lectissimos ex omni discipulorum numero adolescentes coöptati sunt in eam sodalitatem honorati viri quam plurimi, ac principes Ciuitatis, qui sodalium leges accuratissimè seruant, & frequentandis sacrosanctis mysterijs maximo sũt cæteris incitamento; vel virtutis vel pietatis. Sacerdotes præterea è nostris duo in indigenarũ institutionẽ summo studio incubuerunt. Itaque illorum complures tantos in Christiana disciplina fecere progressus, vt ipsi se ad pietatis officia vicissim hortentur, alios vero è

Digitized by Google

vitijs ad virtutem traducere summa ope co-
nantur; & quanquam sæpè ob eam rem male-
dictis contumelijsq; vexantur, tamen omnia
libenti animo perferũt, modo aliquem ad Chri
stiane viuendum adducant. Per Quadragesi-
mam sextis feriis sermone de poenitentia ha-
bito, supplicationeque indicta, sacrosanctæ
Crucis particula maxima supplicantium fre-
quentia circum ædem nostram lata est, non si-
ne ingenti omnium fletu, ac lamentatione.
Nec frustra id fuit. Ea res complures ad con
fessionem rite instituandam incitauit. Quidã
indigena periculosè ægrotans sacerdotem no-
strũ ad se accersiri iusserat; quẽ vbi conspexit,
& si fractis erat prostratisq; viribus tamen
gaudio alacer subito se erexit (sanum ac valen
tem diceres immortalesq; Deo gratias agere
cœpit; quod tandem societatis nostræ sacerdo
tem videret; inde rite de peccatis confessus ma
gna cum spe foelicitatis excessit è vita. Pro-
fecti sunt aliquot e nostris non solum ad finiti-
mos, sed etiam ad longinquos populos. Nam
duo Guate malam vsq; missi, semestri labore
rem Christianam magnopere illis locis iuuerũt
Vbi enim a sacrorum antistite, ac Præside cõ
silij Regij, omniq; nobilitate maximis beneuo
lentiæ signis excepti, & honorificé, semper,
liberaliterq; tractati usu didicere, quam vera
essent, quæ de eximio illius regionis erga nos
amore ac studio fama vulgarat. Præses qui-
dem

dem litteras ad Regem dedit Catholicum, quibus planum faceret, societatis nostrę officia magnopere & ad Dei cultũ, et ad regni cõmoda pertinere. proinde committendum non eſſe vt illa tam longinqua ac pene deserta regio tali præsidio careret. Antistes autem prę se tulit, nihil sibi optabilius esse, quam vt tales apud se haberet adiutores, ac socios laboris, quorum operum omniũ animis confideret vtilem, ac salutarem futuram Ciues porrò, ac Sacerdotes omnes pro se quisq; ad eam rem sua studia, & officia nostris deferebant. Archidiaconus in primis qui per ampli patrimonij societatem hæredem instituere decreuit. Accesſit ad hæc quod viri primarij quatuor singulis ad societatis Collegium, mille aureos pollicebantur, vnus magni frumenti numerum in annos singulos assignabat, alij præterea magnam præseferebant de nobis benemerendi voluntatem. Quin etiam cęterę Religiosorum familiæ nostrorum aduentum expetere se ostẽdebant, adeo nullũ genus hominum hic erat, cui non gratum futurum videretur nostræ societatis domicilium.

Nouæ Galitiæ Collegium.

MAgna hic quoq; Societatis existimatio ac beneuolentia Ciuium, atq; sacerdotum. Conciones nostrorum, vel in maximo Vr

Digitized by Google

bis templo, vel in æde nostra magno sunt omnium ordinum concursu fructuq; celebratæ. Confessionis communionisq; sacramenta apud nos vel maximè frequentata. Nostri à Magistratibus, ac viris principibus ad grauiora negotia identidem adhibiti. Indigenis quoq; consultum; eis à certo sacerdote, & christiana disciplina explicata, & administrata pœnitentiæ Eucharistiæq; sacramenta. Tanto autem catechismi studio ad nos conuolant, vt omnibus se se impedimentis expediant. Sed messis multa, operarij pauci. Nam in hac Diœcesi pagi sunt innumerabiles: quorum maior pars nunquam Euangelij lucem aspexit. Si qui autem olim acceperunt, à doctoribus destituti, vsq; eò degenerarunt, vt omni prope modum christianæ fidei, legisque notitia carere videantur. Nonnullos huius generis pagos nostri cum obirent, tantam rerum salutarium inscitiam inuenerunt, vt lacrymas tenere non possent, adeò nullum fermè apparebat vsquam religionis Christianæ vestigium. Sed Deo fauente tantus omnibus iniectus est ardor, vt certatim ad catechismum concionesque concurrerent, seq; ad expiandas rite mentes quam diligentissime compararent. Itaq; quadraginta dierum spatio amplius mille & trecenti omnis anteactæ vitæ peccata confessione deleuerunt; & quanquam primo ad sacram Eucharistiam (quod ea res

apud

apud illos musitata esset) accedere reformidabant; deinde tamen tantum mysterium edocti, dici non potest quanto studio ad suscipiendum Dei ac Virginis filium se se pararent. Hæc res magna consecuta est morum mutatio. Namque antea his locis ganeæ, compotationes, ebrietates laudi ducebantur. At verò postea omnium extitit mira frugilitas, ut ipsis met miraculi instar esse videatur. Itaque mirari omnes nouum sociorum nostrorum vitæ genus. suspicere viros, qui pro tantis laboribus nullam omnino mercedem acciperent. prædicare eos, qui gratis tem diuinam facerēt gratis sacramenta ministrarent, gratis pueros baptizarent rudes instituerent, mortuos humarent, gratis cætera eiusmodi officia exèquerentur; qui hęc facerent eos profectò cœlestes esse homines, dignosque quorum omnes consilijs obtemperarent. Iam sacro Christi corporis die quam plurimi, & indigenæ, & Hispani per vicos dispersi apud nos cœleste cōuiuium inierunt. Solemniq; supplicatione habita sacrosancta Eucharistia loco (vt captus est horum locorum) maximè ornato exposita totum diem accedentium cultui patuit. Quod vt his locis nouum & inusitatum, ita ad pietatem, tantique mysterij veneration em maximum omnibus incitamentum fuit. Nostros autem discedentes cuncti lacrymis prosecuti quantopere diligerent salutis suæ Duces faci-

le declararunt. Porrò schola in hoc oppido à Patre Visitatore instituta suos progressus habet, & vniuersæ ciuitati gratos, & nostro Gymnasio peropportunos; hinc enim idem supplementum petitur maiorum scholarum.

Collegium Vallisoletanum.

QVoniam nostri omnes cæteris curis post habitis per aliquot dies P. N. Ignatij meditationibus se se exercuerunt; longe maius, & domi perfectionis suæ, & foris alienę salutis studium exarsit. Itaque incolæ complures à perdita vitæ ratione ad meliorem frugem sũt reuocati. Ciuis erat singulari nequitia ac luxuria nobilis. Huius salutem sacerdos noster magnopere deprecabatur à Deo. Per opportune verò accidit, vt dum noster pro illo rem diuinam faceret, ipse adesset rei omnis ignarus. Ecce tibi aliud agens repentè insolito quodam sensu mentem affici atq; ad conscientiæ expiationem impelli sentit, ingenti cura salutis iniecta. Ergo à sacro Patrem adit, rem demonstrat, rogat ut sibi consultum velit, ita cum ex nostri sacerdotis præscripto, & animũ expiasset, et uitam instituisset, maiori omnibus admirationi deinde fuit, quam offensioni antea fuerat. Mulier libidine infamis cum multos suis illecebris irretiret, nostri sacerdotis

opera,

Digitized by Google

opera, sic à Deo ipsa irretita est, ut suo exemplo ad pœnitentiam alliceret quos ad flagitiũ allexisset. Quidam superioris omnis uitæ confessionem apud vnum e nostris instituerat, hũc ab incepto deterrebat magnis diabolus clamoribus increpans, quid cõsilij esset, accerbissimo inimico sua consilia patefacere? cum illę nihilo minus in suscepto negotio permaneret, varijs eum artibus Demon impedire nitebatur. At ille confirmato diuinitus animo, contemptis subdolis importuni hostis vocibus, insidijsque vitatis, prudenter inceptum perseueranter peregit. Itum est obuiam publicis sæpe malis, inimicitijsq; multorum. Inter duos primores ciuitatis ortæ simultates adcriminationes rerum capitalium eruperant. Iamq; parum aberat, quin alter eorum à Prętore condemnatus ignominioso supplicij genere afficeretur, cum nostri sacerdotis opera permulso alterius animo, sententia reuocata est, & inter vtrumq; pax & amicitia constituta: quæ res multa à multis impendentia incommoda propulsauit. Grauioribus tamen incommodis liberata ciuitas est cum clerus penè omnis summa contentione ab suo Antistite dissidens per nostros ad eius authoritatem, & concordiam reuertit. Porrò Antistes è S. Dominici disciplina, & si non deest suę familiæ coenobio, tamen nostris multum utitur, ut nullum grauius negotium his inconsultis suscipiat atq;

agat. Res societatis paternè tuetur & curat, nostrosque homines diligit, familiarissimèq; cum eis versatur. Atque etiam grauibus corporis doloribus, quibus persepe cruciatur, leuari se ait, & recreari tantisper dum cum aliquo e nostris de diuinis rebus colloquitur. Indigenis porrò in tanta paucitate nostrorum opera non defuit. plurimique eorum ad frequentanda sacramenta perducti sunt. omnino omnium opinione maior fructus ex finitimis populis caperetur, si Deus mitteret operarios in vineam suam. Discurrerunt interdum nostri per diuersa tractus huius loca, argentiq. fodinas magno animorum dono, Hispanorum maxime, qui ab omni christianæ institutionis consuetudine longissimè disiuncti, villas, ac rura peruagantur. Nostra res familiaris hoc anno satis aucta, & amplificata est: extructisq; aliquot cubiculis, laxatæ habitationis angustiæ: ac præter argenteum, haud exigui ponderis, ac præcij lychnum, amplius mille, & quingenti aurei nobis à pijs hominibus sunt tributi.

Sedes Paz quarensis.

ET si domi atq; in Vrbe multa acciderunt non indigna, quæ litteris mandentur, tamen quia communia sunt multorum, his omissis

fis, veniam ad ea quæ gesta sunt foris. Diuulgandi Iubilei occasione inuitatus sacerdos noster finitima oppida ac pagos obijt. Exceptus est vbique summa omnium alacritate, incredibiliq; studio auditus. Pontificij Iubilei beneficium tanquam cœleste donum vbiq; est acceptum. Tantus quippe confitentium numerus fuit, vt audiendis omnibus multi dies non sufficerent. Itaq; plerisq: expiatis, & cœlesti pane recreatis nostrum alio abeuntem qui reliqui erant, longo difficilique itinere confitendi causa sequebantur. Ipsis autem Iubilei diebus indictum ieiunium tanta religione obseruabatur. ut ne Patris quidē hortatu, ægri & imbicilles ad capiendum cibum possent impelli, Plerique autem diuturnam inediam nocturna verberatione cumulabant. Quin etiam in summa rerum inopia adeò erāt munifici, ut multorum egestatem non solum cibarijs, sed etiam vestimentis leuarent. Quibusdam oppidis, vbi summa erat salutarium rerum insciția. salubri inuento consultum est. catechismi in eorum linguam conuersi exemplum apud eos relictum, atq; vt omnes edisscerent, impetratum. Quod ut libentius facerent, iucunda appositaq; modulationē tradi coeptum nonnullis, vnde reliqui discerent. Prudens consilium comprobauit euentus. Cuncti noua carminis dulcedine deliniti tanto per discendi catechismi studio flagrare cœperunt,

vt

vt quotidie ipsi sua sponte, tum prima luce, tū vesperi ab hospitali domo in templum sub sacris vexillis procederent composito agmine, illa carmina vicissim canentes. Et creuerūt studia vicinorum æmulatione pagorum, dum alij alios æmulantes superare contendunt. Quoniam igitur tanta est illis locis penuria sacerdotum, vt etiam diebus festis persæpe incolæ Missæ sacrificio careant; statuit Pater, ut festis diebus maiore apparatu, ac populi frequētia eiusmodi supplicationes haberentur; quò rei diuinæ vicem quodammodo implerent. His illi rebus non modo ex pernicioſę inscitiæ tenebris, sed etiam ex ebrietate nefariaq; libidine, aliorumq; vitiorum cœno, vbi complures annos se se volutauerant, emerserunt. Multi veneficorum artibus, ac prestigijs tantam fidem habebant, vt eos ad suum arbitrium morbos ac valetudinem administrare, vitæ ac necis potestatem habere arbitrarentur, Itaq; plerique mulieres præsertim, illorum hortatu, nefaria scelera, ac flagitia faciebant. Verum Deo adiuuante, diuina eorum animis lux oblata, omnem illam errorum caliginem discussit. Valuit ad eam rem poena de de duobus sumpta diuinitus. His sacerdos noster, nisi à nefandis illis flagitijs desisterent, cœlestem intentarat iram, nec frustra. Repentè alter grauissimo febris ardore, alter in tolerandis corporis doloribus corripitur. Ambo

igitur

igitur ad Patrem pariter accurrunt, veniam petunt, de peccatis confitentur, recuperant sanitatem. Ita parendum esse sacerdoti suo periculo didicerunt. Alia porrò res calamitatis remedium non à veneficis sed à Deo petendum esse documento fuit. Nam cum in eorum agris infinita quædam uis murium extitisset, quæ fata eroderet, atque vastaret, nec vllum huic pesti remedium inueniretur, frequentes in templum ad Patrem coierunt, ac re demostrata, consilium ab eo & auxilium petierunt. Ille omnes in templum conuenire iussos, primum hortatur ad bene, Christianèq; uiuendum, spemque omnem in Deo collocandam. Deinde pestem illam hac ratione depelli posse pronunciat. Si piaculari aqua suos agros, ac fata conspergerent. Nec fefellit. Id illi cum pie admodum, magnaq; Dei fiducia semel fecissent. inimicæ frugibus bestiolæ extinctæ sunt omnes, ut in agris quos aqua lustralis attigisset, viuum murem conspicerent nullum.

Topotzolana Sedes & Catacicana.

IN tanta multitudine ac uarietate linguarum, quas ut animorum saluti consulatur his locis addisci opus est, nulla ad plures populos pertinet, quam Ottomitarum, & Mexicana: vtramq; linguam sacerdotes nostri omnes,

Digitized by Google

nes, qui hic versantur (ij sunt numero septē) optimè callent, quæ res ex vsu horum locorum fuit. Regionis huius indigenæ plerique tantos in Christiana disciplina, atque adeo pietate processus habent, ut non modo celebrioribus festis diebus, sed etiam semel in mense, multi etiam bis, atque etiam sæpius, participes Christi corporis fiant, idque tam piè ac reuerenter, ut nihil vltra desiderari ab eis possit. Hinc illa solida uirtus etiam in fœminis, ut emori quàm peccare malint. Complures mulieres pudoris tuendi studio in remotissima ab oculis hominum loca se abdiderunt, aliæ voce, & clamore, aliæ fuga sibi consuluerunt, aliæ fustibus ac lapidibus vim prohibuerunt. Pudicam Virginem vir impudens cum nec precefleetere, nec præcio posset districto gladio mortem minitari cœpit, nisi pareret; at illa ad minas interrita constanti animo, ac vultu, Gratius est mihi (inquit) vitam quàm pudorem amittere. Qua illa constantia victus negotio destitit. Pari laude digna est Virgo altera, quæ diu frustra à cupido amatore solicitata, ad extremum cum sclopum ab illo intentū in se videret, nihil periculo mota clamauit, non metuendam sibi esse mortem, quæ animum pro virginitate morientis cum cœlesti sponso, Deoq; coniungeret. Hac voce, & ille ab incepto retardatus, & hæc in tuto locata. Multa sunt eiusmodi, sed ex his capere licet de cæteris

teris coniecturam. Ne vero in hoc vno flagitij genere vitando eorum constantia enituit. Mulier quædam cum res sibi furto ademptas vehementer doleret, easque diligenter perquireret, monebatur á veneficio, vt certo supersitionis genere ad furem deprehendendum vteretur. At illa veneficio, veneficoq; repudiato, ante B. Mariæ aram procubuit supplex. cum eius opem imploraſſet ad amiſſa recuperanda, bona cum ſpe reuertit domum. Ibi quæcunque ſubrepta fuerant, reperit ſuis locis reſtituta. Mira omnino huius gentis in B. Mariam pietas, cui par illius tutela reſpondet. Adoleſcens Deiparæ Virgini vnice deditus nullum abire diem patiebatur, quin eam aliquo inſigni officio coleret. Is coeli Reginã vidiſſe per quietem dicitur, filio comitatam, quæ ipſum in octauum diem ad cœleſte domicilium inuitaret, atq; extitit promiſsi fides. præſtituta die adoleſcens diſceſsit è vita, & ad Patronam ſuam euolauit in cœlum, eademq; nocte eius ſoror virgo pari erga Dei parentem pietate, ſecundum quietem ſimili viſo recreata eſt, quæ B. Virginis cohortatione ad perpetuæ virginitatis ſtudium accenſa ſe ſe Deo deuouit. ex eo tempore corpuſculum ſuũ quotidiana verberatione, ieiunio, vigilijs, cilicio domare animum precibus, ſacræ confeſsionis & communionis ſacramentis munire non deſiſtit, vt ſacrum theſaurum cuſtodiat. Nec à

vicinis

vicinis solum, ac finitimis populis sed etiam a longinquis ac remotis frequentes ad nos conueniunt institutionis sacramentorumq; causa. Atque hi foelices, ac beatos appellant Tepotzolanos, qui tanta salutis præsidia habeant domi. Commeatum etiam est ad Hispanos qui in disiunctissimis pagis, agrisque versantur. Apud quos assiduis nostrorum cohortationibus, incredibilis facta est voluntatum, ac morum conuersio. Seruus Dominum interficere constituerat, is concionatoris voce perculsus, non solum meditato scelere destitit, sed à multis præterea flagitys, facinoribusq; discessit. Complures item tum viri, tum foeminæ perditæ nequitiæ ad bonam frugem piamq; vitam se receperunt. Itum præterea est ad finitima, & ad longinqua oppida, vbi cum alia vitia; tum vero ebrietas ac libido vulgo dominabantur. Hæ pestes nostrorum opera primum repressæ, deinque extinctæ sunt ipsis Bacchanaliorum diebus solennis supplicatio habita, ductaq; per oppidum agmina cuiusque generis Christiana rudimenta canentium. Supplicationem vero apposita, opportunaq; concio claudebat. Ita illis simul cum tempore peccandi materies subtrahebatur. Plurimis peccatorum confessio salutem attulit. Anus quædam flens sacerdoti nostro templum ingredienti nuntiauit, virum suum vrgente morbo sine confessionis ope interire. Confestim eò aduolat

uolat Pater dat aures ægro confitenti. vix hominem peccatis absoluerat, cum eius animus solutus est corpore. Alius sacerdos ad pagum quendam, deuijs itineribus diuerterat. eius aduentu cognito statim magnus ægrorum, senũq; numerus ad eum grabatis, vehiculisq; deferri; confessionis copia magnopere postulari. Quibus ille cum è vestigio morem gessisset, octo ex eo numero, haud ita multo post ad meliorem vt spes est, vitam demigrarunt. In his vnus fuit ætate morboq; confectus, qui veritus, ne si illam occasionem dimitteret, facultas deinde confitendi deesset; à triginta millibus passuum eò se deuehi iusserat. Porro alius sacerdos in alia oppida Hispanis atq; indigenis referta, quæ numquam nostri adierant, venit, cuius aduentus, & oppidanis salutaris, & Parocho pergratus fuit. Populus non modo concionibus institutus, sed etiam confessionibus expiatus est. Nefaria connubia dirempta, æris alieni restitutiones factæ, peccandi licentia repressa. Quibus rebus motus Parochus, palam affirmauit, se vero in posterum non commissurum, vt suus grex talibus subsidijs careret. Cũ vero nouæ Hispaniæ pagi, ac vici magnitudine perexigui, multitudine innumerabiles, locis maximè inter se dissiti, itineribus difficiles, ac pene inaccessi, à Parochis adiri, instituui, iuuariq; non possent. Placuit Regi pagorum vicorumq; incolas in pauca oppida tran-

scribi

scribi. Itaque Prorex vt res, quæ indigenis maxime acerba futura erat, sine tumultu transigeretur, duos è nostris postulauit illorum linguæ gnaros sacerdotes, qui Vaiacochanos duobus Parochis commissos ex quinquaginta exiguis vicis in quatuor opoida traducerent. Dura omnino prouincia fuit, & magni laboris, propterea quod & indigenæ mortis instar ducebant, natale solum, auitasq; sedes relinquere; & Parochi indignè ferebant, pristina commoda rei familiaris amittere. Tandem perseuerantia Deo fauente omnes difficultates vicit. Nostri asperis & scopulosis vijs, intercautes, & rupes, per antra ac speluncas venãdo indigenas, blandè appellando, monendo, rogando, deniq; ad constituta à Prorege loca perduxerunt. Magnitudini laboris par vtilitas respondit. Erat in his populis summa Christianarum rerũ inscita, vt verbo Christiani re ipsa Ethnici viderentur. Alij contentiones, dissidia, cædes honori sibi ducebant, Alij ebrietatẽ libidinem, rapinam in rebus honestis numerabant, multi erãt nefarijs superstitionibus implicati. Nõ pauci insano Dæmonũ cultu, ac ueneratione decæpti, omnes denique in densissima inscitiæ atque errorum caligine uersabantur. At posteaquã ad humanum ciuilemq; cultum traducti sunt, & concionibus sacramentorumque usu institui coepti, discussis tenebris tanta eis ueritatis lux oblata est, ut

Chri-

Christianam aliquando uitam moresque fusci perent. In tanta hominum multitudine nemo omnino fuit, qui non catechismum didicerit, nemo qui non conscientiæ labes confessione deleuerit: omnes vero ad sacras conciones, ad rem diuinam, ad Deiparæ preces, ad statas supplicationes, ad voluntarias poenas ad omne virtutis genus ita constanter animum adiecerunt, vt veteranos ipsos diu, multumq; in re Christiana versatos longè antecellant. Iamq; quod antea ægerrime ferebant, loca vbi nati, altiq; essent, commodaq; omnia reliquisse, hoc ita probant, ac laudant ut eo nomine maximas Deo immortali agant gratias; atque ob eandem causam nobis se immortali obstrictos beneficio prædicent.

Societatis item officia Catacuanæ ciuitati grata semper ac iucunda extiterunt. Itaq; mirum est quam frequentes ciues, siue ad sacros sermones audiendos, siue ad sacramenta capessenda, siue ad petenda in dubijs difficilibusq; rebus consilia, ad ædem nostram commearint; concursus ad sacras conciones facti fidem excedunt. exponendo festis diebus, canendoque per Vrbem catechismo, itum est obuiam ebrietati, ac lapidationi indigenarum, cum antea ebriorum cateruæ per Vrbem debaccharentur, & lapidatorum cohortes non sine multorum pernicie depugnarent. Quæ res Hispanis hominibus miraculi instar fuit. Qui indigenæ ex

varijs remotisq; regionibus ad argenti fodinas huc confluunt, hi nostros sacerdotes ita diligunt, atque suspiciunt, vt in magna Cœnobitarum copia ad nos potissimum sacramentorũ gratia ventitent. Suscepta est ab vno, atque altero e nostris ad finitimos pagos incolarum efflagitatu, profectio magno ex vsu fuit rei Christianæ. Batismus plurimorum infantium, atq; adultorum solenni pompa ac cerimonia est peractus. Ex baptizatorum numero vnus fuit fermè centenarius morbo pariter, & ætate confectus. Is paulo ante baptismum rogatus à nostro sacerdote quid ageret, mortẽ inquit, expecto: sed exploratum habeo me nõ prius moriturum, quàm baptismus mihi aditum aperuerit in cœlum. confestim igitur à nostro sacerdote rebus necessarijs eruditur, baptizatur, extinguitur.

Sedes Cinaolana.

CInaloa Vrbs est nobilis maximeq; opportuna, à Mexico millia passuum fermè nongenta; de cuius situ ac moribus cognoscere operepretium est. Vergit hæc Vrbs ad occasum quatuor fermè, & viginti gradus a polo sed qua spectat ad meridiem regionibus latissimis cingitur: quarum regionum fines sex fluminibus, quæ ex Tepeguanensium montium profluunt radicibus, diuiduntur. Ad horũ ripas

ripas fluminum, aquarumque diuortia Vrbes & oppida complura sita sunt, agrorum vbertate præcipua, cœli temperies non multum ab similis Hispaniæ. Incolarum capita amplius centum millia censentur. Ex hac regione aditus patet ad montanos populos penè innumerabiles. Itemque ad ampliſsimam noui Mexici regionem, aliasq; gentes plurimas vel nuper cognitas, vel ad huc incognitas. cæterum omnes hæ nationes inter se lingua differunt. Quò maiore nostris hominibus industria in tot linguis addiscendis opus fuit, eritq; Morum autem maior quàm linguarum similitudo. Gēs omnis minimè fera ac barbara, nec tam ab humanitate, quam à cultu Hispanorum abest. Hominum societate, ciuilique communione delectantur. Amicitiam inter se tuentur ac pacem. cum exteris nationibus non nisi lacesſiti bellum gerunt, laboris patientes sunt in primis ac naui. desidia atq; inertia apud eos probro est. agros colunt, ex quibus bis in anno fruges ac fructus colligunt, venationi studēt, multum sunt in piscatu, texendisque e gossipio vestibus. Victu tenuissimo vtuntur frumento, legumine, cucurbita, pisce, venatione viuunt. Aquam omnes vulgo bibunt, nam vino, quod illis est ex frumento factitium non nisi in solennibus circumpotationibus vti solent. Humi cubant. teges & palea aut arundine contexta pro cultitra est, arboris trun-

Digitized by Google

cus pro ceruicali. Per æstum vestitus nullus præter subligaculum, quo velantur corporis partes, quæ indecore aspiciuntur. Per hyemem gossipinum amiculum ab humeris ad talos. Incredibilis apud eos liberalitas ac fides. Opulentiores ita benigne tenuiorum inopiam subleuant, vt nullus omnino apud eos mendicus sit, nullus omnino fur. itaque nullus clauis, aut seræ vsus, quoties domo exeunt, florea quædam pertenuis ianuæ pretenta, pro foribus est ac seris. Docili omnes sunt ingenio, à iurandi, maledicendi, exsecrandiq; consuetudine, prorsus alieni, quod si quando res grauiorem aliquam affirmationem desideret, certe, dicũt aut maxime. Parentes authoritate magis, quam seueritate liberos regunt, eosque liberi quam maxime verentur & colunt. Virgines summa ope virorum consuetudinem vitant, quod pudorem ante legitimas nuptias amisisse turpissimum ducant. Sunt apud illos ipsorũ moribus non nulla, quę etiam initum connubium dirimant, impedimenta cognationis, nulla affinitatis. Connubia, nec remoto ab arbitris loco nec quo uis tempore, nec inscijs parentibus iunguntur. sed solemnibus sacris tempestiuisq; conuiuijs, & choreis celebrantur. spõsa fide accepta dataque è vestigio domum repetit, sponsique conspectum vitat vsq; ad nuptialem diem, quo die sponsæ parens domum vniuersamq; supellectilem genero tradit, eũq;

cum

tum filia in bonorum omnium possessione constituit. Eundem generum deinde socer multis inspectantibus, pharetra, sagittis, & arcu donat, quæ sunt Equestris ordinis, aut uitæ militaris insignia. Statimq; breui cohortatione incitatum in Montes, syluasq; ac feras emittit ut det specimen aliquod virtutis, ac fortunæ suæ. Qui si leonem interemerit, fortis ac fœlix habetur. Vulgo tot quisq; vxores ducit, quot alere commode potest, itaq; rara apud eos adulteria. Quod si quæ vxor fidem viro se fellisse arguatur, eam illico vir domo extrudit. idque ut viro honorificum, ita coniungi turpissimum est: si quis forte apud eos effeminatus existat, is arcus & pharetræ iure in perpetuum spoliatur, & muliebri vestitu in muliebribus officijs habetur. Musica mirifice delectantur. In pace nullius imperio reguntur, sed suo quisque arbitrio viuunt. In bello summa rerum ad aliquem defertur scientia bellua, ac virute præstantem, cui omnes dicto sunt audientes. Viri æque ac fœminæ comam alunt, sed mulieres comam incomptam negligenter circum caput reiiciunt: contra viri muliebriter comunt, redimiculisq; ac multiplici circulorum varietate distinguunt, pinnasq; varij coloris ad fastigium inserunt. Mononia e vulgaribus margaritis tum viris tum fœminis e collo in pectus atque humeros fluunt. Nulla apud eos Deorum simulacra. Deum hu-

Digitized by Google

mana curare non putant, nec vllas post mortem beatorum sedes arbitrantur, & mortuorum animos omnes detrudi ad tenebricosas Inferorum specus opinantur, bonorum quoq; & improborum. Ipsorum quippe iudicio omnes rectè viuere existimantur. propterea quod quicquid facere possunt, hoc si lubet faciunt, si fecerint rectè factum existimant. Vbi desperata est ægri salus propinqui atque cognati vestem moribundo afferunt militarem, his tanquam ad bellum iturus adornatur. Posteaquam expirauit eodem capitis & colli ornatu atq; vestitu, quo dum viueret utebatur, effertur cum arcu, & pharetra, ac supellectili vniuersa. Inde cum cibarijs & cucurbita aquæ plena in sepulchrum infertur, interea quod existiment ad iter longum quod illi restat, hæc subsidia requiri. Mox tumulum aspergunt vino; canesq; & aues, aliaque animalia eiusmodi, quæ viuo cordi fuerant interficiunt, vt videlicet mortuum dominum comitentur. Postridie eius diei in funebri epulo omnes præter adolescentes, quibus vini interdictus est vsus, se se vino ingurgitant. Adoptionis illa præcipua cerimonia, vt in os eius qui adoptatur, acutus quidam palus ingeratur vsq; ad fauces, donec intercludi videatur spiritus, ac misser ille præ molestia, sudet, palleat, nauseet. Quæ si alacri constantique animo pertulerit confecta res, & in patrem adoptantem, adoptati

ptati filij amor satis spectatus existimatur. Aleæ ludus vulgò permittitur. Tessaræ sunt apud eos arundineæ haud multum nostris ab similes, quo ludi genere perdies festos tantopere delectantur, vt sæpe numero diem cum nocte coniungant. Sed quod permirum est. Tanta existit in summa ludendi libidine atque insania, eorum æquitas animi, vt non admodum molestè ferant, si victi, nudiq; discedant, omninoque a rixit ac iurgijs temperent. Hic ludus æstate viget, namque hyeme in campo propositis præmijs corporum agilitate contendere consueuerunt. Duæ factiones certant inter se de pedali ligno tereti pedibus propellendo. certaminis victoria in eo sita est, utri prius id lignum ad metam quæ lōgè abest, a carceribus adegerint. Sed de moribus nimiū fortaße multa. Triginta fermè ab hinc annis Hispani milites in hasce regiones cum nonnullis è sancti Francisci disciplina penetrarunt. Sed indignæ militum insolentia, atque iniurijs concitati, arma coeperunt: multos eorum interfecerunt reliquos in fugam coniecerunt, ex eo tempore nemo audebat ad eos religionis causa adire. tantum terroris omnium animis illa clades iniecerat. Nihilo secius cum duo e nostris sacerdotes superiore anno ad eos accessißent, plus emolumenti, eis attulerunt, quam periculi adierunt. Et si enim primo incolas superiorum temporum nō immemores rei nouitas

Digitized by Google

solicitos, ad præcauendum habuit, deinde tamen perspecta à nonnullis mansuetudo, comitas, moderatioq; nostrorum paulatim allicere eos cœpit, demum tota illa regione percrebuit venisse quosdam specie quidem Hispanis similes, sed vitæ ratione dissimillimos. Nihil eos alienum appetere, nihil aut per vim auferre, aut minaciter postulare, nihil denique incommodi cuiquam afferre. Eorum mores commodos, animos moderatos, sermones blandos, ac fere nullos nisi de immortalis Dei cultu, ac salute animorum. Hæc fama ita nostris omnium animos conciliauit, vt quocunque uenissent, summis amoris ac lætitiæ significationibus excipierentur, obuiam effusis honoris causa ciuitatibus uniuersis. Vt uero illi Euangelium prædicare, Christianæque disciplinæ capita tradere instituerunt, tanti undiq; ad eos concursus fiebant, tam secundis auribus animisque audiebantur, vt paucis intermissis diebus ex duorum accolis fluminum amplius duo millia baptizarentur. Inde templa Deo, Deiparenti, ac cœlestibus condi, cruces in tectorum fastigijs, in vijs, in compitis, in collibus honoris, & cultus gratia statui. Nec nostri lacrymas tenere poterant, cũ cernerent, ab illa barbarie salutare Iesu nomen, ac numen tantopere coli. Re Christiana his locis constituta, Patrum alter apud eos custodiæ culturæque causa mansit, alter infinitima

oppida

oppida progressus Euangelium pari ferme vulgauit euentu, Paucis diebus solemni baptismate oppidanos Christo peperit plurimos. Rebus compositis cum ad socium reuerti pararet incolæ ad eum frequentes conueniunt, seque a Patre deseri vehementer quæruntur ac magnopere orant, ne discedat prius quam omnes feciſſet Christianos. cum id non impetrarent abeuntem illum innumerabiles prosequebantur alij de immortalis Dei numine, alij de beatorum vita cupide sciscitantes; ut appareret Euangelium altas in eorum pectoribus radices egisse. His rebus cognitis Præpositus Prouincialis, fructu simul ac spe admodum lætus totidem sacerdotes cum vno adiutore eis subsidio misit. Quorum aduentus incredibile dictu est, quam gratus omnibus fuerit, non Christianis modo et Catechumenis sed etiam Ethnicis. Aduentantibus nostris frequentes ex oppidis longissimè procedebant, occurrebant passim agmina canentium Christiana rudimenta. Videres tanquam arcus, forniceſq; triumphales vario herbarum ac florum genere instructos in via excitari: venientes ingenti fauore multitudines excipi cum plausibus, clamoribus, cæteriſq; rebus quibus effusa vulgi lætitia significatur, Primores quoq; oppidorũ, ac ciuitatum obuiam eis frequentes ibant, immortaleſq; Patribus gratias agebant, quòd patriæ immemores exteræ gentis salutem suis

rebus

rebus haberent potiorem. Nonis hisce sociorũ auxilijs non modo Christianis nouus ardor pietatis, sed etiam Ethnicis christianæ religionis cupiditas iniecta est. Cateruatim nostros adibant negantes donei Christiani fierent se se quieto animo esse posse. Itaque vnum in locum coacti, tum mane, tum vesperi catechismo imbuebantur, inde quam maximo apparatu baptismate expiabantur. sua cuique Vxor dimissis alijs rite in matrimonium dabatur. Quam rem mira morum mutatio est consecuta. Incredibile autem est quanta sit omnium in nostros amori mista obseruantia. Pro se quisque munuscula ad eos afferunt: magnoque sibi honori ducunt, si quid horum accipi viderint. Anus Christiana siluestris ficus Patri detulerat. Qui vt gratum sibi munus fuisse ostenderet, vnum aut alterum illa presente comedit. Hac re tanto illa gaudio est affecta, vt domum reuersa rem domesticis enarrarit, & graui poena sanxerit ne quis in posterum fortunatam illam arborem attingeret, qui iocundos Patri fructus tulisset. Studium vero Musicæ plurimis saluti fuit, qui partim cantus dulcedine deliniti, primum ad audienda, deinde ad intelligenda, postremo ad amplectenda pollicicbantur ea quæ dicerentur, partim etiam cantus suauitate laborem mittigant, molestiamque deuorant ediscendi.

di. Itaque diebus festis prima luce ex finitimis oppidis agmina sub crucis signo, quod floribus & ramusculis ornant longo ordine, procedunt; Christianæ fidei mysteria, sacras litanias aliaue pia carmina canentes; certumq; in locum conueniunt vbi rem diuinam faciendam, concionemque habendam esse cognorint, sacri porrò dies quam piè ac religiosè ab illis agitentur; quantopere Dei bonitas nascenti huic Ecclesiæ faueat, & simul foueat nostros vel hinc intelligi potest. Oppidum est incolis satis frequens ac celebre Sancti Iacobi nomine appelatur. Huc ad Christi Domini Natalitia celebranda quinque è societate P. Consali Tapia accersitu ex varijs locis conuenerant. venerunt eodem nostrorum rogatu Hispani octo ex proxima regione, itemque christiani omnes, Ethnicique harum regionum quamuis remoti inuitatu nostro, ad Natalem Christi diem agendum confluxerunt. Euocati sunt præterea è Culiacano regno millibus passuum ab hoc oppido nonaginta, tubicinum, cornicinium aliorumque Musicorum chori, qui concentus his locis antea inauditus rei nouitate mire eorum aures animosque demulsit, & ad amorem rerum coelestium excitauit. Excipiendæ tantæ hospitium multitudini structæ erant casæ innumerabiles floreis, stramentis, arborum ramis, arundinibus tectæ.

tectæ. Qua in re admodum fuit laudanda illorum Christianorum diligentia, studiumque parendi. Itaq; cum nostrorum suasu in ea re summo studio atq; industria elaborarent, extitit vir apud eos nobilissimus summæque authoritatis, qui nostra in ipsos promerita in cœlum efferens, ipsosq; collaudans, quòd tam studiosè Patribus obtemperarent, eorum animos ad absoluendum opus accenderet. Ipsi autem incolæ liquido affirmarunt, numquam post hominum memoriam nisi ad bellum gerendum, tantam tot gentium ac nationum multitudinem vnum in locum conuenisse. Media igitur nocte Natali insolito quodam apparatu, Musicorumq; concentu, celebrari cæpta sunt matutina Christi nascentis officia, incredibili hominum frequentia. Quod eò admirabilius fuit, quod veterator quidam, Diabolo instigante, indigenas insidiarum, ac seruitutis metu ab ingressu templi deterrere contendit. Plerique enim quibus nostrorum innocentia, & paterna caritas perspecta erat, nihilo secius templum intrare non dubitarunt: pauci dubitantes pro valuis loco aperto, ita rei exitum expectabant, vt nihilo minus concentum audirent, cæterum extitit in ea re non magis Dæmonis calliditas, quam Dei prouidentia memorabilis. Intecto, quod templo erat proximum, paruus puer per iniuriam adentem cereum super mensa reliquerat, quæ mensa vt

erat

erat ex aridis arundinibus intexta, neq; quisquam aderat, qui nascens incendium impediret, celeriter ignem comprehendit: iamque flamma in casæ latera differebatur, vbi materia incendio non deerat, cum indigena quidam cæteris rei diuinæ intentis, casu vel potius diuino consilio tugurium illud ingressus confestim superfusa aqua ignem restinxit, & incendium auertit à templo, quod palea straminibusq; erat contextum. Nec dubium fuit quin si vel ædes sacra ignem concepisset, vel aliqua incendij suspicio, indigenis incidisset, de nobis ac de propagatione religionis actum foret. Nã (vt prestigiatoris illius prædictio recens erat & ex ea nonnulli suspensos animos habebant) profecto si quis rumor de incendio emanasset, magna hominum opinio fuisset, veteratorem illum vatem fuisse, deique instinctu illa prænunciasse; & scilicet nos per speciem solennis sacrificij insidias eis parauisse. Itaque dubium non est quin per summum cruciatum de nobis omnibus supplicium essent sumpturi, neq; vllos Euangelij præcones in posterum accepturi. Hęc tanta incommoda, ita Deus pro sua bonitate auuertit, vt periculum diuini præsidij esset indicium. Interim dum nos tanti casus ignari diuina ope tegimur, sacra Natalitia summa cerimonia (vt est captus horum locorum) ac religione celebrata sunt, & complures etiam indigenarum sacro conuiuio excepti.

Qua

Quæ ex re facile intelligi potest, quantum & illi populi societati tribuant, & quantum diuinæ prudentiæ societas debeat, omnino eximia est omnium in festis diebus agendis alacritas. Alio in oppido vt natalem Christi diem maiore quodam apparatu celebrarent, pro templo ampliſsimum ex arborum ramis extruxere tabernaculum. ibi poſt ductas gentis more in patenti area choreas, humi in orbem conſederunt, & myſticas quaſdam picturas ad intuendum expoſitas habuerunt. Viſebatur in tabula pictus vir eximia oris dignitate, regio ornatu, atque cultu. Propter eum ſtabat matrona inſigni ſpecie paruum filium complexu ac ſinu tenens, circum hæc domus, agri, ſata, ſegetes flumina, leones, angues aliæq; beſtiæ ac feræ viſebantur. Quę P. Conſaluus Tapia otioſe contemplatus, rogauit, quid tandem illa ſibi vellent, Tum quidam cæteris authoritate præſtans. Hæc, inquit, eſt æterni Patris, & Ieſu Chriſti eius filij in gremio Deiparę matris effigies. Hos oramus ut nos fortunaſque noſtras ab eluuionibuſq; belluiſque prohibeant, liberoſq; noſtros. hoc argumento idem orare aſſuefacimus. Poſt noſtrum in has regiones aduentum ſacræ ædes excitatæ his locis ſunt numero viginti, Deo, Deiparæ, Apoſtolis aliiſque præcipuis martyribus dicatę. Quorũ ad feſtos dies concelebrãdos ex finitimis uicis anniuerſarij concurſus fieri conſueuerunt.

Quo

Quo tẽpore præter alia pietatis munera, unus è noſtris ſermonem ad eos habere ſolet de ope cœleſtium imploranda. Manat in dies latius nomen atque opinio Chriſtianæ religionis, & populi alij aliorum exemplo ad eam incitantur, Nec ſolum qui ea quæ diximus flumina accolunt, ſed etiam qui paulo efferatiores trans horum fontes fluminum montes incolunt, Chriſti fidem ſequi ſtudent. Horum miſſu nuper ad nos legati venerunt, rogatum cœleſtis doctrinæ magiſtrum. conceſſus eſt ſacerdos vnus è noſtris, quem illi, & in itinere, & in ipſorum pagis certatim ſummis ſtudijs atque honoribus, maximiſque gaudij, & gratulationis indicijs exceperunt. Hic igitur in eorum fines ingreſſus magna eorum voluntate ac lætitia ſacroſanctam crucẽ celeberrimo loco conſtituit, quò quaſi ad templum conuenirent. Ibi accurate Chriſtiana myſteria edocti, paucis autem diebus adulti ſuam in edi ſcendo catechiſmo operam, in adducendis ad baptiſmum paruis ſuis filijs, religionis ſtudiũ Patri probare cœperunt. Itaq, complures infantes ac pueri primũ, deinde eorũ parẽtes rite sũt baptizati Nec ſatis habuerunt tãto ipſi bono frui, ſed Ethnici æque, & Chriſtiani finitimos & longinquiores populos dimiſiſſe per eorum vicos nuntijs, ad cœleſtem, ſalutaremq, religionem cognoſcendam inuitarunt. Magna nos ſpes tenet fore, vt propediem omnes

nes barbaris exuti moribus veræ religionis beneficio humanitatem induant. Patri enim monēti, vt è syluis rupibus inaccessis ad æquiorem locum commigrarent, haud ægre obtemperarunt ita à fera agreſtique vita ad humanum ciuilemq; cultum traducti sunt. Idem Pater has regiones peragrans in populos quosdam incidit, qui olim quidem Christiana sacra susceperant, sed multos iam annos carebant Parocho, atque custode; bi usque eo degenerauerant, ut nihil propèmodum præter baptismum, & nomen Christianum retinerent. Ergo ab integro sunt ad religionem, disciplinamq; sedulo informati: irrita connubia rescissa, legitima inita; infantes ac pueri baptismo, adulti sacra confessione expiati, & coelestibus epulis pasti. Ad hæc inita ratio ex ædificandi templi, atque interim locus designatus, quem in locum quotidie religionis disciplinæq; causa conueniant. Itemq; vnus ex horum numero delectus virtute ac talium rituum scientia reliquis longe præstans, quem cuncti docentem audiant. Sed nouus subinde casus tantam hanc omnium lætitiam minuit, laborem nostrorum & rem Christianam auxit; Dum hæc maxime geruntur (quę sunt occulta Dei consilia) pestifera quædam lues ita persuasit hasce regiones, vt omnia ægris & moribundis impleret. Itaque nostri quotidie summo mane re diuina Dei numen placare dies noctesq;

ctesq; in quærendis, subleuandisq; ægris quos febris æstus tectis exactos ad flumina monteſq; compulerat, ponere; luſtrare baptiſmo infantes, adminiſtrare ſacramenta laborantibus moribundis adeſſe. Illud autem pro malis benè ac foeliciter euenit, quod et ſi vis morbi plurimos adoleſcentes abſtulit, qui noſtri muneris adiutores eſſe poterant; tamen in his præſertim oppidis, vbi templa ſunt, pauci admodum ſine baptiſmo, aut ſacramentis obierunt. omnes autem Ieſu nomen inuocantes ſpiritum effuderunt. Atq; hæc tam foeda ac luctuoſa tempeſtas (quod vix credibile videbatur) rem Chriſtianam amplificauit. Innumerabiles quippe præſentis mali metu territi ad ſacerdotem noſtrum confluebant) quod ſi qui per ætatem imbecillitatemue non poterãt, ſe ſe deferendos curabant; omneſq; pariter omnibus precibus eum orabant, vt iam iam morituris baptiſmo cælum aperire maturaret. Ita adulti amplius ducenti, plerique infantes ac pueri pene totidem, baptiſmo renati ſunt, quorum pleriq; paulo poſt in æternæ vitæ paſſionem pedem poſuerunt. Nec tamen in hac Dei animaduerſione, eius clementia obſcura fuit. Plurimis ægris per noſtros diuinitus reſtituta valetudo qui aut Euangelio ad caput recitato aut cruce fronti impreſſa, aut luſtrali aquæ corpori aſperſa, illicò peſtilentiæ ſunt exempti. Illud quoque non obſcurum diuinæ

prouidentiæ argumentum, quòd cum antea fe-
milis ætas (siue quod peccandi licentia, cui as-
sueuerant, carere non poterant, siue quod aui-
tam superstitionem deserere nolebant) à Chri-
stianis sacris maximè abhorreret, per huius
occasionem morbi fenes plurimi Christianam
religionem appetierunt, & à Baptismo statim
in cœlum euolarunt. In eo quoque enituit Dei
immortalis prouidentia, quod cum nunquam
antea hominum memoria, has regiones pesti-
lentia inuasisset, nemo exortus sit, qui Dæmo-
nis instinctu hanc mutatæ religionis pœnam
esse diceret. præsertim vero, cum per id tem-
pus res quædam acciderit, quæ magnam sermo
num materiam præbere potuisset. Nam cum
vnus è nostris in oppidũ venisset, quòd nõdum
pestilentia attigerat, simulac primum oppida-
ni baptizati sunt, morbo corripi extinguiq;
sunt cœpti; vt simul cum baptismo pernicies
illata videretur. Sed immortalis Deus huma-
nis consilijs longe superior, corporum interitũ
cum animorum salute coniunxit, & pro incita-
mento religionis adhibuit quod impedimen-
to videbatur futurum. Itaq; iam christiana
res maiora in dies capit incrementa. Et No-
uæ Hispaniæ Prorex satis pecuniæ attribuit
ad sacras vestes, tintinnabula, instrumenta
musica, aliaque necessaria ad ornatum templi
cultumq; diuinum. Ad hæc nostris sustentan
dis mille aureos in annos singulos assignauit,

Ac ne quid periculi, vt olim rei Christianæ sit, in claustris harum regionum præsidia militum disposuit. Idem plurimi facit societatem, quod tam arduam periculosamq; prouinciam in tanta sacerdotū paucitate susceperit. Atque etiam quidem Culiacani Regni Parochus, qui harum regionum populis cuperet, ac faueret, moriens nostris hic laborantibus trin aureorum millia testamento reliquit.

Missio Guadianica.

IN Guadianam regionem negocij causa missus est sacerdos vnus, qui non magis suum quam Dei, & incolarum negocium gessit. Nā quamdiū ibi fuit concionibus habendis, confessionibus audiendis, aliisq; societatis officijs indigenas pariter, Hispanorum iuuare non destitit. Præcipue simultates multorum, atq; inimicitias sustulit. Inter duos Hispanos generis atq; opibus claros tanta ex contentione discordiæ exarserant, vt iam vtrimque arma ad cædem pararentur. Hi tandem sacerdotis nostri intercursu ab armis discesserunt, & depositis offensionibus, eodem authore in templum maximum conuenerunt, ibique ingenti admiratione, atque approbatione populi, inter se pacem fecerunt. Duo alij diuites & honorati decimum iam annum capitali odio inter se dissidentes, nullius authoritate reconcilia

ri potuerant, & hi per nostrum illum in gratiam redierunt; atq; alter ab altero beneuolentiæ gratia conuiuio est exceptus. Duo item alij, qui veteres inter se inimicitias exercebant, Patris concione permoti, inspectante populo depositis odijs complexu mutuo se exceperunt. Eiusdem sacerdotis opera ingens auri pondus legitimis Dominis restitutum. Vir quidam satis dives moriens nouem aureorum millia legitimis hæredibus diuidenda apud amicum depositarat. At bonus ille amicus, cui fide potior pecunia esset contemptis monitis, minis, pœnisq; Ecclesiasticis depositum aurum circumplexus, quasi thesaurum Draco tuebatur. Ad extremum nostri sacerdotis hortatu, Parochum vltro adijt, & omni pecuniæ summa secum delata, supplex orauit, vt anathematis vinculo absolueretur, ita vt pecunia ad legitimos Dominos, & ipse ad communionem piorum reuertit. Mexicanos porro, quorum inibi magna erat copia idem Pater Christianis elementis instituit. Indigenis quoniam patrio ipsorum sermoni addiscendo otium non erat, catechismum in vernaculam eorum linguam ab interprete conuersum reliquit, atque ab omnibus ediscendum rite curauit. cuius deinde rei vtilitate perspecta & illarum gentium naturacognita Præpositus Provincialis statuit, vt illi Mexicum reuerso alter succederet, ne bene institutum opus negli-

negligeretur, neue tanta rei Christianæ bene gerendæ occasio dimitteretur e manibus. compertum enim est multas esse illi oppido finitimas nationes, partim iam Christianas, sed culturæ maximè indigentes; partim Euangelicæ lucis expertes, sed ab Euangelio minime abhorrentes; vt in magnam spem veniamus, tum adiungi, tum conseruari Christo posse quamplurimos.

Omnium in Christo seruus.

FINIS.

Horatius Torsellinus:

Hæ Annuæ Literæ Societatis Iesu anni MDXCIII. nihil continent contra fidem aut bonos mores.

Virgilius Ceparius Rector Collegii Floreti ni eiusdem Societatis, die 4. Febr. 1600.

Attenta superiori approbatione concedimus licentiam imprimendi Floren. accedente consensu R. P. Inquisit. die 4. Februarii 1600.

Alex. Caccia Vic. Floren.

Imprimatur F. Dionisius Const. Inquisitor generalis Florentiæ & Florentini dominij 4. Feb. 1600.

Digitized by Google

REGISTRVM.

*A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

A a Bb Cc Dd Ee Ff

Omnes sunt Quaterniores præter * Ff qui est Duernio.

FLORENTIÆ
IN TYPOGRAPHIA
PHILIPPI IVNCTE. MDCI.

Digitized by Google